

Regimen sanitatis salernitanum / necnon Arnoldi de Villanova.

Contributors

Arnaldus, de Villanova, -1311.

Publication/Creation

[Louvain] : [J. de Paderborn], [1480]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/hx2fvwtt>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

Case 3. b. 15.

B

Low

J

84

Regimen

Sanitatis Salemnitarum.

[Johann. of Paderborn [Johannes
de Westphalia]]

[Louvain]

[c. 1484]

Hain* 13753

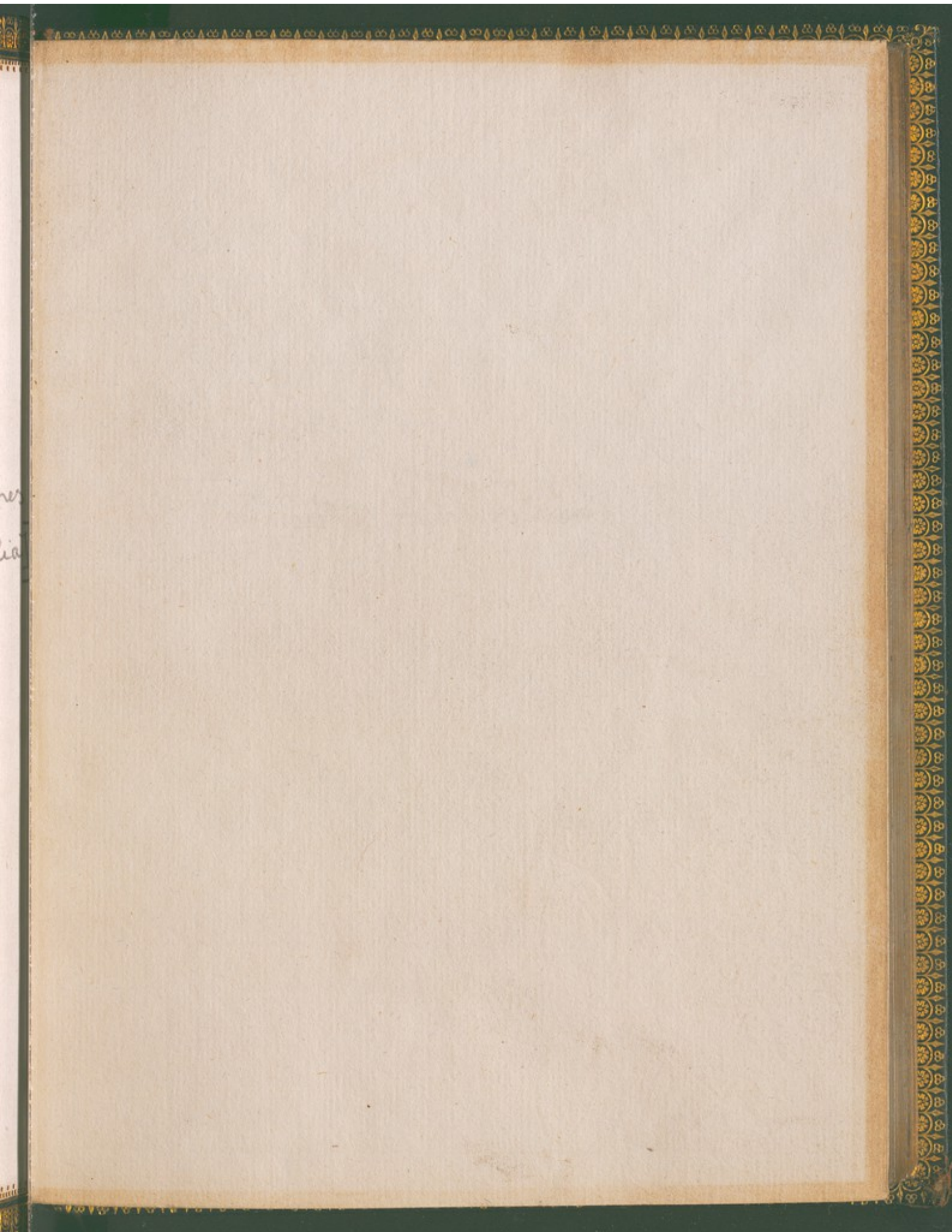
Proctor 9290

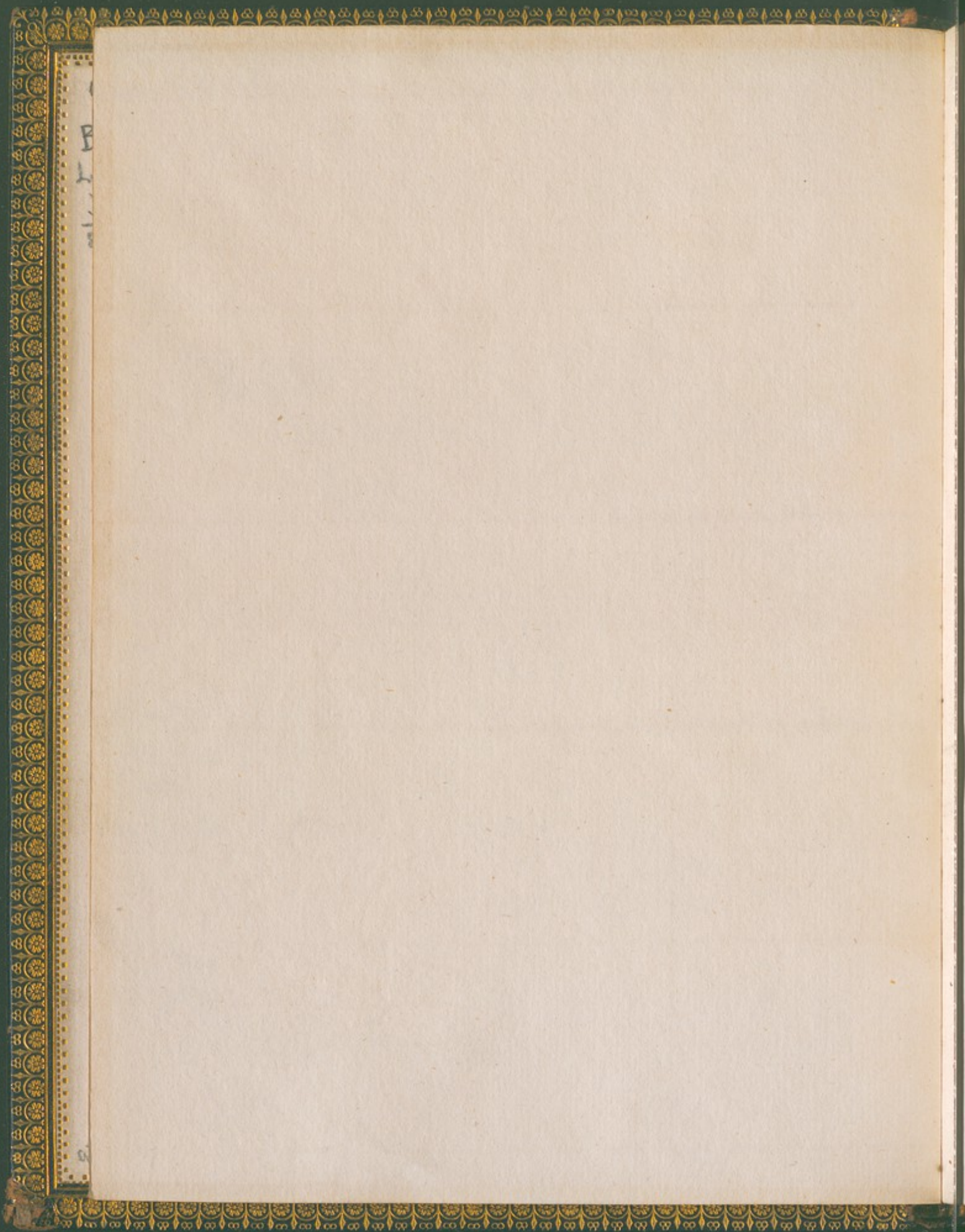
Pell. 1290.

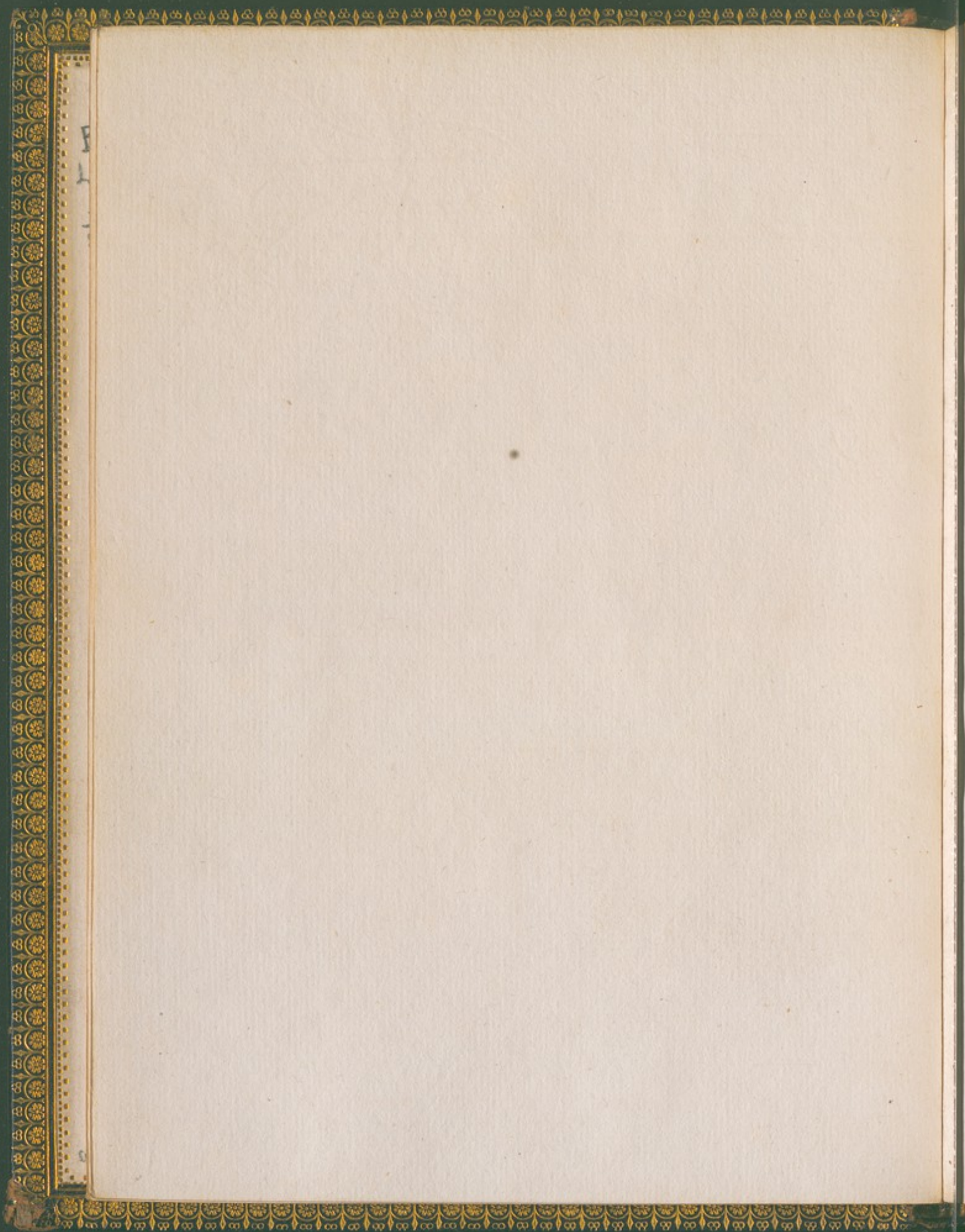
Campbell 1470.

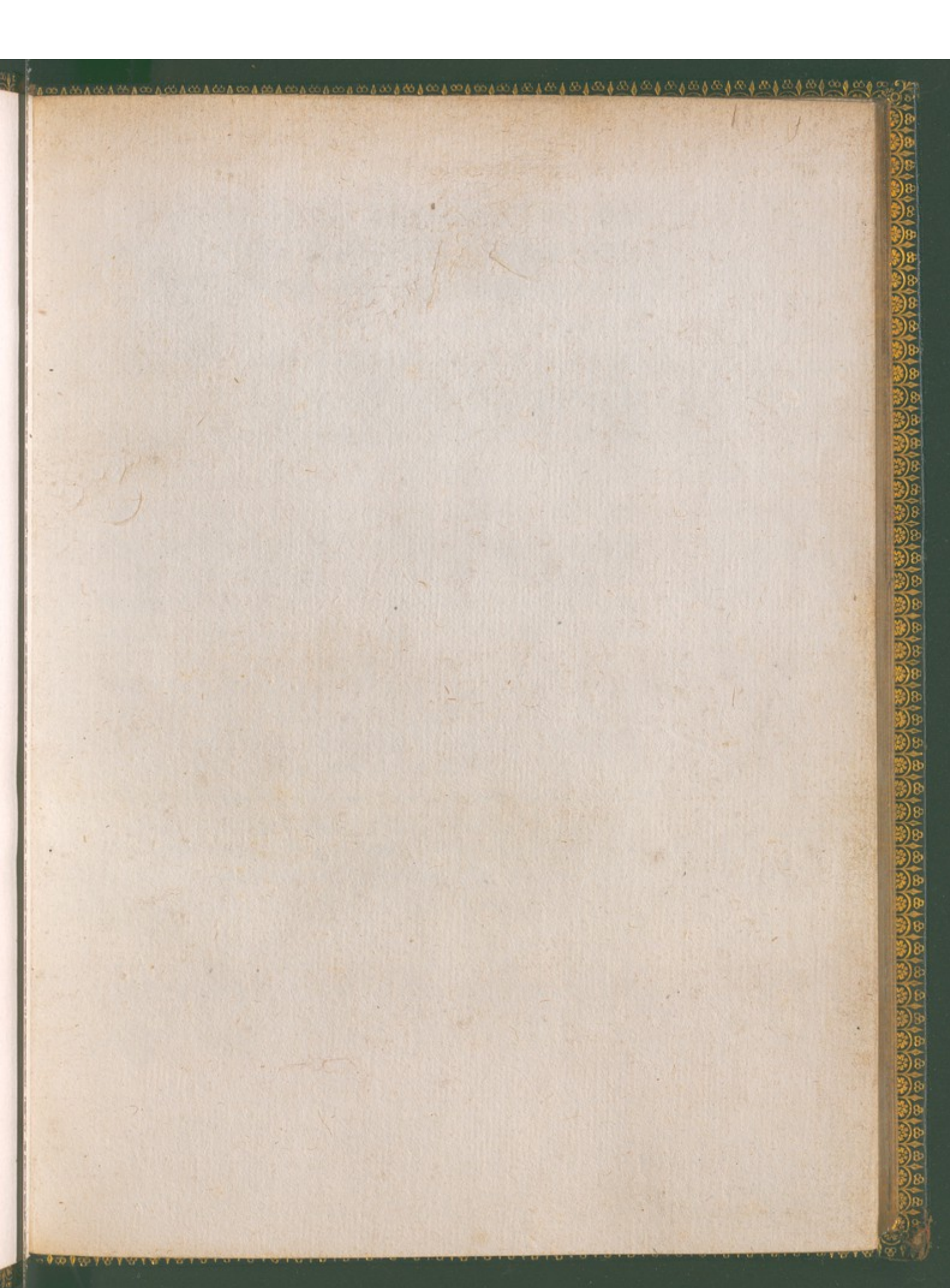
Sotheby 13/v/19
Lot 1605
£8

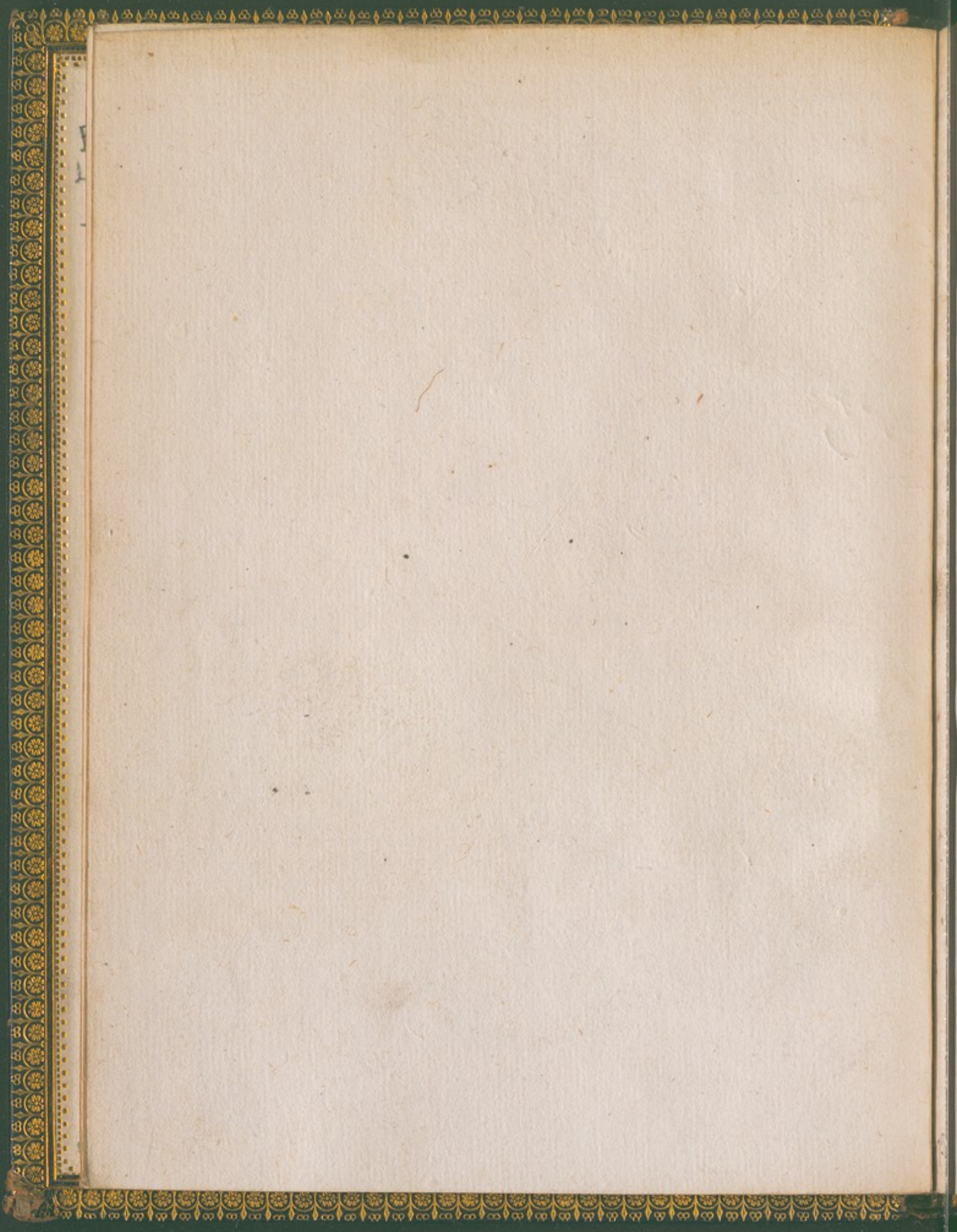
9779

Regimen sanitatis salernitanū necnō ⁊
magrī Arnoldi d' noua villa. Feliciter incipit

Anglorum regi scripsit scola to-
ta salerni: Si vis incolumē si
vis te reddere sanū; Curas tol-
le graues. irasci crede pphanū
Parce mero. cenato parū. nō sit tibi vanū
Surgere p̄eplas. somnū fuge meridianū
Nō mictū retine. nec oprime fortiter anū
Hec bene si serues tu lōgo tempore viues

Iste est libellus edit⁹ a doctoribus salerniensib⁹
in quo inscribuntur multa et diuersa pro cōseruati-
one sanitatis humane. ⁊ editus ē iste liber ad usum
regis anglie. Et in textu lecto autor ponit octo do-
cūmēta generalia pro cōseruatione sanitatis. de qui-
bus postea specialiter per ordinem determinabitur.
Prīmū ergo documentū est qd homo sanus volēs vi-
uere debet ab eo remouere graues curas. Nam cure
exsiccant corpora. ex quo tristificant spiritus vita-
les. modo spiritus tristes exsiccant ossa. Et sub isto
documento etiā comprehendī debent tristicie que si-
militer corpora exsiccant et infrigidāt. maciem et ex-
tenuationem inducunt/ cor constringunt/ ⁊ spiritum
obtenebrant/ ingenium ebetant ⁊ rationē impediūt.
iudicium obscurant ⁊ memoriā obtundunt. Verū tñ
aliqui pingues ⁊ carnosī sunt/ spirit⁹ adeo mobiles

et calidos habentes quod eis interdum bonum est tristari
 ut spiritus calor ebetetur et corpus aliquo modo ma-
 ceretur. Secundum documentum est non irasci. primo
 quia ira similiter corpora exsiccatur. cum ipsa summe
 singula membra supercalefaciat/nimia aut calefactio
 siccitatem inducit teste Avicenna prima primi doctrina
 tertia capitulo primo. secundo quia ira propter fer-
 uorem cordis omnes actus rationis confundit. Adver-
 tendum tamen est quod quidam frigidi sunt et maleficiati
 quibus interdum irasci potest in regimine sanitatis
 ut in eis calor excitetur/Tercium est parce uti potu
 vini. Nimia enim repletio vini somnolentia/pigri-
 tia/debilitatem membrorum/debilitatem stomachi/et mul-
 ta alia his similia inducit de quibus posterius ma-
 gis patebit. Quartum est parum cenare quia nimia no-
 cturna repletio dolorem in ventre inducit ac inquietu-
 dinem/insomnitatem et angustiam prout manifesta
 patet experientia et inferius magis declarabitur.
 Quintum est surgere post cibum sumptum quod facit ad
 digestionem propterea quod cibum sumptum facit descen-
 dere ad fundum stomachi in quo viget virtus diges-
 tiua. Sextum est non dormire post prandium cuius
 nocumeta postea tangunt in textu ibi. Febris pigri-
 cies. Septimum est non diu retinere urinam. Ex nimia
 enim urine retentione aliquando sequitur difficultas
 mingendi aut omnino prohibitio a mictu ut testatur
 Avicenna decimanona terti tractatu secundo capitu-
 lo de difficultate urine. Similiter ex nimia retentioe
 fecali plura proueniunt nocumeta. Indurant enim
 feces in intestinis propter continuam suctionem venarum

hic populus. 7.

hic nobis uol-
 populus 2

hic populus. 17.

hic populus. 6.

hic populus. 1.

mefericarum cum intestinis continuatarum omnes
humiditate a fecibus suggestiuntur et sic remanent sicce
Difficilis exitus intestina opilantes ad quas opila-
tionem propter vetositatum eductionis prohibiti-
onem et aliarum fecum aceruationem sequuntur nocu-
menta in textu posterius posita ibi Spasmus ydrops etc.
Octauum est non fortiter comprimere animum ex hoc enim
sequitur tenasmon siue exitus longaonis. Ulterius
subdit autor quod omnia ista debite conseruans longo
tempore sanus vivere poterit.

**Si tibi deficiant medici. medici tibi fiant
Hec tria mens leta. requies moderata dieta**

Autor in hoc passu tangit tria remedia generalia
pro conseruatione sanitatis nature humane et pre-
cipue ipsorum nobilium. Primum est quod animus homi-
nis debet esse letus et gaudens cum leticia siue gaudi-
um etatem florida facit hominem in iuuentute conser-
uat virtutem confortat vitam prolongat ingenium
acuit et ad singulos actus hominem abiliorem reddit
Et debet istud gaudium in regimine sanitatis conue-
niens esse temperatum et non excessiuum quia excessi-
uum syncopam et mortem inducit. Et maxime gaudi-
um competit his qui multum curant et sollicitudini-
bus destruunt. Et potest in ipsis de nouo acquiri per
usum cibi et vini delectabilium et dimissione eorum
que tristitiam inducunt et inhabitare cum sibi dilectis
et similibus quibus virtus confortatur teste Auicenna
in undecima terti capitulo de casu virtutis subito
sic dicente. Et scias quod virtus augmentatur cibo et vino

8.

lib. 1. cap. 11.

no. 11. 7.

a 8

subtili cōuenientib⁹ ⁊ odoribus bonis ⁊ trāquillita
te et gaudio ⁊ dimissione eoz que cōtristant ⁊ rixa
ri faciunt ⁊ renouatione rerum amabiliuz ⁊ habita
tione cum dilectis. Secunduz est trāquillitas animi
Nobiles enī propter nimis magnas ⁊ diuersas cu
ras quas habent plus ledunt ceteris parib⁹ q̄ qui
mediocres sunt. Inquietatio vero mentis somnum
maxime impedit qui nobilib⁹ summe utilis est qui
cōiter nature sicce sunt atq; colerice quib⁹ permaxi
me somnus ē utilis. Tercium ē moderata dieta id ē
moderata sumptio cibi ⁊ potus. Documenta vero
superflui cibi ⁊ potus postea dicemus.

distaco
Lumia mane man⁹ surgēs gelida lauz aq̄
Hac illac modicū p̄gat. modicū sua mēbra
Extendat. crīnes pectat. dentes frīcet. ista
Cūfortant cerebrū cōfortant cetera mēbra
Lote cale. Ita pasce vel i. frigesce minute

*oculos
lauare*
In hoc textu autor ponit sex documenta quib⁹ ce
rebruz confortatur ⁊ similiter singula corporis mē
bra. Primum est q̄ postq̄ homo de mane surrexerit
debet lauare oculos in aqua frigida. Adundari enim
debent vt ab eis remoueātur immūdicies palpebris
adherentes et circa oculos existentes ne ab ip̄is oculi
corrodant. Et istud satis inuit Auicēna tertia tertiū
tractatu primo/ca. de rememoratione cōseruatiōis
sanitatis oculi ⁊ rememoratione eoz que nocēt ip̄i
ubi dicit. Ex eis autem que abstergunt oculum et
acuunt ipsum est submergi in aqua clara et aperire

oculum in ea. Et idē vult tractatu quarto/ capitulo
de cura debilitatis visus dicens. Et ingredi aquaz
claram viridem ⁊ submergi in ea et aperire ambos o
culos in ea secundū quātitatem qua possibile est/ est
ex eis que seruāt sanitatem oculi ⁊ cōfortāt ipm ⁊ p
prie in iuuetute. Causa at quare oculi magis debent
lauari in aqua frigida q̄ calida/ ē q̄ vnūquodq̄ cō
seruatur suo simili vt dicit Auicenna/ quarta primi
ca. primo. Et idem vult Galienus tertia tegni cano
ne illo. Calidiora calidiorib⁹ indigent adiutorijs/
frigidiora frigidioribus. sed sic est q̄ oculi sunt fri
gide nature/ ergo potius debent lauari aqua frigida
q̄ calida. Secundum est q̄ homo debet lauare man⁹
quia sunt instrumenta quib⁹ mundant⁹ organa per
que exeunt superfluitates cerebri/ vt sunt aures ocu
li nares. ⁊ ergo ob hoc manus debēt esse munde. p̄
tamē debent lauari in aqua frigida q̄ in aqua cali
da/ quia lotio manū in aqua calida generat vmes
in ventre. ⁊ hoc specialiter dūmodo manus in aqua
calida lauant⁹ post sumptionē cibi vt innuit Auicē
na decimasexta tertiū tractatu quinto/ ca. primo vbi
agit de vermibus in ventre genitis. Et ratio ē quia
per lotionē manuum in aqua calida post sumptio
nē cibi trahitur calor naturalis quo completur di
gestio i stomacho ad extra q̄re imperfecta fit digestio
que potissima cā est vermiū. Tertiū est q̄ postq̄ ho
mo surrexerit a somno/ debet paulatim incedere siue
se mouere. Cui⁹ causa est vt superfluitates prime et
secunde digestionum que sunt feces ⁊ vrina descēdāt
et preparantur faciliori euacuationi. Quartum est a

aq̄ frigida

q postq homo surrexerit a somno debet extendere
manus et pedes et alia membra. Cuius causa est ut traban-
tur vitales spiritus ad membra exteriora et per hoc sub-
tiliantur spiritus cerebri. Quintum est q debet crines
pectere. Cuius causa est ut aperiantur pori per hoc capi-
tis et exeant vapores cerebri derelicti post somnum et subti-
liantur eius spiritus. Unde usus pectinis multum con-
fert visui et maxime senibus prodest. Unde dicit Aui-
cena tertia terti tractatu quarto / capitulo de cura
debilitatis visus. Administratio pectinis super ca-
put iuuatiua est et confert proprie senibus quare oportet
q administretur omni die multoties qm attrahit
vapores ad superiora et mouet eos a parte oculi.
Sextum est q homo debet mundare et fricare dentes.
Cuius causa est quia immundities dentium est causa fe-
toris anhelitus. Similiter a dentibus immundis spi-
ritus immundi eleuantur ad cerebrum ipsum perturbantes
preterea commixtio limositatis dentium cum ipso cibo
ad stomachum missa est causa corruptionis cibi in sto-
macho. Modum autem conseruandi sanitatem dentium et
bonitatem odoris eorum tangit Auicena septima terti / ca-
pitulo de conseruatione dentium sub his verbis. Et ex eis q conser-
uant sanitatem dentium est ut colluat os in mense bis cum vi-
no in quo decocta est radix rithimalli. est enim perueniens ad
ultimum in faciendo bonum odorem et non aduenit facienti
illud dolor dentium. Vterius autor in ultimo versu
subdit aliqua precepta generalia. primum est q homo lotus
supra vel balneo debet se tenere calidum quia tunc
pori sunt aperti et sic de facili frigus possit subintra-
re et magna nocumenta corpori inferre. Aliud est q

postq̃ homo sumpserit cibuz debet modicū stare ut
cibus perfecte descēdat ad fundū stomachi ī quo cō
pletur digestio. deinde lente ābulet et nō fortiter ne
propter motum fortē calor trahat ad partes exteri
ores ⁊ per hoc īpediatur cibi digestio. Aliud ē q̃ hō
frigid⁹ debet cauere ne subito se calefaciat s̃ paula
tim. mutationes enī subite naturā ledūt. Vīa enī ex
tra naturā molesta sunt ut dicit Galien⁹ in cōmen
to illius canonis Secundū multū ⁊ repente.

**Sit brevis aut null⁹ tibi sōn⁹ meridian⁹
febris pigricies capitis dolor atq̃ catarr⁹
Hec tibi proueniūt ex somno meridiano**

In hoc textu tangit autor quattuor nocumenta
que proueniūt ex somno facto post prandiu⁹. Quo
rum primum ē q̃ ex somno meridiano solet sequi fe
bris. Quod aliqui putant verificari de febre proue
niēte ex opilatione causam isti⁹ febris reddentes q̃a
tēpore diei calor ⁊ spiritus mouent ad exteriora et
sic virtus digestiua in die est debilis. digestio enim
perfecta est quādo calor ⁊ spiritus ad interiora mo
uentur propter quorum motum calor naturalis in
tenditur et sic tēpus noctis ē temp⁹ perfectionis di
gestiōis. Indigestio enī ⁊ cruditas humoz ē cā opī
latōis q̃ opilatio est cā febris scđz Auicēnā priā q̃r
ti ī plurib⁹ passib⁹. Scđm nocumētū ē pigricies q̃ ex
eadē cā videt oriri. Ex materia enī indigesta ⁊ grossa
grossi eleuantur spiritus qui moti ad mēbra corpo
ris grauedinem corpori inducūt quēadmodū spūs
subtiles ⁊ leues leuitatez animi ⁊ corporis inducūt.

modicum stare

7/15

*or. noct. venit
ex somno meridiano*

Tercium ē dolor capitis qui etiā ex eadez cā proue
nire videt. Ex cibo enīz idigesto in stomacho eleuan
tur grossi spiritus cerebrū perturbātes qui spūs sunt
cā discolorationis etiā faciei qñ ad cutez mouentur
qz ubi est materia grossa necesse ē quicqđ ex tali ma
teria dissoluitur esse grossum vt innuit Galien⁹ in
cōmento illi⁹ amphorisimi. Et qui crescunt sic in qui
ens quicquid enim de qualibet re dissoluit et vñ dis
soluit necesse ē vt assimiletur. Quartum nocumētum
est catarrus qui similiter ex eadez causa videt oriri
scilz ex reumate. Reuma enim dicit oīs fluxus mate
rie de mēbro ad membrū in quacūqz parte corporis
fuerit sed secundum qđ ad diuersas partes corporis
fluit diuersa sortit nomina qñ enim mouetur ad pec
tus/siue ad mēbra spiritalia videlicet ad pulmonē
dicitur catarrus. Sed qñ fluit ad fauces siue ad co
latorium palati dicit branc⁹. Et qñ fluit ad nares
dicit coriza/ut habet in istis versibus. Si fluat ad
pectus dicatur reuma catarrus Ad fauces brancus
ad nares dico corizam. Preter tñ predictorum no
cumentorum causas narratas alie possunt assigna
ri magis efficaces. Causa nāqz primi nocumēti scilz
febris q̄ aliquñ ē effimera aliquñ putrida ē. febris q̄
nō effimere retētio fuliginū in somno diurno quaruz
resolucōne vigilia facere osueuerat quib⁹ acruatis
⁊ spiritib⁹ admixtis in eis accēdit calor extraneus
causans febrē effimerā. Febris vō putride putrefa
ctio hūiditatu multiplicataruz ex somno diurno ad
cor effu mātū. Scđm vō nocumētum scz pigricia cō
tingit propter hūiditates per somnū diurnuz retētas

circa musculos cordas ⁊ iuncturas quib⁹ torpescūt
et tarde redōuntur ad solitos motus. Terciu⁹ vero
nocumentum ex simili causa oritur scilicet ex humi
ditatibus et vaporibus per somnum meridianū re
tentis qui moti versus caput ⁊ cerebrum ei dolores
ingerunt. Quartum vero nocumentum videlicet ca
tarrus quo vniuersaliter omne reuma significatur
cōtingit propterea quia vapores et fumi qui vñ di
q⁹ per cutem hora vigiliarum resolui solent in som
no diurno ad caput tendunt ubi inspissati recidunt
inferius reumatizantes. Auicenna autē tertia primi
doctrina secunda capitulo nono alia superaddit no
cumenta somni diurni quorū primum est generare
egritudines humidas vt guttas ⁊ paralyses ex reten
tionibus humiditatum que de die magis resolui so
lent. Secundū est corruptio coloris faciei propter
humiditates aquosas vrine similes in sanguine mul
tiplicatas ex somno diurno/resolui solitas tempore
vigiliarū que ad faciei cutē cū sanguine expulse red
dunt eā tumidā ⁊ declinātem ad citrinitatē. Terciū
ē generatio splenis id est splenetice passionis in dis
positis ad eā Cui⁹ cā ē retētio humoris grossi melā
colici ī splene ex somno diurno. sicut enī iuuāt vigi
lie motū ⁊ libez trāsitiū hui⁹ grossi hūoris per cana
les strictos cum calore diei vias aperiēte/sic somn⁹
impedit maxime diurnus cuz tunc instet hora secun
dū plurimum trāsitus melācolie per canales suos ⁊
maxime per illum canalē qui a splene trāsit ad orifi
cium stomachi gratia puocationis appetitus p quē
splenis superfluitas emūdari solet nō enī cōuenit vt

de nocte prouocet sed de die potius appetitum cibi.
Quartum ē relaxatio neruorū seu remollitio eorum
Cuius causa ē prohibitio resolutionis humiditatum
quā facere solēt vigilie diurne que interi⁹ retēte ner-
uos imbibūt. Quintū ē debilitatio appetit⁹ Cui⁹ cā
est prohibitio resolutionis que ē prima causa famis
Alia causa ē repletio stomachi ex fumis vaporibus
⁊ humiditatib⁹ remolliētib⁹ ⁊ saturātib⁹ orificiū
stomachi. Sextum ē generatio apostematū Cui⁹ cā
est qz superfluitates per somnū diurnū multiplica-
te colligunt sepe in aliquo mēbroz ⁊ ipm intumescere
faciunt. Et ulterio⁹ dicit Auicēna qz due de porio-
rib⁹ causis propter quas nocet somn⁹ diurn⁹ sunt
prima quide⁹ qz cito interrūpit⁹ propterea qz calor
diei trahit vers⁹ exteriora calorē corporis ⁊ ecōtra
sompn⁹ ad interiora unde mot⁹ prouenit agitati⁹
⁊ ideo cōsulit tūc dormire volētib⁹ qz in umbra dor-
miāt ⁊ in tenebroso loco. secunda vō ppter ea qz red-
dit naturā stupidā ⁊ qñ perterritā retrahētē se ab eo
in quo erat scilz a digestionē cibi. Attendēdum tñ ē
qz licet somn⁹ diurnus generaliter vituperet⁹ et noc-
turnus cōmendat⁹ ex diurno tñ ille min⁹ vituperat⁹
qui a mane est vsqz ad terciā scilz ab ortu solis vsqz
ad terciā post ipsū. iuxta illud ypocratis pronō-
sticorū secūda dicētis Somn⁹ vt moris est cōueniēs
⁊ naturalis vt noctē nō effugiat ⁊ diē nō impediāt
est laudabilis contrari⁹ vero est improbandus mi-
nus tamen si a mane vsqz ad terciā tenuerit. Quā
qz tamen somnus diurnus ⁊ meridian⁹ in tantum a
primis medicīe inuētorib⁹ detestet⁹. moderno tñ tpe

nō omnis somnus diurn⁹ est vituperādu⁹ ⁊ p̄prie
si i eo quin⁹ cōditiones obseruent⁹ vt vult Bartru
cius. Prima est vt sit cōsuetus. secūda ut nō sit illi
co supra cibū. tertia vt nō sit capite depressio. quar
ta vt non sit long⁹. quinta vt nō fiat ab eo subito
stupida ⁊ repētina exp̄gefacio sed morosa.

**Quattuor ex v̄eto veniūt in ventre retēto
Spasm⁹ ydrops colica vertigo q̄ttuor ista**

Spasm⁹ Ant. ⁊ h̄amp⁹

In hoc textu autor ponit quattuor nocumenta p̄
uenientia ex retentione ventositatis in corpore nos
tro. Quorum primum est spasm⁹. Cui⁹ causa ē quia
ventositas retēta sepe capit raptum ad iuncturas et
neruos ip̄os replētes ex quorum repletionē sequit⁹
ip̄orum cōtractio que vocat⁹ spasmus. Et ab Auicen
na secūda tertiū capitulo de spasmō / spasm⁹ sic dif
finitur. Spasm⁹ ē egritudo nervosa qua mouent⁹ la
ceti ad principia sua ⁊ inobediētes sunt in dilata
tione eorū. Et iste spasm⁹ est duplex Nam quidam
ē ex repletionē in quo mēbrum abbreviat⁹ ⁊ ingros
satur propter rem implentē sicut coriū aut corrigia
cum ē res implens abbreviatur ⁊ ingrossatur et iste
spasmus fit subito. Alius ē ex inanitionē in quo con
trahit⁹ longitudo ⁊ latitudo ⁊ minorat⁹ membrum se
cundū longum et latum sicut in pargameno cum ap
ponit⁹ igni fit cōtractio secundū longum et latum et
iste spasm⁹ fit paulatine. Secundū nocumentum est
ydropisis que ē morbus materialis causatus ex re
frigida plurima ingrediēte ⁊ inflātē mēbra aut loca
partium in quibus regimen .i. digestio ciborum fit ⁊

Spasmus quid ?

humorum ut dicit Bartrucius Poropisis enī non
generat nisi cum sanguis non generat ut dicit Gali
enus sexta particula āphorismorum in cōmento illius
Emorroydes sananti antiquas. Et ē triplex ydro
pisis scilicet ypozarcha ascites et tympanites Et de
tympanite intelligit istud secundū nocumētū. Tym
panites enī ut dicit Bartrucius fit a mala cōplexi
one frigida stomaci et hepatis prohibēte cibum trans
mutare in chilum et humorē benignū aut sanguineū
quare cōuertitur in rem ventosam que dum nō expel
litur per eructuationē aut aliunde opilationē viāz
prohibēte vel virtute expulsiua vel seq̄stratiua seu
perfluitatum debili existente colligit inter cyphac et
mirach vētris et causat ydropisim. Tercium nocumē
tum est colica que est egritudo multuz dolorosa fac
ta in intestino dicto colon quod est vnum de intesti
nis grossis quēadmoduz yltaca ē egritudo doloro
sa facta in intestino gracili dicto ylion. Et fiūt dic
te egritudines sepe ex vētositate inclusa in dictis in
testinis. Quartum nocumētum ē vertigo et est egritu
do cum qua videt hominē q̄ ōnia voluantur in gy
rum. Cuius egritudinis causa ē vētositas ad cerebrū
mota que propter eius in cerebro motionē vertiginē
facit. Et ista quattuor nocumēta cum quibusdā ali
is pulcre cōmemorat Auicēna decimasexta tercii tra
ctatu quarto capitulo de rebz que nocent colicis di
cens. Et scias q̄ retētiō ventositatis multotiens fa
cit accidere colicā propterea q̄ subleuat eas et expri
mit ipsam ita ut aggreget res vna et q̄ facit accidere
debilitatem in intestinis. Et quādoq̄ perducit illud

ita sint cōsueti vsus enī est res preter naturā. Est
et calor uehemens ppter exercitiū potēs super dige
stionē in eis / propter quod videm⁹ eos ter in die cū
appetitu comedere et bene digerere. Si autē nō utan
tur forti et laborioso exercitio continue sicut predicti
dupliciter illud euent qz aut solum qñqz utunt⁹ ex
ercitio forti laborioso et nō continue aut solū utun
tur exercitio debili cum quo stat multiplicatio sup
fluitatum. Si utant⁹ exercitio plurimo forti et labo
rioso propter occupationes necessarias ī vita et ad
salutē sicut ciuiles viri qz plures circa bona fortu
ne negociantes et salutē interdū exercitio forti et la
borioso mouent⁹ ut diu equitantes vel itinerantes
aut aliud quoddā fort⁹ a cōsuetō agentes exercitio
Et his utilius ē cenā super prādium amplius auge
re. Cuius ratio est qz si tales prādium augerent euz
nō sint consueti adeo forti et laborioso exercitio agi
tari ut priores ipoz iam corrūpetur digestio malo
rum humorum generatiua. Itē propter motū super
fluum calor horū disseminatiōe ē debilitatus cui⁹
qdē vntio q magis nocte fit qz die potissima ē forti
tudinis et digestiōis cā qre in cena instāte nocte ali
mētum amplius noceat administrari. Itē isti prius
non laborioso utebant⁹ exercitio et sic corp⁹ eorū hu
miditatibus plenū est quibus et paruo cibo sufficien
ter potest resisti resolutioni et exsiccationi factis per
motum in die occurrentē. Si vero paucis debilibus
exercitiis et paruis occupationibus in vita utantur
precipiēduz ē ipis meli⁹ prādere qz cenare. Et decla
rat istud sicut in corporib⁹ nūc egrotātib⁹ apparuit.

Cum enim hi sunt debilis digestionis ut plurimum
iuuantur per calorem solis et lucem valde viuificos
cofortatur enim inde spiritus propter suum simile. Ipse
enim est lux aut effigiem habet lucis secundum Avicennam.
Iuuant etiam quia superfluitates tunc melius
expelluntur poris apertis de die quam de nocte. Preterea
nocte non oportet eos multo cibo sed paucis repleti
cum natura tunc intenta est magis circa digestionem
humorum crudorum quos somnus habet maxime dige-
rere ac ad benignum reducere. licet enim nocte digesti-
ua fortificetur virtus non tamen adeo quod valeat cibum et
superfluitates digerere. Aduertendum est insuper quod in
exhibitione cibi maioris aut minoris in prandio quam
cena maxime seruandus est usus quia consuetudo est res
maxima in conseruatione sanitatis et egritudine cura
da secundo regiminis acutorum quod ostendit ex eo quod
eius mutatio et maxime subita vehementer est lesiua
Vnde Damascenus mutare consuetudines nocuum
est et molestum et precipue sensibus. Et ideo prae-
consuetudines abolende sunt sed non mox eo quod natura
non sustinet repentinis mutationes. Et sic patet quod
vniuersalius maiorandum est prandium super cenam
cum plurime egritudines sunt materiales et plura
corpora lapsa. Si tamen solus semel in die comeda-
tur melius est cibum in cena exhibere nisi oculi aut
cerebrum patiantur tunc enim melius est in prandio
exhibere cum cena non parum egrotantis nocet o-
culis et cerebro. Vltimus circa textum est notandum
quod non solum repletio nocturna siue in cena nocet
stomacho immo omnis repletio cibi generat enim

opilationes febres putredines apostemata ⁊ leprā
quia ē causa indigestionis. Quā autē oīs repletio no
citiua est stomacho declarat Auicenna decimatercia
tercii tractatu primo/ca. de reb⁹ quarū vñu ledunt
stomachus ⁊ intestina dicēs. Et ex rebus magis ini
micis stomacho est repletio ⁊ propter illud nō auge
tur corpus gulosi qm̄ cibus ei⁹ nō digeritur quare
nō crescit ex eo corpus. Ille autē qui cibo abstinet
dum tñ remanet aliquid appetitus eius augetur qm̄
stomachus eius bene digerit cibum. Et sic valde ca
uendū est ne stomachus torqueat⁹ ⁊ multum grauet⁹
ex cibo ita vt anhelitus angustiet⁹ ⁊ puls⁹ velocitet⁹
Et similiter repletio nauseatiua et fastidiū inducēs
multū est euitāda ⁊ specialiter ex malis nutrientib⁹
Nā si fastidium sit ex grossis nutrientibus proueni
unt iuncturarū dolores ⁊ renum ⁊ podagra ⁊ grossi
cies splenis et epatis ⁊ regulariter egritudines fleu
maticae ⁊ melacolicae. Et si fastidium sit ex nutrienti
bus subtilibus proueniunt febres acute et maligne
⁊ apostemata multum acuta igit⁹ euitāda est repletio
nauseatiua. nō igitur tñ est comedendum quin in sto
macho maneat aliquis locus vacuus nec ex toto de
bet desiderium sopiri sed retineri debent aliquae reli
quie appetitus ⁊ hoc specialiter obseruandū est in ha
bentibus appetitum fortem. sunt enim aliqui quorū
appetitus naturaliter multū sopitus est et isti forte
debent plus comedere q̄ appetunt.

**Tu nūq̄ comedas stōachū nisi noueris añ
Surgatū. vacuū cibo quē sumpseris ante**

**Ex desiderio poteris cognoscere certo
Hec tua sunt signa subtilis in ore dieta**

In hoc textu ponuntur aliqua precepta que homo sane cupiens viuere necessario debet obseruare an sumptione cibi. Quorum primum est quod homo non debet sumere cibum nisi nouerit stomachum suum esse purgatum a malis humoribus quod fit per vomitum expellendo humores putridos et malos in eo existentes quia si sumeret cibum predictis malis humoribus in stomacho remanentibus ex omixtione talium humorum cum cibo cibum sumptum corrumpet. Secundum preceptum est quod homo non debet sumere cibum de nouo nisi presenserit cibum presumptum in stomacho suo fore digestum et ab eo euacuatum quia nihil est deterius in humano corpore quam intramittere cibum super alium qui non est digestus sed digerere incepit. Nam superassumptum cibum prioris digestionem ichoatam ipedit. Et digestio prioris ante conplebitur et transiens ad epar per venas meseraicas ducet secum cibum superassumptum indigestum unde crudi humores in corpore multiplicabuntur. Vtiterius in textu ponuntur duo signa euacuationis stomachi a cibo presumpto primum est desiderium certum id est vera fames. Et per intellectum istum sciendum est quod duplex est fames scilicet vera et mendosa. Veram Galienus describit secunda aphorismorum in comento illius canonis ubi dicit indigentia non oportet laborare dicentes certa fames est cum homo cibo indiget unde imens sequitur appetitus. Sed mendosa fames est cibi appetitus corpore non indigente. Et sicut vera fames fit ex constrictione et corrugatione venarum orificii stomachi precedentibus a suctione membrorum inanitorum cibo indigentium sic mendosa

fames solet ab his fieri que stringunt ut rugāt orifi-
ciū stomachi mēbris cibo non egentibus ut ab actu
frigidis stipticis aut acetosis. Et istius signi ⁊ secū-
di precepti precedentis cōmemorat Auicēna tertia
primi doctrina secunda ca. de eo quod comedit sic
inquiens. Oportet preterea ne aliquis comedat nisi
post desiderium neq; in hoc tradetur cum desideriu
ebullierit. i. forte fuerit nisi mēdosum fuerit ut ebbri-
orum desiderium ⁊ habētium fastidiu qm̄ tollerare
famem stomachum putridis replet humoribus. Et
postea eodem capitulo dicit. Et neq; tpe neq; ōnes
qui sanitatē habere volūt aliquid comedant nisi de-
siderium fuerit certum et stomachus ⁊ superiora in-
testina a primo nutriēte euacuata fuerint. quod enī
in corpore existit deterius est nutriēs super nutriēs
quod nō est digestum mittere. Secundū signum qd
significat super certo desiderio siue certa fame ē sub-
tilis dieta precedēs. i. parua administratio cibi qm̄
enim illā sequitur fames significatur esse certa et ve-
ra. Sciendum est insuper q; in vna ⁊ eadem refecti-
one pessimum est simul multos et diuersos coniunge-
re cibos ut carnes et pisces vel pullos et porcum et
postea prolongare tempus in comedendo quia pri-
mus cib⁹ tā digerī incipit cum aduenit ultim⁹ ⁊ sic
partes cibi dissimiles fiunt in digerēdo sic q; preas-
sumpte prius digeste sunt q; postremo sumpte sue
digestionis mediū attingerint unde fit q; quedā cor-
rumpūt alias. Et istud innuit Auicēna tertia primi
doctrina secunda ca. de eo qd comedit dicens. Et ni-
hil qdē deterius ē q; diuersa nutrimenta simul adiungere

et post hoc in comedendo tempus prolongare cum enim
postremum nutriendum aduenit primum id est incipit di
geri nutrientis ergo partes in digerendo non similan
tur. Sciendum est tamen quod prolongatio in comedē
do moderate facta fere una hora gratia bone masti
cationis et transglutionis est laudabilis et plurimum
conferens ad conseruationem sanitatis quia perfecta
cibi masticatio cum morosa transglutioe siue inglu
tie est veluti media digestio sed mala masticatio vel
digestione cibi impedit uel uehementer retardat. Sed
prolongatio in comedendo cum interlocutionibus et pau
sis duabus vel tribus horis est plurimum nocua et se
quuntur ex ea nocumenta per narrata.

Alimenta melancolica

**Persica / poma / pira / lac / casei / et caro salsa
Et caro ceruina / leporina / caprina / bouia
Hec melancolica sunt infirmis inimica**

In hoc textu tanguntur decem cibi siue alimenta
melancoliam generantia aut infirmis inimica. Quo
rum primum est comestio persicorum de quibus Ga
lienus secundo alimentorum capitulo decimonono
dicit quod et horum succus et quod velut caro facile cor
ruptibilis est et omnino quidem prauus quare non
oportet sicut quedam post aliud alimentum offerre cor
rumpunt enim supernatantia. Admissum autem oportet
huius quod est commune in omnibus quicunque cacoehima
humida et lubrica et facile subire potentia / propter
hoc oportet ipsa comedere priora aliis / sic enim ip
sa celeriter subeunt et illis viam faciunt / ultimo au
tem sumpta simul corrumpunt et alia. Et ita patet

q̄ istud dictum debet intelligi de persicis comestis
post cibum alium quia ipsa sumpta ante cibum bo
na sunt stomacho ventrem lenientia atq; appetitum
prouocantia. Juxta illud Auicēne secundo canonis
capitulo de persicis dicentis . Natura sunt bona
stomacho et in eis est virtus faciendi appetitum ci
bi. Et subdit Auicenna. Et oportet quidem ut non
comedantur post alium cibum quoniam corrumpū
tur post eum sed precedant ante cibum. Similiter se
rapiō in aggregatore capitulo de eis autoritate
Dyascordis ait . Natura ex psicis sunt bona sto
macho et molliunt ventres / immatura vero stringūt
et quando desiccantur stringunt fortius et decoctio
siccorum quando scilicet bibitur prohibet fluxum
humiditatum ad stomachum et ventrem et quando
trita super locum puluerizantur vnde fluic sanguis
abscindunt eum . Et licet prenarrata habeant iua
menta quia tamen humorem generant putrefactibi
lem nocitua sunt infirmis et maxime quando inde
bite sumūt. Et sunt persica frigida in primo gradu
et humida in secundo. Secundum est pira siue come
stio pirorum. Et causa eius est quia pira et genera
liter omnis fructus recens non correctus replet san
guinem aquositate ebulliente in corpore ⁊ sic prepa
rant sanguinem ad putrefactionem ⁊ per cōsequens
nocent egris. Pira similiter ut dicit Auicēna secūdo
canōis ca. de eis appetate inducūt colicaz. ⁊ p̄a tñ
iter ceteros fruct⁹ multū ipinguāt p̄pterea porci ex
ip̄is p̄ris ipinguāt pl⁹q̄ ab aliquib⁹ aliis fructib⁹
Et quia pira v̄tositatē generāt ⁊ sic inducūt colicā b x

130
1030

usus habet q̄ pira ⁊ alii fructus ventositatē facien-
tia cū carminatiuis .i. ventositatē expellentib⁹ come-
dunt vel possunt obuiare nocumēto iporū superbi-
bendo vinum vet⁹ odoriferū. Et meliora pira sunt
que magis odorifera sunt ⁊ magis dulcedine partici-
pātia. Et etiam meliora sunt decocta q̄ cruda ⁊ pos-
sunt decoqui cum aniso feniculo ⁊ zuccaro. Tercium
ē comestio pomorū de quib⁹ dicit auicēna secūdo ca-
nonis ca. proprio q̄ assiduatio comestionis eorum
facit euenire dolorē neruorū. Et poma etiā malaz ha-
bent proprietatez in generādo vētositatē in secūda
digestione quare nocēt egris ⁊ etiā propter similem
causaz illi q̄ dicta ē de piris. Et ista dicta de piris
et pomis maxime intelligēda sunt de ipsis crudis ⁊
nō de ipsis coctis. Et nedum isti fruct⁹ ab infirmis
sunt vitādi ymmo omnes fructus implētes sanguinē
aquositate ebullitē ut fructus recētes quorū succus
in humano corpore ebullit sicut mustum et succus
fructuū ebulliūt exterius in vase et hoc ppter calo-
rem solis derelict⁹ in eis cum maturabant. Isti enī
fructus propter ebullitiōē succi eorū preparāt san-
guinem ad putrefactionē licet pro bora qua sumun-
tur iuuamēt⁹ prestent humectationis. Et hac de cā
Auicēna febricitantibus prohibuit fructus maxime
recentes prima quarti tractatu secundo/ca. septimo
dicens. Et oēs fructus nocent febricitāti cū ebulliti-
one sua ⁊ corruptione in stomacho. Quartum est co-
mestio lactis. Cuius cā est quia lac de leui corruppi-
tur ⁊ in fum⁹ aut acetositatē cōuertit in stomacho
imundo sicut ut plurimū ē stomachus febricitantis

Febre putrida ⁊ ergo febricitantibus febre putrida
nō conceditur. Et similiter malum ē habentibus do
lorem capitis et siccitulosi et pluribus aliis de qui
bus loquitur Apocras quita particula amphorismo
rum/amphorismo illo. Lac dare caput dolentibus
malum rē. Verum est tñ q̄ in aliquibus passionib⁹
conuenit sicut in p̄stī ⁊ ethica ⁊ aliquib⁹ aliis pro
ut dicit etiā Apocras āphorismo iā allegato ⁊ etiā
inferius aliquo dicitur ibi Lac ethiciis sanuz rē. Et
licet lac in predictis passionibus vituperetur in sanis
tamen laudabile ē et hoc si in stomacho ⁊ epate bene
digeratur/ tunc etiā intestina lauat sua aquositate et
mundificat/butirofitate sua humoribus venenosis
repugnat mēbra humectat/caseitate sua vulnera pe
ctoris iuuat ⁊ pulmonis gutturis renum quoq⁹ ⁊ in
testinorū ⁊ vesice mosuram acutorum humorū in inte
stinis mitigat quia visceribus inmiscetur ⁊ humorū
prohibet morsuz. Preterea cōuenit lac corporibus
temperatis quorum stomachus mundus est a cole
ricis ⁊ fleumaticis humoribus/ In his enī lac bene
digestum multum dat nutrimentum/laudabilem san
guinem generat/carnem augmentat/ totum corpus
laudabiliter humectat/ exteriora pulchra facit ut
refert Ysaac in dietis vniuersalibus. Et ibi etiam
autoritate Ruffi dicit q̄ lac bibentes ieiunos esse
oportet ⁊ bibatur calidum cum exeat vbera neq⁹ ali
quid comedatur quousq⁹ digeratur et labor et nimi
us motus cauetur non est tamen quiescendum om
nino a deambulatione sed deambulanduz est suauiter

quousq; in stomachi fundum descendisse sentiatur.
In distemperatis vero corporibus lac non cōuenit
In calidis enī corporibus cito mutat in fumosita-
tem et coleram. In frigidis vero in acetositatē et pu-
tredinem. In stomacho etiā immundo lac nō conue-
nit quia in eo corrumpit. Circa electionem autē lac-
tis sciendum ē qd magis eligēdū est lac mediocre in
via nutrimenti et non subtilissimū sicut lac cameli
aut etiam asininū neq; pinguisimū et grossissimū
sicut lac vaccarum et pecudum. Eligēdum est igitur
lac capre non enim habent tantū aquositatis sicut
lac cameli quod nō est aptum ad nutriendum ratōe
nimie humiditatis sed ventris subductiū nec ha-
bet tantum pinguedinis et grossiciet seu caseitatis et
unctuositatis sicut vaccarum et pecudū quod prop-
ter grossiciem et unctuositatem est venarum opilati-
um/ventositatum generatiū et difficilioris diges-
tionis q̄ sit necessarium in regimine sanitatis. Eli-
gatur igitur lac capre nō nimis propinque partui
nec nimis distantis a partu nō pinguātis nutritie in
bonis pascuis et in tempore quo reperiunt meliora
pascua. Quintū est comestio casei. Et potest intelli-
gi de omni caseo maxime tñ de veteri. Cuius ratio ē
quia caseus recens est frigidus et humidus et grosse
substantie et difficilis digestionis et opilatiū et la-
pidis generatiū et non multum competit via ci-
bi in regimine sanitatis. Et caseus vetus est calidus
et siccus propter sal facit cibū digeri et difficulter di-
gerit parum nutrit et male stomacho nocet et nimis
desiccet et minus competit q̄ recens. Et si aliquis

caseus est medius inter nouum ⁊ veterem viscosum
⁊ frangibilem durum et mollem ⁊ parum declinans
ad aliqualem dulcedinem non nimis salsus non la-
crimosus cum inciditur saporis delectabilis et boni
odoris / cuius in stomacho mora non est diuturna
ex bono lacte conuenienter factus sufficienter vnc-
tuosus talis vtiq; caseus bonus est ⁊ inter alios ma-
gis est diligendus et post cibum sumptus non mul-
ta quantitate / multa vero quantitate sumptus in
via cibi vniuersaliter est malus stomachū grauans
et inobediens digestionī et opilatiuus ⁊ lapideis in-
renibus ⁊ humorum grossorum in corpore et vento
sicatum generatiuus. Solum igitur ille caseus est bo-
nus quem dat auara manus. Sextum est caro salsa
Caro enim salsa siue salse siue fumo exsiccata cuius-
cunq; generis aut animalis fuerit generat sanguineꝝ
grossum et melancolicum ⁊ per consequens nocet in-
firmis nec est cōueniens sanis. Et istud innuit Aui-
cenna secunda primi doctrina secunda capitulo deci-
mo quinto in fine dicens. Et exemplum spissi pauci
nutrimenti mali chimi .i. mali humoris est caro sa-
lita. Septimum est caro ceruina que similiter ē san-
guinem melancolicū generans teste Rasi tercio alina
sortis capitulo de animalibus siluestribus et domes-
ticis. Octauū est caro leporina que similiter sangui-
nis melancolici est generatiua. Dicit enī Rasis de ea lo-
co p̄allegato. Ip̄a enī p̄ aliis melancolie generatiua
est. Et de ista etiā dicit Isaac i dietis vniuersalibꝝ
q̄ nō cōuenit in via cibi s; solū in via medicine. Et
ē sciēdū q̄ ista caro leporina ⁊ similiter ceruina cum

peruenerint ad antiquitatem simpliciter sunt euitāde
si tamen aliquo modo cōueniant meliores sunt iste
carnes cum partui sunt propinque ut siccitas earū
obtemperetur ab etate et etia sunt euitāde nisi sint
pingues nam ex earum pīguedine obtemperatur sic
citas. Bonum est caro caprina. Decimum est caro
bouina quia iste carnes etiam sunt carnes melanco
lice. Nam Ysac in dietis vniuersalibus de eis di
cit. Caro caprina et bouina sunt pessima dura in di
gestionem tarda et digesta grossum generant sangui
nem et melancolicum. Et Auicenna secundo canonis
de carne caprina dicit. Caprina vero non est bona
multum et eius humor fortasse est malus valde. Et
sub istis etiam intellige carnem hircinam et vaccinā
que peiores sunt predictis carnibus scilicet capri
nis et bouinis. Nam de eis dicit Auicenna secundo
canonis capitulo de carne. Caro vaccina et ceruorum
et hircorum siluestrium et magnarum auium facit eue
nire febres quartanas. Et de carne vaccina adhuc
dicit quod caro vaccina plurimum nutrimenti est grossa
melancolica generans egritudines melancolicas. Et
ulterius dicit quod caro vaccina generat lepram. Et
de carne hircina dicit quod est mala absolute. Quia iam
textus loquutus est de carnibus vitandis et maxi
me animalium quadrupedum. Videndum est ulte
rius de carnibus eligendis animalium quadrupedum
Et quia circa electionem carnium animalium quadrupe
dum cōtrouersia videtur inter autores medicine quodā
ei dicunt carnes porciās esse meliores sicut Galienus et quodā
alii. Alii vero dicunt carnes edias esse meliores sic Ras

Avicenna et Averroys licet Averroys quito colliget
imponat Avicenne q̄ dixerit carnes porcinas esse
meliores quod tamen non dicit autoritate propria
sed autoritate xpianorum. Alii vero vitulinas lau
dant pre aliis carnibus. Secundum est q̄ electio et
melioritas carnum animalium quadrupedum po
test multipliciter attendi/ primo modo ex parte ma
ioris nutrimenti et irresolubilitatis. et carnibus hu
manis similioris. Et isto modo caro porcina ceteris
est melior/ primo propter maximam similitudinem
cum carnibus humanis teste Galieno tercio alimen
torum ubi dicit/ porcine autem carnis similitudine
ad homines addiscere est ex eo q̄ quidam comederunt
humanas carnes ut porcinas nullam suspicionem ha
bentes secundum gustum ipsarum et odorem. Et Avicenna
secundo canonis ca. de sanguine ait sanguis hominis
et sanguis porci sunt similes in omni re ita ut quidam
fuerunt qui vendebant carnem hominis ac si esset ca
ro porci et occultatum fuerat illud usquequo inveni
erant in ea digiti hominis. Et istud idem sentit sa
tis Averroys quinto colliget capitulo de carne. Se
cundo quia caro porcina valde nutritiva est. Nam
dicit Galienus tercio alimentorum. Omnium edulio
rum caro porcorum est maxime nutritiva et huius ex
perientiam evidētissimam habent athlete. Et postea
eodem libro ait porcorum carne nullum aliud amplio
ris nutrimenti habebis sumere. Tercio quia generat ali
mentum stabile fortiter resistens resolutioni. Et ista
fuit mens Galieni in passibus ubi non parum profert por
cinas carnes ceteris carnibus sed in octavo de ingenio

ubi dicit ceteris carnibus porcina est laudabilior
si porcus montana incoluerit post porcum edus.
Et similiter in quinto terapentice ubi dicit quadru
pedum caro laudabilior ē porcina in calore et humi
ditate temperata eiusque cibus plurimus et sanguis ab
ea generatus omni melior est sanguine. Et istud veri
tatem habet de carne porcorum non antiquorum quia
eorum caro indigestibilis est nec iuuenum siue lactan
tium quia caro eorum humidissima est sed etate medi
ocriū puta unius anni vel duorum tam domesticorum
quam siluestrium verisimilius tamen estimandum est quod por
ci silvestres sunt domesticis meliores quia carnes
porcorum domesticorum sunt plus debito viscosiores
Et de carnibus porci silvestris siue apri dicit Aui
cenna secundo canonis capitulo de carne. Christiani
vero dixerunt et qui eos imitantur quod melior caro
silvestris est caro porci silvestris nam cum hoc quod est
lenior carnibus domestici porci est fortis nutrimenti
et plurimi et est velocis digestionis et est melior quam
esse potest in yeme. Et ex isto ulterius sequitur quod
predictae carnes porcine multum laudabiles sunt cor
poribus iuuenibus sanis fortibus laborantibus non
dispositis ad opilationes et his qui impinguari
querunt quia talia corpora indigent plurimo nutri
mento et difficulter resolubili. Et ergo dicit Rasis
tercio alimansorum capitulo de virtute carniū. Ca
ro vero grossa multum laborantibus conueniens est
subtilis vero his qui predictis sunt contrarii con
uenit. Et idem vult Auienna tertia primi ca. de regi
mine eius quod comedit dicens exercitati propterea et multi

laboris magis sunt tollerantes nutrientia grossa.
Alio modo potest attendi melioritas et electio carniū
ex parte tēperate cōplexionis eaz facilis digestiōis
et sanguinis ex ip̄is generati temperantiaz ut scilicet
illa caro dicat̄ melior que tēperate ē cōplexionis fa-
cilis digestiōis sanguinē generans tēperatuz in ca-
liditate et frigiditate subtilitate et grossicie. Et isto
modo caro edulina est melior et laudabilior ceteris
ut vult Ras̄ Autēna et Auerroys. Nam dicit Ras̄
tercio alinansoris ca. de aīalibus siluestribus et do-
mesticis. Edulina caro ē tēperata nullaz in se habēs
malicie admixtionem que licet tēperatū generet san-
guinem laborantibus tñ non cōgruit cui nulla alia
caro preferenda est. Non est enim adeo debilis ut ex
ea virtus minuatur neq; eius nutrimentum adeo im-
tum ē et grossum ut ex eo proueniat repletio et gros-
sus generetur sanguis. Sanguis quocq; qui ex ea ge-
neratur inter subtilem et grossum ac inter calidum et
frigidum existit. Et ista caro non conuenit multum
laborantibus sed iuuentibus temperatis exercitio me-
diocri utentibus quia ista caro generat sanguinem
forti exercitio vel labore faciliter resolubilem licet
non exercitio mediocri. Et sicut quo ad istam inten-
tionem caro ediuā inter carnes domesticas ita caro
capreoli inter carnes siluestres est melior. Et post
istam carnem ediuā plurimi medicorum si ut Ras̄
et Auerroys ponunt carnem arietinā. Et dicit
Auerroys quinto colliget capitulo de carne q̄ hec
est opinio maioris partis medicorum preter Galie-
num qui abominatur carnes arietum.

Et videtur sibi q̄ caro vitulorū ē melioris nutrimentū q̄ arietina. Et forsan Galienus hic attēdit melioritātē nutrimentū ex eo quod ē plurimūz nutrire ⁊ nutrimentum dare magis irresolubile quod magis videtur conuenire carnibus vitulinis q̄ arietinis cum arietine magis humide sint. Tercio modo potest attendi melioritas ⁊ electio carnum ex parte minoris viscositatis ⁊ melioris odoris eaz. Et sic carnes vituline sunt meliores ceteris carnibus. Et istud innuit Auerroys quinto colliget capitulo de carne dicēs Et carnes vitulorū sunt bone carnes ideo quia non habent illā viscositātē frigiditātē ⁊ siccitatem quam habent carnes bouine veteres ⁊ carnes eorū sunt magis odor. Tere aliis carnibus ⁊ quantum est in hoc meliores sunt carnibus edulinis quia in carnib⁹ edulinis manifestat quedam muscallago i. viscositas anteq̄ coquantur / s; carnes eduline sunt meliores vitulinis quia meliores generant humores. Et ex isto patet quomodo non est tanta controuersia inter auctores medicine super electione carnum quanta prima facie apparet. Notandum ē insuper q̄ carnes animalū sicce cōplexionis meliores sunt circa partūz q̄ distantes multum a partu ⁊ ergo edi et lactātes vituli meliores sunt hircis et bobus quia sua siccitas prime etatis humiditate corrigit. Sed carnes animalū cōplexionis humide sunt meliores distantes a partu ⁊ circa partū deteriores quia sua nimia humiditas processu etatis exsiccātis scilz iuuetutis corrigitur aut tollit et ab humiditate prime etatis crescit. Et ideo iuuenes castrati arietes scilz vni us

David uni Roberti

John Meur

John Meur

James Meur

anni sunt meliores et minus viscosi lactantibus agnis
et porci unus anni vel duos meliores lactantibus por-
cellis. Et ergo bene dicit Avicenna tertia primi ca-
pituli regimine eius quod comedit. Oportet autem ut cibus
supple sanitatis conservatiuus sit talis quales sunt
carnes et proprie carnes edorum et vitulorum lactan-
tium parvorum et agnorum annalium. Et ex istis om-
nibus concluditur quod carnes hircoz caprarum et arie-
tum et boum et porcoz antiquoz et specialiter non ca-
stratoz et porcelloz lactantium et agnoz lactantium non
sunt melius convenientes in regimine sanitatis sed carnes vi-
tulorum iuuenum et arietum annalium et porcorum
duorum annorum vel unius etiam castratorum suffici-
enter convenientes sunt esui in regimine sanitatis. Et
est diligenter notandum quod carnes declinantes ad siccita-
tem debent elixari et declinantes ad humiditatem debent
assari ut earum humiditas temperet et ideo carnes cu-
niculorum leporum cervorum vitulorum et capriolorum
debent elixari et carnes porcelloz et castratoz arie-
tum assari. Elixatio enim obtemperat siccitatem. Et
ex hoc patet quod in temporibus et complexionibus humi-
dis magis competunt carnes declinantes ad siccitatem
et assentur. In temporibus siccis et complexionibus et etate
siccis magis cedunt carnes declinantes ad humiditatem.

Oua recentia. vina rubentia. pinguis iura

Cum simula pura nature sunt valitura

In hoc textu ponuntur tria alimenta que in mo-
dica quantitate multum nutriunt. Quorum primus
est ova recentia quia sunt de his que in modica

quantitate multum nutriunt ut innuit Auicenna secū
do canonis ca. de ouis. Et idem vult quarta primi
ca. primo ubi dicit nutriendi sunt oua et gallorum testiculi. Et
illud idē in multis aliis locis repetit. Circa electio
nem ouoz sciendum ē qd oua gallinarum et pardicū
et feseanorum iuuenū et pinguiū sunt bona in sani
tatis regimine et aliis ouis simpliciter meliora / vnde
oua paruula longa sunt bona vnde. Filia presbite
ri iubet pro lege teneri. Qd bona sunt oua candida
longa noua. Amplius oua tremula. i. per decoctionez
aliqua lter inspissata ut in manu tenētis in cortice
suo videant tremere sunt meliora duris et sorbilibus
et sunt multi nutrimenti et facili et bone digestionis
et generant sanguinem maxime cordi proporcio
na lem vnde conualescentibus senibus et debilibus ma
xime conueniunt et maxime vitella / vnde Auicenna
in tractatu de viribus cordis vult qd vitella ouo
rum animalium bone carnis sicut gallinarū par
dicū et feseanorū licet non sint medicine cordi mul
tum tamen cor confortant. Et postea subdit qd cito
in sanguinem conuertuntur et post conuersionez pau
cam habent superfluitatem et generant sanguinē sub
tilem et clarum et ergo maxime confortant cor gene
rando sanguinem ei proporcionealem. Et vltē dī
cit qd multū valent in dissolutione substantie spiri
tus et diminutione sanguinis cordis. Sorbilia ve
ro oua facili sunt digestionis et leniunt pulmonez
et pectus et ventrem lubricant et minus nutriunt qd
tremula. Dura vero oua per decoctionem facta ad

digerendum sunt difficilia ⁊ nutrimentū exhibent
grossum et tarde a stomacho descendens et tarde pe
netratuum. Notandum ē insuper q̄ ex diuersitate p
parationis ouorū etiā acquirit̄ eis bonitas vel ma
licia. Aut ei sunt assata aut elixa aut frixa aut i iure
sunt cocta. Assata elixis grossiora sunt ⁊ ad digeren
dū duriora q̄ foc⁹ substantialem eoz humiditatez
desiccant. Et fiunt duobus modis. Aut enim cū corti
cibus inter calidos cineres ponunt̄ aut in testis frā
gunt̄. In testis fracta peiora sunt aliis. Illa autem
que cum corticibus inter calidos cineres ponunt̄ du
obus fiunt modis/ aut inter cineres ponuntur tota
aut super carbones partim discooperta. Que in cine
ribus ponuntur tota sunt peiora quia cuz calor fo
ci circuiat fumositates retinet. Discooperta sup car
bones posita fumositatem emittunt et munda fiunt
Elixā in aqua meliora sunt q̄ assata quia aque hu
miditas calori foci in humiditate desiccāda repug
nat. Et fiunt duobus modis aut enī cum corticib⁹
elixantur/ aut intra aquam franguntur. Cum corti
cibus peiora sunt aliis quia cortices prohibent dis
solutionem fumositatum et grossicie. In aqua frae
ta calor aque temperate penetrat et grossiciem suam
subtiliat ⁊ aufert sibi granitatem sui odoris. Vnde
huiusmodi laudabiliora sunt ceteris omnibus. Fri
xa ceteris peiora sunt quia pessimos generāt humo
res et sunt in stomacho morantia fumositatem et
corruptionem inducentia ⁊ fastidium facientia. In
iure cocta inter assata et in aqua fracta sunt medio
cria. Et ista colligit̄ ex *Ysaac* i dietis vniuersalib⁹ c 2

Vinum rubrum

Sciendū est etiā q̄ ouum diuersificatur secundum
eius partes cōponentes. Nam vitellum in caliditate
tēperatum existit. Albumen vero frigidū est et visco
sum dure digeritur ⁊ sanguis etiā ex eo generatus
non est bonus ut habetur ex Rasi tercio alinansoris
caplo de virtutibus ouorum. Et sicut oua predicta
scilicet gallinarum pardicum ⁊ faseanorū sunt cōue
nientia in regimine sanitatis ita oua anatū anserū
structionum et similium volatiliū minus cōuenien
tia sunt in regimine sanitatis vel simpliciter euitan
da. Secundū est vinum rubrum pro quo sciendū q̄
vina diuersificantur in colore. Nam quedam sunt al
ba quedam rubea clara quedam citrina ⁊ quedā ni
gra. Vina enim alba debiliora sunt ceteris min⁹ ca
lida et minus nutritiua verum sunt minus ledentia
caput et magis vrine prouocatiua et aperitiua. Q̄
sunt debiliora ceteris patet quia secundū Galienū
super primo canone tercie particule regiminis acuto
rum debile vinum est quod minus calefacit et min⁹
replet caput cum ergo vina alba minus calefaciunt
et minus replent caput ceteris ut patebit debiliora
erunt ceteris. Q̄ autem vina alba sunt ceteris min⁹
calida patet per Galienum in cōmento illi⁹ canonis
tercie particule regiminis acutoꝝ de vino etenim albo
dicētē. Nō est possibile alicui ex vinis albis ut cale
faciat calefactiōe vebemēti. Et postea subdit Vinū
autem albu⁹ est minoris calefactionis oībus vinis
Et istud est verum cōparando vina eiusdē territorii
ad inuicem ⁊ non aliter qm̄ vina rubea et ruffa gal
licana non sunt ita fortia nec ita calida sicut sunt.

multa vina alba que reperiuntur in alijs territorijs
debet igitur fieri cōparatio inter uina eiusdē maneriet
et territori. Quod autē sint ceteris minus nutritiua p̄
per Galienum in cōmento illius aphorismi secūde par
ticule aphorismorum. Facile ē repleti potui q̄ cibo di
centē vinū enī aquosum subtile atq; albū vsualiter
aque est vicinū et illius virtuti viciant ad nutriendū
vñ urina prouocat nec corp⁹ inde nutrit. Et simi
liter in cōmento illius aphorismi eiusdē particule. Eorū
qui nutriunt dicit Gal. vinū aquosum min⁹ dat cor
pori nutrimentum cui⁹ liquor est sicut aqua subtilissi
ma et color alb⁹. Quod autē minus ledūt caput patz per
Alicenā tertia primi doctrina secda/ca. de regimine
aque et vini dicentē. Vinū uero albū et subtile cale
factis ē melius nō enī capitis efficit dolores sed for
tasse humectabit et capitis dolorē alleviabit. Et idē
etiā vult Galien⁹ in cōmento illius canōis tercie p̄icu
le regimīs acutoz. Pot⁹ autē dulcis. Rō autē quare mi
nus ledunt caput est q̄ minus fumosa et vaporosa
sunt ceteris. Quod autē magis sunt urie prouocatiua et ape
ritiua patz per Hippocratē in canōe illo tercie p̄ticule
regimīs acutoz de vino etenī albo dicentē sed trās
tus ei⁹ scz vini albi in vesicā ē facilior q̄ cuiuslibet
alterius pot⁹ cū quo etiā vim aperitiuā habere dinos
cit. Et ex isto sequit⁹ q̄ ista vina alba subtilia plus
cōueniunt q̄ alia vina calefactis siue a natura sicut
colericis et sanguineis naturalib⁹ siue ab accidente si
cut calefactis ex ira vel mora i sole. Et similiter ma
gis oueniūt studētib⁹ qui debēt uti vino nō turbāte
cerebrū. Et similiter oueniūt habētib⁹ cerebrū debile. 3

sive naturaliter sive accidentaliter q2 habentes cere
brum debile ex forti vino faciliter inebriantur ut ha
bet Avicenna tertia primi loco preallegato. Et ergo
si uti velit viniis fortib9 necesse e ea fortiter lipbare
Et similiter coueniunt habentib9 epar calidū 7 stoma
chum calidū 7 habitantib9 in regiōe calida q2 calida
vina i istis facerent esuacionem. Vina vō rubea cla
ra sicut beluētia calidiora sunt ceteris ut vult Gali
en9 in cōmento illi9 canonis sapra allegati de vino
etenim albo ubi dicit verūm cuius calefactio ex vi
nis est vehemēs ei9 calor e rube9 clar9. Et ista vina
etiam nutritibilia sunt ceteris ut habet Galienus in
cōmento illi9 āphorismi p allegati. Facile e repleri ubi
dicit grossum vero 7 rubeū vinuz nutritibilis est ce
teris iplens corpora cito obnoxia inanitioni. Et cir
ca istud est itelligendū q2 vina rubea dicunt nutritibi
lora eo q2 plus eoz in substātiā membrorū ouertit
Vina tñ nigra possunt dici nutritibilia ceteris q2
cōstātius dant nutrimentū 7 tardis a membris reso
lubile. Et isto mō dicit Galien9 i cōmento illi9 āpho
risimi p allegati. Eoz q2 nutriunt q2 vina grossa 7 ru
bea nutritibilia sunt q2 aquosa minus tñ q2 nigra
Et isto mō etiam itelligit dcm Ysaac in dietis pti
cularibus ubi vult q2 vinum n grum plus nutrit q2
rubeū. Et ista vina rubea magis ledunt caput q2 al
ba 7 minus vrine sunt puocatiua. Et hinc est q2 ista
vina q2 fortia sunt habentib9 debile cerebrū nō cō
ueniunt ut dcm est s3 bñ coueniunt habentibus forte
cerebrū cū forte cerebz vapores eleuatos ad ipz nō
suscipit ut dicit Avicenna tertia primi ca. p allegato

Et circa istud est sciēduz qđ ingeniū hoīs fortis cere
bri magis clarificat̃ ⁊ acuit si bibat vinū bonum qđ
si non biberet ut vult Auicēna tertia pmi ca. palle
gato. Et rō ē qđ ex bono vīo plūqđ ex quocūqđ alio
potu generantur ⁊ multiplicant̃ spūs subtiles clari
⁊ pui. Et inde ē qđ theologi cōtemplari soliti circa
altissima bona vina dilgunt. Et secundu Auicennā
ibi. Ista vina valēt hōibz frigide cōplectōis ⁊ fleu
maticis. Talia nāqz vina corrigunt lapsum frigidi
tatis cōplectōis et aperiūt opilatōes euenire solitas
frigidis fleumaticis ⁊ digerūt fleumata cooperātia
ad ouersionē eoz in sanguinē ⁊ digerūt facilliter ⁊ ci
to penetrāt ⁊ p̃bent alimentum mundū ⁊ spūs pluri
mos. Vina vero citrina minoris calefactōis sunt qđ
rubea clara ut vult Galienus in cōmēto illi9 canōis
p̃allegati de vino eteniz albo/ maioris tñ calefactio
nis sunt qđ alba ut ergo etiāz magis sunt caput ledē
tia qđ alba ut vult Galien9 in cōmēto illi9 canonis
preallegati. Potus aut̃ dulcis. Et ista vina etiā mi
n9 nutritiua sunt qđ rubea magis tñ qđ alba. Et apđ
quosdā ista vina etiā vocant̃ alba. Et hinc est qđ ali
qui dicūt qđ vina alba cito calefaciūt multuz. Vina
vero nigra sunt minoris calefactōis qđ citrina et er
go etiā minus ledunt caput qđ citrina. Sz qđ tardi
oris descens9 sunt in ventrē ⁊ min9 vrine puocatiua
qđ alba magis ledūt caput qđ alba ut habet Galien9
in cōmēto illi9 canōis p̃allegati. Pot9 at̃ dulcis. Et
sunt ista vina etiā plus nutritiua qđ alba et citrina
min9 tñ qđ rubea ut predictū est. Terciuz ē sorbilia
facta ex iuribz carnū ⁊ maxime ex brodio pullorū

Talia enī brodia nature humāe sunt amīca ex quo
Facilime in sanguinē sunt mutabilia ⁊ bonūz sangui
nē generāt. Et maxime duz fiunt ex simula. i. ex sub
tilissima parte farine qz simula ⁊ maxime tritici mul
tum nutritiua ē ⁊ bonū nutrimentum affert ut haberi
pōt ex Rasi tercio alināforis. Et ista tria pōtā pōit
Auicēna scda pmi doctrina scda summa pma ca. xv
in fine ubi dicit. Exēplum subtilis multi nutrimenti
boni chimi. i. hūoris ē ouorū vitelli ⁊ vinū ⁊ aq
carnis. Et ex isto cōcludit q ista tria sunt de genere
naturā humanā maxime cōfortantium.

Nutrit ⁊ ipinguat triticū. lac. caseqz ifans
Testiculi porcina caro. cerebella. medulle
Dulcia vīna. cibus gustu iocūdior. oua
Sorbilia. mature ficus. vneqz recentes.

In hoc textu cāgūt duodecim res corp⁹ humanūz
nutriētes ac ipinguātes. Quaz prima ē triticū. i. pa
nis ex tritico de quo dicit Auicēna scdo canonis ca.
de pane q ipinguat velociter ⁊ maxie de frumēto no
uo Rasis. vo tercio alināforis de tritico dicit. Triti
cū tēperamēto vicinū ē licet caliditati parū attineat
qd at pōderosū et solidū inuenit matoris ē nutri
menti. Vbz quoqz hōibus aliis grāis pficiens ma
gis pprū inuenit. Sanguis etiā ex eo generat⁹ ōni
sanguine q ex aliis generat⁹ grāis tēperator ē. Et
sequenti ca. dicit. Panis q ex tritico fit plurib⁹ hōib⁹
conueniētor ē. Circa electōez at tritici sciēdū ē q electō
ei⁹ pōt sumi vno mō ex pte substātie ip⁹/ alio mō ex

pte ppatōis ei⁹. Electōnē āt ei⁹ ex pte sub stātie ipi⁹
pōit Auicēna scdo canōis ca. de frumēto dicēs. Afe
li⁹ ē illd qd ē mediū inter duriciē ⁊ raritatē magnū
pigue recēs .i. nō nimis ātiquū planū qd ē inter ru
bedinem ⁊ albedinē/ frumētū vō nigrū mali ē nutri
mētī Rasis vero sup addit pōderositatē ei⁹ sup elec
tione ei⁹. Circa electionē vero ei⁹ ex pte ppatōis
ei⁹ sciēdū est qd ōia q sūt ex fariā tritici fruxa tarde
a stōacho descendūt generāt grossos hūores opilant
vias epatis augmetāt splenē ⁊ generāt calculū mul
tū nutriūt si digerāt. Triticū vō elixū ē cib⁹ grauis
⁊ indigestibilis sed si digerāt fortiter nutrit ⁊ robo
rat virtutē. Sed triticū sub forma panis bene fermē
tati ⁊ offati in clibano moderato igne est elect⁹ cib⁹.
Et ōia ista colligunt ex Galieno primo alimentorū
Secunda res ē lac. Et p̄t istud intelligi de lacte ebuti
rato quod apud medicos adoc dicitur et apud cōes
balbuca. Balbuca enīz recēs si comedat cūz pane re
cētī siue calido ei īposito maxime īpinguat. Id test
etia⁹ intelligi de lacte capri no quod etiā multum nu
trit de quo prius latius dictum ē ibi p̄versica poma
pira. Tercia res est caseus infans siue recens de quo
dicit Auicēna secundo canonis ca. de caseo qd ē nu
tritiuus et īpinguatiuus. Et licet caseus recens nu
triat et īpinguet in regimine tamen sanitatis non
conuenit quia sequuntur ex eo nocumēta prius dic
ta ibi p̄versica poma pira. Quarta res est testiculi.
Et istud maxie intelligēdū ē de testiculis gallorū im
pinguator⁹ de quib⁹ Auicēna secundo canōis ca. de
testiculo dicit qd sūt valde boni nutrimētī ⁊ plurimi

Et quarta primi ca. primo de eis dicit q̄ in modica
quātitate multū nutriunt. Et potest istud etiā intel
ligi de testiculis porcorū multū pinguium nundum
coeuntiū sicut enī porcorū caro ea q̄ aliorū aīalium
quadrupedū melior existit ⁊ hoc quo ad hoc quod ē
nutrimētum prebere mai⁹ irresolubili⁹ ⁊ corpori hu
mano similis sic etiā ⁊ porcorū testiculi respectu te
sticuloz aliorū animalū quadrupedū. Et est hic di
ligēter notandū q̄ testiculi aīaliū prouectorū ī qui
bus ē iam fermētatum semen ⁊ generatur nō sunt bo
ni nutrimenti sed testiculi animalium iuuenum adhuc
nō coire potētium quibus adhuc nō ē sperma fermē
tatum sunt satis laudabilis nutrimenti si bene digerā
tur ⁊ de istis etiā intelligitur dictum prius. Quinta
ē caro porcina de cuius electione et effectu satis am
ple dictum ē prius ibi. Persica poma pira. Sexta ē
comestio cerebrorum. Pro quo sciendū ē q̄ cerebrū
est stomacho malum nauseatiū deiectionū appetit⁹
⁊ grossi humoris generatiuum verum est tñ q̄ si bñ
digeratur alimentū dat corpori notabile sed nullo
modo comedi debet post alios cibos. Bonum autē ē
q̄ cum origano vel calamento vel cū aliquibus ob
teperantib⁹ ei⁹ viscositate ⁊ frigiditate in quib⁹ sit
virtus incisua ⁊ calefactua pareat. Et cauendum ē
q̄ si comedat q̄ primit⁹ affetur super carbones. Et
ē aduertēdum q̄ nō confert illis quibus frigide so
lēt aduenire egritudines s⁹ bñ habētib⁹ complexionē ca
lida ut vult Rasis tercio alināforis ca. de virtutib⁹
mēbroz aīaliū. Et breuiter parū ouēit in reginie sa
nitatis s⁹ aliquā bñ cōuēit via medicine sicut cerebz

Capriolorum cōueniens est cōtra venena et cōtra mor-
sum venenosorum et cerebrum leporis cōtra tremorem
et secundū quosdā cerebrū pulloz et caponū ad me-
moriā et subtiliatiōez ingenū cōferūt. Circa electi-
onē tñ cerebroz sciendū est qd meliora eoz sunt cere-
bra volatiliū et pprie montanoz et ex cerebris q̄
drupedū cerebroz arietis deinde vituli ut vult Aui-
cenna scdo canōis ca. d cerebro. Septia est medulle
que multi sunt nutrimenti si bñ digerant prout dicit
Auienna secūdo canōis ca. de medulla. Et etiā faci-
le in sanguinē cōuertitur. Hoc tamen malū faciūt
qd deiciunt appetitū atq̄ nauseā inducūt et ergo Aui-
cenna docet eas comedere cū piperibz. Et etiā aliqui
eas pparāt cum citoniis et pastillis ut faciūt leccar-
di. Et pro electione eaz dicit Auienna qd cōuenien-
tior ē medulla vituloz et cerui deinde tauri et postea
capraz deinde ouiu. Et scdm aliquos medulle tau-
roz iuuenum et pinguium multuz cōuenientes sunt
Octaua est dulcia vina de quibz posteris dicet ibi
Sunt nutritiua. Nonā est cibus gustu iocūdior qz
talis maxime nutrit. Juxta illud Pocratis secūda
particula amphorismorū dicētis Parūz deterior ci-
bus et potus delectabilior quidez melioribus magis
delectabilis ē appetēdus. Et Galien⁹ i cōmēto illius
ait. Omnis enī cibus sapi⁹ in quo quisq̄ delectat⁹
euz accipit a stomacho cōplexus retinet et cum mag-
na delectatione digerit plusq̄ quilibet ali⁹ qui si sit
abominabilis fugit vñ vomit⁹ fastidiū iflatio ru-
git⁹ generant. Et hinc ē qd aliq̄ meli⁹ valēt cū malo
cibo q̄ cū bono qz maiore delectationē habēt i malo

Decima ē oua sorbilia que in modica quātitate etiā
multū nutriūt de quib⁹ etiā dictū ē supra ibi. Qua
recentia. Undecima ē ficus mature q̄ propter suam
dulcedinē multum nutriunt ⁊ īpinguāt. Circa istud
tū sciēdum ē q̄ licet nutrimentum fic⁹ nō existat ī ro
bore nutrimenti carnis ⁊ granorū ē tū vehemētioris
roboris q̄ nutrimentū oīm fructuū ut vult Auicen
na scđo canonis ca. de ficub⁹. Et ibidem etiā dicit q̄
ficus ē nutritibilior ceteris fructib⁹. Et idē vult Aui
cēna tertia primi ca. de regine ei⁹ qđ comedit dices
q̄ iter fruct⁹ / fruct⁹ magis nutritiui ⁊ similiores et
ppiniores carnib⁹ ī nutriēdo sunt fic⁹ ⁊ vne vald
mature ⁊ dactili. Circa electionē vō eaz sciēdū ē q̄
scđm Auicennā secūdo canonis ca. de ficub⁹. Melior
ē alba q̄ leuior deīde rubea siue citerna ⁊ deīde ni
gra. Et q̄ vehemēter matura ē melior ē et p̄xima ad
hoc vt nō noceat. Itē humide ⁊ recentes fic⁹ magis
⁊ velocius nutritiue sunt q̄ sicce et citius trāsunt d
stomacho ad epar ⁊ magis humectāt epar et magis
lenificāt q̄ sicce. Verū sicce sunt min⁹ īflatiue ⁊ ma
gis stomacho cōuenientes q̄ humide. Et de siccis di
cit Auicēna loco preallegato. Sicca quidē ī suis ope
rationibus est laudabilis vey sanguis ex ea genera
tus nō est bonus ⁊ propter hoc facit pediculos verū
si sit cum nuce tunc eius chimus. i. humor fit bonus
⁊ post nucem cum amigdala. Et postea dicit q̄ ad
ministratio sicce cuz ieiunium adest est mirabilis in
uamēti in apiēdo vias cibi ⁊ pprie cū nuce ⁊ amig
dala cū tū ei⁹ nutrimentū cū nuce sit pl⁹q̄ cū āigdala
Et cōueniunt utreq⁹ ficus in hoc q̄ in ipis ē īflatio

et lenificatio ⁊ expulsio superfluitatum ad cutem et
prouocatio sudoris et remotio asperitatis gutturis
⁊ mundificatio ⁊ lenitio pectoris pulmonis ⁊ canne
eius ⁊ apertio opilationum epatis renum ⁊ splenis .
Duodecima res est uua recens .i. uua dulcis et bene
matura. Pro quo sciendum q[uod] uua est triplex. Nam
quedam est immatura et acerba ⁊ fit ex ea agresta ⁊
ista stringit ventrē ⁊ coleram rubeaz reprimat atq[ue]
sanguinem . Et multum valet in fluxu ventris cole
rico. Alia est matura viridis et recens ex qua fit vi
num. Et ista specialiter quando est alba ⁊ sine nucle
is ⁊ cortice ventrem laxat et ceteris fructibus pluri
mi et melioris nutrimenti existit sicut et ficus mino
ris tamen nutrimenti est q[uam] ficus ut habet Auicenna
secundo canonis capitulo de uua. Verum est tamen
q[uod] ventositatem generat ⁊ inflationes et ventris do
lorem. Et si remanserit per duos dies vel tres post
collectionem suspensa donec cortex detumescat meli
us nutrit ⁊ minus laxat nec tantum inflat. Et habē
tes stomachum plenum cibo ⁊ immunduz malis hu
moribus nullo modo cōcedant uuas et specialiter re
centes ⁊ sine arillis velociter enī in stomacho immun
do corrumpunt et in stomacho pleno cibis quia ni
mis cito digeruntur et non poterunt exire de stoma
cho post eaz digestionē ppter cibū nondūz dige
stum q[uod] tūc in stōacho corrūpūt ⁊ aliūz cibū corrū
punt. Et similiter etiā intelligendūz ē de aliis fructi
bz laxat ius. Et si aliquis velit sumere uuā viridē et
recētē bonū ē q[uod] pmit⁹ ifundat ī aq[ua] frequēti p horā
⁊ deinde ponatur in aquam frigidā et post sumatur

Rasis vero tercio alinanforis de vua recenti et specialiter dulci dicit q cito corpus impinguat et augmentat erectionem virge. Et ulterius dicit q illa vua q e subtilioris coru. i. corticis citius descendit a stomacho. Illa vero que est grossioris tardius. Alia est vua sicca que passula vocatur et ista licet ponatur et numeretur inter equalia parum tamen caliditati attinet et bene nutrit secundum Rasis loco preallegato et confortat stomachum et epar secundum Auenennam loco preallegato et opilationes remouet. Et dicitur q epar impinguat ex eis et maxime si mudent ab arillis. Et sic textus predictus potest intelligi de vua matura recenti et de vua sicca q passula dicitur.

Elina probat odore. sapore. nitore. colore
Si bona vina cupis hec quicq probat in illis
Fortia. formosa. fragrantia. frigida. frigida. frigida.

In hoc textu ponuntur quattuor generalia quibus vina probantur. Primum est odor Vinum enim boni odoris siue redolens multiplicatiuum est spirituum subtilium. Et secundum constantinum quinto theorice bene nutrit et bonum sanguinem generat. Vinum vero fetidum abominabile est nature humane spiritus grossos et melancolicos generans et secundum constantinum quinto theorice malum sanguinem et capitis dolores ex malo suo caput ascendente generat. Galienus vero tercia regiminis acutoz commento primo loquens de diuersitate vinorum ex odore dicit quod ex vino est boni odoris est melioris chimi. i. humoris et secundum illud est multitudo que implet ex eo caput quod est quia est subtilius et calidius.

quod aut ex eis est mali odoris secundum maliciam chimi generati ab eo erit paucitas lesionis eius in capite quod est quia est frigidius et grossius. Illud autem cui penitus non est odor non facit omnino aliquid accidere in capite quia est vehementer grossum. Secundum est sapor sicut enim cibus sapidiior melius nutrit et melius a stomacho amplectitur ut dictum est in sententia precedenti ita et vinum. Circa istud tamen sciendum est quod vina in sapore diuersificantur quedam enim sunt dulcia aliis nutribiliora grossum sanguinem facientia et ventrem humectantia ad digerendum dura et sitim generantia. Alia sunt pontica siue stiptica stomachum confortantia ventrem constipantia pectori et siue pertinentie scilicet pulmonem et canem eius nocua intestinis congrua ad digerendum dura. Alia sunt acerba que sunt diuretica. id est urine prouocantia grossos humores non generantia sed dissoluentia. Alia amara minus calida ut habet constantinus quito theorice. Tercium est nitor siue resplendentia que indicat super subtilitate vini et sic ex consequenti super subtilitate spirituum ex ipso generatorum. Quartum est color Ex parte enim coloris vina diuersificantur in nutritione. Vina enim rubicundiora ceteris paribus magis nutribilia sunt albis et ideo plus conueniunt macris quam alba. Alba tamen plus conueniunt pingibus. Et de ista diuersitate vini ex colore demum est prius ibi Quia recetia. Deinde in textu ponitur qui est specialia quibus probatur bonitas vini. Primum tangitur cum dicitur fortia. Fortitudo enim vini cognoscitur ex effectu. Vinum enim forte est quod calefacit corpus vehementer replens caput secundum Galienum commento primo tercię particule regis acutorum.

Istud enim vinum maxime spirituum est multiplicatiuum et multum nutritiuum. Cauent tamen ab illo nisi sit limphatum qui sunt debilis cerebri quia magna effumatio ab ipso ad cerebrum ipsorum perueniret et ipsum lederet. Secundum tangit cum dicitur formosa Vinum enim formosum siue pulchrum quia cum maiori appetitu sumitur melius digeritur et melius nutrit. Tercium tangit cum dicitur fragrantia. Vinum enim fragrans siue bene redolens maxime confortatiuum est et spirituum subtilium generatiuum ut dictum est. Quartum tangitur cum dicitur frigida. Nam vinum debet esse frigidum quo ad tactum non autem quo ad effectum Vinum enim calefactum cum sit rarius et subtilius citius inebriat neros debilitat et caput ledit nisi in modica quantitate sumptum fuerit. Quintum tangitur cum dicitur frigida. Vinum enim bonum debet esse friscum siue leue quod spumando sonum facit et habet spumam tenuem de facili labilem et in medio existentem siue quando in eo mouentur atomi. Vinum enim non istius dispositionis pendulum dici debet et maxime si non sonat vel corpora atomalia non habeat. Vnde debet dici debile vel limphatum si spumam habeat cum magnis apulis vel ad latum cyphi spuma diu maneat

Sunt nutritiua plus dulcia candida vina

In hoc textu ponitur unum documentum de vinis. Est enim quod vina candida et dulcia ceteris paribus plus nutriunt reliquis vinis et istud voluit constantinus loco preallegato et idem vult Avicenna tertia prima. de regimine aque et vini ubi dicit vinum quoque

grossuz quod ē dulce est meli9 illi qui vult eē pīguis
Et rō est q2 vīna dulcia vehemēter a mēbris attra
hunt ppter eoz dulcedinez cui natura congauet.
Nā dicit Anicēna scōdo canōis tractatu pīo ca. ter
cio. Dpatōes āt dulcis sunt digestio ⁊ lenificatio ⁊
multiplicatio nutrīmēti et natura diligit ipm ⁊ vir
t9 attractatiua attrahit ipm. Et licet iste text9 veri
ficet de ōi vīno dulci eligibile tñ est vīnū moderate
dulcedinis ⁊ nō dulce in summo sicut vīnuz qd vul
go muscadellum siue muscadetū dicit q2 tale corrup
pit sanguinē. Cui9 rō est q2 natura rapit auidē tale
vīnum a stomacho ad epar priusq3 digeratur quod
in eo est utile chilificationi ⁊ āteq3 maturet ei9 super
fluitas ppter delectationez ei9 maximā in cōnatu
ralitate dulciuz et sic replet sanguinē aquositate in
digesta ex qua reuertitur aptus ebullitioni ⁊ putrefa
ctioni. Et istud etiā intelligēdū ē de aliis cibis dul
cib9 in summo. Idro maiori noticia sciendū est q2 ex
usu vīni dulcis ⁊ alioz nutriētium dulciū tria timē
tur nocumēta ⁊ maxie his q2 ad ea proni sunt. Pri
mum est fastidiuz ppterea q2 dulcia suis caliditate
⁊ humiditate leniūt ⁊ applanāt orificium stomachi
inducētia illic dispositionē contrariā in anitioni et
corrugatōi illi9 q2 sunt cā famis. Scdm ē velocitas
inflāmatōis eoz ⁊ cōuersiōis in colerā. Nā res dul
ces cōuenientissime sunt in generatōe colere. Et ppter
hoc mel pl9 ōib9 rebus generat colerā qm ipm ē
dulci9 ōib9 reb9 ⁊ p9 ipm vīnū dulce ut h3 Galien9
in cōmēto illi9 canōis terciē pticule regimīs acutorū
adentē leui9 percutit. Et hinc ē q2 inducit sitim nec

cōuenit febricitatib⁹ nec etiā colericis ut ibidē dicit
Galienus. Terciū ē opilatio epatis ⁊ splenis qz dul
cia trahunt ab eis cum fece sua ppter magnā delec
tationē quā hnt in eis ⁊ maxime epar añq̃ digerāt
q̃re illic leuiter inducūt opilatōes cooperāte ad hoc
substantia grossa in q̃ fundat sapor dulcis scdm Aui
cennā scdo canonis tractatu prio ca. tercio. Et hinc
ē qz vinū dulce min⁹ ē vrine puccatiu⁹ q̃ alia vi
na. Et oītra ista tria nocumēta summe valēt acetosa
qz appetitum sua acetositate prouocant et sua frigi
ditate inflāmationē prohibēt ⁊ subtilitate sue substā
tie opilatōes aperiunt. Notāduz insuper qz licet vi
na dulcia et alia nutriētia dulcia opilēt epar et sple
nē deopilant tamen ipm pulmonem. Et ratio quare
nō opilant pulmonē sicut epar ⁊ splenem est quia a
dulcibus in transitu suo per mery nil nisi subtile ad
ipm resudat et sanguis genitus ex rebus dulcib⁹ ad
pulmonē venit iam purificatus in epate prius ⁊ in
coroe subtiliatus ⁊ istud vult Galienus in cōmento
illius canōis tercie particule regiminis acutorū dul
cis potus. Itē vina dulcia minus inebriāt secundu
ypocratē tercia particula regiminis acutorū canōe
illo asente lenius percutit q̃ reliqua fortiora vina
Ex predictis cōcludi p̃t qz si bibat vinū rōne nutri
tōis corporis restauratōis ⁊ ipinguatōis sicut con
tingit in his qui macri sunt siue naturaliter siue ac
cidentaliter tunc cōpetunt vina dulcia et grossa suffi
ciēter colorata talia enim vina sunt sufficienter nu
tritiua ⁊ deperditi restauratiua ⁊ corporū ipinguati
ua vñ oueniētiōra sunt ad ipinguandū corpa macra

Et per oppositum si intēdam⁹ nō nutritionē nec de
perditoꝝ restaurationē nec impinguationē ut con
tingit in his qui sunt multū carnosī ⁊ pingues tunc
vina subtilia non dulcia sed sapore amabilia odo
rifera ad albedinē declinātia sufficiēter fortia eligē
da sunt. Si vero det⁹ vinū ad sitis extinctionē tunc
vinū album subtile debile ē eligibili⁹ tale enī vinū
magis humectat ⁊ infrigidat ⁊ p cōsequens meli⁹ ex
tinguit sitē et quāto sitis ē maior tāto tale vinū est
cōuenientius. Si vero vinū det⁹ ad spiritū confor
tationē ⁊ reparationē ⁊ virtutis cōfortationē tunc
debet dari vinum subtile odoriferum saporis delec
tabilis mediocris coloris sufficiētis fortitudinis ⁊
tale vinum debet sumi cuꝝ paucō cibo ⁊ debet esse de
puratū ab utraqꝫ superfluitate ⁊ debet sumi in pau
ca quantitate. Si vero intendamus pectoris et pul
monis mūdificationē ⁊ vētris laxationē tunc vina
mediocris sbe sapore dulcia sunt magis eligibilia.

**Si vinū rubeum nimīū quādoqꝫ bibatur
Elenter stipatur vox limpida turbificatur**

In hoc passu ponuntur duo nocumenta nimie po
tationis vini rubei. Primum est qꝫ nimia bibitio vi
ni rubei constipat ventrem id est duos facit secess⁹
seu difficulter habere egestionē. Cuius causa secun
dum aliquos est quia tale vinum rubeum plus cere
ris parib⁹ est calefactiuū ⁊ magis nutritiuū. Inqñ
tum enim plus ē calidū magis exsiccāt ⁊ inquantū
magis nutritiuum auidi⁹ a natura retinet. Potest
tamen textus intelligi de nimia potatiōe vini rubei.

stiptici aut pontici ex qua stipticat⁹ ⁊ cōstipat⁹ ven-
ter ppter stipticitatez aut pōticitatē vini. Circa istud tñ sciēduz est qd si exhibeat vinū ad stomachi et
visceꝝ contētiue fortificationē eligem⁹ vina grossa
pōtica vel stiptica rubea vel nigra sicut cōtingit in
habētib⁹ fluxū vētris ppter debilitatē cōtētiue sto-
machi ⁊ istud vult Ypocras tercia pticula regimīs
acutoꝝ canōe illo palme⁹ quidē ⁊ niger ⁊ silit⁹ Ga-
lien⁹ i cōmēto illi⁹. S; si itēdam⁹ cōfortatōnē digesti-
ue cōpetūt vina subtilia vel mediocria in substantia
⁊ colore bōi odoris ⁊ oueniētis saporis ⁊ sufficiētis
vigoris ⁊ aliqualis stipticitatis. Scdm est exaspera-
tio gutturis siue rauceo quāz inducūt aliq̄ vina in-
tēse rubedīs ppter eoz siccitatē ⁊ terrestreitatē. Et
istud nocumētū etiā cōtingit ex vinis rubeis patrie
brabātie ppter eoz stipticitatē ⁊ terrestreitatez. Et
maxie qñ musta sunt vina p̄dicta istud nocumentū
scdm cōtingit. Nō tñ primū qz mustū magne rubedi-
nis solet inducere vētris fluxū ppter feces suas ter-
restres cū eo mixtas q̄ sui mordicatione mordicāt in-
testina ex qua mordicatione flux⁹ vētris causatur
Et tale vinum non debet bibi mustū. i. q̄ diu fuerit
turbidū ⁊ bulliens quia ex quo ipm est mordicans
propter suas feces terrestres ab eo etia; eleuatur fu-
mus mordicans qui ad cerebrum veniens sui mor-
dacitate mordicat oculos atq; rubificat. Et istud
etiam intelligendum est de istis mustis patrie brabā-
tie siue rubeis siue albis propter eoz terrestreitatez.
Causa autē quare iste fumus est mordicatuus ē qz
vinū a quo dissoluit⁹ est mordicatuū. Jam vt dicit

Galienus prima pericula aphorismorum in commento illius
aphorismi et qui crescit quicquid a qualibet re dissol-
uitur unum dissoluitur necesse est ut assimuletur.

Allea / nux / ruta / pira / raphanus / et tyrsaca
Hec sunt antidotum contra mortale venenum

In hoc textu ponuntur sex medicine valentes contra
venenum. Prima est alleum quod maxime valet contra nocumen-
ta puenire solentia ex mala aqua et maxime valz contra
potum male aqua de quo dicit serapio in aggregatorio
ca. de eo quod quando sumitur alleum et perbibitur aqua corrup-
ta non nocet aqua illa potata. Et ideo innuit Avicenna
secundo canonis ca. de eo et tertia primi ca. de obseruatione
iter agendis a nocumeto diuersarum aquarum. Et istud ideo
etiam operatur cepe ut vult Avicenna secundo canonis ca. de
eo et sic potest apprehendi sub alleo et de eo etiam dicit Aui-
cenna tertia primi loco preallegato quod cepe est ut tyria-
ca malarum aquarum et maxime cum aceto quia cepe est subtili-
atiuum incisuum abstersiuum cum stipticitate et aperit for-
titer ut vult Avicenna secundo canonis ca. de eo. Et est
calidum in tercio quare calefacit malas aquas prohibens
ne sua frigidityte stomacho noceant et subtiliat gros-
sas faciens eas cito penetrare. Et acetum huic permix-
tum vigorat virtutem eius in subtiliatione et penetratione
aquarum et prohibet a siti quam inducere solet cepe co-
mestum. Et eadem ratio verificatur de alleo et ergo etiam
dicit Avicenna tertia primi loco preallegato quod allea
comedenda sunt super aquas grossas et turbidas quia
subtiliant eas / cito descendere faciunt et prohibent
ne stomacho noceant et intestinis et ne venas opilent

Valentius de Venenis

Alleum preterea comestū aī iter ⁊ p⁹ hoc ex meliori
bus reb⁹ ē et cōueniētiōrib⁹ illis qui veniūt ab aere
frigido ul⁹ qui vadūt ad eū ut innuit Auicēna tertia
pᵐi ca. de regēdo iter agentez in frigore ⁊ cōgelatū
Et ex isto sequit⁹ q⁹ alleū multum valet iter agentib⁹
⁊ p diuersas terras eūtib⁹ ⁊ diuersis potib⁹ vtētib⁹
Juxta illud metricūz Allea qui mane ieiuno sumpse
rit ore. Hūc ignotarū nō ledit pot⁹ aquaz. Nec di
uersoz mutatio facta locoꝝ. Valet preterea alleūz
ad puncturā vermiū venenosoz ⁊ morsūz serpentū
qñ bibit⁹ cum vino quod Auicēna scdo canonis ca.
de eo se dicit fuisse expertūz. Et cōfert etiam morsui
canis rabiosi et qñ fit emplastrum ex alleo ⁊ foliis
ficus ⁊ cimino super morsūz mugali cōfert vt ibidē
dicit Auicēna. Cepe vero secundū Auicennā secūdo
canonis ca. de eo confert etiā morsui canis rabiosi
cum linīt super ipm aqua eius aut emplastratur ex
eo cum sale ⁊ ruta. Et cepe quod comeditur expellit
nocumentum ventositatis venenosoz. Et dixerūt
quidam q⁹ ipsum generat in stomacho humorem hu
midum plurimum frangentē nocumentū venenosoz
Notāduū est circa istud q⁹ alleūz et cepe et similiter
etiam porrum via cibi non competunt temperatis
corporibus nec calidis ⁊ specialiter cruda parū enīz
nutriunt ⁊ male nutriunt et generant sanguinez acu
tum ⁊ pungitiuum grossos humores tñ subtiliant ⁊
viscosos incidunt ⁊ p⁹q⁹ decocta sunt perdūt pūgi
tinitatē et adhuc remanet virt⁹ incisua ⁊ subtiliati
ua vñd⁹ magis cocta cōpetunt q⁹ cruda. Porri enim
sūt calidi ⁊ sicci ⁊ dāt corpori alimētū illaudabile ⁊

oculis nocēt ⁊ generāt sanguinē nigrū et melancolicū
⁊ somnia terribilia ⁊ nervos ledunt rōe pūgitiuitā
tis eoz nocēt dentib⁹ ⁊ gingiuis et nullus colericus
nec melancolicus eis utat ⁊ specialiter crudis. Cepe
calide sunt ⁊ habēt humiditatē superfluam terrestrē
cū humiditate aquosa subtili indigesta. Si comedā
tur cruda generāt in stomacho humores malos ⁊ pu
trefactibiles ⁊ corruptibiles ⁊ inducunt somnia ma
la ⁊ terribilia ⁊ dolorē capitis. Et nimis vsus earū
disponit hominē ad memoriā deperdendā ⁊ pturbat
intellectū ⁊ perducit ad dementiā. Sed si comedātur
cocte cū aqua laudabiliū carniū laudabiliter iuuāt
digestionē ⁊ minuunt eaz nocumenta ⁊ tēperāt ciba
ria frigida cū quib⁹ decoquunt sed meli⁹ est eis nō
uti. Allea calida sunt ⁊ declināt ad aliquāle humidi
tatē sed min⁹ q̃ cepe valent cōtra vēcositatem ⁊ va
lent in tussi et bene sereare faciunt sed nocent visui ⁊
dolorē capitis inducunt et sunt tyriaca rusticorū.
Et sic predicta solum conueniunt his qui fleumati
cum aut grossum viscosum humorē habuerint. Cole
rici vero a predictis abstineant. Secunda est nux de
qua dicit Auicēna secundo canonis ca. de ea q̃ ipsa
cum ficub⁹ ⁊ ruta ē medicina omnibus venenis ⁊ ex
ea cum cepe et sale fit emplastrum super morsum ca
nis rabiosi. Et istud maxime intelligitur de nuce sic
ca ante cibum sumpta mō predicto. Et circa istud
ulterius sciendū ē q̃ nuces sicce peiores sunt recen
tib⁹ et humidis q̃ sicce magis vinctuose sunt rōe c⁹
in colerā ouertūt ⁊ inducūt capitis dolorē ⁊ oculos
turbāt et vertiginez generāt et specialiter sumpte p⁹ 08

cibuz et lique palissim inducunt et vomituz puocāt ⁊
vesicas in ore faciūt. Et habētis stomachū colericū
maxie debēt euitare nuces siccas ⁊ quāto antiq̃ or es
tāto peiores sunt. Recētes āt min⁹ male sunt qz non
sunt tāte vinctuositatis et ideo nō generāt doloreꝝ ca
pitis aut vertiginē et sīpia sicut sicce et rōe hūidita
tis lubricatīs laxāt vētrē et si aliquātulum torreāt
⁊ comedāt p⁹ cibū oprimūt cibū sumptuz. Et sic p⁹
qz nuces recētes sunt magis oueniētes corporib⁹ sa
nis q̃ sicce. Tercia ē ruta d̃ q̃ dicit Auicēna scdo ca
nōis ca. de ea qz resistit venenis. Et p⁹ea subiungit.
Et bibat q̃ sibi timet ne ī potuumat venenū ⁊ pūgi
a venenosis de semie ei⁹ pōt⁹ ⁊ i cū foliis suis cum
vino et p⁹rie si bibit cū nuce et bolo oib⁹ contritis
⁊ omixtis. Et dicit Aristoteles ī de aīalib⁹ qz cū mu
stela vult pugnare cū serpēte siue cū bufone ipa co
medit rutā ut interficiat eū qz odor rute ē inimic⁹ ve
neno vñ comestio rute cum ficubus ⁊ amigdalīs dul
cib⁹ in mane pseruat a veneno. Notādum circa istū
qz duplex ē ruta quedaz domestica et alia siluestris
Domestica melior siluestri ē qz siluestris ⁊ maxime
sicca calida ⁊ sicca ē in quarto gradu q̃re plurimuz
sumere de ea ē perniciosum. Domestica vero humida
calida ⁊ sicca ē in secundo gradu / sicca vero in tercio
Et est incisiva resolutiua carminatiua vētositatū ⁊
istud maxime cōuenit sicce. Nā dicit serapion ca. de
ea qz est de rebus magis cōferentib⁹ inflationib⁹. i.
vētositatibus sed in humida ē inflatio. Itē ruta ve
hemēter acuit visū et proprie succus ei⁹ cū succo fe
niculi et melle collirio facto ex ea aut cōesta ut dicit

Aluicēna secundo canonis ca. de ea. Quia tñ in succo
rute quedā ē bauracitas nocēs oculo/ido ruta p̄t ap
plicari oculo vtilando ita q̄ solū vapor siue fuma
lis euaporatio ei⁹ ⁊ nō substātia rute ad substātiā
oculi p̄tigat. Quarta ē pira d̄ q̄b⁹ dicit Aluicēna sc̄do
canōis ca. de eis q̄ sunt cura fungoz mortificatiū.
Et qñ coquunt̄ isti fungi cū piris minorat̄ nocumē
tum iporuz. Vel p̄t iste text⁹ verificari de piris aro
maticis q̄ sui aromaticitate spūs confortarēt ⁊ sic no
cūmētum veneni repellerēt. Quīta ē raphan⁹ de quo
dicit Aluicēna sc̄do canōis ca. de eo q̄ cōfert morsui
vipere et cū vino morsui cornute etiā. Et semē eius
cōfert venenis ⁊ vermib⁹ venenosīs. Et si ponatur
frustum ei⁹ sup̄ scorpionē morit̄ et aq̄ eius ē expta
in hoc ⁊ ē fortior. Et si momorderit aliquēz scorpio
qui raphanuz comederit nō nocebit ei. Et cōfert etiā
p̄focatiōē q̄ fit a fungis mortiferis. Vel p̄t dici
q̄ raphan⁹ valet contra venenum qz prouocatiuus
ē vomitus ⁊ sic per vomitum stomachus purgat̄ a
malis humorib⁹ si qui in eo sint. Et circa istud sciē
dum ē de raphano ⁊ radice q̄ sunt propinq̄ in d̄ple
xione q̄ nocent corporibus colericis generant enim
sanguinem acutum et pungitiuum et raphanus ē ma
lus stomacho faciens eructuare et generat humorem
grossum et si digestiua sit debilis generat humorem
crudum habet tamen virtutem subtiliatiuam et inci
suam. Quidam autē comedunt radicē ⁊ raphanum
post alios cibos ad cōfortanduz digestiōē de quo
admirat̄ Galienus. Vnde verum ē quod experiētia
docet ⁊ dicūt sapiētes medici q̄ si comedāt p⁹ aliuz

cibū iuuāt ad digestionē et descensū ei⁹ ⁊ vētrem la-
xāt sed si comedant aī aliū cibū ipellūt cibū ad supe-
riora ⁊ vomitū inducūt. Bonū est aī q̄ comedat cū
aceto ⁊ sale p⁹ alios cibos ⁊ in pauca q̄ntitate verū
ē tñ q̄ oculis nocēt ⁊ capiti. Raß vō tercio alināforis
dicit q̄ raphan⁹ longā faciēdo morā in stomacho in-
cidit fleuma cui⁹ folia cibū digerunt ⁊ appetitū aī
adiuuāt qñ pax sumit de eis. Sexta est tyriaca q̄ a
toto genere valet cōtra venenum et ideo valet ram-
rationabilib⁹ q̄ brutis cōtra venemū tā frigidū q̄
calidū. Et sub tyriaca p̄t oprehēdi metridatū quod
simile opat. De tyriaca enī dicit Auicēna sexta q̄r-
ti tractatu tercio ca. p̄rio. Scias q̄ canon maxim⁹
in curatōe veneni ē cōfortatio caloris innati ⁊ exci-
tatio ip⁹ ad expellēdū sicut facit tyriaca. De tyria-
ca vero ⁊ metridato simul dicit Auicenna sexta q̄r-
ti tractatu p̄rio/ca. d. medicinis cōib⁹ ad venena. Sūt
medicines q̄ cōtrarie sunt veneno q̄re nō permittunt
ip⁹ puenire ad cor et sunt sicut tyriaca et metridatū

Aler sit mundus habitabilis ac luminos⁹

Ne sit infectus nec olens fetore cloace

In hoc textu notant quattuor circa electionē ae-
ris habitabilis quoz primum est q̄ homo debet eli-
gere aerē mundum id est nō infectū vaporibus q̄
aer imundus alterat cor secundum cōplexionē illi⁹
q̄d sibi cōmiscet sicut inuit Haly tercia regni in omē
to illi⁹ canōis. Dīa hec enī q̄c. Scōz ē q̄ hō dēt elige-
re aerē lūinosū/aer ei turbid⁹ ioucit i corpe tristitiā
⁊ pigrificē q̄ aer turbat⁹ cōmiscet hūores ⁊ turbid⁹

ad cor puenit quare ex ipso et humoribus grossi et tur-
bidi generant spiritus animam tristificantes et pigritiam in-
ducētes. Nihil ē ergo quod magis iocundū facit ho-
minē atque min⁹ grauē q̄ in claro aere ābulare ul' ma-
ne surgere. Tercium ē qd hō debet vitare aerē infectum
cuiusmōi ē aer in quo sūt strages cōter em̄ in locis
in quibus p̄cessit maxima hōim interfectio sequit' pe-
stis et in locis vicinis. Aer em̄ infect⁹ qñ inspiratur
inficit spiritus in nro corpore. Quartum ē qd homo
debet vitare fetorem cloace. Et per hoc innuuntur in-
fectiones particulares aeris cuiusmodi ē infectio ae-
ris latrinarū vel fouearū coquine ul' locorū in quibus
prociunt cadauera mortua et ossa mortuorum et ae-
ris vicini aque in qua putrescit linum vel canap̄tis.
Aer enim taliter infectus inficit spiritus nri corporis et
maxime cerebro nocet. Et hinc ē qd dicit Auicēna se-
cunda primi doctrina scda ca. secūdo. Et aer quide-
duz ē tēperat⁹ et clar⁹ neq; substācia extranea cōple-
xioni spiritus cōtraria ei admiscet' ē sanitatē efficiens et
ipam cōseruans et cūz mutat' contrariū sue operatio-
nis operat'. Et p̄ maiori declaratiōe p̄dictorū scien-
duz est qd aer necessarius ē in regimine sanitatis du-
pliciter primo quidē propter refrigeratiōē cordis
secundo propter expulsiōē fumosarū superfluitatū
tribulātum spiritum et calorē innatū sicut em̄ in ex-
terioribus nos videm⁹ qd ignis sine euētatione aeris
suffocat' et extinguit' sic etiam ymaginari debemus
qd spiritus et calor innatus indigent aere ipsum nu-
triente cōseruante et obtemperante. Obtemperatio
igitur caloris innati fit per aeris attractionē et cūz

depuratio fit per aeris expulsionē. Primum quidē
fit per motū attractionis et secundū per motū expul
sionis si igit aer attractus sit fetidus et impurus cor
rumpit calor et spiritus innatus. Aer igit debet esse
bone substantie cui nō admiscetur aliquis ex vapo
ribus nec fumositate extranea. Non enim debet esse
aer turbidus nec nebulosus nec malis vaporibus ad
mixtus hic enim aer humores conturbat et animam
contristat ut dictum est. Et debet esse discooperus
celo et non inter parietes et tecta constrictus et ut sit
ad unum dicere maxime euitandus est aer inclusus
et non euentatus. Verum est tamen quod tempore epy
dimie in quo accidit aeris putrefactio cōis eligendus
est aer inclusus. Unde temporibus illis bonum est ma
nere in domibus et tenere fenestras clausas ne aer pu
trefactus ingrediat sed alias aer discooperus melior
existit. Euitandus ē preterea in regimine sanitatis
aer cui miscentur vapores lacuum et profunditatum aquarū
putridarū cōtinentium et olerum talium qualia sunt cau
les et eruca et similia et arborum viscosarum malarum qua
les sunt ficus et nuces. Amplius eligendus ē aer in quo
sufflant venti ex terra alta uel equali. Et multum etiam
solicitari debemus quod aer nō excedat in aliqua qua
litate primarum scilicet caliditate frigiditate humidita
te et siccitate quod si forsan cōtigerit obtemperet per artes
quātū possibile ē. Et ista colliguntur ab Avicēna secun
da primi doctrina secunda causa diuersis.

**Si tibi serotina noceat potatio. vīna
hora matutina rebibas et erit medicina**

In hoc textu ponit̃ vñū documētū ⁊ est q̃ si quis
male valuerit ex sumptiōe vini de nocte siue tēpore
serotino talis in crastino debet iterato sumere vinū
Vnde potatio vini nocturna p̃t inducere ebrietate
siue sitis matutinā uel p̃t inducere supercalefactionē
corporis. Si vero inducat supercalefactionē corpo
ris tunc maxim⁹ error est de mane iterū sumere vi
num q̃ ē addere ignē igni. Si vero hō incurrat ebrī
etate cum aliquali nausea tunc de mane bonum ē su
mere vinū q̃ ex sumptione vini de facili tunc pro
uocatur vomitus ex quo sequitur mundificatio sto
machi qua mundificatione facta de facili cessat no
cumētum ebrietatis ⁊ nausea. Et propterea cōsultat
Ppocras semel in mēse iebriari ut ex ebrietate pu
cet vomit⁹ qui ē maxime p̃seruatiu⁹ ab egritudib⁹
chronicis. i. longis ⁊ malis. Si etiā ex potatiōe vini
nocturna ledat̃ aliquis ⁊ hoc p̃pter incōsuetudinē
potādi vinū tūc de mane p̃t cecedi vinū ut assuescat
⁊ sic min⁹ ledat̃ a sumptiōe vini. Nō cōsuetudo enim mi
nor fit lesio ut vult Ppocras sc̃da āphorismorū ibi
Ex multo tpe cōsuetudo ⁊c. Si uero ex potatiōe vini
nocturna sequat̃ sitis matutina illa ē mendosa q̃ cu
rat̃ potatione vini magis tñ sedat̃ potatione aque.
Et quia iā dictum est de lesione ex sumptione vini.
Sciendū ē q̃ homo debilis cerebri et etiā cuiuscūq̃
alteri⁹ cōditiōis summopere cauere debet a frequen
ti ebrietate. Frequēs enī ebrietas sc̃dm Auicēnā ter
cia primi ca. de regiē aq̃ ⁊ vini iducit sex incōmoda
ī corpore hūano quorū p̃mū ē corruptio cōplexōis
epatis q̃ vinū supflue bibitu⁹ ad ep̃ar veniens vel

6 documenta ex
ebrietate
I in hepate

superflue resoluit calorem ipsius unde amittit virtutem
sanguificam et loco sanguinis generat aquositates effi-
cientes ydropisim vel incedit epas et humores eius unde ge-
nerat lepra vel mania. Secundum est corruptio complexio-
nis cerebri propter assiduam eleuationem fumorum vini ad
ipsum disponendum calidum cerebrum manie et frenesi et fri-
gidum epilepsie litargie appoplexie et subeth. Tercium
est debilitas nervorum. Videmus enim bibulos inebriari
solitos tremere caput et membra non solum in senio sed etiam
in senectute et iuuetute quoniam. Quartum est egritudines
nervorum sicut spasmi et paralisis quia vinum superflue
acceptum sepe in stomacho acetum efficit quod valde nocet
nervis. Sepe quoque convertit ex defectu digestiōis in
aquositates indigestas que nervos remolliunt. Et se-
pe ducit humores grossos ad nervos quibus distendunt
vel contrahunt. Quintum est appoplexia propter humidi-
tates cerebri multiplicatas a vino ita ut totaliter
opilet vias spirituum animalium a cerebro in membra. Sex-
tum est mors subitanea dum scilicet stertendo et dormiendo vie-
re abeunt multitudine vini et humiditatum ex eo generatarum
claudunt et ebrii suffocant. Et hoc vinum imoderate sum-
ptum predicta inducat nocumēta moderate tamen sumptum mul-
ta inducit iuuamēta. Tāgit enim Avicēna causa. pallegato
quoniam eius iuuamēta. Primum est quod est bonus cibi penetra-
tor in toto corpore. id est facilem efficit penetrationem ei-
bi cui immiscetur ad omnia membra suis calore subti-
litate et convenientia in proprietate occulta. Secun-
dum est quod incidit fleuma et hoc suis calore et subti-
litate substantie et resoluit ipsum / ipsorum coaptando expulsio-
ni vias aperiendo et naturam confortando ad expulsionem

Tercium est qd educit colerā rubeam in vrina ⁊ aliis
euiacuationibus vt sudore egestionē ⁊ resolutione in
sensibili. Et istud intelligendū ē de vino subtili sub
rubeo vel albo quod vel debile sit ex natura sui vel
fortiter limphatum. Alioquin multiplicaret colerā
per cōuersionem ipsius in eā ⁊ supercalefactionē epa
tis ab eo. Quartum ē qd facit melancoliā que grossa
est et tardi motus facili ter labi per canales propri
os ab epate ad splenē ⁊ a splene ad os stomachi et
tandē a corpore cum fecibus exire ⁊ flectit seu reprimi
t nocumētum melancolie propter cōtrarietate in
cōplexione ⁊ modo substantie ⁊ in effectib⁹. Nā me
lācolia tristitiam pusillanimitatē et auariciā parit
Vinum vero gaudiū audaciā magnanimitatē et li
beralitātē. Quintus est qd resoluit oēs modos seu spe
cies lassitudinis nisi mltā caliditas extranea fuerit
eis sociata qz vinum resolutos spirit⁹ habūde repa
rat virtutem cōfortat humiditates relictas in mus
culis neruis cordis ⁊ iuncturis tollit aut minuit. Et
si fuerit opus humectatione vt in lassitudine arefac
tina vinūz velociter humectat dummodo limphetur
Preter at ista iuuamenta plura alia inducit. Vm
enim velociter ⁊ subito nutriētium ē vinūz/calorē et
spiritū naturalem cōfortat ⁊ totū corpus calefacit
ingeniū clarificat/irā cōpescit/tristitiā remouet/libi
dinem incitat. Et super oēs potus semicrudos hūo
res digerit. Et vt sit ad vnū dicere vinū reddit ho
minem virilē ⁊ secundū animā ⁊ secundū corp⁹ vn
ceteris paribus non bibentes vinūz sunt effeminati
respectu bibentiū vinum.

Signit ⁊ humores meli⁹ vinuz meliores
 Si fuerit nigrū corpus reddit tibi pigruz
 Vinū sit clarum q̃ vetus subtile maturuz
 Ac bñ limphatū salies moderamie sūptūz

Hic primo ponitur vnum documentum de vino.
 Et ē q̃ vinuz melius meliores generat humeros. Et
 causa ē quia quanto massa humoz est melior tanto
 humores ex ea geniti meliores eē debent. Deinde sub
 ditur q̃ vinuz nigrū in ducit pigriciā in corpore. Et
 causa ē quia vinum nigrum grossi⁹ ⁊ terrestri⁹ est re
 liquis ergo spiritus ab eo geniti grossi sunt. Juxta
 illam autoritatē Galieni prius allegatā. Quicquid
 de aliqua re dissoluit ei vnde dissoluit necesse est ut
 assimiletur. Spiritus autē grossi faciunt corp⁹ gra
 ue siue pigrum. Deinde ponuntur septē documenta
 circa electionē vini. Primuz est q̃ debet eligi vinuz
 clarum. Tale enī q̃ subtile ē spiritus subtiles ⁊ cla
 ros generat. Secundoū est q̃ debet esse vet⁹. i. nō nō
 uum. Nouum enim vinū siue mustū ceteris paribus
 facilius inebriat fluxum vētris prouocat atq̃ colicā
 inducit ⁊ cetera accidētia poster⁹ dicēda ibi. Im
 pedit urinā. Nec ē intelligenduz q̃ vinum debet esse
 omnino vetus tale enī secundoū Auicennā tertia pri
 mi ca. de regimie aque ⁊ vini ē quasi medicina ⁊ nō
 sicut potus. i. magis inest ei virt⁹ alteratiua corpo
 ris ad caliditatē ⁊ siccitatē q̃ virtus alterabilitaris
 a corpore per opus nutritionis ⁊ ē pauci nutrimenti
 quia ē spoliatus a fece et viriditate quā prebabit.

*Leniter ydopae nequit in omnia vasa vasa potant
 paulum. Sima quā pietate mittit*

et pene igneum factum propter quod in aggregato
re scribitur ca. de vite autoritate Galieni qd est cali
dum et siccum in tercio gradu. Tercium est qd vinum de
bet esse subtile. Subtile enim vinum multos spiritus
procreat atq; subtiles/grossum autem grossos. Quar
tum est qd vinum debet esse maturum et non stipticum. Vi
num enim stipticum abscondit omnes species euacua
tionis. ut vult Galienus in commento illius cano
nis Tercie particule regiminis acutorum Sciendum
etiam qd. et ergo nocet corporibus indigentibus euacu
atione per urinam et omnibus membris superioribus ut
ibidem etiam dicit Galienus. Verum est tamen qd vinum
stipticum conueniens est infirmitatibus accidentibus
in intestinis ut ibidem dicit Galienus et etiam superius de
est. Remouet tamen stipticitas a vino per multam comixtio
nem aque ut ibidem etiam vult Galienus. Quintum est qd vi
num debet esse limphatum qd per hoc remittit vinum a
sua fumositate et sic minus inebriat. Et istud verum
est de vino subtili. Vinum tamen grossum si limphetur citius
inebriat qd per hoc subtiliat et magis fumosus efficitur
Et de isto vino intellexit Auicenna quando dixit tertia pmi
ca. de regimine aquae et vini qd vinum limphatum citius inebri
at quam vinum purum. Sextum est qd vinum debet esse saliens tu
m appinat et est una de conditionibus boni vini prius dic
tis. Septimum est sumptum ex conditione bibentis et non vi
ni et est qd vinum debet temperate sumi qd temperate sump
tum acuit ingenium et inducit iuuamenta prius nar
rata. Ex predictis omnibus concludi potest qd vinum
eligibilius et melius in sanitatis regimine est vinum
medium seu equale inter vetustatem et nouitatem. e

7 ē clarum ad rubedinē trahens bonum habēs odorē
7 equalis saporis quod nec acre nec acutum nec dul
ce sit quod non fumosum nec grossum nec valde sub
tile sed ad subtilitatez declinans quod etiā inter for
titudinem et debilitatē obtinet mediocritatē qđ etiā
nō creuit in saxosis et lapidosis mōtibz nec in ter
ra simpliciter plana et arabili sed in terra mōtuosa
versus meridiēz discooperta et in regione nō nimis
calida nec nimis frigida. Et ista partim colliguntur
ex Auicēna tertia primi loco preallegato. Circa regi
men vini quo ad etates notande sunt tres regule qđ
ponit Auicēna tertia primi loco allegato. Prima est
qđ dare vinū pueris ī potu ē sicut ignē addere igni ī
lignis debilibz eo qđ pueri vehementer rari sunt 7 d
facili inflāmabiles propter habundantiā sui caloris
innati et sunt debiliū neruorū et debilis cerebri q
re leuit eos multipliciter vinum / et inflāmatione fa
cili / et percussione cerebri et neruorū sua penetratiōe
facilima / 7 effumatione copiosa. Eūz igitur pueris
vinūz in potu datur calor eius inflāmabilis calori
pueri inflāmabili additur in corpore pueri quod ē
paucē resistantie sicut debile lignūz vel arundo sicca
vel stipula arida ante faciem ignis. Secunda regu
la est qđ seni potest dari vinum in potu quantum tol
lerare potest sine nocumento scilicet quātum appetit
appetitu naturali et regulato. Sicut enim veteres
ocree aride et rugate renouantur oleo leniuntur et
applanātur sic corpora senum potu vini electi sicut
vini beluensis. Senes enim frigidi sunt 7 a vino ca
lesciunt et habent spiritum tristem et habundant.

in melâcolis sed vinum exbilarat eos ⁊ melâcolias
reprimat/cōiter male dormiunt/vinum vero prouo
cat in eis somnū. Ad opilatōes proni sunt quas vi
num aperit et eas prohibet. Et sic sicut vinum est
pueris contrariissimum ita senibus vtilissimum.

Tercia est qd vinum temperate dandum est iuueni
bus / temperate quidem secundum mensuram quan
titatiuam et decentem limphationem. Licet enim iu
venes sunt calidi sicut pueri tamē habēt mēbra soli
diora neruos ⁊ cerebrū fortes quib⁹ potēter resistūt
nocumētis pot⁹ vini. Cōsequūt etia ex potu vini so
brie sumpti iuueniēta plurima videlicet educationem
colere corporale robur ⁊ ingenii acumē/babūdatiuz
spirituum subtiliū ⁊ paruiorū.

Non sit acetosa ceruisia sed bene clara

De validis cocta granis satis ac veterata

In isto textu ponunt quinque circa electionez cerui
sie quoz primū est qd debet eligi ceruisia nō acetosa
qz acetosa nocet stomacho. Acetū enim nocet neruis
secundūz Auicennā in plurib⁹ passib⁹. Jā stomach⁹
est mēbrum valde neruosum et hoc quo ad ei⁹ orifi
ciū. Scdm ē qd ceruisia debet eē clara qz turbida opi
lat atqz calculosis nocet ntmū ipinguat ac inflatio
nē inducit atqz breuitatem anhelitus ⁊ ē multoz fleu
matum generatiua. Terciu⁹ est qd debet eligi ceruisia
de bonis granis nō corruptis scilicet de optimo or
deo tritico sine auena quia quanto grana sunt meli
ora melior ex eis generatur humor. Quartum est qd
ceruisia debet esse bene cocta quia melius digeritur

et amabilius a natura recipit et nocumenta que
ueniunt ex bibitione eius melius tollerantur. Cerui-
sia enim non bene cocta ventositates in ventre indu-
cit tortionem inflationem atque colicam. Quintum est
quod ceruisia debet esse antiqua et a fecibus mundata non
nimium recens. Recens enim ceruisia inducit eadem nocu-
menta que ceruisia non bene cocta et cum hoc de se facillime
inducit stranguriam.

De qua potest stomachus non inde grauetur

Hic ponitur unum documentum circa usum ceruisie et
est quod utens ceruisia debet ea uti temperate sic quod non
grauetur stomachus vel inducatur ebrietas. Ebrie-
tas enim que ex ceruisia provenit deterior est ea que
ex vino est et magis durans cum ex ceruisia fumi et
vapores eleuati ad caput sunt grossi quare minus re-
solubiles sunt quam qui ex vino eleuantur. Et est hic scien-
dum quod in principio prandii vel cene ceteris paribus
utilius est incipere suum potum a ceruisia quam a vino
Cuius causa est quia in principio mensis corpus est famelicum
et sic stomachus ante principium sumptionis cibi
famelicus erat et sic traxit superfluitates a membris.
Si ergo vinum in principio mensis daretur ex quo
natura maxime trahit vinum quia de se maxime nu-
triciuum ille superfluitates scilicet a stomacho tracte
simul cum vino ad partes corporis traherentur sed natu-
ra non ita auide trahit ceruisiam. Similiter ceruisia la-
uat humores adherentes orificio stomachi. Et propter
illam causam medici consulant quod in maxima fame debeat
prius prouocari vomitus quam cibus sumatur ut ille

82.
supfluitates a stōacho famelico tracte euacuet ne cō
misceat cū chilo. Silit̄ timēs sit̄ ex nimia potatiōe
vini. q̄ bibere ceruisiā. Ip̄a ei sitiz mēdosaz repmit.

Tēporibus veris modicū prādere iuberis
Sed calor estatis dapibz nocz imoderatis
Autumni fructz caueas ne sint tibi luctus
De mensa sume quantum vis tpe brume

In hoc passu determinat de quātitate cibi sumēdi
scdm diuersitatē tēpoz q̄tuor āni q̄ sunt ver estas
autūn⁹ ⁊ hyems ⁊ dicit text⁹ pri⁹ q̄ tpe veris debēz
modicū prādere. i. paucū sumere cibum. Et idē vult
Auicēna scda primi doctria scda ca. vi. ⁊ tertia p̄mi
doctria quita ca. de regie tēpoz cū rectificatiōe aeris
Et rō hui⁹ ē vt ibidē etiā vult Auic. qz tpe hyemis
pp̄ter gulositatē/exercitiū puitatē ⁊ resolutiōis p̄bi
bitionē multiplicat̄ hūores crudi ⁊ maxie fleumati
ci q̄ pp̄ter p̄porcionalitatē t̄pis tūc maxie generāt̄
⁊ isti in īterioribz corporis quoadunāt̄ pp̄ter frig⁹
circūstās. Ver at supueniēs istos hūores crudos in
īterioribz quoadunatos eliquat et facit eos currere
p totū corp⁹ q̄re natura tūc multū occupat̄ circa di
gestionē eoz. Si ergo tpe veris daret̄ magna quāti
tas cibi natura a digestiōe taliū hūoz fleumaticoz
impediret̄ ⁊ diuerteret̄ qz p istos hūores ⁊ magnā
q̄ntitatē ciboz nimii grauaret̄. Et sic tales hūores
i corpe manerēt̄ idigesti/ ⁊ currētes ad aliqd mēbrū
illic egritudinez inducerēt̄. Et ergo summope cauere
debem⁹ a magna q̄ntitate ciboz in vere qz dimiutio
ciborū tali tpe ē vnum de maxime preseruātibus abe 3

egritudinib⁹ veris ut vult Auicēna scda primi loco
palleгато. Et istd quod deū ē maxie veritatē habz
de medio ⁊ fine veris ⁊ nō de inicio ei⁹ qz incū ei⁹
hyemi assimilāt quare tūc hō pōt nutriri sicut in hye
me. Et istd etiā intelligēduz ē qn ver iuenit corp⁹ re
pletum hūorib⁹ fleumaticis crudis. Si eniz ver iue
niat corp⁹ tpatuz in hūorib⁹ cib⁹ in eo dād⁹ ē scdm
mēsurā caloris inati ⁊ resolutionez q fit a corpe qz
tūc ablata ē cā qre diminueret cib⁹. Et istud voluit
Ypo. priā apborismoꝝ dū dixit vētes hyeme ⁊ ve
re calidissimi sunt natura ⁊ somni lōgissimi. In his
igit tpi⁹ oblatōes plures dāde sunt/eteniz innatus
calor ē mult⁹ nutrimento igit indigent āpliori. Scdo
dicit q nimia sumptio cibi nocet in estate. Cui⁹ cā ē
qz tūc tpi⁹ digestiua virt⁹ est debilis cuz spūs ⁊ ca
lor inat⁹ q sunt istrumētū virtutū multuz sunt debi
les sparsi ⁊ resoluti ppter calore extrinsecū vebemē
tē trahētē eos ad exteriora ⁊ ergo mult⁹ cib⁹ nō pos
set digeri. Et circa istud scienduz ē q ppter vebemē
tiā resolutōis hūiditātū cā substācialiū q nutrimen
taliū corporis ī estiuo tēpore grossior et maior cib⁹
exhibēduz esset si virt⁹ sufficeret ad digerēdu talē
⁊ tm sz qz nō sufficit vna vice multū digerere cibū/
parū ⁊ sepe de eo danduz est iuxta illud Galieni pri
ma apborismoꝝ cōmento illius canonis. Et qui
bus semel aut bis dicentis. In estate cibus multoti
ens erit dandus et parum multotiens quia indiget
propter sepiſsimam dissolutionem parum propter
virtutis defectionem. Et licet in estate paruz de cibo
sit dandū multū tamen de potu potest dari cuz tunc

resolutio maxia fiat et desiccatio corporis et eleua
tio caloris sup humidu3 7 pl9 sitiat bō q̄ alio tpe.
Verum ē tñ q̄ pot9 vini 7 precipue vinosi puri mi
nuē9 est q2 tale vinum ē faciliter inflāmabile et ca
lorē iam acutum estu violento excādescere facit 7 er
go si bibat9 vinn3 miscenda est multa aqua et dimic
tat9 vinum vetus 7 forte. Tercio dicit q̄ in autūno
debemus cauere a fructibus saltem illi9 tps ut vuis
persicis ficub9 7 similib9 vel saltē non multū de eis
comedere quia tales fruct9 generāt sanguinē dispo
situz ad putrefactionē ppter ebullitionē quā in cor
pore 7 humorib9 faciūt et maxime si fuerint in stōa
cho imundo vel in cacochemico corpe recepti q̄le cor
p9 in autūno sepi9 occurrit. Et sic male tūc acciōūt
egritudines sc3 variolę morbilli et pestilentes. Pro
maiori tñ noticia regimīs cibi 7 pot9 tpe autūni sci
endum ē q̄ tpe autumnī debet euitari fames 7 sitis 7
repletio multi cibi in vna hora ut vult Rasis q̄rto
alināforis ca. de regimie corporis scdm tpa. Vinu3
p̄terea quod bibit9 tpe autumnī vehemēter ē limphā
dum ut corp9 humectet 7 calorē reprimat s3 nō sup
flue debet limphari in tñ quātuz in estate neq3 super
flue debet tūc bibi q2 tunc natura debilitata nō suf
ficeret ipm regere 7 digerere 7 nimis limphatu3 calo
rē obtūderet 7 multiplicaret v̄tositates quib9 coli
ca generari poss3. Quarto dicit q̄ tpe hyemali debe
m9 sumere cibū tñ quātum volum9. i. pl9q̄ ceteris
tpib9. Et idē vult Auicēna tertia primi loco prealle
gato 7 Galien9 in cōmēto illi9 āphorismī prime par
ticule āphorismoz. Et quib9 semel aut bis vbi dicit

In hyeme multus cibus et paulatim est dandus. Et robustus est quia calor nostri corporis in hyeme est fortissimus / tum quia unicus. Tum quia fortificatus per antiparistasim. id est iuxta positionem sui contrarii videlicet frigidas aeris nostra corpora circumdantis. Et istud verum est in corporibus robustis et carnosissimis et non in raris et debilibus quia in talibus corporibus frigus intus in hyemis non confortat calorem sed magis debilitat. Et istud innuit Hippocras prima aphorismorum dicens Ventres hyeme et vere calidissimi sunt natura et somni longissimi. In his ergo temporibus oblationes plures dande sunt etenim innatus calor est multus nutrimento igitur ampliori indiget. Et ex isto etiam sequitur quod nutrimenta grossiora et durioris digestionis conveniunt hyeme quam aliis temporibus quia calor est fortior. Vinum autem quo utendum est hoc tempore debet esse roseum non album cum aqua pauca. Notandum hic quod licet consideratione habita ad fortitudinem caloris et digestive virtutis in hyeme grossiores et densiores cibi conveniant quia tamen corpora tunc disposita sunt ad opilationes et repletiones ex fleumate plurimo nec ab eis resolutio multa fit a continente tantius est uti tunc mediocribus cibis inter solidum et rarum / grossum et subtile sicut carnibus edendi vituli mutonis lucis percis et cancris. Et utentibus grossioribus cibis ut boue porco ceruo conchis ostreis carpis et similibus expedit ut unica comestione in die contententur vel utantur sepe rebus diureticis et aperitiuis ut petrosilino nasturtio apio et similibus et forti utantur exercicio.

Salvia cū ruta faciunt tibi pocula tuta

Adde rose florem minuit potēter amorem

In hoc passū ponunt duo remedia corrigētia potum malum quorū primū est salvia cuius folia imposita potui corrigunt maliciā potus sua proprietate et etiā in se habent virtutez confortādi nervos et cerebrū quibus confortatis melius resistunt malis fumis recipiendis qui pueniunt ex malo potu.

Scdm ē ruta cui9 etiā folia integra absq; eorū alia cōtritione debēt potui imponi qz sua caliditate et proprietate corrigūt maliciā pot9. Et de ruta quō valz ostra venenū pri9 dcm ē ibi Allea nux ruta. Postea subdit text9 q; istis duob9 p̄dictis p̄t addi flos rose. Et hoc maxie dēt intelligi de rosa rubea q̄ sua aromaticitate existēte in ei9 sup̄ficie et silit̄ sua stipticitate corrigit maliciā potus.

Nausea nō poterit quēq; vexare marina

Antea cū vino mīxtaz si sumpserit illam

In hoc textu ponitur vnū remedium contra nauseam siue vomitum provenientes transfretantibus non consuetis dicens q; ille qui debet transfretari anteq; nauez intret debet aliquibus diebus miscere aquam marinā suo vino. Et istud est remedium pro diuitibus. Et si pauper fuerit debet potare aquam marinam vt facilius nauseam euitet. Et causa hui9 est quia aqua maris salsedinem habet et sic sua salsedine et stipticitate que consequitur salsedinez orificium claudit et per hoc vomitus impeditur.

Et circa istud est notāduz qd sicut vult Auicēna ter-
cia primi ca. de regimine iter agētis in mari/ viator
in mari nō debet multum conari retinere uel cōpescere
a principio nausēā vel vomitum sed dimittat vo-
mitus ipsius cōtinuari donec per ipsum fuerit bene
purgatus hoc enīz preseruat a multis egritudinibz
et nedum preseruat ymmo etiam curat vel alleuiat
graues ⁊ magnas egritudines vt lepraz ydropisim
appoplexiā frigiditatē stomachi ⁊ eius inflationem
put vult Auic. tertia primi doctrina secūda ca. scdo
Si tñ vomit⁹ viatoris in mari supfluxerit sic qd ve-
hemēter debilitet ipm restrigēdus ē comestione fruc-
tuum stipiticorū et acetosoz sicut sunt citonia et ma-
ciana acetosa vel poma de capēduto et mala grana-
ta acetosa quibz orificiūz stomachi cōfortatiū depel-
lit humores inferi⁹ ⁊ stomach⁹ etiaz cōfortatus ab
his hūiores repellit effluētes ad eū ex agitatione ab
vndis. Vel pōt semē apii torrefcū bibi cuz vino vel
absintiū pōt comedi aut bibi. Et similiter panis affat⁹
⁊ infus⁹ in vino bñ redolēte comest⁹ valet ad idē. Et
vniuersaliter valet nutritio viatoris ī mari ex cibis
acetosis cōfortatibz os stomachi ⁊ p̄hibentibz vapo-
res ⁊ fumos ascēdere ad caput sicut sunt lentes cocte
in aceto vel in succo vne acerbe.

Salvia. sal. vinū. piper. allea. petrosilinuz

Ex his sit salsa nisi sit commixtio falsa

In hoc textu ponit⁹ modus faciendi salsamentum
cōmune si in mēsa deficiāt salsamēta specialia. Et p
illo ponunt⁹ quinqz ex quibus pōt fieri salsamentum.

Primum est saluia qua fit cōdimentuz in affatione
auce siue decoctione. Vniuersaliter enim auce affate
siue porcelli saluia implentur vt humiditates super
flue siue viscositates extrabantur et odor saluie au
ris aut porcellis immaneat. Post affationez tamen
saluia etci debet et non comedi. Similiter ex saluia
fit cōdimentuz comestibile a rusticis vel comunibus
in comestione auce / terunt enim alleum cum saluia
ad auferendum aliquo saporis allei. Secunduz est
sal cuz vino ⁊ est salsamentum diuitū siue nobilium.
Ipi enim deficiente sinapio vl' veriuto ponunt in sal
sario vinum cui modicū salis admiscēt. Terciū ē pi
per ⁊ ē salsamentuz rusticorū. Cōmiscēt enī pipericū
fabis ⁊ pis. Similiter etiā ex pane affo cū ceruisia
vel vino ⁊ cū pipere fit salsamētū nigrū ad modum
pultis qđ piper dicit ⁊ hoc supereffundūt carnib⁹
aut piscib⁹. Quartū ē alleū ex quo etiā fit salsamētū
rusticorū / miscēt enim cum molli caseo ⁊ lacte terendo
alleū ⁊ sic comedunt cū cibo siue affo siue elixo siue
salso siue dulci ⁊ cum ouis duris. Quintum ē petro
silinum ex cui⁹ foliis cōtuis cum veriuto vel albo
vino fit viridis salsa cū assis comestibilis. Et circa
istud ē notādū qđ salsamēta siue salse diuersificant
primo secundū tpa. Tpius enī calidis declinēt sal
se ad frig⁹ vel paucā caliditatē / tpib⁹ vero frigidis
ecōuerso. Materia igit salsaz in estate sit veriutuz
vel agresta de summitatibus viciis vel acetū / succus
limonum vel citrangulorū vel granatorū cuz zuccara
et aqua rosarum. Et interdū in salis que fiunt in
estate potest addi aliquāculum serpilli et petrosilini

ad obtemperandum frigiditatem predictorum. Materia
vero salaz competenti temporibus frigidis sunt sina
pius eruca zinziber piper cinamomus gartofili allea
salvia menta serpillum et petroselinum viuus aqua carni
acetum non forte sed propinquius nature vini. Et in tem
poribus mediocribus sint mediocris caliditatis et fri
giditatis. Secundo diuersificantur ratione cibariorum
pro quibus fiunt. Nam alia et alia cibaria indigent aliis
et aliis salsis sicut sciunt domini cocci. Autonum
enim et similiter vitulorum et capriolorum salsa conue
niens est salsa viridis. In estate quidem ex aceto et
agresta cum paucis speciebus et sine alleis cum petrosilino
zinzibere albo et agresta et pane asso infuso in aceto
vel agresta. In hyeme fit eadem salsa cum pluribus spe
ciebus et paucis alleis et optimo vino et pauca agresta
vel potest sufficere sinapium et eruca. Salsa autem pro
carnibus bouinis elixis est piper bullitum quod fit
ex pipere et pane asso et aqua carni et pauca agres
ta et ista eadem salsa est satis conueniens carnibus porci
nis in hyeme. Possunt etiam carnes porcine comedi
in estate cum aceto et petrosilino in principio refectio
nis. Si autem predictae carnes pastillentur et speciali
ter bouine et porcine in hyeme quidem apponatur ce
pe album cum puluere specierum dulci in parua quan
titate in estate vero sine cepis et cum veruto vel pos
sunt apponi cepe parue et in parua quantitate. Si
autem pastillatura sit ex carnibus subtilioribus non
apponatur cepe sed in estate lac amigdalorum cum
veruto et paucis puluere specierum dulcium et in
fine potest apponi ouum conuassatum cum

agresta sed in hyeme loco agreste ponit' vinuz ⁊ p^l
de speciebus. Assature aut cuniculorum et pullorum iu
uenum cōueniens est salsa in qua est cinamomum et
mica panis cuz agresta quidem in estate ⁊ cum vino
in hyeme. Assature aut porci salsa conueniens est li
quor descendens conquassat' cuz optimo vino ⁊ ce
pis in hyeme et in estate viridis salsa superius no
minata. Assature autem fastianorum et columbar' et
curcurum nulla alia salsa indiget nisi sale. Caponuz
autē ⁊ gallinaruz elixatoz cōueniens salsa est aqua
decoctionis eorū cum aliquātulo pulueris specieruz
dulcium ⁊ precise si in predicta decoctione addatur
salvia yfopus petroselinum ⁊ hoc in hyeme ⁊ in esta
te sufficit sola aqua cum aliquantulo succi summita
tum vitis. Sed pro salsa caponum ⁊ gallinarū pin
guum pastillandorum nihil penitus est apponenduz
nisi aliquantulum pulueris specierum et in fine agre
sta supradicta in estate/optimum vinum in hyeme.
Pisces vero quāto sunt grossioris carnis ⁊ difficili
oris digestiōis ⁊ maioris supfluitatis ⁊ hūidioris
nature tāto indiget salsis calidiorib' ⁊ acutiorib' ⁊
hoc etiā verū ē in carnib'.

Si fore vis sanus / ablue sepe manus

Lotio p^o mēsam tibi cōfert munera bīna

Mūndificat palmas ⁊ lumina reddit acuta

In hoc textu ponuntur due cōmoditates proueni
entes ex lotionē manuū p^o cibū sumptū priā ē q² p
hoc palme manus mūdantur / secunda ē q² reddit lu
mina acuta .i. prodest oculis ⁊ hoc maxime p accidēs

qz man9 sunt instrumēta mū dādi oculos qre mētuz
cōfert eas esse mūdas. Et de istis cōmoditatib9 dcm
ē etiā pri9 ibi Lumina mane manus.

Sanis nō calidus / nec sit nimis iueterat9
Sed fermentatus. oculat9. sit bene coctus
Modice salit9. frugibus validis sit elect9
Nō cōedas crustā colerā qz gignit adustā
Sanis salsatus. fermētatus. bene coctus
Surus sit san9. qui non ita sit tibi vanus

In hoc textu ponunt duo vitāda circa electione9
panis / primum ē caliditas. Nō enim debet panis co
medi calidus. Panis eniz calidus ē humane nature
nocivus Juxta illud Avicenne scdo canōis ca. de pa
ne dicētis. Nō comedat calidus sicut ē. Panis eniz
calidus nō est apud naturā receptibilis et acceptio
eius qui ē de furno et reliquoz sibi similitum est ma
la. Et ratio est quia talis panis multum opilat. Et
postea iterum dicit Avicēna panis calidus sitim fa
cit sua caliditate et natat propter suā humiditatem
vaporosam et est velocis digestionis et tarde descen
sionis. Et quāvis iste panis calid9 non cōveniat in
regimine sanitatis quo ad esum / odor tñ panis cali
di multum cōfert / resuscitat eniz sincopizantē et pos
sibile ē aliquos hōies vivere ex odore panis calidi
Scdm ē qz nō debem9 comedere panē diu pistuz siue
muscidū qz talis panis nō ē cōveniēs p nutrimento
nature hūane exsiccāt enim corp9 ac hūores melāco
licos generat. et ex isto relinqt qz pāis nō t9 eē calid9

*Panis calidus
nocivus.*

sitim facit.

*possibile est aliquos
homines vivere ex
odore panis calidi.*

*Panis diu pistus
malencolicos reddit.*

nec vetustate induratus s; priori die coctus. Post
ea in textu ponuntur quinque cōditiones panis elec
ti quaz prima est q; panis debet esse fermentat; be
ne. Et istud vult Galien; p̄rio alimētoꝝ ca. sc̄do di
cēs. Optimi aut panum p̄ digestionē sunt q; maxime
fermentati et q; affationē habuerūt a cōmēsurato igne ī
clibano. Et itez eodez ca. dicit qui vero penit; infer
metat; ē nulli utilis ē. Et sc̄dm Auicennā sc̄do cano
nis ca. de pane. Panis habēs paz; fermenti plurimi ē
nutrimēti s; ei; nutrimentū opilat nisi illos qui sunt
plurimi exercitii. Sc̄da ē q; panis debet eē oculatus
.i. peros; et per hoc denotat q; viscositas ei; ē ablata
Verū est tñ q; iste panis sc̄dm Auicennā loco p̄ alle
gato velocis ē penetratōis et m̄ioris nutrimentū et dete
rioris sicut ē panis opir; qui est plurimi furfuris.
Tercia ē q; panis debet esse bene coct; q; panis ma
le coct; male digestiōis ē et stomacho grauedinē af
fert. Et Auicenna sc̄do canonis loco p̄ allegato dicit
Et ille qui nō bene decoquit; est plurimi nutrimentū s;
ei; nutrimentū opilat nisi illos qui sunt plurimi ex
ercitii. Et panis de patella est hui; generis ei; nāq;
p̄ interior raro decoquit; bene. Quarta ē q; p̄is d;
eē t̄pate salit;. Nimiū enī dulcis opilat et nimiū sal
s; exsiccac. Moderate tñ salis optimū nutrimentū p̄bz
dū tñ cetera cōditōes assint. Quinta ē q; sit fact; ex op
timis granis viz ex optio tritico et sana messe collec
to. Dein subdit text; q; nos dēm; cauere ab esu cru
ste p̄is q; illa generat colerā adustā; siue humorem
melācolicū ex quo enī ip̄a adusta et sicca ē hūior ab
ea gēit; adust; erit et sicc; et p̄pt̄ea nobiles q; natura

*Panis fermentatus,
optimus*

Panis oculatus

*debet esse bene
coctus.*

temperate salit;

colerici sunt deponere faciunt superiorem crustā pa-
nis ac inferiorē quos ymitant' prelati ac deliciofi.
Eligat' igitur mica panis que est melioris maioris
et velocioris nutrimenti q̄ crusta. Veruz est tamē q̄
aliquādo cōuenit sanis habētibus stomachuz humi-
dum et volentib⁹ demacerari et in fine comestioniis
plus cōpetit. Iuuat enim cibi descēsum et confortat
orifitium stomachi. Postea in duob⁹ ultimis versi-
bus innuitur q̄ panis bon⁹ debet habere istas quicq̄
cōditiones scilicet q̄ sit saluus fermētat⁹ bene coc-
tus purus id est de mūdis granis et sanus. i. de gra-
nis sana messe collectis. Et istas cōditiones partim
innuit Auicēna loco preallegato dicens. Dportet ut
sit panis mundus saluus massam habens cōfectam
fermētatus coctus bene et vna nocte permanens. Et
circa istud est sciendum q̄ si querat' nutritio maior
et prior mundificet panis a furfure et si velim⁹ ven-
tris subductionē aliqualem dimittamus aliquā par-
tē furfuris / furfur enī parū nutrit et ventrē subdu-
cit et farina ecōuerso.

Est caro porcina sine vīno peior ouina

Si tribuis vīna tūc est cibus et medicīna

In hoc textu cōparat autor carnes porcina et car-
ni ouine dicens q̄ caro porcina sine vīno minus sa-
na ē ouina tñ si caro porcina sumatur cum vīno idā
est optimuz nutrimentum et medicīnā prebens q̄ mul-
tum humectat et hoc intelligēduz est maxime de por-
cellis assis sine de apris optime preparatis. Et cir-
ca istud ē sciēdum q̄ carnes porcine quibus rustici

et communes vtuntur quādo videlicet sunt falsē vel
sole vel fumo exsiccate nullo modo saniores sunt car-
nibus ouinis ceteris parib⁹ siue cū vino siue sine vi-
no sumātur. Sed istud dictum veritatē habet de car-
nibus porcellorum assatorum vel de carnibus apri-
nis modo predicto.

ylia porcoꝝ bona sūt/ mala sūt reliquorū

In hoc textu cōparant⁹ omasa porcoꝝ omasis re-
liquoꝝ brutorum et dicit text⁹ qd omasa porcorū .i.
intestina preualēt quo ad esuz intestinis aliorū bru-
toꝝ. Cui⁹ rō pōt esse ista qz pauca intestina comedi-
m⁹ nisi illa q replent⁹ sanguine vel q sunt aīaliū mē-
tum pinguiū cuiusmodi sunt porci. Jā sol⁹ sanguis
porci ppter suā cōplexionē et similitudinē cōplexio-
nis cū natura hūana ē sanguis quo omasa siue inte-
stina implent⁹. Et similiter porci facil⁹ ipinguāt⁹ qz
aliqd alioꝝ brutorū ideo magis sumimus intestina
porci qz aliorū brutorū.

**Impedit vrinā mustū. soluit cito ventres
Epatis emfraxi. splenis. generat lapidē qz**

Hic ponunt⁹ quinque uocumēta puenientia ex pota-
tione noui vini vel musti. Prim⁹ ē qd mustū impe-
dit vrinā et hoc potest intelligi dupliciter primo qz
mustum grossum propter suam grossitudinē ex fece
admixta opilat ipm epar siue ipos renes sic qd vri-
na de facili nō pōt bēre suū cursuz/ scdo ipeoit vrinaz
quo ad debitū ei⁹ modū sicut facit mustuz renēse ali-
qd et qdā alia vina subtilia sicut qz ē aliqd mustū
renēse cui⁹ feces sunt mordicātes et dū ipm veniūt in f

vesica ille partes terrestres nitrose mordicāt vesicā
et cogunt urinare sine ordine debito et mō cōsuetō .
Scd̃z ē q̃ soluit ventrē . Et rō ē q̃ abstergit viscera
nitrositate sine salsedīe sue fecis et stimulat ea ad ex
pulsionē priō ppter mordicatōnē fecis / sc̃do ppter
multitudinem ventositatis quā inducit tale vinū
siue mustū / tercio lubricādo cito inferi⁹ per viā indi
gestibilitatis et grauaminis stomachi q̃re stomach⁹
se relaxat et porta nariū oppressus aperit . Terciū est
q̃ mustū nocet bone cōplexioni epatis q̃ opilat ip̃z
propter imixtionez plurimam sue fecis et pducit ad
dissinteriaz epaticā propter inflationē ei⁹ qua debi
litat epar . Et istud vult Auicēna tertia primi ca . de
regimine aque et vini . Et sic etiā inducit cacheciam
siue malam dispositionem coloris et malas inducit
egritudines epatis sc̃z diuersas species ydropisis .
Quartū est q̃ mustū nocet spleni et dispositioni eius
propter eandē causam que dicta est de epate q̃ op
lat splenem et sic inducit duriciem eius . Quintū est
q̃ mustum generat lapidem et maxime illū qui in re
nibus est qui rubeus est de facili frāgibilis cā opila
tionis quam facit et grossitudine sue substance . Et
istud verum est de musto vinorū multum dulciū nō
habente feces nitrosas et mordicantes . Mustū enī
habens feces nitrosas et mordicātes magis impedit
lapidem quia multum facit urinare sicut mustū ali
quod renense facit apparere arenulas in urina siue
grauellam quia facit multum urinare . Multa enim
urina sua lotionē abstergit arenulas adherētes que
cum ea expelluntur .

Potus aque sumptus fit edendi valde nocivus
infrigidat stomachum quod cibum nititur fore crudum

hic ponuntur duo nocumenta puenientia ex potu aqua
et hoc quo ad edentem. Primum est quod potus aque nocet sto-
macho edentis. Cuius ratio est quod ipsum infrigidat et relaxat
et maxime deicit appetitum cibi. Secundum est quod potus aque cum
sumitur cibum impedit digestionem cum cibum sumptum incru-
det. Et istud vult Avicenna tertia primi capite de regie
eius quod comeditur dicens neque potus ipsum scilicet cibum multa
bibenda est aqua que inter ipsum scilicet cibum et corpus stoma-
chi separationem faciat et ipsum natare faciat. Et ca-
pitulum de regimine aque et vini dicit. Et cum natura in dige-
rendo nutrites studeat facietate aque iam procedente suffici-
enter. id est si precesserit satietas aque sufficiens ad bonam
cibi permutationem aqua vehementer est impediens supple-
mentationem digestionem inchoatam. Et idem vult Avicenna secunda can-
tice tractatu primo capite quarto dicens. Est etiam vitandus po-
tus aque in mensa nisi ratione adheretie et tarditatis
descensus buccelle. Non est etiam sumenda aqua cum
cibo. Et Averroys in commento ait. Causa quidem hu-
ius est quam cum sumitur aqua super cibum priusquam sto-
machus calefecerit ipsum infrigidat ipsum et incrudat
Est etiam causa quare supnatet cibum sumptus in sto-
macho et quare etiam non adhereat et uniatur eidem quod
coterat ipsum sicut exigitur. Actio namque stomachi super
sumptum cibum fit conterendo coquendo simul unde si-
cut cum infunditur simul et in magna quantitate
aqua in olla propter quod tardatur cibi decoctio
in eadem sic etiam contingit idem ipse stomacho.

Et istud maxime verificat de potu multe aque. Ad
dica enim quātitas aque frigide suggendo sumpta
potest cōcedi an descensum cibi ut per eā cōpleat ci
bi descensus ad inferiora et hoc si sitis infestauerit
et bibere coegerit. Nam modica quātitas aque frigi
de p̄dicto mō sumpta stomachū alleuiat et colligit
Alleuiat quidē a siti/alleuiat etiam coopando ad des
censum cibi. Colligit at sua frigiditate coadunās p
tes stomachi. Et istud colligitur ab Auicēna locis p
allegatis. Notandum q̄ quāuis in sitis extinctione
aqua sit conuenientior potus q̄ vinū tamen omni
bus consideratis vinum est potus conuenientior in
regimine sanitatis q̄ aqua. Nam dato q̄ in sitis re
pressionē que est appetit⁹ frigidi et humidī aq̄ vni
uersaliter melior sit quia frigida et humida naturali
ter tamē in cibi permixtione et eiusdem delatione ad
partes corporis extremas vinū preualet aqua. Nā
vinum rōne sue subtilitatis in substantia et actione
subtilius cibis permiscetur et specialiter quia natura
magis in eo delectatur ideo cit⁹ attrahit ipm et ali
is cibis permiscet et specialiter quia hec mixtio fit p
viam cuiusdam ebullitionis quā vinū magis iuuat
ratione virtualis caliditatis et aqua impedit ratio
ne frigiditatis. Et sic patet q̄ vinū preualet aqua
in ciborum permixtione. Et similiter preualet in eo
rumdem delatione. Nam vinum est optim⁹ penetra
tor quod ei debetur ratione subtilitatis sue substan
tie et ratione caliditatis virtualis / subtilia enim et
calida multum sunt penetratiua et per consequens vi
num est magis delatiuum q̄ aqua in qua nihil est

virtualiter calidum nec substantie aereitatis nec igne-
neitatis unde aque mora transseundo impedit omnem
cursum. Amplius aqua ex alio non est potus ita con-
ueniens sicut vinum quia aqua impedit alimentum nu-
trire eo quod non nutrit quare illud utique minus nutrit
unde quanto cibo est magis aquaticus tanto est minus
nutritivus. Bonum est igitur quod vinum permisceatur cum
cibo quod solum non impedit nutritionem immo multum
iuvat quia vinum est maxime nutritivum et maxime restau-
rativum et velocissime nutrit ut prius dictum est. Nota-
dum insuper quod non solum nocivus est potus aque edenti
sive sumentis cibum immo in pluribus aliis casibus no-
civus est quos narrat Avicenna tertia prima causa de regimine
aque et vini. Primo enim inconveniens est in homine ieiuno
tunc enim libere penetrat aqua bibita nullo retinaculo
impedita usque ad intima membrorum principalium mortifi-
cans suum colorem innatum. Et istud est verum de homine vere
ieiuno ebrius enim quandoque proficit neque ledit ipse si ieiun-
us bibat aquam quia ieiunus ebrius non est omnino ieiunus nec
est in stomacho vacuus sed adhuc habet reliquias ali-
quas besterne crapule quarum nitrositas aqua mitigatur et
stomachus ab his per aquam abluitur et repressis vaporibus
et fumis preparatur stomachus ad receptionem novi nu-
trientis. Secundo inconveniens est in homine exercitato forti
exercitio et similiter statim post coitum. Nam tunc
pori corporis sunt multum aperti quare penetrat aqua
in profunda membrorum mortificans colorem innatum
qui post coitum etiam debilitatur est. Tercio inconveniens est
post balneationem maxime cum fit hoc balneatio ventris vacui
tunc enim vite sunt vehementer aperte quare ledens penetrat.

aqua ut dictū ē. De isto potu aque dicit Auicēna se
xta q̄rti summa s̄da ca. ultimo. Ex potu illi in ieu
nio et p̄ balneū et p̄ coytū timet corruptio cōplexi
onis et p̄dropisis. Quarto icōueniēs ē bibere aquam
frigidā causa obediendi siti nocturne mēdose q̄ acci
dit in crapulatis et ebris. Nā p̄ potuz aque frigide
p̄hibent̄ resolutio et digestio humoris falsi vel for
tis vini vel alterius acuti factēis sitim et sic cito p̄
potum reuertit̄ sitis ita fortis ut ante. Sed si vebe
mens affuerit sitis nimīū vexās et inquietās nec suf
ficiat aeris inspirati frigiditas nec ablutio oris cū
aqua frigida bibat sitibundus aquā frigidā cū vase
stricti orificiū siue gracilis rostri quatenus aqua p̄
lixius detur super orificiū stomachi fortius sitis miti
get et de ea min⁹ sumatur ne digerendoz digestionē
penitus impediāt. Quinto generaliter maluz est sanis
bibere multam aquā frigidā q̄ extinguit calorem in
natum et pectus offendit et stomachi appetitum dei
cit et mēbris omnib⁹ neruosis obest. Verum ē tamē
q̄ aqua temperate frigida aliquādo p̄ accidēs appe
titū excitat et stomachū fortē efficit coadunādo ip̄z
et strigendo villos eius.

Sunt nutritiue multum carnes vitulinę

In hoc passu autor laudat carnes vitulinas vi
cēs q̄ carnes vituline multū sunt nutritiue. Et istud
innuit Auicēna tertia primi ca. de regimine eius qd̄
comeditur ubi vult q̄ cibus sanitatis conserati⁹
debet esse talis quales sunt carnes quia sunt similis
nature prius apte fieri sanguis et maxime carnes.

etorum et vitulorum paruorum lactantiū et agnorum
annalium. Et istas carnes vitulinas summe laudat
Galienus tercio alimētorum ubi vult quod carnes vitu-
li lactantis sex ebdomadarum vel octo assate sanio-
res sunt mutoninis facilis enim digestio et multū
nutritiue sunt. Et de istis carnibus vitulinis etiam
prius dictum est.

Sūt bona gallina capo turt sturna colūba
Quiscula uel merula phasianus ethigoneta
Perdix frigellus orex tremulus amarellus

In hoc passu ponuntur carnes eligibiliores pro
nutrimento nature humane animalium volatiliū et
enumerantur quattuordecim aues quā carnes bone
sunt pro nutrimento hominis. Prima avis est gallina
cuius esus siue comestio nature humane conueniens
est. Haly enim Auēzoar Auerroys et Auesne ut dicit
consiliator pre ceteris laudant que pullorum carnes
et maxime galline que nondum peperit et galli qui
nondum calcant. Sunt enim facilis cōversionis in
sanguinē et superfluitatū paucarū proprietatē mira-
bilē habentes in tēperando cōplexionē et hūiores cō bro-
dū optia leprosis est medicia. Et de carne gallinarū
dicit Auicēna scdo canōis ca. de gallinis et gallo quod
caro gallinarū que sunt pulle in intellectu augmentū
efficit clarificat vocē et augmentat sperma. Et meli-
or gallina secundū eum ibi est que nōdum parit oua.
Secunda avis est capo siue gallus castratus cuius car-
nes ponit consiliator differētia sexagesima octaua inter
laudabiliores carnes. Et carnes istas et filii pores

Capitulum gallinarum

digerit stomachus a proprietate. Tercia avis est tur-
tur que etiam est boni nutrimenti et bonum generans humo-
rem. Cuius carnem Avicenna secundo canonis ca. de carne su-
me laudat dicens. Volucris quidem caro melior non est
quam alvuragi. id est turturis et gallinarum et subtilior earum et
non sunt cum nutrimento carniū alcubegi. id est pŏdicū et
Quarta avis est secundum aliquos est sturnus et ista avis de-
bet comedi in iuuetute et est avis nota teuthonice een-
sprette. Secundum alios est starna quam Rasis tercio
alināforis pre ceteris volatilibus laudat dicens star-
ne caro omni carne avium leuior inuenitur atque his qui
subtuli volunt custodiri regimine convenientior. Et potest
per starnam intelligi avis magna velut anser grisea
cinerea cuius caro laudabilis est maxime cum iuuenis
fuerit et isto modo intelligit alināforis preferens istam
carnem aliis. Vel potest per starnam intelligi maneries
pŏdicis parue quam Moyses videt intelligere iudeis
inquiens similiter starne non videntur pro domino nos-
tro quia ventrem cōstringunt. Et istam proprietatem
alii attribuunt pŏdicibus carnes enim ipsarum ventrem con-
stringunt teste Rasi tercio alināforis. Quinta avis est
colūba que est avis nota cuius caro est colerica. Et de
colūbis dicit Rasis loco preallegato. Colūbe vehe-
mentis sunt caliditatis que sanguinem inflāmatum ge-
nerant et cito febricitare faciunt. Et ergo aptius co-
lūbe comedi debent in pastillis cum vis acerbis quam as-
sari. Per vias enim acerbis aufert caliditas quam
sanguini inducunt. Et electiores columbe per esu sunt
colūbe iuvenes volare potētes quia tales sunt leuioris
digestionis et melioris humoris. Nulli enim non volare

potētes caliditatez et humiditatē hñt supfluas q̄re
grossos generāt humores vt vult Auicenna sc̄do ca
nonis ca. de colūbis. Antiquē vero columbe ⁊ earūz
caro propter caliditatē nuniā ⁊ siccitatez ⁊ digestio
nis difficultatē sunt euitāde. Et similiter etiā turtu
res antiquē. Sexta auis ē quiscula q̄ ab aliquib⁹ no
minat⁹ coturnix qz quiscula ē nomē onomatopeyon
scz fictū a suo sono. Et caro ista secundū aliquos ē
subtilis substātie bonū generās humorē ⁊ multū cō
petit sanis cōualescentib⁹. Secundum Ysaac tñ co
turnices ceteris volatilib⁹ sunt peiores nec nutrime
to nec digestioni laudabiles qz ex comestiōe carnis
earū timet⁹ spasmus ⁊ tethanus prout etiā vult Aui
cenna sc̄do canonis ca. de eis subiūgēs rationem scz
qz in substātia carniūz earū est virtus faciēdi huius
modi accidentia narrata ⁊ sic nō proueniunt illa ac
cidentia ex eo solū quia coturnices comedunt ellebo
rum. Et hinc est qd gallici comedunt coturnices cum
molti pingui caseo et inde faciunt pastilla. Potest
tamen per coturnicem intelligi alia auis a predicta
pōice maior eiusdem fere coloris cum rubeis pedib⁹
⁊ rostro saporis delectabilis dicta coturnix ytalica
lingua. Et isto modo Rasis tercio alinansoris acci
pit coturnicem quando prefert carnes eius post car
nes starne aliorum volatiliū carnibus. Septima
auis ē merula que ē eiusdem quantitatis cum sturno
sed ē ad nigredinē tendēs ⁊ habēs rostrum subrubēū
⁊ silr debz comedi iuuentis. Octaua auis ē phasian⁹
i. gall⁹ siluestris que ab omnib⁹ medicis enumerat⁹

inter aues laudabilis carnis. Caro enim talis auis
nature humane est conuenientissima et est cib⁹ prin
cipum ⁊ magnatum. Consiliator enim Iuco prealle
gato dicit siluestriūz vero laudabiliores sunt fasia
ni ad sanitatem et ad robur. Et fortassis etiam uni
uersaliter domestici cum sint gallinis p̄p̄inquisimi
⁊ eiusdem fere speciei sintq; illis siccioris aeris ⁊ ali
menti ac exercicii amplioris. Non a auis est ethigo
neta que est auis parua ad modum perdicis sed lon
gum rostrum habens cuius caro est optima. Decia
est perdix cui⁹ caro scdm Aulc. scdo canonis ca. de
cubugi est de subtilioribus carnibus impinguas qz
multum nutrit cor absterge⁹ ydropisi et stomacho
conferens ⁊ augmentum in coitu faciens. Verum est
tamen qz stringit ventrem. Et istam carnem Galie
nus tercio alimentoru⁹ ca. decimoseptimo ⁊ octauo
de ingenio ca. secūdo p̄refert omnib⁹ aliis volatiliūz
carnib⁹. Et dicit de ista carne qz si assidue comeda
tur maxime confert memorie. Undecima est frigell⁹
et est auis comedens racemos velociter volans simi
lis sturno sed est melioris nutrimenti q̄ sturn⁹ ⁊ mul
te tales inueniuntur ubi sunt vinee ⁊ inebriantur ex
esu racemorum et melior est caro earum circa festum
omnium sanctorum. Duodecima est orex et est secun
dum aliquos gallina siluestris siue gallina phasia
ni. Vel secundum alios est gallina aquatica id est
natans in aqua et siue sit femina phasian siue galli
na aquatica ei⁹ caro ē boni nutrimenti. Deciatercia ē
tremul⁹ ⁊ ē auis cōter stas p̄pe mare mior q̄ gallia

sed est avis fusca alte clamans ⁊ velocissime volat /
et quando ambulat sup terraz cauda eius semper tre-
mit ⁊ ideo dicitur tremulus ⁊ habet supra caput ei⁹
longas plumas. Et non ē parua avis longaz habēs
caudam que a medicis vocatur cauda tremula. Viti-
ma avis est amarellus ⁊ etiam est avis similiter exis-
tens in aquis similis anete sed ea minor. Et gene-
raliter loquendo inter aues comestibiles plus lau-
dantur ille que volatu velociores sunt. Et sicut car-
nes predictarum auium sunt laudabilis nutrimenti
et facilis digestionis ita etiam reperiuntur carnes
aliquarum auium illaudabilis nutrimenti difficilis
digestionis ⁊ inequalis complexionis sicut sunt car-
nes anserum et pauonum ⁊ malariorum ⁊ vniuersa-
liter auium habentium collum longum et rostrū lon-
gum degentium in aquis ⁊ carnes passerū que sunt
calidissime et a temperamento longissime et multum
excitantes coytum. Circa electionem vero carnis vo-
latilium sciendum est qd secundū diuersas laudabili-
oris nutrimenti proprietates ac eius quod nutritur
sanitatis vel roboris intentionez carnes laudantur
varie. Vnde Galienus respiciens facilem alteratio-
nem et subtilitatem in carnibus pardicum prefert
easdem rasis vero cum Isaac respiciens subtilita-
tem starne ac leuitatē ipsam ceteris pretulit Isaac
etiam secundum diuersas intentiones carnes vola-
tiliū laudauit diuersas. Auicenna vero laudauit car-
nes curturuꝝ p̄ ceteris vel quia respexit ad pprieta-
tem qua roborant ⁊ cōfortāt intellectū. Vel qz ī ter-
ris ei⁹ ē ipaz tanta bonitas q̄ nō est in aliis terris.

Sciendum insuper q̄ carnes volatiliū plus cōveni
unt q̄ carnes quadrupedūz his qui relicto exercitio
corporali vacāt cōsiliis studiis ⁊ cōtemplationib⁹
quia digeruntur facilius aliis. Juxta illud Galieni
tercio alimentorum. Digestibilior est tamē hec caro
volatiliū animalū ⁊ maxime pardicum ⁊ generant
sanguinē claz mundū spirituosum mentis exercitiis
⁊ eleuationi intellectus aptū.

Si pisces molles sūt magno corpore tolle

Si pisces duri parui sunt plus valituri

Hic ponuntur duo accidentia ex quorūz noticia
attenditur electio piscium. Unde pisces aut sunt du
ri aut molles. Si molles sunt tunc seniores sunt eli
gibiliores. Cuius causa est ista quia mollicies pro
uenit ex humiditate que in iuvene pisce indigesta ē
⁊ in sene plus digesta ⁊ sic in iuuentute tales pisces
sunt generatiui fleumatū sed senes minus. Et sic
patet q̄ anguilla senior sanior est iuvene secundum
quosdam. Si vero tales pisces sunt duri tunc iue
nes sunt saniores. i. digestibiliores cuiusmodi sunt
lucii ⁊ parce duricies enim inquārum huiusmodi re
sistit digestionī. Et istā sententiam ponit Auicenna
secundo canonis ca. de piscibus dicens. Et eligitur
quidē ex piscib⁹ durā carnez habētib⁹ ille qui est mi
nor. Et ex habentib⁹ mollē carnez ille qui est maior
ad terminū aliquē.

Lucius ⁊ parca saxaulis et albica tenca

Sornus plagicia cū carpa galbio truca

Hic tanguntur decem pisces eligibiles pro nutri-
mento nature humane / quorum primus est lucius
qui est piscis notus et dicitur esse tyrannus piscium
quia non solum deuorat pisces alterius speciei sed
etiam eiusdem speciei cum eo. unde versus. Lucius
est piscis rex et tyrannus aquarum et quo non dif-
fert lucius iste parum. Est enim piscis dure carnis et
natatu velox. Secundus est parca a parco parca
parcere dicta per contrarium quia nulli pisci parcat
ymmo irata vulnerat alios pisces suis squamis quas
habet supra dorsum nec eam audeat inuadere lucius
ymmo ut narrat Albertus de naturis animalium est
naturalis amicitia parce et luci/lucius enim lesus ab
alio difficulter sanatur sed lesus querit parcam que
videns eum lesum tangit et lenit vulnus luci et sic
lucius sanatur. Et est parca similiter piscis dure car-
nis notus teuthonice een baers. Tercius piscis est
saxaulis vel saxaulus piscis marinus apud galli-
cos dictus sola. Alii dicunt quod est piscis teuthonice
dictus een tonghe et est piscis multum sanus inter
pisces marinos. Quartus est albica teuthonice wi-
tinc et est piscis marinus. Quintus est teuca que est
piscis dulcis aque notus pellem habens lubricam
atque viscosam ad nigredinem tendens sed eius caro
est dura. unde ab istis tribus piscibus qui sunt lu-
cius parca et teuca post eorum coctionem aufertur
pellis. Et dicitur iste piscis teuthonice ytinche. Sex-
tus est gornus et est piscis minimus marinus albus
ad quantitatem medie partis medi digiti quo ad lon-
gitudinem qui comeditur cum capite et spinis et.

dicatur teuthonice een gaernaert. Septimus est pla-
gria et est piscis marin⁹ notus lat⁹ habens in una
parte sue pellis maculas rubeas et pellis est tota al-
ba curuum os habens teuthonice een pladris scol.
Octauus est carpa que est piscis dulcis aque notus
multūz tamen de se ē viscosus sed a magnatibus de-
coquitur in vino et sic ab eo tollitur eius viscositas
Nonus est galbio et est piscis marinus not⁹ a qui-
busdam dictus rogetus theuthonice roetbaert et est
piscis dure carnis et sanus. Alii textus habent go-
nio ⁊ est piscis parvus dulcis aque ad longitudinē
vnius digiti longi et est rotondus ⁊ suauissim⁹ gal-
lice gouion. Vltimus est truca que est in carne simi-
lis salmoni nec tñ est salmo ⁊ est longus ⁊ non gros-
sus. Et capit in magnis fluuiis ⁊ permittit se fricari
in aqua ⁊ sic capitur et ex eo fiunt pastilla cum spe-
ciebus et est piscis valde preciosus gallice trutes.
Circa electionem vero piscium. Sciēdum est primo
q̄ pisces respectu carniū ceteris paribus minoris
sunt nutrimenti et facili⁹ digestionis ⁊ nutrimentūz
eorūz est plurimum superfluitatum et fleumaticum et
frigidum et humidum ⁊ minus mansuum. Et sunt
ad digerendū duri ⁊ longam faciunt moram in sto-
macho. Et quia in eorum digestionē laborat stoma-
chus ⁊ interdum corrumpuntur in stomacho ⁊ qua-
litatem quamdam suscipiunt putredinales sitim gene-
rant. Et ut sic ad vnūz dicere carniū laudabilium
nutrimentum melius est nutrimento piscium. Secūdo
sciēdum ē q̄ pisces marini sunt meliores in regie sa-
nitatis ceteris parib⁹ piscib⁹ aq̄ dulcis. Eorū enim

nutrimētū ē min⁹ supflucū ⁊ nature carniū magis
ppinquū. S; q; ceteris parib⁹ pisces marini sunt
durioris carnis piscib⁹ aque dulcis ideo sunt diffi
cili⁹ digestiōis ⁊ resolutionis ⁊ pluris nutrimen
ti ⁊ purioris. Verū est tamen q; in egris magis cō
ferunt pisces aque dulcis propter debilitate⁹ diges
tiue eorum. Tercio sciendū q; in piscibus tam mari
nis q; aque dulcis eligēdi sunt quorū caro est alba
nō viscosa sed frangibilis nō multū grossa sed sub
tilis non grauis odoris sed suauis nec cito putrefac
tionis sed sufficientis durationis non mali coloris
sed boni ⁊ quorū habitatio non est in lacubus sta
gnis nec in locis sordidis nec in aquis habentibus
malas herbas. Et eligendi sunt non valde iuuenes
nec valde magni et qui sunt velocis motus et pauce
viscositatis. Et si sint pisces marini eligendi sunt
qui capti fuerunt in fluminib⁹ multum distantibus
a mari et hoc ceteris conditionibus bonis suppositis.
Item suppositis predictis conditionib⁹ quāto
pisces sunt squamosiores tanto sunt meliores. Et si
militer intelligit⁹ de spinis quia spine multe et squa
me significant puritatem substantie piscis. Item in
ter pisces marinos meliores et puriores sunt q; cap
ti et nutriti sunt in mari profundiori et magis agi
tato ad quod est curs⁹ plurium fluminum. Et ergo
capti in mari septentrionali quod magis est agita
tum ⁊ magis tempestuosum et velocioris fluxus ⁊ re
flux⁹ meliores sunt capti in mari mortuo vel me
ridionali. Et si iter intelligendū ē de piscib⁹ dulcis

*in vita apta est vivamur modeste vel potius
amant recte*

aque. Nam ceteris paribus quāto aqua ē profundior et mobilior tāto piscis in ea nutritus ē melior. Et ex his sufficiēter eligi potest qui pisces sunt vituperabiles et qui laudabiles. Pisces enim bestiales sicut porcus marinus canis marinus delphin et morua nō multum cōpetunt in sanitatis regimine. Sunt enim difficilis digestionis et grossi humoris et multe superfluitatis nec in carnibus predictorum piscium apparent conditiones superius numerate puta albedo subtilitas etc. Et si hos pisces et consimiles comedi contingat nō statim sunt coquendi et comediendi postquam capti sunt sed observandi sunt per aliquos dies quousque eorum carnes mollescant et tremescant sine substantie corruptione. Et etiam predicti pisces meliores sunt semisalsi quam recentes aut perfecte salsi. Inter alios autem pisces marinos consideratis conditionibus supradictis laudabiliores videntur rogetus et gornatus siue gornus. Nam eorum caro et substantia ē purissima. Et post hoc plagitia et sola sed boruz caro est magis viscosa et minus frangibilis et minus alba et magis grossa et minus subtilis nec horum sapor aut odor ē ita delectabilis. Et forte piscis merlengus est laudabilior post rogetum. Non est enim tante grossicie et viscositatis sicut plagitia et sola et eius substantia ē satis frangibilis sed consideratis sapore et odore cum colore et substantie puritate et mobilitate deficit in bonitate a rogeto et gornato et similiter intelligat de allece. Et morua iuvenis satis appropinquat predictis in bonitate consideratis predictis conditionibus est tamen grossior

et viscosior predictis piscibus. Salmones autem et turbo-
ti et maquerelli multum deficiunt in bonitate sunt enim
multum grossiores et viscosiores et ad digerendum
difficiliores et magis superfluitate pleni unde compe-
tunt nisi exercitiis fortibus iuuenibus cum quibus-
dam salsis eorum viscositati grossiciei et frigiditati re-
pugnantibus. Inter pisces autem dulcis aque considera-
tis predictis conditionibus percha et lucius mediocri pri-
mum gradum bonitatis optinet supposito quod sint pin-
gues deinde vendosia et deinde lopia. Et quamvis car-
pa sit squamosior predictis tamen non habet carnes
adeo albam et frangibilem et subtilem sicut lucius et par-
cha et sepius reperitur in stagnis. Et vltiter ceteris
paribus meliores sunt pisces dulcis aque qui capi-
untur in aqua petrosa corrente versus septentrionem
profunda multe agitationis ad quam non conflu-
unt sordices ciuitatum in qua etiam non sunt her-
be male. Cancr autem fluminales et marini multi sunt
nutrimenti et non facile in stomacho corrumpuntur
verum sunt difficilis digestionis. Sciendum est in-
super quod pisces recentes corpus humectant et lac et
spuma multiplicant et multum competunt colericis.
Et non sunt comedendi pisces post forte exercitium
vel fortem laborem quia tunc de facili in stomacho
corrumpuntur. Et caueant ab usu piscium habentes
stomachum debile vel malis humoribus plenum. Amplius
sciendum quod pisces grossi semisalsi meliores sunt quam re-
cetes pisces. Et saliti multi temporibus non sunt boni. Item
non sunt comedendi pisces et carnes simul nec pisces et
lacticinia nec sunt comedendi pisces propter alios cibos

Item pisces laudabiles pax saliri ⁊ in pauca quāti-
tate sumpti reuocāt appetitū ⁊ ipm corroborant si
quis habuerit appetitū ad eos.

Vocibus anguille prae sunt si cōedātur
Qui phisicā nō ignorant hec testificantur
Casē āguilla nimis obsunt si comedātur
Hī tu sepe bibas et rebibendo bibas

Hic autor subdit qd āguilla ē piscis insanus max-
ime nocens vocib⁹ ⁊ hoc probat sermone medicorum
⁊ naturalē philosophiā studētū. Et rō ē qd anguil-
la ē piscis limos⁹ viscos⁹ ⁊ maxie opilati⁹ ⁊ multū
deficit a cōditōib⁹ boni piscis pri⁹ narratis in pre-
cedēt. Et qd dictū ē de anguilla etiam intelligen-
dū est de lampreda licet lamprede parue laudabili-
ores sunt anguillis ⁊ min⁹ periculose cū nō sint tāte
viscositatis ⁊ grossiciet sicut āguille vt patet ad sen-
sum. Vnde salua reuerentia vtentiū isti pisces sunt
valde periculosi qm ori sint saporosi. Horū enim
piscin⁹ in aqua similis est generatio generationi ser-
pentū in terra / vnde multū dubitandū est qd nō sint
venenosi vnde eoz capita ⁊ cauda in quib⁹ venenū
consuevit esse et similiter interior spina nullo modo
sunt edenda. Bonum est etiam propter earum visco-
sitate qd submergantur in vino optimo viue et di-
mittantur ibidem quousq; mortue sint et deinde pre-
parentur cum galētina optimarum specterum secun-
dum qd coci magnorum dominorū facere consueue-
runt. Bonū est tamen qd prebuliant primo duabus

ebullitionib9 in vino ⁊ aqua ⁊ illa abiecta decoquā
tur ad perfectionez ⁊ fiat galentina uel pastillatura
vel assatura cū salsamēto appropriato uidelicet cū
salsa viridi cum fortib9 speciebus ⁊ vino in hyeme
⁊ cūz debilib9 speciebus ⁊ agresta ⁊ aceto in estate.
Cōmodosi9 tñ est maneriē huiusmodi pisciuz dimit
tere. Deinde subdit textus qd case9 ⁊ anguilla multū
nocent si comedant et istud intelligendū ē si in mag
na quantitate sumātur quorū causē dicte sunt de ca
seo ibi ꝑersica poma. Et de anguilla nunc dicta est
causa. ꝑostea dicit textus qd si ista sumantur cum
frequenti potatione vini malicia eorum corrigitur
Et istud non debet intelligi de vino subtili et penetra
tiuone nec de vino quod datur ut potus conductiuū
quia tale non debet dari super cibum generatiuum
mali humoris quādo comeditur nec ante ipsuz nec
postq3 fuerit digestus ut uult Auicenna tertia pri
mi ca. de regimine aque ⁊ vini/ quia tale uinuz ma
gnū nocūmentum induceret/ penetrare enī faceret
humorem malū ex hoc cibo genituz usq3 ad extrema
corporis qui forte non sufficeret penetrare sine ui
ni auxilio et conductu. Sed intelligendum est istud
de vino forti nō multū penetratino sepe et in parua
quātitate dato gratia permixtionis ciborum. Tale
enim corrigit maliciā ciborum/ confortat digesti
onem et dirigit fleumaticos humores et frigidos q
re iuuat ad digestionem casei et anguille que male
digestionis sunt.

Inter prandendū sit sepe parūq3 bibendū

Si sumas ouum molle sit atq; nouum

Hic autor tangit duo documenta quorum primus est quod comedens in pradio vel cena debet vicissim comedere et bibere multiplicando vices bibitionis sed pro qualibet vice parum potus sumere. Et facere non debet quemadmodum bruta que totum cibum capiunt et pro ea bibunt quia sic potus melius cibo permiscetur et cibus exinde redditur remollitus et digestionis capaxior. Et circa istud est sciendum quod triplex est potus scilicet promixtiue delatiue et sitis sedatiue. Istud autem quod dictum est intelligendum est de potu promixtiuo ciborum. Iste enim potus debet vicissim recipi cum cibo. Et saluo meliori iudicio non debet iste potus differri usque ad finem comestitionis nec debet expectari sitis. Et iste potus maxime competit quando sumunt cibaria actualiter sicca vel virtualiter sicut patet in laborantibus comedentibus panem siccum. Sed potus sitis sedatiue regulariter et in hominibus bene dispositis debet differri usque ad finem comestitionis tunc enim est vera sitis propter estuationem cibi calidi et siccum. Non enim multum rationabile est quod simul urgeat sitis et fames quod sunt appetitus contrarii. Et debet iste potus dari secundum plus et minus secundum quod maior vel minor est sitis. Potus vero delatiue maxime competit completa prima digestionem regulariter et parum ante horam suscipiendi alium cibum sequentem. Et talis potus specialiter competit quando cibaria primitus sumpta fuerint grossa in substantia nec debet expectari sitis ad talem potum suscipiendum. Nam talis potus preparat stomachum ad suscipiendum cibum sequentem et iuuat transitum cibi

ad epar a stomacho nec debet talis potus esse magne
quantitatis ut cito possit digeri. Ante enim eius dige
stionē nō trāsīt ad epar. Et istud verū est nisi talis
potus delatius fuerit aqua in qua nō oportet expec
tare digestionē an penetrationē eius ad epar. Regula
riter at potus cōueniēs delatius aut etiā pmixtiū
non debet esse aqua sed vinum vel aliquod proporti
onabile vino puta ceruisia vel cerasarū vel pome
rium vel melliciātū vel aliqd simile quibz ōibus vi
num est melius. Sciendum scdo q quāto cibz ē gros
sior et siccior et frigidior tāto potus pmixtiū et de
latius debet esse maior et ecōuerso quāto cibz ē cali
dior subtilior et humidior tāto potz delatius et per
mixtiū debet esse minor. Et quāto cibz ē grossior
et frigidior et digestiōi inobediētior tāto vinū pmix
tiū vel delatiū debet esse subtiliū et fortiū. Et qn
to cibz ē subtilior calidior et digestibilior potz debz
esse debiliior vñ vinū debiliū vñ fortiū vinū bibēdū
ē cū carnibz bouinis q pullinis et fortiū bibēdū ē cū
piscibz q cū carnibz regulariter. Secūdū documētū
ē q sumēs ouū debet ipm sumere qn ē molle et nouū
cuius causa dicta ē supra.

Isam laudare decreuimus ac reprobare

Isellibus ablatiis est bona pisa satis

no de pisa

Est inflatua cum pellibus atq; nociua

Hic ponitur unū notabile de pisis et ē q pisa ali
quo modo laudantur et aliquo modo vituperantur.
Laudantur enī quādo comedunt ablatiis corticibz.
Vituperantur vero quādo comedunt cum corticibz.

et pellibus qz tunc sunt inflatiua. Et ergo nō est ar
tificiale ea comedere simul cuz cortice quia medulla
rum et corticum nature discordāt. Alterū enim labo
rat vt soluat et exeat. Alterum obuiat vt cōstringat
ut dicit Ysaac in dietis vniuersalib9 quare in corpe
fit motus agitatiu9 inducēs torturā et inflationez.
Et istud nedū veritatē habet de pisis veruz etiam de
oībus leguminib9 sicut fabis faceolis lentib9 et simi
libus. Et spāliter de habētib9 multū corticē sicut fa
be et cicera nigra. Cortex etiā i oībus ē peioris nutri
mētū q̄ medulla. Et circa istud ē sciēdū qd ē vna ma
neries pisorū alborū rotundoz habētūz corticē exte
riorē valde paucū et subtilē et ista pisa securi9 pnt
comedi cum cortice q̄ alia q̄uis melius sit qd depu
rentur a cortice. Et quia dcm̄ precedens veritatē ha
bet de oībus leguminibus. Sciendum est qd legumi
na recētia minus habent de cortice et in eis minor di
uersitas ē inter corticē et medullā et facilius digerū
tur et ideo dicunt aliqui qd magis cōpetunt corpori
b9 sanis s3 non ē ita qz legumina recentia sunt pluri
maz supfluitatum et corruptibilioris substātie q̄ re
minus cōueniūt corporib9 sanis. Et ideo p veritate
tenēduz ē qd legumina sicca depilata a cortice exteri
ori sunt saniora q̄ recētia non depilata s3 viridia
sunt saniora siccis nō depilatis. Sciēduz vlteri9 qd
qz oīm leguminū substātia ē inflatiua et difficilis di
gestionis et eoz nutrimētū malū nō cōpetit in regīne
sanitatis sed brodium siue decoctio ipoz cōueniens
est quia eorū decoctio ventris est subductiua id est
laxatiua vrine prouocatiua et venarū depilatiua.

Unde satis cōuenit tēpibus in quib⁹ hoīes vtuntur
cibis grossis ⁊ opulatis puta tēpē ieiunior⁹. In isto
enī brodio siue in ista decoctōe cōueniēter facta nō
sunt nocumēta q̄ sunt in substātia vñ i ea nō ē infla
tio nec difficultas nutritōis ⁊ digestiōis nec malicia
nutrimenti. Fit āt ista decoctio p̄ istū modū / in sero
enī ponunt cicerā vñ pisa in aqua feruētī ⁊ in eadē
longo tēpē manibus confricant deinde p̄dicta aqua
tota nocte tēperetur et in eadē sequētī nocte bulliāt
duabus vel trib⁹ bullitionib⁹ ⁊ postea colet ⁊ cola
tura reseruet et appropinquāte hora refectionis p̄pa
ret cū cinamomo ⁊ croco ⁊ aliquātulū vinū addat ⁊
deinde unico feruore bulliat ⁊ spumet in principio
refectionis. Et brodiū seu pureta cicez ⁊ pisor⁹ rotū
dor⁹ albor⁹ ē meli⁹ ⁊ cōueniēt⁹ ⁊ nature amicabili⁹
Et similiter eor⁹ substātia.

Lac ethicis sanum caprinuz p̄ camelinū
Alc nutritiuū / plus omnibus ē azininum
Plus nutritiuuz vaccinum sit et ouinum
Si febrīat caput ⁊ doleat nō est bñ sanū

Hic ponunt quedā documēta circa electionem lac
tis. primum est qd lac caprinuz ē sanū ethicis. i. con
sumptis ⁊ maceratis vel habentibus febrem ethicā.
Et istd vult Auicēna scđo canōis ca. de lacte dicens
lac caprinū et lac azininū sunt bona ethice. Et idē
vult p̄riā q̄rti tractatu tercio / ca. de rememoratiōe
medicīaz humectatiū ethicos. Et rō etiā ē qd lac ca
prinū ē tēperatū scđm Auic. scđo canōis ca. de lacte

et etiam multi nutrimenti ut vult hic textus. Et post
istud lac valet camelinum. Istud enim subtile est mul
te aquositate et humiditate quare potest bene tractare eos
verum est tamen quod istud lac propter suam nimiam humida
tem parum nutrit quare minus eis convenit quam caprinum.
Istud tamen lac camelarum et maxime noviter fetarum con
fert propter suam valde et patientibus dolorem in epate et
renouat epas secundum Avicennam secundum canonis ca. de
lacte. Secundum documentum est quod lac azinum plus cete
ris lactibus ethicis convenit. Et istud verum est comparatio
lac azinum ad lac aliorum brutorum quia lac azine decli
nat ad frigiditatem et humiditatem et est subtilius et citius
penetrans et tardius coagulabile quam lac aliorum brutorum.
Secundum Galienum septimo de ingenio ca. septimo. Et
istud idem vult Avicenna prima quarta loco per allegato
dicens. Et non est lac pro lac mulieris sicut lac azine.
Et prius dicit Et proprie lac azine eradicat ethicam si
fuerit ei eradicator. Comparatio tamen lac azine ad lac
mulieris minus convenit. Lac enim mulieris fugiendo sump
tus convenientius est omnibus ut vult Avicenna prima quarta
loco per allegato. Et ratio est quia lac humanum siue mulie
bre subtilius est frigidius et humidius et nature huma
ne magis simile velocius penetrans citius digestum et ma
gis nutrit. Et debet istud lac dandum ethicis quantum
possibile est mulgeri magis prope lectum infirmi et
ei protinus sine mora administrari ne ab aere cor
rumpatur. Et circa istud sciendum est quod non semper
convenit ethicis lac mulieris aut azine immo in ali
quibus casibus lac acetosum siue ebullitatum est utilius
ethicis quam lac mulieris aut azine quorum primus est

quāto cuz ethica ē solutio vētris. Secundo est qñ est
inspicio de coagulatione lactis in stomacho vel de
ardore vehemēti febris vel quia stomachus de se est
colericus vt lac in colerā cōuertat. Tercius ē qñ cuz
ethica oplicat putrida precipue qñ in interiorib⁹ nō
fuerint multe opilationes nā lac acetosuz restringit
ventrē ⁊ nō faciliter colerizat qz priuatū est butiro
sitate p quā faciliter lac inflāmat nec in putrida fe
bre cito putrefit ppter eādem cām. Quart⁹ est si sto
mach⁹ fuerit sordid⁹ tunc enī lac facile in eo corrū
pit. Quint⁹ si ethic⁹ abhominet lac dulce ⁊ integrū
⁊ nō acetosum siue ebutiratū. Terciū documētum est
q lac vaccinū ⁊ ouinū sunt magis nutritiua qz pin
guora ⁊ grossiora sunt aliis vt dicit Auic. scdo ca
nōis ca. de lacte. Et ibidē d lacte vaccino dicit Lac
oīs aīalis cui⁹ pregnatio Plixior est pgnatione mu
lieris est malū quapropter proportionabile ē illud
quod ē pximū sicut vaccinuz. Rasis vō tercio alinā
foris ca. de lacte dicit vaccinū enī lac oīs lacte cōlib⁹
aīalis alterius grossi⁹ indicat quod etiam oīb⁹ sui
corporis pinguedinē adipisci volētib⁹ cōuenienti⁹
existit. Quartū documētū ē q lac nocet habēti febrez
⁊ dolorem capitis. Cuius causa dicta est supra ibi
Versica poma pira.

Lenit et humectat soluit sine febre butirū

Hic autor ponit tres propetates butiri q̄s ipsuz
iuducit in corpore humano/ prima ē q butir⁹ lenit vē
trem siue mollificat atqz lubricat hāc proprietatē
facit suā vinctuositate. Secda propetas ē q butirū ē

humectatiuū qz ex meliorib9 ptrib9 lactis opositu9 ē
7 ita sibi conuenit hūectare sicut 7 ipi lacti a quo ex
trahit. Tercia ē qz soluit ventrē. i. ē puocatiuū seces
sus 7 hoc facit qz lubricitatem inducit in intestinis
Et istas pprietates ei9 etia3 ponit Auicēna scdo ca
nōis ca. de butiro. Et ioucit butirū istas tres pprie
tates in corpore nō febricitāte. Nociuū tñ ē corpori
febriēti qz butiruz sola vinctuositate de facili inflā
mat 7 in febriēte calorē augmētāt. Circa istud scien
tum qz licet butiruz inducat predictas pprietates
rōe tñ nimie sue hūiditatis 7 vinctuositatis non ope
rit via cibi spālter i qntitate nōbili. Idio eniz si qz
eo vta9 in quātitate notabili abhominatiōez indu
cit 7 facit cibū supnatāre in orificio stomachi et vē
trē pl9 debito laxat 7 vomitū ioucit. Nullo ergo mō
butir9 ē comedēdū via cibi i qntitate notabili 7 spe
cialiter nō comedat9 p9 alios cibos s3 ad cōdimētum
cibarioz satis cōuenit.

Incidit at3 lauat penetrat m̄ dat quoq3 sez

Hic ponunt9 q̄ttuor proprietates serū. i. aq̄ lactis
quib9 pria ē qz serū ē icisuiū siue subtiliatuū. Scda
ē qz ē lauatū. i. abstersiuū. Tercia ē qz est penetrati
uū 7 ista sequit9 ex prima. Quarta est qz serū ē mūdi
ficatiuū. i. solutiū siue purgatiū. Et tres istaz p
prietatū narrat Auicēna scdo canōis ca. de lacte di
cēs qz aq̄ ei9 s3 lactis ē subtiliatua lauatua 7 solu
tiua 7 in ipsa non est mordicatio. Rasis vero tercio
almanforis dicit qz serum coleram rubeam expellit
scabiei quoq3 atq3 pustulis necnon eis pustulis

q̄ in facie nascunt̄ p̄tericie etiā atq; ei cui Fortis, vi
ni pot; nocuit auxiliū p̄bet.

Caseus est frigidus / stipas / grossus quoq; durus

Caseus et panis bonus ē cibus hic bñ sanis

Si nō sunt sanī tunc hunc nō iūgito panī

In hoc textu autor duo facit / p̄rio ponit q̄ttuor
pprietates casei quaz prima ē q̄ caseus ē frigidus .i.
frigide nature. Et istud intelligēduz ē de caseo recēti
qui ē frigidus et hūidus et nō de veteri qui ē calidus et
siccus ut vult Auicēna sc̄do canōis ca. de caseo / vel
p̄t intelligi de caseo qui fit ex sola coagulatione lactis
absq; alicuius alterius rei cōmixtione. Reperitur enī
caseus calide nature calefaciēs stomachū ac linguaz
mordicās ex cōmixtione rerū sibi admixtarū sicut ē
aliquis caseus viridis qui si in magna quātitate su
mat multum calefacit corp; . Sc̄da pprietas ē q̄ ca
seus ē stipas .i. osupatus siue durū ventrē efficiens .
Et istud maxie h; veritatē de veteri et multū coagulū
habere. Tercia ē q̄ caseus ē grossus .i. grossi humoris
generatus qd veritatē habet de omni caseo qz oīs ca
seus ex grossiori et terrestriori parte lactis fit. Quar
ta ē q̄ caseus ē durus .i. duriciē vētris efficiens. Et
ista potest esse eadē cum secunda. Deinde dicit textus
q̄ caseus q̄uis solus sumptus sit insanus ex quo
male digestionis ē ut predictum est tñ si in modica
quātitate misceatur panī cum ipso pane digestibilis
fit et alias nō. Et istud veritatē habet in corpe sano
In egro autē non. Et de caseo prius dictum est ibi
Nutrit et impingat.

Ignari medici me dicunt esse nocuum
Sed tamen ignorant cur nocumēta fera
Languenti stomacho caseus addit opem
Si post sumatur terminat ille dapes
Qui phisicam nō ignorāt hec testificātur

In hoc passu autor fingit psonā loquentē in specie casei cōtra dicētes vsum casei esse insanū. Et dicit loquēs in persona casei Ignari medici id est medicinā ignorātes dicunt me caseū esse nociuū supple vniuersaliter ignorant cām cur hūane nature nocere dicor. Et p hoc tāgit autor duas utilitates sumpcionis casei. Prima utilitas ē q caseus cōfert egrotanti stomacho. Et circa istud ē notandū q nō oīs caseus confert opez omni stomacho languenti sed in certis casibus omnis caseus nocet scilicet stomacho rare texture et omni stomacho debilitato ex longa egritudine. Sed caseus recens et novus non multe viscositatis opem confert stomacho calido qz teste Rasi tercio alinansoris adustionem et caliditatē ei9 repmit. Et stomacho etiā sicco cōfert ppter ei9 hūiditatē. Et talib9 stōachis multū nocet case9 ātiqu9 siue multū acut9 p multū coagulū habēs. S3 stōacho habēti multa fleumata ei9 pelliculis adherētia mltū cōfert case9 ātiqu9 p multū coaguli hūs qz talis sui acuitate fleuma incidit et abstergit. Sed tali stomacho maxime nocet caseus recens et mollis. Et sic patz q in aliquo casu caseus semper nocet et in aliquo nō et q aliquādo caseus recēs prodest et aliqñ vetus.

Secunda utilitas est q̄ caseus sumptus post cibum terminat ipsum quia facit cibum descendere ad illud locum in quo viget digestio scilicet ad fundum stomachi. Et istud totum sciunt qui veraz sciētiā medicine habent. Et de caseo acuto dicit Rasis tercio alinans foris verumptamen cum post comestionem parua ex eo gustatur quantitas os stomachi corroborat facietatem quoq; nimiam atq; fastidium que ex dulcibus ⁊ vinctuosis nutriētib⁹ in ore stomachi proueniunt aufert.

**Inter prādeūm sit sepe parumq; bibēdū
Et minus egrotēs nō iter fercula potes**

Hic ponit duo documēta quoz primū est q̄ prādeno. i. comedendo aliquis debet vicissim post cibū sumptum paruz et sepe bibere ita q̄ nō debet primo totum cibū sumere et postea potum. Et istū versum primuz aliqui non habent quia reuera idēz vers⁹ in forma prius expositus ē. Secūdū documētū ē q̄ inter duas comestiones sicut prandīū ⁊ cenāz debem⁹ pro posse potū euitare ⁊ hoc si cibus sumptus in stomacho nondū fuerit digestus nisi magna necessitas adsit quia talis potus sumptus ipedit et interrumpit digestionē cibi primo sumpti cibū facit indigestuz de stomacho descendere atq; appetitū deicit circa cibū in cenā sumēdū ⁊ corp⁹ grauat ⁊ ad dispositiōnē in qua hō neq; san⁹ neq; eger ē iclinat siue ad dispositiōnē puenientē febrem.

Et vites penam de potibus incipe cenam

Hic autor inuit q̄ cenā dēt incipi a potu. Et aliq̄

exponunt metrum istud. Si tu vis vitare penā id est
infirmatē prius potes in principio cene anteq̃ co
medas / sed ista expositio non valet quia secundū me
dicos regulari⁹ est a cibo cenam incipere q̃ a potu.
Et q̃uis iste liber direct⁹ sit anglicis ipi tamen hāc
sententia⁹ non observant quia regulariter quacuncq̃
hora diei potum sumunt preponunt morsum panis
Ideo aliter potest exponi versus iste accipiendo po
tuz pro cibo liquido ⁊ facile digestibili sicut accepit
Ypocras potū secūda particula āphorismoꝝ ibi fa
cile ē repleri potu q̃ cibo / ita q̃ sensus istius versus
sit q̃ meli⁹ est cenā incipere a potu. i. cibo liquido et
facile digestibili q̃ a grosso et duro ⁊ difficile diges
tibili. Cuius rō est q̃ si cibus liquidus ⁊ facile dige
stibilis post sumatur cum in nocte superueniente for
tificetur calor digesti⁹ cibus liquidus ⁊ facile di
gestibilis longo tpe erit digestus ante grossū ⁊ dif
ficulter digestibilem. Et cum non poterit habere exi
tum propter cibum grossū nōdum digestū nimis
aduret vel si exeat grossū secū rapiet cibū nōdū
digestū plene. Meli⁹ ē ergo ut iste cib⁹ liquid⁹ ⁊ fa
cile digestibilis pri⁹ sumat⁹ ut tpe quo digestus sit
exitū habeat nullo repugnāte.

**Singula post ova pocula sume noua
Post pisces nux sit / post carnes case⁹ assit
Et nica nux pdest / nocz altera / terciā mors ē**
hic autor ponit aliqua documenta primū ē q̃ p
sumptionē cuiuslibet oui recentis supple ⁊ mollis de
bemus sumere potum. Et maxime haustum vini.

Cuius cā potest esse qz ouuz recens ⁊ molle ē optimi
 nutrimenti ⁊ facilis digestionis ⁊ est de his que in mo
 dica quātitate multuz nutriunt ⁊ precipue ei⁹ vitel
 lus vt dictū est pri⁹ ibi Dua recētia. Sic ergo vinū
 quod est amicū nature facit qz ouū auidius ad mem
 bra trahitur ⁊ ad eius penetrationē iuuat. Et causa
 alia etiā potest esse quia ouū tarde per mery descen
 dit potus ergo vel vinum iuuat ei⁹ descēsum. Secū
 dum documentum ē qz post cōestione pisciū debem⁹
 sumere nuces loco casei quia nux sua siccitate impe
 dit generationem fleumatis quod generari solet ex
 piscib⁹. Et hunc est qz in quadragesima ultio dant⁹
 nuces. Tercium documentum est qz post comestionez
 carniū debemus sumere caseum et non nuces quia
 nuces nimium exsiccarent et caseus non / sed facit ci
 bum descēdere ad fundū stomachi / in quo viget dige
 stio. Et istud ē verū de caseo mediocri inter veterem
 et nouum. Deinde subdit textus in ultimo versu qz
 vnica nux scz nux muscata prodest nature humane
 et proficua ē quia bonuz odorem oris efficit visum
 confortat et similiter epas splenē et stomachū ⁊ ma
 xime os eius secundū Auē. scdo canonis ca. de nuce
 muscata. Sed altera nux scz auellana vel cōis nocet
 Auellana quidem qm inflatiua est ⁊ generatiua ven
 tositatuz in ventre inferiori ⁊ facit zoda ⁊ tarde est
 digestionis et excitat vomitum vt habet Auicēna se
 cūdo canonis ca. de ea. Nux vero cōis qz etiā facit
 zoda et difficilis est digestionis et mala stomacho
 ⁊ hoc calido propter eius caliditatē. Sed tertia nux
 scilicet nux baliste est mors. i. mortem inferens quia

*Vinum, amicū na
 tura*

p balistā hoīes interficiunt. Vel p̄t istud intelligi de
nuce mechel. q̄ scdm̄ Auicēnā scdo canōis ē venenum
stupefactiuū quare mortifera ē.

**Adde potum pīro / nux ē medicīa veneno
fert pīra nrā pīr? / sine vīno sūt pīra vīr?
Sī pīra sunt vīr? / sūt maledīcta pīr?**

**Sī coqs̄ antidotū pīra sūt sz cruda venenū
Cruda grauāt stōachū / reuelant pīra cocta grauati
pīr pīra da potū pīr pomū vade fecatum**

In primo versu autor dat vnum documentū di
cens q̄ nos debemus post esum pīroz sumere potū
scilicet vīnū. Cui9 cā sufficiēter dicta ē pri9 q̄ pīra
sunt generatiua ventositatis 7 de proprietate colicā
inducētia 7 sanguinez aquositate repletia 7 ergo
cum eis debet potari vīnū 7 maxime forte 7 calidū
quod est ventositatum carminatiuum 7 aquositarū
cōsumptiuum quas inducūt pīra. Scdo dicit text9
q̄ nux ē medicina veneno i. remediū cōtra venenū
vt pri9 dcm̄ ē ibi Allea nux ruta. Deinde in secūdo 7
tercio versib9 innuit q̄ pīra sumpta sine vīno sunt
venena. i. nature nocētia p̄pter cām dictaz in prio
versu. Verum ē tñ q̄ pīra nō sunt vīr9. i. venenum
simpliciter q̄ si sic comestio eoz mortē induceret.
Et pīrus ea portans esset maledicta. Deinde i quar
to versu autor innuit q̄ pīra cruda sunt venenum
id est nocumentum inferētia quia faciunt ebullitio
nem humorum colicam fleumata 7 scabiem si tñ ip̄a
coquant̄ sunt antidotum id est medicina modo quo

dictum est scz cū vino .i. maxime etiā p^o altos cibos
sumpta qz sic iuuāt ad expulsionē fecum. Deinde in
quinto versu dicit qz pira cruda grauāt stomachū
qz ipm ipediunt a digestionē et inflatiua sunt sz pi
ra cocta releuāt stomachū grauātū et disponūt ipm
ad suā naturalitatē. Et in vltio versu subdit duo p
mum ē qz nos debem⁹ p^o pirū sumere potuz propter
eāz dictā prius. Secūdu ē qz p^o esum pomi debem⁹
ire fecatum. i. ad secessum. Et secundum Auicennā se
cundo canonis ca. de pomis. Poma dulcia et aceto
sa qm in stomacho inueniunt humorē grossum qm qz
deponunt ipm in egestionē. Ratio tñ textus p^o esse
qz poma multū inflatiua sunt ventositatē generātia
que in secessu emittit.

**Cerasa si comedas tibi confert grādīa dona
Expurgant stōacū / nucleolapīdē tibi tollit
Et de carne sua sanguis eritqz bonus**

Hic ponunt tria cōmoda pueniētia ex usu ceraso
rū / primū ē qz cerasa expurgāt stomachū. Et istud
scdm quosdā vez ē qm simul cū eis nuclei terunt⁹ qz
sic simul habēt quādam vim abstersiuā ac mundifi
catuā. Secūdu ē qz nucleus cerasoz .i. arill⁹ habet
virtutem frāgendi lapidez renū vel vesice si siccz
sumatur vel ex eo fiat lac. Terciū est qz caro ceraso
ruz est generatiua optimi sanguinis et cōfortans ac
impinguan⁹. Et istud experimento cōprobat⁹ qz vi
demus passerēs qui sunt aues multum comedētes ce
rasa qz tpe cerasoz habēt epata mltū maiora qz alio
tpe signum ergo est qz magnificāt epā et cōfortant. b

Circa istud tñ est notanduz q̃ duplicia sunt cerasa
scz grossa ⁊ pua. Grossa at̃ at̃huc duplicia scz olcia
⁊ pōtica. Dia dulcia ⁊ pua sunt insana ⁊ de facili cor
ruptibilia ac in corporib⁹ faciētia vermes. Grossa
pōtica dicunt̃ cina ⁊ illa sunt at̃huc duplicia q̃daz
sunt rubea ⁊ mollis carnis ⁊ talia debēt recētia come
di ⁊ in principio mēse ⁊ hñt vim abstersuaz stōachi
atq; appetitū incitādi. Alia sunt cina nigra ⁊ gros
sa satis dure carnis ⁊ iter cetera maxie pōtica ⁊ ista
debēt comedi in fine prādi siue cene. Cui⁹ cā est qz
ista sua pōticitate qñ in fine mēse sumunt̃ claudunt
orificiū stomachi quo clauso digestio melior ac ve
locior fit.

Infrigidāt / laxāt / multū p̃sunt tibi pruna

Hic ponunt̃ due utilitates p̃ueniētes ex esu pru
noz / prima ē qz pruna infrigidāt corp⁹ ⁊ iteo porte
galenses in calida regiōe existētes in decoctiōe suarū
carniū semp cōmiscēt pruna ⁊ maxie damascena. Se
cunda est qz pruna laxāt ventrē ⁊ hoc ē ppter eorū
humiditatē ⁊ viscositatē scd⁹ Galienū scdō alimēto
rum. Et istud ē ver⁹ de prunis maturis. In crūdis
eniz q̃ nō sunt matura est stipticitas ⁊ eoz nutritiō
tū est paucū ut dicit̃ Auic. scdō canōis ca. de eis. Et
ista secūda utilitas licet etiā multū cōueniat prunis
damascenis sicut ⁊ prima maxime tñ cōueniat prunis
armenis. i. deportatis ex terra armenia qz meliora
sunt oib⁹ ⁊ vehementi⁹ solūctia scd̃m Auic. loco pre
allegato. Et p̃ maiori declaratiōe istaz utilitatū sci
endū ē qz pruna matura sunt in vsu ⁊ non imatura

Pruna aut magis nature ouenientia sunt illa que sunt
figure oblonge habentia carne paucam et duram ad ali
qualem siccitatem declinam et corticem exteriorē tenuē et
debent esse in sapore non vere dulcedis sed debet esse eo
rum dulcedo attinens alicui acedini et huiusmodi
sunt pruna damascena talia enim pruna infrigidant
ut dictum est. Sunt aut multe alie maneries prunorum quo
rum visus non est approbandus. Sunt etiam quedam prunel
la siluestria parua que crescunt in siluis et non sunt la
xatiua sed ventris restrictiua et ex his fit aqua que
ventris restrictionem facit. Debent aut pruna que sumun
tur propter ventris laxationem primo poni in aqua fri
gida tunc enim perfectius infrigidant et humectant et co
leram quam inueniunt lubricando solunt et sic stomachus
melius disponitur ad cibum recipiendum. Et est diligen
ter notandum quod pruna humida recentia sunt magis
alteratiua quamuis sint peioris nutrimenti et plurius sup
fluitatum sed pruna sicca magis confortant et melius nu
trimentum dant corpori. Et sicut deinde est de prunis sic
suo modo intelligatur de cerasis verum tamen est quod cera
forum humiditas est subtilior et minus viscosa un
minus nutriunt quam pruna.

**Persica cum musto vobis dant ordine iusto
Sumere sic est mos nucibus sociando racemos
Passula non spleni tussi valde bona remedia**

In isto passu tria ponuntur documenta/primus est quod
mustum est bibendum cum persicis/vel persica comedenda
sunt cum musto. Causa prime partis est quia mustum
est multum calefactiuum et ebullitionem faciens

in corpore nro/hanc at ebullitioneꝝ ⁊ calefactionem
prohibent persica sua frigiditate. Ea secunde partis
est qꝫ persica sunt multum frigida ⁊ corpꝫ multum in
frigidaria ergo super ipsa debz bibi illud vinuꝫ quod
plus calefacit illud at est mustum quod scit experien
tia. Et de ordine comedendi persica ⁊ multis aliis di
ctum e priꝫ ibi ⁊ persica poma pira. Secundum docu
mentum est qꝫ racemi debent comedi qñ comeduntur
nuges ⁊ maxime antique ⁊ sicce/ recentes eniz nuges
sane sunt per se. Sed antique sicce nimiuꝫ exsiccant et
propter eazꝫ vinctuositate de facili inflamatione in
corpore inducunt quare cum eis comedi debent race
mi qui resistunt inflamationi ⁊ exsiccationi cum hu
mectent. Et de nucibus ample dictuz e ibi Allea nux
ruta. Tercium documentuz e qꝫ passula. i. vva passa
nocet spleni qꝫ inducit opilationem eius. Sed vva
passa utilis est renibz quia ex quo ipsa est vrine pro
uocatiua ipsa e lauatiua renu ex multa eniz aquosita
te ad renes ducta ipsi renes mūdicant. Et de vuis
passis siue passulis etiam dictum est supra ibi Hu
trit ⁊ impinguat.

**Scrofa tuor glādes ficꝫ cataplasmate cedat
iuge papauer ei cōfracta foris tenet ossa**

Hic ponuntꝫ due utilitates puenientes ex empla
stratōe ficuꝫ/ prima e qꝫ ficꝫ decocte i aliquo liquo
re videlz in aqua ⁊ tunc supposite cū humiditate cu
rant istas tres egritudines scilicet scrofulas glādes
⁊ tumores. Per scrofulas intelliguntur inflations
sub mento circa collum. Et dicitꝫ scrofula a scroffa

qđ ideoz est quod sus siue porca vel qz ista egritudo
multū accidit porcis ppter gulositatē eoz vel quia
eius figura scđm plurimū assimulat porcis vt vult
Auicenna tertia quarti tractatu scđo/ca. de scrophu
lis. Per glandes vero intelligunt aptata que cōiter
solent accidere sub ascellis et in īguinibz. Et p tumo
rē pnt intelligi inflatōes in qualibet parte corporis
Vñ pro istis aptatibz curādis et maxime maturan
dis debet decoqui ficz in aqua et ipi aq debet cōmis
ceri modicū aceti vt acetū iuuēt penetrationez virtu
tis ficus et decoctōe facta ficus debent teri in morta
rio et deinde misceri cū modica aqua cū qua bullite
sunt vnde cathaplasma proprie est medicina facta
ex aliqua re et succo ei. Juxta illud metrū Tunc ca
thaplasma facis cum succum ponis et herbas. Scđa
utilitas est qđ ficus cum papauere cathaplasmate re
tinent ossa fracta et debēt decoqui insimul cum aqua
absq appositōe aceti et debent simul teri et addi eis
aqua decoctionis earum et tunc superponi. Et cau
sa istius potest esse quia papauer est stupefactiuum
et per illud tollitur dolor qui accidere solet in fracti
one ossium et prouocat somnum / ficus similiter fa
cit moueri humiditates ad exteriora quibus humi
ditatibus ad ossa motis ossa possunt retinere ad
nascētiā nūq̄ tamen vere continuari. Aliqui ta
men textus habent loco tenet trahit et tunc sensus est
melior. Vnde papauer est triplex scilicet album ni
grum et rubeū / rubeū at ē siluestre et venenosū et cres
cit in bladīs et iuuenes solēt terere flores et facere in
caustū ex ipis floribz.

Pediculos venerēq; facit sz cuilibz obstat

Hic ponunt due operatōes ficū. Prima est q; ex comestione ficū sequit̃ multitudo pediculoz ī corpo ribz humanis. Et istud maxime veritatē habet de ficubz siccis ut dicit Auic. scdo canōis ca. de ficibus Et cā secundū eū ibi est ppter maliciā et corruptio nē humoris generati ex eis. Et alia cā etiā p̃t esse qz ficus prouocāt multū sudorez ex quo sequit̃ genera tio pediculoz. Scda operatio ē q; fici incitant appe titū coeundi qz generant ventositates que iuuat ad erectionē virge ⁊ similiter sunt multaz supfluitatum ⁊ sperma augmentantes.

Multiplicāt mictū / vētrē dāt escula strictū

Escula dura bona sed mollia sunt meliora

Hic ponuntur due utilitates esculoz / prima ē q; multiplicāt mictum siue urinā. Cuius cā potest esse quia indurant feces ⁊ sic aquositas fecum est causa multitudinis urine. Vel potest sumi causa similis il li que sumitur ex illo amphorismo urina nocturna multum facta modicum secessum significat in die et econuerso qui multas habuerit cameras nocturnas de mane habet paucā urinā. Cui⁹ causa est quia si multa fiat egestio multuz de humiditate que trāsire deberet ad vesicam simul cum ea exit. Et si urina fi at multa multum de humiditatibus que transire de berent cum egestione ⁊ eā magnificare cū urina eua cuant. Secunda utilitas est q; escula consipāt ven trē ⁊ istud accidit ppter eoz ponticitatem ⁊ stipici tatem. Ex quo inferit text⁹ q; escula dura sunt bona

et hoc quia constringunt ventrē et ergo p[ro]sunt ventri
nimium laxato. Sed mollia escula sunt meliora du-
ris q[uod] melius nutriunt et min[us] ventrē cōstipant. Et
circa istud ē sciendū q[uod] escula min[us] o[pe]rūt nutrime[n]-
to q[uam] poma pira p[er]sica fic[us] et similia quod satis ostē-
dit austeritas saporis eor[um] et duricies substātie eor[um]
p[ro]p[ter] q[uod] in arbore maturata sunt et ergo ex his parū de-
bet comedi et magis recipi debent via medicine q[uam] ci-
bi. Et q[uod] vire[us] eor[um] ē stiptica valde/ satis cōpetunt
in fluxu ventris. Et quia escula in arbore non mol-
lescunt mollicie sufficiente ad esum. Ideo anteq[uam] co-
medantur remolliant[ur] et tunc sunt magis delectabilia
gustui et min[us] stiptica.

Prouocat urinā mustū / cito soluit / et i[n]flat

Hic ponūt[ur] proprietates tres musti quarū pri-
ma est q[uod] mustum prouocat urinā. Cuius causa est
quia in musto sunt partes terrestres nitro[se] mor-
dica[n]tes vesicā cum ad eā veniūt et propter ear[um] mor-
dicationē vesica citius n[ec]itur eas expellere et ip[s]m mu-
stuz. Et ista proprietas intelligēda est de mustis ha-
bentibus feces mordicantes sicut musta plurima re-
nētia quia musta habētia feces grossas nō mor-
dica[n]tes s[ed] magis opilantes impediunt urinā sicut pri[us]
dictū est ibi Impedit urinā. Secunda est q[uod] mustuz
cito soluit vel laxat ventres propter eādem causam
dictā in prima proprietate. Tercia ē q[uod] est inflatiū
propter ebullitionem quam facit in corpore ex qua
proueniunt ventositates. Et cause istarum duar[um]
proprietatum dicte sunt prius ibi Impedit urinā.

Grossos hūiores nutrit ceruīsia / vires
Prestat / ⁊ augmētāt carnē / gñratq; cruorē
Prouocat vrinā vētrē quoq; mollit / ⁊ inflat
Infrigidat modicū / s; plus desiccāt acetū
Infrigidat macerat melāc dat sp̄ma mīorat
Siccos infestat / nervos / et pinguia siccāt

In hoc textu autor duo facit / primo ponit octo
propetates ceruīsie quarū priā ē q̄ ceruīsia facit in
corpore nō grossos hūiores. Et istud maxime habet
veritatē respectu vini. Et diuersificat ceruīsia in ge
nerāto grossos hūiores ex pte suoz op̄ponentiū. Nā
ceruīsia ex grossiori substātia grossiores hūiores ge
nerat ⁊ ex min⁹ grossa minus grossos. Scda ē q̄ cer
uīsia augmētāt vires. Et istud ē intelligēdū de ceruī
sia ex optimis granis cōposita ⁊ q̄ plurime decocti
onis ē cuiusmodi ē ceruīsia oestrensis. Ista enī mul
tū nutritiua ē et ergo vires augmētāt. Tercia est q̄
augmētāt carnē. Et istud prouenit ppter multā ei⁹
nutritionē. Quarta ē q̄ multiplicat sanguinē eadem
de causa. Et iste tres vltime propetates habent veri
tatē de ceruīsia antiqua multū decocta ⁊ de optimis
granis op̄posita. Quinta ē q̄ prouocat vrinā. Sexta
est q̄ laxat ventres. Et iste due proprietates maxie
habēt veritatē de ceruīsia clara multū lupulēta. i. in
qua plurimū lupuli imponit cuiusmodi est ceruīsia
amburgēsis q̄ prouocat vrinā et laxat ppter lupu
lū. Ipa tñ nō valet debilia cerebra habentib⁹ quia
tales de facili inebriat propter multitudinē lupuli

Septima ē q̄ inflat ventrē. Et istud habet veritatē
de ceruisia modica decoctione cocta cuiusmodi ē coy
ta hollādie q̄ maxie inflat et opilat ⁊ propterea plu
rimū ip̄gnat. Octaua ē q̄ ceruisia modicū ifrigidat
cuiusmodi est ceruisia hollādie brabantie hānonie et
flandrie ⁊ illa qua cōis hō vtit̄. Et ista proprietas
maxie veritatē habet respectu vini. Et circa istud est
sciēdū q̄ ceruisia p̄t fieri ex auena ⁊ ordeo ⁊ ex fru
mento. Et scdm q̄ fit ex alio et alio grano ē alterius
⁊ alteri⁹ cōplexiōis. Que enim fit ex ordeo pl⁹ atti
net frigiditati q̄ ordeū est frigidus. Que aut̄ fit ex
ordeo ⁊ auena minus opilat ⁊ min⁹ generat ventosi
tates ⁊ minus nutrit. Et que fit ex frumento pl⁹ ac
tinet caliditati et magis nutrit et magis opilat. Et
quāto ceruisia est grossior tāto est deterior et quan
to subtilior tanto melior. Et vltari⁹ ē sciēdum q̄ pes
sima ceruisia est q̄ fit ex rebus inebriantib⁹ puta ex
grano quod nominatur lolium quia ista maxime do
lorem capitis generat ⁊ neruos ledit. Deinde ponit
textus quin⁹ proprietates aceti quarū prima ē q̄
acetum exsiccāt / dicit enī Auicēna de eo scdo canōis
q̄ est fortis exsiccātōis. Et propterea medici p̄cipi
unt tpe pestis vti aceto cū cibo ⁊ similiter cū potu.
Dicit enim Auicē. tertia primi in ca. unico doctrine
quinte. Aceto pretereā in cibo ⁊ potu vti in pestilen
tia ē nocumētū ip̄i⁹ securatio. Scda ē q̄ acetū ifrigi
dat p̄prietate q̄ in eo ē. Tercia ē q̄ macerat. i. facit
hōiem macrū. Et rō ē q̄ exsiccāt. Et istud maxie ve
rū ē de aceto ī ieiuno stōacho sumpto vt vult Auic.
tercia p̄mi doctria q̄rta ca. quinto d̄ extenuatōe crassi

Verum ē tñ qđ assiduus vsus aceti maxie in ieiunio
multa inducit incōmoda visum debilitat pect9 offē
dit tussim omouet stomachū 7 epar ledit neruos / 7
iuncturas vebemēter opprimit / has arteticis dolori
bz tremorib9 7 paralisisbus vexās. Quarta ē qđ ace
tum generat melācoliā eo qđ hūiores infrigidat et ex
siccāt. Quinta ē qđ acetū minorat spma ppter ea qđ
exsiccāt infrigidat et macerat. Et istas pprietates
aceti ponit Rasis tercio alināsoris dices. Acetuz fri
gidū est 7 siccū quod 7 maciē efficit 7 vires destruit
spma quoq; minuit. Et colerā corroborat nigrā / ru
beā vero colerā 7 sanguinē debilitat cibosq; quibus
admisceat subtiliat. Dein in vltimo versu autor sub
dit tria primū ē qđ acetū nocet macris. Et rō ē quia
acetū exsiccāt 7 sic addit in macredinē simile enī ad
ditū suo simili facit ipm furere. Et etiā oīs oplexio
lapsa p contrariū medicat et p sile deteriorat. Scdm
ē qđ acetū nocet neruis vt dicit Auic. scdo canōis ca
de eo. Terciū ē qđ acetū macerat vt dictū ē.

**Rapa iuuat stōachū / nouit pducere vētuz
Prouocat vrinā faciet quoq; dente ruinā
Sī male cocta dat hīnc tortio tūc generat**

In hoc passu ponuntur p̄rio tres utilitates rape
tēperate cocte 7 vnū ei9 nocumētū / p̄ria utilitas est
qđ rapa iuuat stomachū qđ bene digerit a stomacho
nec ipse ea grauat. Secunda ē qđ rapa ē prouocatiua
vni quod patet experimento. Tercia est qđ rapa est
prouocatiua vrine. Preter tñ istas pprietates vult
Auerroys qđ magnā p̄prietatē h3 in confortādo visuz

Documentū vero rapaz ē q̄ assiduatio rapaz nocē
dentib⁹. In ultimo at̄ versu subdit q̄ rapa male co
cta tortiōes facit in corpore q̄ multiplicat ventosi
tates. Juxta illud Ventū sepe rapis si tu vis vivere
rapis. Et est sciendū q̄ caude rapaz fortiter vētrez
laxāt. Pro maiori noticia sciendū ē q̄ rape inter ra
dices magis cōueniunt ad corporis nutritionez / q̄
satis ostendit ex amicitate sui saporis. Hec enī
complexio est oībz eduliis q̄ amara ⁊ pūgitua minus
alimentū dāt corpori et dulcia magis quia ergo ra
pe radicibus aliis sunt dulciores et minus pūgiti
ue magis competunt via cibi sed generant sanguinez
grossum melācolicū si digestiua sit debilis. Et bonū
est q̄ depurentur a prima aqua ⁊ nullomodo debēt
comedi crude. Et incitant ad coytum et vias mūdi
ficant vrinales.

Egeritur tarde cor digeritur quoq̄ dure
Siciter Stōach⁹ melior sit in extremitates
Reddit lingua bonū nutrimentū medicīne
Digeritur facile pulmo cito labitur ipse
Est melius cerebrū gallinarum reliquorū

In isto passu notant̄ quinq̄ / primū ē q̄ cor aia
liū comestū tarde digerit̄ et tarde etiā egerit̄. Et rō
est quia caro cordis est caro melancolica que diffi
culter digeritur ⁊ tarde descēdit. Et non est caro bo
na scdm̄ Auic. secundo canōis ca. de carne et nō mnl
tū nutrit vt dicit Rasis tercio alināforis. Scd⁹ ē q̄
Stomach⁹ siciter ē male digestiōis et tarde descēsiōis

Cuius rō est qz stomachus ē mēbrum nervosus car-
tillaginosum quare difficile digeritur. Et ergo etia
nō generat bonū sanguinē. Deinde subdit text⁹ qz sto-
mach⁹ in eius extremitatib⁹ scz quo ad ei⁹ fundū ⁊
orificiū meli⁹ digerit. Cui⁹ rō ē qz in illis pti⁹ ma-
gis carnos⁹ ē ⁊ magis pinguis. Terciū ē qz lingua est
boni nutrimenti ⁊ hoc quo ad ei⁹ radicē ut vult Au.
secundo canonis ca. de carne. Et rō est qz est facilis dige-
stionis ⁊ carnosa. Et inter reliquas linguas lingua
porcelli que ablata eius pelle equiparat⁹ carni apri
ut sciunt sciendētes añ picipes. Lingua tñ bonis nō
ē multū sana ppter ei⁹ nimiaz humiditatē. Leccato-
res tñ linguis uti volētes āte earū affationē iponūt
gariofilos quib⁹ humiditas linguarū minuit⁹ ⁊ sic
aptiores sunt esui. Quartū ē qz pulmo facile digeri-
tur ⁊ facile egerit. Et istud est propter ei⁹ raritatem
⁊ mollicitē. Verū ē tñ qz eius nutrimentū nō est cōue-
niens nature humane qz parvū est ⁊ flematicus ut
dicit Auic. secundo canonis ca. de eo. Et circa istud
est sciendum qz pulmo arietis quib⁹ nō sit bonus ci-
bus est tamen bona medicina quia sanat excoriatio-
nem calcanei ex calciamento si ponat⁹ super ipam ca-
lidus ut dicit Auicenna loco preallegato. Quintus
est qz cerebrum galline inter oīa cerebra est meli⁹ de
quo dicit Auic. secundo canonis qz prohibet fluxus
sanguinis nariū. Debet tñ cū sale aut cū speciebus co-
medi quia de se vomitum prouocat. Et circa istud
sciendū est qz de cerebro pullos dicūt medici qz au-
gmentat memoriā. Cerebra vero porcorū nature nō
sunt cōueniēcia sed cerebrum ouis leporis ⁊ cuniculi

cū sale vñ speciebus cōedi p̄t. Et de cerebro āplis dicit
tū ē ibi Nutrit et ipinguat.

Semen feniculi fugat et spiracula culi

pro de feniculo

Hic ponit vñ documentū et est qd semen feniculi quod dñ maratrū expellit v̄tositates aut eas dissoluit. Et rō est qz ē calidus et siccus et carminatiuus. Et circa istud est sciendus qd a cōibz q̄ttuor t̄gunt vtilitates proueniētes ex esu maratri siue seminis feniculi prima ē qd cōfert febribz sc̄da ē qd pellit venenū/tercia ē qd mūdificat stomachū/quarta ē qd acuit visus. Et de isto solēt dari isti versus cōmunes Bis duo dat maratrū febres fugat atqz venenū Et purgat stomachum lumen quoqz reddit acutius. Et istas q̄ttuor vtilitates tangit etiā Auicēna secūdo canonis loquens de feniculo. Et circa quartam vtilitatē nota qd Auicenna loco preallegato de semine feniculi dicit Democritus quidem existimauit qd venenosi vermes pascunt feniculi recentis semen vt eorū vis cōfortet et vipere et serpentes fricāt oculos suos cum egrediunt de cauernis suis post hyemē super ipm ut illuminentur oculi. Sciendum vltcrius qd feniculus tarde digerit/male nutrit/ et parū et ergo nō cōpetit via cibi sed magis via medicine. Nō igit vtenum est eo in regimine sanitatis nisi ad correctionē malicie quorūdam aliorum ciborum sicut interdum cum lactuca comedimus petroselinum ad resistendū frigiditati et humiditati lactuce sic etiā cum cucurbitis p̄t decoqui fenicul⁹ et sifiter cū rapis ad corrigendū maliciam earum.

**Emēdat visum stomachū cōfortat anisuz
Copia dulcoris anisi sit melioris**

Hic ponuntur due utilitates anisi quaz prima est
q̄ anisum cōfortat visuz. Sc̄da ē q̄ anisuz cōfortat
stomachū. Cui⁹ cā ē q̄ anisum mundat stomachū a
fleumatib⁹ ⁊ ip̄m calefacit. Et p̄pterea etiā cōfert
visui q̄ nihil ē quod visui magis nocet q̄ immūdi
cia stomachi q̄ a stomacho immundo eleuantur fumi
imūdi qui oculis nocēt p̄turbando sp̄s visuos. Et
ista duo iuuamenta facit anisuz dulce. Et p̄ter istas
utilitates Auic. sc̄do canonis ca. de aniso plures ali
as utilitates anisi ponit/ vult enī ibi q̄ anisum est
aperitiuum/ dolorū sedatiuum/ ⁊ ventositatum resoluti
uum sedatiuum sitis causate ex humiditatib⁹ salis
aperitiuum opilationū epatis ⁊ splenis generatarū ex
hūiditatib⁹ ⁊ similiter renū vesice ⁊ matricis p̄uocatū
vrine ⁊ menstruoz ⁊ mūdat matricez a fluxu hūidi
tatū alba ⁊ ē motiui coit⁹.

Sī cruor emanat spodiū sūptū cito sanat

Hic ponitur vnum iuuamentum spodii. Et est q̄
spodium sumptum sanat fluxum sanguinis. Cui⁹
causa potest esse quia spodium habet virtutem pro
p̄iam confortandi ep̄ar ⁊ sic fortificato epate quod
est fons ⁊ origo sanguinis/ sanguis melius ab eo re
tinetur. Et dicit Auicenna secundo canonis ca. de spo
dio q̄ spodium est radices cānarum aduste. Dicit
enim q̄ ip̄e aduruntur propter frictionē suāz extre
mitatum cum vent⁹ eas perflat. Symon tamē ianu
ensis dicit q̄ spodium est res cui⁹ origo nos latet

res tñ adusta videt' et diuisiones canaz adustarum.
Et nedū spodium confert in nimio fluxu sanguinis
ymmo etiam in nimio fluxu ventris et vomitu ut di-
cit Rasis tertio alināforis. Et cōfert etia in febribus
acutis / cōfortat cor et tremori ei et sincopi facte ex
effusione colere ad stomachus auxiliat ut vult Auit.
loco preallegato. Et est sciendū circa p̄dicta q̄ sicut
spodium habet aspectū ad epar et proprietatē cōfor-
tādi ipm ita sunt aliquae medicine q̄ habent similem
aspectum et similem proprietatē cōfortādi aliqua alia
mēbra specialia sicut macis cor muscū cerebrū liqui-
ricia pulmonē caperees splenē et galāga stomachus
ut patet in his versibus. Gaudet epar spodio / mace-
cor / cerebrum quoq; musco / Pulmo liquiricia / splen
cap / stomachusq; galāga.

Elas condimentū preponi debet edenti

Sal virū refugat / et nō sapidūq; saporat
Nam sapit esca male que datur absq; sale
Urunt persalsa visus / spermaq; minorant
Et generant scabiem pruritū siue vigorez

In hoc textu tria sūt / primo ponit unū documen-
tū generale quod obseruat apud oēs et ē q̄ vas con-
dimentū scz salis quod cōi noīe salinū dī debet p̄po-
ni in mensa ipi edēti Juxta illud cōe metrū Sal pri-
mo poni debet primoq; reponi. Vis mensa male po-
nitur absq; sale. Scdo tāgunt' duo inuamenta salis
primum est q̄ sal resistit veneno. Cuius duplex po-
est esse causa una est quia sal exsiccatiuum est

et sic sua siccitate exsiccat humiditates ex quibus potest
sequi corruptio. Alia causa est quia sal exsiccat et
comprimit humiditates a corpore extrahendo et sic
claudit poros et per consequens prohibet penetratio-
nem veneni que fieri deberet per poros. Secundum
inveniamus salis est quod sal inducit saporem in cibariis
Nam contra videmus ad sensum quod nulla cibaria sa-
piunt sine commixtione salis ut dicit tertius versus
Tercio ponuntur quattuor nocumenta salis siue ci-
bariorum valde salsoz / primum est quod cibaria valde
falsa videntur visum. id est. deperdunt visum vel nocent vi-
sui. Cuius causa potest esse duplex prima est quia
res nimium salse inducunt nimiam siccitatem que est
contraria oculis qui sunt instrumenta visus cum locu-
li sint de natura aque ut dicitur in de sensu et sensa-
to. Secunda causa est quia cibaria multum salsa sunt
pruritiua et mordicatiua modo ut superius dictum
est a cibariis mordicatiuis in stomacho existentibus
eleuantur fumi mordicatiui qui sui mordicatione ocu-
lis nocent ac ipsos multum rubificant. Et ergo vide-
mus quod bullientes sal rubeos contra habent oculos.
Secundum nocumentum est quod cibaria multum salsa
minorant sperma. Et ratio est quia cibaria multum
salsa multum exsiccant omnes humiditates corpo-
ris quare etiam sperma exsiccat et sic minoratur.
Tercium nocumentum est quod generant scabtem. Cuius
ratio est quia sal generat humorem acutum mor-
dicatum adustum qui est causa scabiei. Quartum no-
cumentum est quod augent pruritum. Et ratio est quia
generant humorem mordicatum et pruritum.

Nota for...

Et ista quattuor nocumēta commemorat Rasis tercio
alināforis de sale dicens. Eorū preterea sanguinem
qui multam ex eo sumpserit quātitatē adurit visum
quoq; debilitat atq; minuit sp̄ma ⁊ generat pruritū
⁊ scabiem. Et preter ista nocumenta persalsa. i. mul-
tum salsa inducūt serpigenes impetigenes morpheā
leprā in dispositis ⁊ vias vrine excoriāt cū diu cōti-
nuant. Moderata tñ salsa fastidiū auferūt ⁊ appeti-
tum excitant atq; acuiūt.

Hi feruore vigent tres salso. amaro. acuto
Alget acetosus sic stipans ponticus atq;
Uinctus insipidus dulcis dant tēperamentū

In hoc textu ponūtur qualitates cuiuslibet sapo-
ris. Et primo dicit q̄ isti tres sapes scz salso ama-
rus ⁊ acutus calefaciunt corpus sumētis ipsos. Se-
cundo dī q̄ isti tres sapes scz acetosus stipticus et
ponticus infrigidāt. Tercio dī q̄ isti tres sapes scz
unctuosus insipidus ⁊ dulcis sunt tēperati nec inducūt
in corpore caliditatē aut frigiditatē. Et p̄ intellectu
āpliori sciēdū ē q̄ scdm Auic. scdo canonis tractatu
primo/ca. tercio/ octo sunt veri sapes qui sequūt
insipidum. Et sunt dulcedo amaritudo acuitas false-
do acetositas ponticitas stipticitas ⁊ unctuositas.
Enumerando tñ insipiditatē pro sapore sicut textus
facit hic tunc sunt nouem sapes. Et tunc capit sa-
por pro oī eo qd̄ gustu iudicat. Et inter istos sapo-
res tres sunt calidi vt dicit hic textus scz salso ama-
rus ⁊ acutus. Et scdm Auicennaz loco preallegato.
Acutum est calidius/ deinde amarum ⁊ deinde falsus;

qm̄ amarum est fortius ad resoluendū incidendū et
abstergendū q̄ amarū et deinde saluz est sicut ama
rum cōfractuz cū hūiditate frigida. Et tres de istis
saporibus sunt frigidi scz acetos⁹ stipās .i. stiptic⁹
et pōticus. pōticus tñ ceteris frigidior deinde stip
tic⁹ et postea acetosus. Et ppter istud in ōib⁹ fruc
tib⁹ qui dulcescūt pri⁹ est pōticitas vebemētis infri
gidoatōis deīn p⁹q̄ p calorez solis digestiū. aliquo
mō digesti sunt fruct⁹ apparet in eis stipticitas ⁊ de
inde declināt ad acetositatē sicut agresta ⁊ p⁹ea dul
cescūt. Et licz acetosum sit min⁹ frigidū q̄ stiptic⁹
tñ ppter sui subtilitatē et penetrationē in plurib⁹ ē
maioris infrigidationis. Et scdm̄ Auic. loco prealle
gato ponticū ⁊ stipticum sunt in sapore propinqua
sed stipticū nō cōtrahit linguā nisi quo ad supficiez
apparentē sed pōticum contrahit ⁊ exasperat qd ap
paret in līgua scz supficiē et occultū scz interiora ei⁹
Et tres de istis saporib⁹ sunt tpati .i. non excedētis
caliditatis vel frigiditatis sicut dulcis vinctuos⁹ ⁊
insipid⁹. Licet enī dulce sit calidū tñ in eo nō appa
ret fortitudo caliditatis sicut dicit Ras̄ tercio alinā
foris. Et ē sciendū vltari⁹ qd unicuiqz saporī p̄prie
debent operatōes vt volunt Auicenna ⁊ Ras̄is locis
p̄allegatis. Operatōes enim dulcis scdm̄ Auic. sunt
digestio ⁊ lenificatio ⁊ mltiplicatio nutrimenti et na
tura diligit ipm̄ et virtus attractiua attrahit ipm̄.
Et secundū Ras̄im dulce est generatiuum multe cole
re rubee et opilationum in epate et splene et flegmo
nis precipue si predicta membra ad hoc fuerint ap
parata. Et ventris flux⁹ ex ipso sequit⁹ ⁊ mollificat

Stomachum / et confert pectori et pulmoni / corpus im-
pinguat et augmentum spmatis tribuit. Operationes
vero amari secundum Avic. sunt abstersio et exasperatio
Et secundum Rasim Amarum calefacit et desiccatur forti-
ter. cito sanguinem ad adustionem et maliciam perducit
coleram quoque rubeam in sanguine augmentat. Operatio
vero potici secundum Avic. est contractio si poticitas
sit debilis aut expressio si sit fortis. Et secundum Rasim
poticum corpus infrigidat et desiccatur / carnis et sangui-
nis minorationem facit si multoties aliquis eo utatur
Stomachum quoque confortat et frequenter ventrem con-
stringit / et sanguinem generat melancholicum. Operatio-
nes vero stiptici secundum Avic. sunt contractio inspissi-
fatio induratio et retentio. Et secundum Rasim operatio-
nes eius sunt sicut potici licet debiliores quia ipse videtur
prehendere stipticum sub potico quia de stiptico nihil
dicit expresse. Operationes vero unctuositatis secundum
Avic. sunt lenificatio lubricatio et coctio. id est digestio
pura. Et secundum Rasim unctuosum stomachum molli-
cat et ventris facit fluxum et facietatem antequam homo cibi quan-
tatem sibi necessariam assumat adducit et calefacit ma-
xime tamen febricitantes et humiles epas et stomachum calidum
Corpus etiam humectat et lenit / fleuma vero auget et cogita-
tionem hebetem reddit et auget somnum. Operationes vero
acuti sunt resolutio incisio et putrefactio secundum Avic.
Et secundum Rasim Acutum calorem auget et corpus cito infla-
mat et sanguinem adurit et ipsum prius in coleram rubeam mu-
tat et postea in nigram. Operationes salis secundum Avic. sunt
abstersio ablutio exsiccatio et prohibitio putrefactio-
nis. Et secundum Rasim decem sunt in textu immediate precedenti.

Opationes vero acetose sunt scdm Auic. infrigidatio
et incisio. Et scdm Rasiz acetosus colera rubea et san-
guine reprimat et ventrem strigit si stomachus et intestina mu-
da fuerit. Si autem fleumatis in eis fuerit multitudo ven-
tris facit fluxum et corpus infrigidat/virtutes quoque di-
gestiuas debilitat et prope in epate. Nervus vero et nervo-
sis membris nocumens affert et corpus desiccatur/virtute
autem appetitivam excitat. De operationibus vero ipsius dicit
Rasiz quod aliquid est ipsius quod magis nutrit scilicet quod equali-
tati magis vicinum est. Aliud est quod epate calefacit et aliud
quod epate infrigidat et si cum ipso fuerit multa humiditas
humectabit si vero siccat fuerit desiccabit.

**Bis duo vicia facit mundat dentes / dat acutiu
Elisum / quod minus est implet / minuit quod habundat**

Hic ponuntur quatuor iuvamenta vipe primus est
quod vicia mundat dentes. Cuius causa est quia pro-
pter panem diutius inherentem dentibus quam vinum so-
lum sine pane limositas illa dentibus adherens a qua
dentes luridi dicuntur a vino melius consumitur et
abstergitur. Secundum est quod acuit visum quia pro-
hibent malos fumos ad cerebrum ascendere qui of-
fuscarent spiritus visivos per eorum immixtionem.
Et istud facit ex eo quia digerit materias malas in
stomacho existentes. Tercium est quod minus digestum
facit digeri quia facit clausuram orificii stomachi
et confortat digestionem. Quartum est quod superflue
digestum ad medium reducit. Et totum istud maxime
veritatem habet de vicia panis cum vino dummodo pa-
nis primo assus sit aut supra prunas exsiccatus.

osuerz
osuerz

Omniſibus aſſuetam iubeo ſeruare dietam
Approbo ſic eſſe/ nī ſit mutare neceſſe
Eſt ypocras teſtis qm̄ ſequit̄ mala peſtis
Fortior eſt metha medicine certa dieta
Quā ſi nō curas fatue regis ⁊ male curas

Hic ponuntur aliqua documenta quorū primum
eſt qd̄ ōnibus bonū eſt ſeruare dietam conſuetā. Et
per dietam intelligitur adminiſtratio cibi ⁊ potus.
Et ratio hui⁹ documenti eſt qd̄ transgreſſio a conſue-
tudine nocet nocumēto magno/ cōſuetudo enī ē alia
natura ſicut igitur naturā cuſtodire oportet ſic ⁊ cō-
ſuetudine⁹ et ſpāliter ſi cōſuetudo fuerit laudabilis
Et ſicut oportet ſeruare cōſuetā adminiſtrationē ci-
bi ⁊ potus ita etiā oportet ſeruare cōſuetudinē ī ali-
is rebus nō naturalibus propter eādē rationē. Vñ
ſi aliquis fuerit cōſuet⁹ multū laborare ⁊ velit hāc
cōſuetudinē omittēre ⁊ in ocio viuere vel multo mi-
n⁹ laborare vel aliā ſpeciē laboris aſſumere ⁊ aliud
tēpus vel aliū modum proculdubio multum ex hoc
debilitabit̄. Et ſimiliter intelligit̄ in cibis et potib⁹
ſomno ⁊ vigiliis ⁊ euacuationibus ⁊ anime accideñ-
tiis. In omnibus enim multum obſeruāda ē cōſuetu-
do ſi ſit laudabilis vel parū laudabilis vel indiffe-
rens in bonitate et malicia reſpectu hui⁹ ad quod
debet fieri permutatio. Et circa iſtud ſciendū eſt qd̄
aſſueti exercitare uel laborare quibuſcūq̄ laborib⁹ cō-
ſuetis dato qd̄ tales ſint debiles vel ſenes min⁹ ledu-
tur et fortius laborant q̄ ſi eſſent iuuenes incōſueti

Et istud vult *Ypocras* secūda aphorismorū dicēs
 Assueti assuetos ferre labores et si fuerint imbecilles
 aut senes inconsuetis fortibus et iuuenibus facili⁹
 ferunt. Et ratio est quia isti habent maiores inclina
 tionem et consuetudinem ad istos labores iam con
 suetudo prius habita leuior est vt dicitur in com
 mento predicti aphorismi. Et ista est causa quare
 videmus homines debiles vel senes qui ex consuetu
 dine aliqd exercent opus mechanicū facere aliqua
 q̄ facere nō possent eis fortiores aut iuniores et mi
 nus ab eis ledunt sicut videm⁹ multorem debilē faci
 lius saccū eleuare q̄ eo fortiorē ⁊ fabruz ātquū mi
 nus ledi malleatione q̄ iuuenē fortē non consuetū.
 Secūdū documētū ē q̄ mala pestis. i. magnū nocu
 mentū sequit⁹ ex permutatōne diete cōsuecte vt vult
Ypocras nisi fuerit necesse eā permutare. Est autem
 necessariū eā permutare/prio qm̄ est illaudabilis sic
 q̄ ex ea perueniretur ad pessimas egritudines sicut
 cōsuetudo comedendi malos cibos in fine ex necessi
 tate pducētes ad malas egritudines. Talē enī cōsu
 etudinē et similes necesse ē corrigere ⁊ permutare ul
 totaliter vel saltē infra terminos latitudinis eaz s̄
 hoc debet fieri paulatī ⁊ secūdū quēdā ordinē. Nā
 oīs subita mutatio vehementer nocet ⁊ specialiter a
 cōsuetō ad inconsuetū. Secūdo necesse est eā permu
 tare vt aliquis minus ledatur ex inconsueta si post
 ea ad eam se transtulerit. Si enim quis ad omnē die
 tam se assuescat minus ab omni ledetur cum se ad eā
 transtulerit. Et istud etiam intelligendum est in
 alijs rebus nō naturalibus. Et istud est quod dicit

hic vult transire de bono in malum

for

for

for

for

for

Upocras secunda amphorismoz. Ex multo tēpore
consueta ⁊ si fuerint deteriora insuetis minus mole
stare cōsueuerunt oportet igitur ad nō consueta trās
mittere. Et circa istud est sciendū q̄ quisq̄ debet si
bi cauere ne vnius rei quāntūcūq̄ bona sit sibi cō
suetudinem faciat quā ipsum seruare sit necessariū
verbi gratia si quis vno cibo consueto semper vta
tur vel aliquo potu v̄l totaliter ab eis abstineat v̄l
dormire vel moueri vel coyre totaliter assuescat et
ad hoc grauitur astringatur / maximum enī incurreret
nocumentum si interdum ab eisdeꝫ oporteat abstine
re / sic igitur quodlibet corpus se disponere debet ut
calorem ⁊ frigus pati possit et ad motiones ⁊ quel
bet nutrientia aptus reddatur et ut somni ⁊ vigilia
rum horas mansiones ⁊ domos lectos ⁊ indumenta
sine lesione permutare possit quod quideꝫ poterit fi
eri si consuetudo non obseruetur ad vnguem sed in
terdum ad inconsueta transiamus. Oportet igit̄ ad
inconsueta aliquando permutare. Et istud vult Ra
sis quarto alinansoris capitulo de cōseruatiōe con
suetudinū. Tercium documentum est q̄ fortior et
potior metha in medicando egram est administrare
dietam certam quāz si medicus non curauerit et ali
am indebitam administrauerit fatue regit egrum et
male eum curat. Et circa istud est sciendū q̄ triplex
est dieta scilicet grossa que est quasi dieta sanorum
⁊ tenuissima que est nihil dare vel quasi et media q̄
absolute tenuis dicitur. Et ista diuiditur in dietam
tenuem declinantē ad latus grossē sicut aqua carnis
oua sorbilia ⁊ pulli pui ⁊ declinantē ad tenuissimāz

sicut aqua ordei mellicratum ⁊ vinum granatorum
⁊ mediā que certa nominatur ut ptisana nō colata
⁊ extremitates pullorum. Et ista dicta certa in plu-
ribus cōuenit egritudinibus non tamen in omnib⁹
Non enim conuenit in egritudinibus lōgis quia in
talibus oportet virtuteꝝ longo tpe esse anteq̃ perue-
niat ad victoriam et virtus cum dicta certa tanto
tpe nō posset perdurare sine magna debilitate opor-
tet ergo in tali egritudine cibū ingrossare. Similiter
nō cōuenit in acutissimis egritudinib⁹ scz in illis q̃
terminantur in quarto die vel ante qz in talib⁹ con-
uenit dicta tenuissima ut vult Hippocras prima apho-
rismoz ibi ad ultimas egritudines ultime curatōes
ad pfectionē sunt potētes.

Quale. qd. ⁊ qñ. quātū. quotiēs. ubi dādo
ista notare cibo debet medicus dietando

In isto textu ponunt⁹ sex a medico consideranda
in administratione diete. Primum ē quale. i. cuius
qualitatis debet esse cibus quia in egritudine calida
debemus egrum dietare frigido cibo ⁊ in frigida ca-
lido. In humida sicco. In sicca humido. Verum est
tñ qd naturalis complexio dicta sibi simili conserva-
ri debet ut vult Galienus tertia regni ibi calidiora
calidioribus indigent adiutoriis frigidiora frigidi-
oribus ⁊c. Secundum est quid id est cuius substan-
tiē debz esse cibus quia athlete et rustici fortibus ex-
ercitiis suppositi debent dietari cibo grosso quia in
eis vis digestiua est fortis ⁊ sic nō debent uti cibis
subtilibus ut pullis caponibus carnibus vitulinis

seu bedinis quia iste carnes in eis adurerentur aut
nimis cito digerentur . quare necesse esset eis sepe
comedere . Nobiles vero ⁊ in otio viuētes debent uti
dieta subtilis substantie qz in eis virt⁹ digestiua ē de
bilis nō potens in grossos cibos cuiusmodi sunt car
nes porcine salse ⁊ bouine ⁊ pisces sole exsiccati . Si
militer in egris egrotantes egritudinibus acutis de
bent uti subtiliori dieta q̄ egrotantes egritudinib⁹
chronicis id est longis sicut quartanis . Tercium est
quando id est quo tempore dieta debet dari quia in
sanis maxime debz attēdi consuetudo . Unde in esta
te homines mane surgentes ⁊ consueti bis solum in
die comedere / debent comedere hora decima vel mo
dicum ante et non expectare medium diei propter
nimium diei calorem . Similiter debent cenare hora
sexta vel modicum post . In hyeme vero debent prā
dere hora undecima uel duodecima propter longitu
dinē somni et deinde cenare hora septima vel modi
cum post . Et maxime seruanda est consuetudo . In
egris vero etiam consideranduz est tempus quia in
febrib⁹ in poxismo vñ statiz āte poxismū vel statim
post nō est danda dieta quia si statiz ante poxismū
vel in poxismo detur natura diuertitur a digestionē
materie febris per hoc qz debet digestionē cibi esse in
tenta . Et non debet dari statim post poxismū quia
virtus adhuc multum debilitata est ex poxismo im
mediate precedenti . Debet igitur dari dieta ante pa
roxismum tanto tempore qz possit digeri ante aduē
tum paroxismi vel debet dari aliquo tempore post
poxismum . Et istud est verum nisi timeatur magna

debilitas virtutis tunc enī dand⁹ est cibus quocunq;
q; tempore. Accidētib⁹ enī virtutē dissoluentib⁹ cib⁹
illico dādus ē vt vult Galien⁹ in omento illi⁹ āpbo
risini prime p̄ricule cōtemplari āt oportet. Quart⁹
ē quātū. i. quātitas cū sumēdi q; vt dict⁹ ē pri⁹
quātitas cū estate comedendi. p̄ qualibet vice debz
esse pauca q; calor naturalis tunc debilis ē propter
nimias resolutōes. In hyeme vero cib⁹ vna vice su
mend⁹ debet esse mult⁹ q; virtus digestiua tunc for
tis est cū calor naturalis sit vnitus propter frigus
circūstans vt dictū est prius ibi Temporibus veris
Quintum est quotiens. i. quotiens in die sit cibus
dand⁹ quia in estate debet sepi⁹ dari q̄ in hyeme
autumno vel vere licet modicum pro qualibet vice
vt etiā prius dict⁹ est. Similiter virtute digestiua
existente debili sepe modicu⁹ ⁊ de cibo est dandū vir
tute vero existente forti potest multū dari ⁊ paucis
vicib⁹. Sext⁹ ē vbi. i. in quo loco q; cibus nō ē su
mēdus in loco frigido multū nec multū calido s; ma
gis in loco temperato.

**Ius caulis soluit cui⁹ substantia stringit
Et raq; qñ datur venter laxare paratur**

In hoc textu autor dicit tria primum est q; ius
caulis. i. aqua ⁊ maxime prime ebullitionis caulinz
si bulliantur soluit ventrem. Cuius cā est quia in fo
liis ⁊ partibus exterioribus caulī est virt⁹ quedā
nitrosa absterfina debiliter inherens et facile sepe a
bilis per modicam decoctionem siue ebullitionem
que spersa per aquam ipsam laxatiuam reddit.

Et hinc etiā est q̄ prima aqua decoctionis caulium
magis laxat q̄ secunda quia ista virtus nitrosa ab
ster sua per primā decoctionē plurimūz separat. Se
cundū qd̄ dicit ē q̄ substantia caulium 7 hoc p̄ deco
ctionē eorū stringit ventres. Et cā ē qz oīs virtū qua
laxaret p̄ decoctionē ab ea ablata ē 7 manet substā
tia terrea sicca que ventrē stringit. Terciū quod di
cit ē q̄ utraqz simul sumpta scilicet aqua decoctōis
caulium et substantia eorū laxant vētrem. Et ratio ē
quia virtus abster sua 7 nitrosa in aqua manz gra
tia cuius totūz laxat. Pro maiori noticia sciendum
est primo q̄ caules generant humorē melancolicum
7 somnia mala / mali sunt stomacho / parū nutriunt /
visum obtenebrant / somnum inducunt menstrua et
urinam prouocant / ut partim ab Auicenna secūdo
canonis 7 partiz a Rasis tercio alimansoris colligit. Secundo
sciendum q̄ comestio caulis siue decoctio
nis siue seminis eius prohibet 7 retardat ebrietatez
ut videtur innuere Aristoteles tercia particula pro
bleumatum querens propter quid caulis soluit cra
pulam et idem volunt Rasis et Auicenna locis pre
allegatis. Cuius causa potest esse ista secundum ali
quos quia propter comestionē caulis leuantur fu
mi valde grossi ingrossantes fumositates vini que
ingrossate impediuntur penetrare ad cerebrum pro
pter earum grossitudinem. Philosophus vero pro
bleumate predicto aliam dat causam istaz scilicet qz
omne quod trahit humidūz vinosum ad se ac a cor
pore expellit et corpus infrigidat curat crapulam
sed caulis est huiusmodi ergo curat crapulam.

¶ At caulis sit huiusmodi probat qz p succum cau-
lis qui est diureticus trabunt humiditates vinosas
indigeste a toto corpore et in vesicaz deferuntur et p
substantiam ei9 frigidā stipticam et terreā in stoma-
cho relictam non potentes penetrare infrigidat totū
corpus. Et per consequens curat crapulam hoc mō
quoniam superfluitates subtiles que non poterant
deorsum tendere propter caliditatem vini mouentē
eas ad superiora ut ad cerebrum / feruntur repressę
deorsum et virtute succi trabuntur ad vesicam. Est
enim diureticus et menstruorum prouocatiuus ut
dictum est.

Dixerūt maluā veteres qz molliat aluum
Malue radices rase dedere feces

Ulue mouerūt et fluxum sepe dederunt

Hic ponunt tres proprietates siue effect9 malue
quoz primus est q malua mollificat ventres quia
est vnum de remolitiuis. Sunt enī quattuor remol-
itina scz malua bis malua branca vrsina et mercuri-
alis ex quibus cōiter fit clistere lenitiuum et mollifi-
catium quod valet ad fecum indurataruz eductio-
nem. Et est duplex malua quedam enim est habens
sanguineos flores et alia est habēs albos flores. Et
in ista est maior proprietas mollificandi q̄ in pri-
ma. Secundus effectus est q radices malue abrase
educunt feces et hoc est quando ex ipis fiunt suppo-
sitoria sicut solent fieri de radice mercurialis. Terci-
us effectus est q malua facit fluxuz menstrui in mu-
lieribus et hoc est propter nimia eius humectationē

et lubricatione qua vene matricis facilius a sanguine
acuto finduntur. Et dicit platearius quod certo experimen-
to menstrua prouocat.

Mentitur menta si sit depellere lenta

Electris lubricos. stomachi omnesque nocuos

Hic ponit autor unum documentum de menta di-
cens quod menta non debet denominari hoc nomine men-
ta si non habeat vim statim auferendi vermes ventris
et stomachi. Menta enim magne et fortis est aromati-
catis et magne amaritudinis et ideo quodammodo
absinthium vermes interficit sic et menta. Et debet dari
decoctio eius sicut et absinthii et non substantia. Aduertē-
dum tamen quia multum calida est et sicca sanguineis
adurens non competit via cibi in regimine sanitatis.
Bene tamen conuenit via medicine quia stomachum
confortat et ipsum calefacit et sedat singultum et di-
gerit et prohibet vomitum fleumaticum et sanguineum
et ad coitum incitat propter inflationem que est in ipsa
et humiditatem ortulanam et prohibet sputum sanguinis.
Et confert ad morsum canis rabiosi et est propria
ad illud. Et si frustra ipse in lacte dimittitur non
caseatur ut colligitur ex Auicenna secundo canonis
capitulo de menta.

Cur moriatur homo cui salvia crescit in orto
Contra vim mortis non est medicamentum in ortis
Salvia confortat nervos / manuumque tremorem
Tollit / et eius ope febris acuta fugit

Salvia. castoreū. lauēdula. p̄mula vers
Hastur. athanasia sanāt paralitica mēbra
Salvia saluatrix nature consiliatrix

In hoc textu autor principaliter tria facit/ p̄mo
innuit magnam vtilitatē saluie querēs p̄ modū du
bii. Cur hō moriat̄ in cuius orto crescit salvia. Ad
hoc respōdetur in secundo versu sic q̄ nulla est medi
cina crescēs in ortis q̄ prohibeat mortē q̄uis in or
tis bene crescat medicina prohibens putrefactionē
corporis et humiditatem naturalē defendens ne cito
dissoluatur. Et istud innuit Auicenna tertia primi
ca. singulari dicens Et ars quidē sanitatē custodiē
di non est ars que a morte securos nos faciat neq̄
corpus ab extrinsecis nocumentis muniat neq̄ vnū
quodq̄ corpus ad ultimā vite longitudinē p̄ducatur
que est secundū hominē absolute sed de duabus re
bus securitatem prebet putrefactionis penitus pro
hibitione et defensione humiditatis ne cito dissoluatur
Secūdo ponit tres effectus saluie quorū primus ē q̄
salvia confortat nervos quia exsiccatur humiditates q̄
bus impediuntur et relaxantur nervi. secundus est
q̄ remouet tremorē manū Cuius causa est q̄ confortat
nervos ut dictū ē Iaz oē cōfortās nervos tremo
rem remouet cuz tremor causetur ex debilitate neruo
rum. Et propterea senes aliqui et vetule specialiter
imponunt potui siue cibo eorum folia saluie. tercius
est q̄ remouet febrem acutam id est impedit eam ne
contingat. Cuius cā p̄t esse q̄ exsiccādo hūiores ipe
dit eoz putrefactōē ad quā posset seq̄ febris acuta

¶ res sūt defectus
saluie

Et p̄ maiori noticia sciēdū est q̄ salvia est calida et
sicca ⁊ ideo nō multū cōpetit p̄ se via cibi. Et tñ ip̄a
salvia multū cōfortat nervos hoīes in sanitate mul
tū vtunt̄ salvia dupliciter / primo quidē cōponendo
ex ea vinū saluatū quo vno hoīes in latitudine sa
nitatis vtunt̄ spāliter in principio mense ⁊ competit
hmōi vinū paralyticis et epilepticis moderate sump
tum ⁊ precedente purgatione antecetētis medicine.
Secundo vtunt̄ salvia in salsis. Nā excitat appetitū
⁊ specialiter cū stomachus fuerit repletus malis hu
morib⁹ crudis et indigestis. Et ē duplex salvia scz
domestica et habet lata folia et magna. Alia est que
vulgariter nobilis dicitur ⁊ habet minora et struicti
ora folia. Et apud medicos dicitur lilifagus. Ter
cio enumerat autor sex res medicinales valentes in
curatione paralisis. Et dicitur q̄ salvia. castoreum
lauendula. premula. veris. nasturcium ⁊ athanasia
curant ⁊ sanant membra paralytica. i. paralisi tacta
siue debilitata. De salvia autē causa patet ex dictis
quia vt dictum est salvia confortat nervos qui in
paralisi debilitati sunt. Et etiam quia salvia calida
est ⁊ sicca consumit materiam fleumaticā inbibitaz
nervis ex qua fit paralisis. De castoreo patet quia
castoreum est maxime confortatiuum calefactiuum
⁊ exsiccatiuum nervorum. Dicit enim Auic. secundo
canonis ca. de eo q̄ est subtilius ⁊ fortius om̄i quod
calefacit ⁊ exsiccāt. Et postea dicit q̄ cōfert nervis
⁊ calefacit ⁊ confert tremori ⁊ spasmo humido ⁊ flu
pori ⁊ paralisi. Et postea adhuc subdit q̄ non est
aliquid magis iuuatiuum ventositati in aure q̄

. 2^a est salia

ipsum cum ex castoreo accipit quātum est lens una
et dissoluitur in oleo nardino et distillatur in eam.
Plures alios effectus habet castoreum quos Avicē
na narrat loco preallegato. Et est castoreū testiculū
cuiusdā animalis marini quod dicitur castor. Et ole
um de castoreo etiā multū valet in paralisi sicut ca
storeum post euacuatiōem materie quia tunc illaz
materiā que residua est consumit et nervos cōfortat
De laueniula etiā patet quia sua aromaticitate cō
fortat nervos et sua calefactione cōsumit materiam
paralisi. De p̄mula veris etiā patet qz sua aroma
ticitate et calefactione cōfortat nervos. Et dicitur pre
mula veris quia ē de primis aromaticis in vere cres
centibus. De nasturcio patet quia nasturcium est ca
lidum et siccum subtiliativum et incisivum et resoluti
vum quare aufert materiā paralisi. Et dicitur Avicē
secundo canonis ea. de eo qd confert omni mollifica
tioni nervoz quia calefacit et educit fleumata et mū
dificat nervos a fleumate. Et ideo cōsulunt medici
ut nasturcium in quadragesima edat propterea qz
cibi quadragenales sunt fleumatici. Et ē nasturciū
herba cōis crescēs in locis frigidissimis scz in locis
petrosis et aquosis ubi sunt multi fontes. De atha
nasia vero que alio nomine dicitur tanacetum teutho
nice tente vel reynvaen patet quia ista herba habet
virtutem purgandi fleumata et sua caliditate exsic
cat nervos. Et etiā habet virtutem purgādi vermes
et materiā ex qua generatur. Et ideo gallici cōiter in
diebus paschalibus utuntur athanasia frixa cū ovis
ad purgāduū fleumata ex piscibus in q̄oragesima

transcurritur

generata ex quib9 facile generant vermes in dispo-
sitis. Et in fine text9 autor subdit qd salvia dicit qd
saluatrix nature.

Inobilis ē ruta quia lumina reddir acuta

Auxilio rute vir quippe videbis acute

Ruta viris coytū minuit/ mulierib9 aug3

Ruta facit castū dat lumē et ingerit astum

Cocta facit ruta de pulicibus loca tuta

Hic ponit autor quattuor effect9 rute prim9 est
qđ acuit visus. Et proprie succus ei9 vt dicit Auic.
secundo canonis ca. de ea 7 pri9 dictū est ibi Allea
nux ruta. Secundus ē qđ ruta minuit desiderū coeun-
di in viris sed in mulierib9 auget. Cui9 cā pōt eē ista
qđ ruta sua caliditate et exsiccatione spma in viris
minorat quod subtile ē 7 aerēū sed in mulierib9 sub-
tiliat 7 calefacit quia in eis spma ē aquosus et frigi-
dū 7 ergo eas magis ad coytū incitat ppter subtili-
ationē 7 caliditatē spermatis ex ruta. Terci9 effect9
eius est qđ ruta facit astucia3. i. facilem apprehensio-
nem 7 inuentionē alicui9 mediū in causa subtili qđ
propter calefactionem 7 exsiccationē subtiliat spiri-
tus 7 sic ingeniū clarificat. Quart9 effect9 ē qđ deco-
ctio rute effugat pulices et hoc si ex ea irroretur do-
m9 qđ interficit eas secūdu3 qđ cōiter dicunt medici
Et secūdu Auic. sexta. quarti tractatu tercio ca. de
effugatione pulicū. Quando aspergit domus cum in-
fusione coloquintide saltūt pulices 7 fugiunt 7 simili-
ter ex decoctione rubi. Et postea subdit Auicenna.

h. Ruta dicitur

Et dixerunt quidam qñ ponitur sanguis byrci in fo-
 uea in domo aggregantur pulices apud eum deinde
 moriuntur. Et similiter aggregantur super lignu li-
 nitum ex adipe ericii et effugiunt ex odore caulis et
 foliorum oleandri. Et secundum aliquos nihil ma-
 gis deiectionum est pulicum q̃ res fortis odoris et er-
 go ruta valet menta mentastrum lupulus et super
 onia feces vel vrina equi. Item domus irrorata ex
 decoctione seminis rape occidit pulices. Et si fumi-
 get domus ex cornu taurino fugiēt pulices. Pro cap-
 tione tñ earū nihil melius ē q̃ ipositio pauci bōbaci
 in lecto qz in illo aggregant.

De cepis medici non consentire videntur
Colericis non esse bonas dicit galenus
Fleumaticis vero multū docz esse salubres
Presertī stōacho pulchrūq; creare colorem
Contritis cepis loca denudata capillis
Sepe fricās poteris capitis reparare decorē

Hic loquitur autor de cepis. Et dicit quinq; pri-
 mum est q̃ medici dissentunt de natura ceparu qz
 aliquibus videtur q̃ cepe bone sunt fleumaticis. Ali-
 qui vero q̃ eis non valent sicut forsan Rasis vult
 quia dicit eas tercio alinansoris generare humores
 superfluos in stomacho et fleumaticos. Secundum
 est q̃ Galenus dicit cepas multum obesse colericis
 Cuius causa est quia vt dicit Auic. secundo canōis
 ca. de cepe/ cepe est caliduz in tercio et ergo nocet cali-
 dis vt sunt colerici. Tercium est q̃ cepe multū valēt

72
Fleumaticis qz sunt calide incisive subtiliative abster
sive ⁊ aperitive qre fleumaticos hūores et viscosos
in fleumaticis multiplicatos digerūt incidunt subtili
ant ⁊ abstergunt. Quartū ē q cepe valēt stōacho qz
mūtificāt ipm a fleumatib⁹ ⁊ ipm calefaciūt ⁊ ergo
dicit Avic. loco p allegato q illud qd ex cepe comedi
tur ppter suā caliditatē cōfortat stomachū debilez
Et propter istud etiā decorāt colorē faciei qz nō est
possibile colorē faciei eē viuidū stomacho exñte mlt
tum fleumatico aut repleto malis humorib⁹ crudis
⁊ fleumaticis. Quintum ē q loca depilata. i. loca pi
lis priuata pilos siue crines recuperāt si cōterant ce
pe cocte ⁊ ex eis fricent loca depilata. Et istud verū
est qn depilatio accidit propter opilationē pororū
⁊ corruptionē materie sub cute qz cepe aperiunt po
ros ⁊ resoluunt materiā malā que sub cute ē ⁊ bonā
ad locū attrahunt. Et ergo fricatio cum cepis valet
in alopecia multū ut vult Avic. secundo canonis ca.
allegato ⁊ septima quarta ca. de cura alopie. Et
propter istud infert textus q capitis decor poterit
reparari per istam fricationem cuz cepis qz capitis
decor pili sunt. Pro maiori noticia effectuum cepa
rum sciendum est q cepe excitant coytum/ appetitū
prouocant/faciē rubificant/ cuz melle verrucas era
dicant/ sicut faciunt/intellectui nocēt quia humores
malum grossum generant/saliuā multiplicant et suc
cus earū confert aque descendentī in oculū ⁊ abster
git visum sicut colligitur ex Avicē. secundo canonis
capitulo allegato. Sciendum vltius q cepe trite
cum melle et aceto conferunt morsui canis rabidi

ergo quidā superaddūt textui p̄cedenti istos duos
vers9. Appositas perhibēt mors9 curare caninos. Si
trite cū melle pri9 fuerit ⁊ aceto. Et de isto etiā pri9
dictū ē ibi Allea nux rura.

**Est modicū granū siccū calidūq; sinapis
Dat lacrimas purgatq; caput tollitq; venū**

Hic autor duo facit primo ponit complexionem
ipsius grani sinapis dicens q; granum sinapis est
modicum granum calidum ⁊ siccū quod verum est
quia est calidum et siccum vsq; ad quartum gradū
secundum Auicennam secundo canonis capitulo de
sinapi. Secundo ponit tres proprietates siue effec-
tus grani sinapis / primus effectus est q; commouet
lacrimas. Cuius causa ē quia sua caliditate nimia
subtiliat et dissoluit humiditates cerebri ex quibus
tunc propter eaz fluxūz proueniunt lacrimae. Secun-
dus effect9 seminis sinapis ē q; expurgat caput. i.
cerebrū mundificādo ⁊ abstergēdo humiditates fleu-
maticas a capite. Expurgat etiā caput narib9 iposi-
tum ꝑuocādo sternutationez sua mordicatōe ⁊ ideo
iponit narib9 appoplecticor9. ꝑer sternutatōnē āt ex-
pellūt nocumēta cerebri. Et sicut semē sinapis sua
caliditate subtiliat fleumata et dissoluit illa q; opi-
lāt meat9 cerebri ex quor9 opilatōe sequit appople-
xia. Et sic relinquit q; semen sinapis est valde insci-
suum fleumatis ⁊ cōsumptiuum ⁊ mundificatiuum
Tercius effectus est q; tollit venenum. Et istud con-
cordat cum dicto Auicenne loco preallegato scilicet
q; fugiūt ex fumo ei9 vermes venenosi.

**Erapla discutit capitis dolor atq; grauedo
Surpuream dicunt violā curare caducos**

Hic ponuntur tres proprietates siue effectus vi-
ole primus effectus est q; viola habet proprietatez
sedandi ebrietatem. Cuius causa potest esse quia vi-
ola odorem habet temperatum atq; suauem et talis
maxime est cōfortatiuus cerebri/ forte enim cerebrū
nō patitur cito ebrietatem sed debile. Et etia; viola
ē frigida quare cerebruz infrigidat et sic ineptificat
ipm ad recipiendum fumum calidum. Secundus ef-
fectus ei; ē q; viola ē sedatiua doloris capitis atq;
grauedinis. Et istud verum est de dolore capitis ex
calida cā vt vult Auic. secundo canōis ca. de viola
et similiter Rasis tercio alināforis et mesue. Et rō est
quia viola ē frigida et sic repugnat cause calide. Ter-
cius est q; viola dicitur curare caducos. i. epilenticos
Et dicitur notanter in textu dicunt q; cōes autores
nō attribuunt istuz effectū viole. Et ergo si iste effe-
ctus conueniat viole. Causa eius pōt esse quia prop-
ter aromaticitatem viole cerebruz confortatur quo
existente forti a modicis nocumentis non leditur et
per consequens etiam non incurrit epilentiā que di-
citur parua appoplexia ex opilatione neruorū sensi-
tiuorum cōtingens.

De vrtica

**Egris dat sōnū/ vōitū quoq; tollit ad vsū
Compescit tussim veterē/ colicisq; medet
Pellit pulmonis frigē/ vētrīs q; tumorem**

Omniūq; morbis subueniet articulorum

Hic ponuntur septē effectus urticae quorū primus ē qd urtica dat egris somnu; qz ē subriliatiua ⁊ incisiua ⁊ abstersiua fleumatis ⁊ grossorū humorū naturā grauatiū ⁊ somnū impediētium. Secundus effectus ei⁹ ē qd tollit vomitū ⁊ vsum vomit⁹. Et rō ē qz vomitus ⁊ nausea multū acciōit ex humore viscoso cui⁹ urtica ē incisiua. Tercius ē qd urtica sedat tussim antiquā ⁊ maxie mel in quo t̄pata fuerit semina urticae qz urtica de pectore fleuma expellit viscosum scdm Rasum tercio alināsoris. Et similiter ei⁹ semen cū maxime sint incisiua abstersiua et subriliatiua. Et dicit Aliic. scdo canōis ca. de urtica / qd cū bibit cū aqua ordeī mundificat pect⁹ ⁊ qñ decoquunt folia ei⁹ in aqua ordeī educit hūiores grossos qui sunt in pectore sed ei⁹ semen ē fortis. Quartus ē qd cōuenit colicis .i. colicā patientib⁹ qz urtica ē incisiua subriliatiua resoluciua et abstersiua hūiditatis fleumatice aut vētositatis grosse ex quib⁹ puenit colica plurimū. Et ē colica egritudo dolorosa in intestino dicto colō sicut yliaca egritudo dolorosa in intestino dicto yliō. Quintus ē qd urtica pellit frig⁹ pulmōis ⁊ hoc ē ppter sui caliditatē. Sextus ē qd urtica ē sedatiua tūoris vētris qz resoluciua ē vētositatis ex q̄ ut plurimū fit tumor vētris. Septimus ē qd urtica subuenit dolorib⁹ articulorū .i. iūcturaz sicut artetice sciaticae ⁊ podagre Et hoc verū est qñ proueniūt a materia frigida fleumatica grossa. Cuius causa est qz urtica ē calefactiua incisiua subriliatiua materie fleumatice grosse.

Et preter istos effectus secundum Auicennam secundo canonis cap. de urtica excitat coitum proprie semen eius cum vino / et aperit orificium matricis / et solvendo educit fleuma et humorem crudum sua abstersione et non cum virtute solutiua que sit in ipsa. De tamen aliquis in gutture ex urtica aut eius semine leuatur bonum est quod post eius sumptionem bibatur aliquot de oleo rosaceo. Et est urtica calida in principio tertii gradus et sicca in secundo secundum Auicennam loco preallegato.

**Ysopus est herba purgans a pectore fleuma
Ad pulmonis opus cum melle coquat ysopus
Multibus eximium fertur reparare colorem**

Hic ponunt effectus ysope quorum primus est quod ysopus purgat fleuma a pectore. Cuius causa est quod ysopus est herba calida et sicca in tertio multum abstersiua dissolutiua et consumptiua humiditatis fleumatice et habet respectum singularem super partes pectoris et propterea ysopus propriissime dicitur purgare fleuma a pectore. Secundus effectus est quod etiam valet ad purgandum pulmonem a fleumate eadem de causa. Et proprie si coquat cum melle quia mel etiam est abstersiuum et abstersione mellis augmentatur abstersio ysope. Et istud idem vult Auicenna secundo canonis capitulo de ysope dicens quod ysopus confert pectori et pulmone patientibus a dyspnia et cussi antiquis et eius decoctio cum ficibus et melle similiter. Tercius effectus est quod facit bonum colorem faciei. Et istud etiam vult Auicenna loco preallegato dicens quod eius potus efficit colorem bonum h. r.

74

Et preter istos effectus solvendo educit fleuma ⁊ vermes ut vult Avicenna ibidem. Et secundum platearium vinum decoctionis eius matricem mundificat a superfluis humoribus ⁊ abstergit.

De cerifolio

**Appositum cancris tritum cum melle medetur
Cum vino potum poterit sedare dolorem
Sepe solet vomitum ventrisque tenere solutum**

Hic ponuntur tres effectus cerifoli / primus est quod cerifolium tritum cum melle et superpositum cancro curat ipsum. Et istud idem dicit platearius de cerifolio. Et est cancer apostema melancolicum corrodens partes corporis tam carnosas quam nervosas. Et dicitur cancer quia procedere videtur ut canceri. Secundus effectus est quod cerifolium bibitum cum vino abscondit dolorem ventris. Cuius causa est quia ventris inflationem de grossa ventositate ex qua provenit dolor mitigat cum stomachi ventositatem ⁊ omnium viscerum solvit ⁊ opilationem aperit. Et ad hoc etiam coadiuvatur vinum. Tercius effectus est quod cerifolium sedat vomitum ⁊ fluxum ventris. Cuius causa est quia cum cerifolium calidum est in tertio gradu ⁊ sic cum in secundo materiam illam digerit ⁊ exsiccatur ex qua provenit vomitus. Et istud maxime verum est quando vomitus aut solutio ventris proveniunt a materia frigida fleumatica. Et propter istos effectus provocat urinam ⁊ menstrua ⁊ solvit dolorem lateris renum ⁊ vesice ⁊ precipue datur cum mellicrato.

Enula campana reddit precordia sana
Cum succo rute si succus sumitur huius
Affirmant ruptis nil esse salubrius istis

Hic ponunt duo effectus enule capane/ quorum pri-
mus est quod enula campana confortat precordia. i. orificium
stomachi quod proprie precordium dicitur siue membra
spiritualia. i. membra aëlium quod vicina sunt cordi. Et
spiritualiter radix eius. Quod autem confortet orificium stomachi
patet quod cum radix enule sit odorifera confortat membra
neruosa/orificium autem stomachi membrum nervosum est. Quod
autem confortet membra spiritualia patet quod vinum factum
ex enula quod vocatur vinum enulatum mundificat pec-
tus et pulmonem ut vult Auicenna. secundo canonis ca. de
enula. Et enula etiam secundum ipsam ibidem deglutita cum mel-
le adiuuat ad expuendum et est ex eis que lenificant et
confortant cor. Secundus effectus est quod succus enule cum
succo rute maxime valet ruptis. i. patientibus ruptu-
ra siue descensum intestinoz ad bursam testiculoz et
hoc maxime quando ruptura est propter vetustatem quod illam dis-
soluit succus rute et enule. Et propter istos effectus enula
bona est stomacho malis humoribus repleto et aperit opila-
tiones epatis et splenis ut vult Rasis tercio alinan-
soris. Et confert omnibus lesionibus et doloribus frigidis et com-
motionibus ventositatum et inflationis secundum Auicennam
loco preallegato.

De pulegio

Cum vino coleram nigram potata repellit
Sic dicunt veterem sumptum curare podagra

hic ponuntur duo effectus pulegii quorum primus est
quod pulegiū et principaliter aqua eius sumpta cum vino
purgat colerā nigrā. Secundus est quod pulegiū habet pro
prietatē curandi podogrā veterē ex quo habet proprie
tatē liquefaciendi et dissoluenti fleuma ex quo pod
gra sepius generari solet. Et circa istud est notandum quod
ut dicit plateari⁹ pulegiū est calidū et siccū in tercio
gradu/subtilē hēt substantiā virtutez habet cōfortati
nā ex aromaticitate/aperitiuā ex substantia et qualita
tib⁹/attractiuā ex ignea substantia per naturā/ cōsump
tiuā ex calore et siccitate. Et solū vinū decoctōis eius
valet cōtra dolorē stōachi et intestinorū ex frigidita
te vel ventositate.

De nasturtio

*Bot nasturtium an.
Watz g. 1170.*
Illius succo crines retinere fluentes
Alitus asseritur dentisq; curare dolorem
Et squamas succo sanat cum melle punctus

Hic ponuntur tres effectus nasturtii quorum primus
est quod nasturtiū habet proprietatē retinendi crines de
fluentes et hoc si caput ungatur cum succo eius vel
si aqua vel succus eius bibatur et hunc effectum tan
git Auicenna secundo canonis ca. de nasturtio dicens
Retinet capillos cadētes bibitum et linitum. Secun
dus eius effectus est quod curat dolorē dentium et hoc
maxime ex causa frigida quia nasturtium est incisi
uum resolutiuum et calefactiuum ut patuit prius ibi
Cur moriatur homo. Tercius effectus eius est quod suc
cus eius habet proprietatem curandi squamas

pellī adherentes qñ sumitur cum melle ⁊ ex eo linitur
locus. Et causa est quia tales squame generantur ex
fleumate salso. Nasturcium autem ut predictum est
omne fleuma purgat et ergo per intus sumptum ꝑ
bibet causam squamarum ⁊ ab exterius linitum sua
abstersione eas abstergit et maxime cum melle quia
hoc etiam abstersiuum est et sic iuuat abstersionem
nasturcii. Et preter istos effectus nasturcium exsic
cat putredinem vacuitatis ventris / mundificat pul
monem et confert asmati ⁊ in medicinis asmatitis po
nitur propter illud quod est in ipso de incisione et
subtiliatione / calefacit stomachum ⁊ epas ⁊ confert
grossiciei splenis ⁊ proprie quando ex eo fit empla
strum cum melle ⁊ facit euomere coleram ⁊ educit eā
solutione / augmentū efficit in coitu ⁊ soluēdo educit
vermes ⁊ puocat mēstrua ut vult Auic. scdo canōis
loco ꝑallegato.

De celidonia

Ecceatis pullis hac lumina mater yrun do
Plinius ut scribit qñs sint eruta reddit

Hic ponitur vñm notabile de celidonia. Et est
qꝫ quando pulli yrundinis excecati fuerint tñc ma
ter affert celidoniam ⁊ cum ea fricat oculos pulli ex
cecati et sic visus restituitur. Et per hoc dat innuere
autor qꝫ celidonia maxime confortat visum. Et is
tud etiam manifeste patet quia in medicinis valenti
bus contra debilitatem visus communiter ponitur
Et est celidonia herba nota glaucum habens succū.

Causa at quare ipsi yrundini data est virtus cognoscendi celidonia plus quam aliis auibus potest esse ista quia pulli yrundinis sepius cecitatem patiuntur quam pulli aliarum auium quia feces yrundinum habent vim excecantiā oculorum et sepius patiuntur a febribus matrum. Et est sciendum quod secundum plateariū celidonia est calida et sicca in tercio gradu. Et ex qualitatibus suis et substantia habet virtutē dissoluendi consumendi et attrahendi. Et radices eius trite et in vino decocte valēt ad purgandum caput et vultū ab humore frigido et humido si patiens fumū per os recipiat et postea vinū gargarizet.

De salice

Auribus infusus vermes succus necat eius

Cortex verrucas in aceto cocta resoluit

Pomorum succus flos partus destruit eius

Hic autor tria dicit de salice/ primum ē quod succus salicis auri infusus interficit vermes auri. Et istud potest provenire propter stipticitatē et exsiccationē eius. Et est hic sciendum quod secundum Avic. secundo canonica. de salice. Non est aliquid magis ultimum quam succus foliorum eius in cura saniei que currit ex aure. Secundum est quod cortex salicis. i. extrema pars eius in aceto decocta resoluit verrucas. Avicenna vero loco preallegato dicit quod eius cinis eradicat verrucas linitus cum aceto et istud ē propter vehementē exsiccationē cineris eius. Pro delectione tamen verrucarū non est aliquid magis abscondens verrucas quam fricatio portulace.

Salix. et c. q. d. n.
Sic. Az. hoc dicit sal.
c. n. v. p. s. s. n.

her. verum
Am. A. wezt.
c. exed. effina
medicina.

sup verrucas. Et facit hoc portulaca sui pp̄tate ⁊
nō qualitate scōꝝ. Auic. scōo canōis ca. de portulaca
Terciū ē q̄ flos salicis ⁊ succ⁹ pomoz. i. fructuū ei⁹
nocēt partui q̄z pp̄ter stipticitatē ⁊ exsiccationē eo
rū redoūt partū difficilē.

Confortare crocus dicitur letificando

Membraque defecta confortat epar reparādo

Hic ponunt aliqua iuuamēta croci quoz primū
est q̄ crocus cōfortat corpus humanū letificando.
Et circa istud est sciendū q̄ croc⁹ tantā pprietatem
habet letificandi q̄ datus in maiori quātitate q̄ de
beat interficit letificando siue ridendo. Unde dicit
Auic. secundo canōis ca. de croco q̄ tres aurei de ip̄o
interficiunt letificando. Et est aureū pōdus dragme
vni⁹ ⁊ semis. Scdm ē q̄ croc⁹ cōfortat mēbra defec
ta ⁊ principaliter cor. Cōfortat etiā stomachū pp
ter suā stipticitatē ⁊ caliditatē. Et pp̄ter eandē cām
etiā reparat epar ⁊ maxie propter stipticitatez q̄ nō
permittit dissolui epar. Nimi⁹ tñ vsus ei⁹ inducit
nauseā ⁊ deicit appetitū. Et istud innuit Auic. loco p̄
allegato dicens. Ip̄e facit nauseā ⁊ deicit appetitum
propterea q̄ oppositus ē acetositati que ē in stoma
cho ex qua ē appetit⁹. Et p̄ter istos effect⁹ ē faciens
sompnū ⁊ obtenebrās sens⁹ ⁊ cū bibit in vīno inebri
at abstergit visū ⁊ p̄hibet fluxū ad ip̄m / facit anbe
litum facile ⁊ cōfortat instrumēta anhelitus. excitat
coytum ⁊ prouocat vrinam vt vult Auicenna loco
preallegato.

De porro

Reddit fecundas p mansum sepe puellas
Isto stillantem poteris retinere cruorem

Hic ponuntur duo iuuamenta porri / primū est q
porrum per māsum .i. per comestione eius reddit pu
ellas sepe fecūdas . Cuius ratio pōt esse qz secundum
Auic. secūdo canonis ca. de porro cōfert coartationi
matricis ⁊ duricie q est in ip̄a que pnt esse impedi
mēta conceptionis. Secundū est q porrū abscondit
fluxū sanguinis nariū. Idē vult Auic. loco p̄allega
to . Et plures alii effectus eius dicti sunt prius ibi
Allea nux ruta .

piper

Qd piper ē nigrū nō ē dissoluere pigrum
Fleumata purgabit digestiuaq; iuuabit
Lencopiper stomacho pdest tussiq; dolori
Etile preueniet motum febrisq; rigorem

Hic ponuntur multa iuuamenta piperis ⁊ primo
tria piperis nigri / quorum primum est q piper ni
grum non est pigrum in dissolueno .i. resolueno
propter fortem eius caliditatē ⁊ siccitatē ē enim cali
dū et siccū in q̄rto. Scd̄z ē q purgat fleumata quia
attrahit ex interiori corpore fleuma ⁊ ip̄m cōsumit
similiter fleuma in pectore ⁊ stomacho inuiscatuꝝ re
mouet ip̄m calefaciēdo subtiliādo et dissoluēdo. Ter
cium est q ē iuuatiuꝝ digestiue. Et istud patet per
Auicennā secūdo canōis ca. de pipere dicentē q pi
per est digestiū faciens appetitū. Et istud maxime
intelligendū de pipere lōgo qd est magis cōueniēs
digestioni crudorum humorum q̄ album vel nigrū

ut testat^r Galien⁹ quarto de regimine sanitatis ca.
septimo. Scdo ponit quinq^q iuuamēta lencopiperis
.i. piperis albi quoz primum ē q^d piper a^lbū cōfor
tat stomachū. Et istud patet per Galienū loco palle
gato dicentē q^d ē cōfortās stomachū super alia duo
pipera. Et idēz vult Auic. scdo canōis ca. de pipere
dicēs. Et albū magis cōueniens ē stomacho ⁊ vebe
mentis cōfortat. Scdm est q^d piper confert tussi ma
xime ex materia frigida fleumatica q^z illaz calefacit
dissoluit ⁊ incidit. Et istud vult Auic. loco palle
gato dicēs q^d qñ admistrat^r piper in electuariis ē cōue
niēs tussi ⁊ dolorib⁹ pectoris. Terciū est q^d piper al
buz cōuenit dolori. Et p^rt istud itelligi de dolore pec
toris sicut ex Auic. allegatū ē. Vel de dolore vētoso
Tali enī conuenit omne piper q^z oē piper sui calidi
tate carminatiuuz est ventositatū et sic educit vēto
sitates. Auic. vero loco preallegato dicit piper albū
⁊ similiter longum conuenire in dolore ventris pun
gituo si bibatur cum melle et folijs lauri recentibus
Quartum est q^d utiliter potest preuenire motum fe
bris id est accessionem siue paroxysmum febris ⁊ hoc
febris frigide quia in tali piper aliquomodo materi
am calefacit ⁊ digerit. Quintum est q^d piper album
valet in rigore febrium. Cuius causa est quia piper
sua caliditate confortat nervos ⁊ materiaz sparsam
super eos consumit. Et Auicēna dicit q^d fricando fit
inunctio ex ipso cū vnguēro ⁊ confert rigori. Et ista
iuuamenta quinq^q etiam possunt conuenire alijs ge
neribus piperum ut ex Auicenna loco preallegato
patet. Et preter istos effectus piper calefacit

neruos ⁊ lacertos a deo q̄ in hoc non est aliud ei par
mundificat pulmonem prouocat urinam paucū de
ip̄o / sed multū de ip̄o soluit ventres vt colligitur ex
Aucenna loco preallegato. Et circa istud sciendum
est q̄ triplex est piper sc̄z piper album quod dicitur
lencopiper / piper longum quod dicitur macropiper
⁊ piper nigrū quod dicitur melanopiper. Piper al
bum dicitur quod est viride multū humidum. Et q̄n
illud est desiccātū aliquātulū ita q̄ apparet quedā
discōtinuatio inter ei⁹ partes nō tñ sit pfecte matu
ratū dicit piper longū. Sed q̄n ē perfecte maturatū
tunc dicit piper nigrū.

**Et mox p̄ escam dormire nimisq̄ moueri
ista grauare solent auditus ebrietasq̄**

Hic tanguntur tria grauedinem auditus inducē
tia / primū est immediatus somnus post cibū sump
tum et hoc vsq̄ ad repletionem. Cuius causa potest
esse ista quia somnus immediate post cibū sumptū
facit indigestionem ciborum / cibi autem indigesti
grossos ac indigestos fumos procreāt qui sua gros
sitie meatus auditus opilant ⁊ etiam spiritus audi
tivos ingrossant ⁊ perturbant. Secundum ē nimius
motus post cibū sumptum quia talis etiā impedit
digestionem ⁊ clausionem debitā orificii stomachi
Aliqui tñ textus loco nimis habent min⁹ ⁊ tunc sen
sus ē q̄ null⁹ motus post cibum sumptum etiā gra
uat auditum. Cuius ratio est quia tunc orificiū sto
machi non ita facile clauditur sicut per paucam de
ambulationē qua cibi descēdūt ad fundū stomachi

triplex
est piper

Ita stomacho non existente clauso fumus multi ascen-
dunt ad caput grauantes auditum. Tercium est ebrietas
quod ex ebrietate procreantur fumus multus et vapores qui
ascendunt ad caput et ad organum auditus spiritum eius per-
turbantes et auditum grauantes. Et non solum ebrietas
inducit nocumendum auditui sed etiam visui et omnibus sen-
sibus propter eandem causam ut etiam prius dictum est. Auicenna
vero quarta tertiis causis. secundo de conseruatione sanita-
tis auris etiam dat tria nocetia auribus. Et dicit. Et
ex eis quidem que nocent auri et reliquis sensibus sunt
fastidium et repletio et proprie somnus super repletionem
Et est sciendum quod aliqui textus adhuc habent unum
versum continentem adhuc alia inducentia grauedi-
nez auditus. Et est iste. Balnea sol vomitus affert
repletio clamor quia ista inducunt etiam grauedi-
nez auditus maxime tamen tinnitum quod dicit Auicenna. quarta
tertiis causis. de cura tinnitus. Oportet ut omnes iste vitent
solem et balneum laboriosum et vomitum et clamorem
et repletionem

Metus. longa fames. vomitus. percussio. casus

Ebrietas. frigus. tinnitum causat in aure

Hic tangunt septem inducentia tinnitum in aure. id est sonum quem
homo videtur audire exterius quorum primum est metus et secun-
dum alios motus. Causa est de metu quod in metu spiritus et humores
mouentur ad interiora sed versus cor subito ex quo
motu facile generatur ventositas que penetrando ad orga-
num auditus tinnitum causat. De motu etiam patet quod ex
motu corporali etiam commouentur humores et spiritus ex qua
commotione etiam generatur ventositas facile que veniens

ad aures tinnitum causat qz tinnitus causat ppter ali
quā omotionē vaporis aut vētositatis circa orga
nū audit⁹ cōmouentiū aerē cōnaturalē ī organo au
dit⁹ existentē. Scdm ē lōga fames. Et rōem subiun
git Auic. q̄rta tertiū ca. nono dicēs. Et illud ē ppter
agitationē cadētē in hūiorib⁹ sp̄sis ī corpe quiescen
tib⁹ ī ip̄o. Et cū nō iuenit natura cibū aliquē cōuer
tit⁹ ad eos ⁊ resoluit ip̄os ⁊ mouet eos. Terciu⁹ ē vo
mit⁹ qz in vomitu qui ē mot⁹ laborios⁹ mouēt ma
xime humores ad caput. In signū cui⁹ oculos ⁊ fa
ciē videm⁹ fieri rubeos ⁊ visus fieri nocumentū. Et
sic etiā facile mouēt in vomitu vapores ⁊ vētosita
tes ad organum auditus. Quartū ē p̄cussio spere in
capite ⁊ maxie in aure. Cui⁹ cā ē qz ex tali etiā ac
cidit vehemēs cōmotio aeris cōnaturalis in organo
auditus ex̄ntis qz natura aliquo mēbro lesō imme
diate nutrit ad ip̄m spiritum ⁊ sanguinē qui sunt in
strumenta nature ex quib⁹ tunc accidit in aure omo
tio. Quintū ē cas⁹ ⁊ maxie supra caput ppter ean
dem cām que dicta ē de percussione. Et etiam ex casu
quocunq; vehemens fit cōmotio humorū in corpore
Sextū ē ebrietas. Cui⁹ cā ē qz in ebrietate caput re
plet⁹ fumis ⁊ vaporib⁹ ex quibus ad organū audit⁹
veniētib⁹ facile cōmouet aer cōnaturalis in organo
auditus existens. Septimū ē frig⁹ ex forti enīz fri
gore debilitatur organum quare ex leui causa facile
patitur vel contingit tinnitus ex forti frigore quia
forte frigus causat ventositates. Et non solum ex
istis causis cōtingit tinnitus aurium ymmo ex plu
ribus aliis sicut ex ventositate in capite generata

et in ipso mora / aut ex sonitu saniei que generat for-
tasse in ipsa et ex feruore puris in partibus eius / aut ex mo-
tu ventositatis accidens multotiens in meatibus eius
sicut fit in febribus / aut ex repletione superflua in
corpore et proprie in capite / aut ex materia viscosa
resoluta in paucam ventositatem / aut ex medicinis
quarum proprietas est ut retineant humores et ven-
tositates in partibus cerebri ut colligitur ab Aulic.
loco. p allegato.

Balnea / via / venae / ventus / pip / allea / fumus
Porri / cum cepis / lens / fletus / faba / sinapis
Sol / coitus / ignis / labor / ictus / acutina pluis
Ista nocent oculis sed vigilare magis

Hic ponunt. xxi. res nociue oculis / prima est bal-
neum siue humidum siue siccum quod stupha dicitur
primo quia calefacit eos calefactione multa et sic le-
dit eorum complexionem cum naturaliter sint frigidi de
natura aque. Secundo quia exsiccant et resoluit humi-
ditates subtiles oculorum quibus spiritus visui qui
sunt ignei habent refocillari et temperari. Et propter
istud plures reperiunt cecum supra renem in quibus con-
ter utitur stuphis et balneis quemadmodum etiam plures
reperiunt leprosi in hollandia quam aliqua alia regione
propter indebitum regimen. Secunda res est vinum et hoc imo-
derate sumptum tale enim debilitat oculos et visum quia
caput replet fumis et vaporibus et ergo etiam ebriat
omnes sensus. Tercia res est Venus. id est nimius usus coitus
qui ab omnibus medicis fertur debilitare multum visum

Et Aristotiles quarta probleumatū particula probleumate tercio assignat cām istā scz qz p coytuz auferit quod oportunū ē oculis. Oportet enīz humidūz aqueū subtile eis inesse in quo visibiles sps fulciāt. Nā ocul9 naturaliter est talis scz humid9. Vñ de sensu et sensato et quinto de generatōe animalū dicit oculum esse de natura aq. Sz euulsis humidis et euacuatīs cōuenit supiora desiccari ppter qd oculi a sui recedunt natura q humiditate vigeat. Et merito oculi vigēt humiditate qz p spirit9 igneos qui sunt in multo motu euanescerēt nisi humido sustēarent. Et ex isto manifestuz ē q coyt9 exsiccat ptes superiores substrahendo humidūz ad quod sequitur lesio acuitatis visus. Quarta res est vētus et maxime meridionalis de quo dicit Hippocras tercia āphorismorū āphorismo illo Austrini flat9 q est caliginosus. i. caliginē et obscuritatē in oculis inducēs quod prouēit qz talis ventus caput replet humiditatibus eberrantibus sensus et spirit9 offuscātib9. Quinta res est pipper quod prouenit propter sui acuitatē qua generat fumos oculos mordicātes. Sexta est allea q etiā nocet visui propter eoz acuitatē et vaporositatem vt etiā prius dcm ē ibi Allea nux ruta. Septima est fum9 qui etiā nocet oculis propter sui mordicationē et exsiccatiōz. Octaua ē porri quia ex esu ipoz generantur fumi grossi melancolici quibus visus obumbratur vt etiam prius dictum est ibi Allea nux ruta. Nonā est cepe quarum comestio nocet oculis propter earum acuitatem. Decima est lens de quo dicit Auicenna secundo canonis capitulo de lente q illi9

qui plurimum ei9 comestione vtit9 vis9 obtenebrat9
propter vehementiā exsiccatiōis eius. Undecia res
ē flet9 nimius qui debilitat oculos ex eo qd inducit de
bilitatē retentive oculoz. Duodecia ē faba cui9 vis9
generat fumū grossum melācolicū obtenebratē spūs
visuos sicut porrum. Et ergo etiā comestio fabarū
inducit somnia terribilia. Deciatertia ē sinapis cui9
vis9 inducit debilitatē vis9 ppter eius acuitatē. De
cimaq̄rta ē aspicere solē 7 hoc ē propter ei9 vehemētē
nitore 7 splendore q̄bz destruit vis9 ut pz ad expien
tiā 7 hoc ideo qz vehemēs sensibile nō proporcio
tum sensui sicut radii solares corrumpunt sensum. De
cimaquinta ē coyt9 7 maxie pz nūmā repletionez vel
magis pz nūmā vacuitatē 7 inanitionez 7 de ista re
dictum ē. Decimasexta ē ignis cui9 inspectus cāt sic
citatē vehementē in oculis 7 sic ledit visū 7 etiam le
dit propter claritatez eius. Et ergo cōiter videmus
fabros 7 illos qui cōtinue corā igne operant9 rubeos
aut debiles habere oculos. Decimasextima nūm9 la
bor qz talis etia9 vehemēter exsiccāt. Deciaoctava ē
percussio cōtra oculos q̄ ledit oculos 7 visum qz facit
sanguinē ad oculos fluere spm visuum pcurbantē 7
aliquā apostema generatē. Decianona ē nūm9 vis9 re
rum acutaz videlz vti diuersis salsamentis acutis 7
hoc propter acuitatē fumo9 ex ipis generato9. Vi
cesima ē puluis siue ābulare in locis puluerulētis in
quib9 de facili puluis ad oculos puenit et visum of
fuscāt. Vicesimaprima et inter ceteras magis ledēs
oculos et visum est nimium vigilare quia vigilie ni
mie nūmā siccitatē in oculis inducūt. Et in generali 13

omnis repletio nocet oculis similiter omne quod ex
siccat naturā ⁊ omne quod turbat sanguinē ex reb⁹
salsis acutis ⁊ aliis ⁊ omnis ebrietas. Vomitus ve
ro confert ei inquātum purgat stomachum et nocet
ei inquantum mouet materias cerebri expellēdo eas
ad ipsum. Et ergo si fuerit vomitus necessarius de
bet fieri post cibum ⁊ cu⁹ facilitate. Et similiter som
nus superfluis nocet visui ⁊ somnus statim post re
pletionē ⁊ multitudo fleubothomie ⁊ proprie cum
ventosis cōtinuis. Et istud colligit ex Auicenna ter
cia tertiū tractatu q̄rto/ca. quarto de rememoratiōe
re⁹ visui nocentiū ubi etiā Auic. plures ex causis in
textu narratis exprimit.

Feniculus. verbenā. rosa. celi donia. ruta

Ex istis fit aqua que lumina reddit acuta

Hic cāgunt quin⁹ res medicinales quaz aq̄ con
fert visui. Prima ē fenicul⁹ cui⁹ succ⁹ in oculo posit⁹
acuit visuz scdm Rastm tercio alināforis. Secda est
verbenā cui⁹ aq̄ a cōib⁹ medicis pōit in receptis va
lētib⁹ oīa debilitatē vis⁹. Tercia ē rosa cui⁹ aq̄ cō
fortādo spm aīalē pōt oīfortare visum. Quarta ē celi
dōia ⁊ ē herba hñs succū citrinū. Et dī celidonia q̄si
celica dona donās. Quinta ē ruta ⁊ ē herba cōis ⁊ aq̄
istaz duaz herbaz silit̄ valēt vt ex cōibus auto
rib⁹ medicine patet. Et de plurib⁹ istaz herbaz p⁹
in diuersis passibus dcm ē āplius.

**Sic dentes serua porrorum collige grana
Ne careas iure cum iusquiamo simul vre**

Sicq; p embotū fumū cape dente remotū

Hic ponuntur aliquę medicine valentes ad dolo-
rem dentium. Et dicit textus q; semina porrorum ⁊
iusquiamus simul usta valēt in dolore dentium. Et
debent sic administrari succus iusquiami cum semi-
nibus porrorum debent simul comburi et fum⁹ isto-
rum per embotum recipi in illa parte in qua est do-
lor dentis. In iusquiamo enim est virtus stupefaciē-
di et sic ex stupore dolor nō percipitur. Et in fumo
seminis porri est virtus interficiendi et eiciendi ver-
mes qui aliquñ in cōcavitatibus dentū existentes in-
tollerabilem faciunt dolorē. Et istud dicit Avicēna
scđo canōis ca. de porro. Et ē porrū herba nota. Et
iusquiam⁹ ē herba stupefactiua habens longa folia
pinguia ⁊ fetida.

**Nux / oleū / frīg⁹ capitis / āguillaq; potus
Ac pomū crudū faciūt hoīem fore rauc⁹**

Hic ponuntur sex cause raucedinis vocis / quarū
prima est nux id est comestio nucum quia nuces mē-
tum exsiccant ⁊ ergo vocem exasperant et faciunt eā
similem vocibus grūm. Secunda est oleum cui⁹ vs⁹
potest inducere raucedine⁹ quia partes eius aliquę
viscoſe adherent ipſi canne pulmonis facientes rau-
cedinem / secundo pōt inducere raucedinem in corpo-
ribus colericis quia oleum in talibus cito inflāmat⁹
⁊ sic inducit ex tali calefactione exſperationē ⁊ rau-
cedine⁹ / prima tñ causa videtur melior. Tercia ē fri-
g⁹ capitis. Cui⁹ cā ē quia ex frigore capitis fit con-
pſſio cerebri ex c⁹ cōpſſiōe fluūt humores deorsū

*a curi for qd
looth ach infra
as well for the
applying of
the paine as for
killing of vermin
that occasion it*

for cause of the voice

*1 Nux
2 oleum
3 frīg⁹
4 āguilla
5 pot⁹ nimis
6 pomū crudū*

versus guttur et cannam pulmonis inducentes rau-
cedinem propter nimiam humectationem canne. Quarta
est anguilla siue comestio anguille quia ex esu eius fleu-
mata viscosa multiplicantur que venientia ad can-
nam pulmonis illic adherent inducentes raucedinem.
Quinta est potus nimius et maxime quando itur dor-
mitum. Cuius causa est quia ex tali canna pulmōis
etiam multum humectatur. Jam vehemens humectatio
canne pulmonis potissima est causa raucedinis vo-
cis secundum omnes medicos. Sexta est pomum cru-
dum quia in quantum crudum multiplicat fleumata
Et si sit cum hoc immaturum sripticum siue ponticum
guttur exasperat.

*Diachory 10 be
oprid by furbay
aro 100 maches
or R. m. althiepe*

Ieiuna / vigila / caleas dape / valde labora
Inspira calidum / modicum bibe / dume flatum
Hec bene tu serua si vis depellere reuma
Si fluat ad pectus dicat reuma catarrus
Ad fauces brancus ad nares esto corisa

Hic tanguntur septem quibus curatur reuma / pri-
mum est abstinentia siue ieiunium quia per hoc ma-
teria reumatis diminuitur quia abstinentia exsiccatur
et materia melius maturatur et consumitur quia na-
tura non habens materiam cibalem in quam agat agit
in materiam reumatis et consumit eam et caput minus
repletur. Et ergo dicit Auicenna quinta tercii trac-
tatu primo ca. decimotercio. Et propter quidem ne pa-
tiens catarrum et corisam replet ventrem cibis qua-
re repleatur caput eius. Secundum est vigilia quia

illa etiam est exsiccatiua cerebri ⁊ prohibitiua ascen-
sus multorum vaporum ad caput. Tercium est ci-
bi calidi qui etiam iuuant in reumate cum est ex ma-
teria frigida quia per illos etiam tunc digeritur ma-
teria frigida. Quartum est multum laborare quia p
hoc etiam consumitur materia reumatis quia labor
multus exsiccatur superfluitates corporis. Et loco il-
lius dictionis valde quidam textus habent veste et
tunc sensus est qd in cura reumatis etiam valet cale-
re vestibus ⁊ hoc etiam verum est maxime tamen qm
materia reumatis est frigida. Quintus est inspiratio
aeris calidi ⁊ hoc maxime in catarro ex materia fri-
gida quia per aerem inspiratum calidus tunc calefit
materia ⁊ maturatur. Sextum est modicus bibere et
pati situm quia per hoc etiam materia reumatis con-
sumitur cum sitis siue modica bibitio exsiccatur. Et
etiam per modicam bibitionem caput non repletur si-
cut per multum potus. Septimum est comprimere fla-
tum id est retinere anhelitum. Istud enim valde bonum
est in catarro maxime a causa frigida quia per istam
retentionem anhelitus calefiunt pectoralia ⁊ sic melius
digeritur materia frigida fleumatica faciens catarrum
Et plurima istorum ⁊ alia tangit Auicenna loco pre-
allegato dicens oportet vt assidue calefactione ca-
pitis ⁊ elongationem eius a frigore ⁊ minuat ipsum
a septentrione ⁊ proprie post austrum. Auster enim re-
plet ⁊ rarificat ⁊ septentrio constringit et exprimit ⁊
minoret potum aque congelate neq dormiat in die
et sitiatur ⁊ famem patiatur ⁊ vigilet quantum potest

quoniaꝫ sunt iniciuꝫ cure. Rasis vero nono alinan
foris vult qꝫ patiens reuma debet cauere ne iaceat
supinus. Et ratio est ne per illum decubituꝫ mate
ria fluat ad partem posteriorem et cum pars poste
rior non habꝫ manifestos meatus per quos materia
fluat timetur ne fluat ad neruos et faciat spasmuꝫ
vel paralysuꝫ. Et similiter debet abstinere omnino
a vino quia vinuꝫ est vaporosuꝫ. Et cum multuꝫ
sit caliduꝫ dissoluit materiaꝫ ⁊ auget reuma. Et si
militer non debet stare ad solem aut ad igneꝫ quia
sol ⁊ ignis dissoluendo materiã etiam augent reu
ma. Deinde textus in duobus vltimis versibus po
nit differentiaꝫ inter ista tria nomina scilicet catar
rus brancus ⁊ coriza. Et stat differentia in hoc qꝫ
est fluere materiã ad aliam et aliam partem. Vnde
reuma est nomen cõmune ad omneꝫ fluxuꝫ materie
de vno mēbro ad aliud. Et ergo dicitur reuma quia
si ruens materia. In cõmuni tamen usu capitur so
lum pro nomine cõmuni ad omnem fluxuꝫ materie
a capite. Et continet sub se istas tres species scilicet
catarruꝫ brancuꝫ ⁊ corizã. vnde si illa materia
fluat ad pectus vel mēbra vicina dicitur catarrus.
Si vero ad fauces brancus. Sed si fluat ad nares
dicitur coriza.

Auripigmentuꝫ sulphur miscere memēto
His decet apponi calcem cõmisce saponi
Quattuor hec misce cõmixtis q̃ttuor istis
Fistula curatur quater ex his si repleatur

In hoc textu ponit autor medicinam curatiuam fistule dicens qd emplastrum factum ex auripigmento sulphure calce ⁊ sapone simp^r mixtis curat fistulā. Cuius causa est quia in istis est virtus exsiccatiua ⁊ mundificatiua que intentiones necessario requiruntur in curatione fistule. De auripigmento dicit Placitarius qd est calidum ⁊ siccum in quarto gradu dissoluit attrahit consumit et mundificat. Et sulphur et sapo secundum eum etiam calida sunt et sicca sulphur tamen vebementius quia est calidum ⁊ siccum in quarto/ sapo vero non. De calce dicit Auicenna qd calx abluta est exsiccatiua sine mordicatione ⁊ consolidat. Notandum circa istud qd fistula est vulnus assidue ⁊ periodice fluens id est secundum diuersa tempora vel secundum diuersas lunationes. Auripigmentum vero est illud quo vtuntur sculptores quo faciunt adherere es siue metallum lapidibus. Sapo vero id est smigma est illa pinguedo alba siue nigra qua mulieres lauant et mundant vestes. Alia vocabula nota sunt.

**Ossibus ex denis bis centenisq; nouenis
Constat hō denis bis dētib; ⁊ duodenis
Ex tricentenis decies sex quinq; q; venis**

In hoc textu autor ponit numerum ossium dentium ⁊ venarū humani corporis. Et dicit primo qd homo constat ex ducentis ⁊ nouendecim ossibus. Secundū tamen solemnes medicine doctores vt Hippocratem Galienū Rasiū Auerroym ⁊ Auicennam ossa hoīs sunt ducenta ⁊ quadraginta octo licet in particulari

enumeratione ossium discōueniāt. Et istud vult ille
cōis vers⁹. Ossa ducētena sunt atq; quater duodena
Secūdo dicit qd hō debet habere triginta duos dētes
Et istud intelligendū est cōiter ⁊ ut plurimū in ho
minib⁹ pfectis. Aliqñ enī otingit aliquos hoīes non
habere dētes quattuor extremos qui sunt post mola
res ⁊ in talibus dentes sunt vigintiocto tm̄. Et aliq
carent his dentibus vltimis in puericia tantum.
Alii in puericia et iuuentute ita qd nō eis nascuntur
donec sint senes. Alii tota vita. Circa istud sciendū
est qd secundum Auicēnaz prima primi doctrina qui
ta summa prima capitulo de anathonia dentium.
Inter istos dentes duo vocantur duales ⁊ sunt duo
dentes anteriores et duo quadrupli iuncti dualib⁹
a dextris ⁊ sinistris ⁊ ita duales q̄ quadrupli sunt
duo in superiori mandibula et duo in inferiori et
sunt omnes ordinati ad incisendum et ideo a qbus
dā incisores vocant⁹ ⁊ specialiter duales. Et p⁹ istos
dentes sunt duo dentes qui vocant⁹ canini superius
⁊ duo inferius immediate coniuncti quadruplis et
officium eorū est frangere dura. Et post illos sunt
quattuor dentes molares a dextris ⁊ a sinistris q̄
tuor ita in superiori q̄ inferiori mandibula. Et p⁹
istos in aliquibus est dens unus sensus tā a dextris
q̄ sinistris ⁊ tam in inferiori q̄ superiori mātibula
in aliquib⁹ vero non. Et sunt isti dentes molares et
dētes sensus oēs ordinati ad molēdū. Et summa to
tius nūeri dentiu⁹ est triginta duo vel vigintiocto in
nō habentibus dētes sensus scilicet quattuor duales

quattuor q̄rupli ⁊ quattuor camini ⁊ sedeciz mo-
lares ⁊ quattuor dētes sens⁹. Tercio dicit q̄ hō habz
tricentas ⁊ sexagintaquinq; venas vt posset patere
enumeranti eas.

Quattuor hūiores in hūano corpore cōstāt
Sanguis cum colera fleuma melancolia
Terra melā. aq̄ fleg. ⁊ aer sāguis colerifigis

Quattuor humores

In hoc textu enumerat primo autor humores qui
sunt necessarii ad cōstitutionē humani corporis ⁊ di-
cit q̄ quattuor sunt humores in hūano corpore scz
sanguis fleuma colera et melācolia. Secūdo ostēdit
naturā ⁊ cōplexionē cui⁹q; humoris per hoc q̄ com-
parat vnūq̄q; vni elementorū. Et vult q̄ melāco-
lia est frigida ⁊ sicca ⁊ sic cōparat⁹ terre que similis
nature ē. Fleuma ē frigidū ⁊ hūidū ⁊ sic cōparat⁹ aq̄
Sanguis est calidus et humidus et sic comparatur
aeri. Sed colera est calida ⁊ sicca et sic comparatur
igni. Et iste sensus etiam patet in his versibus. Hu-
midus est sanguis calz est vis aeris illi Alget humz
fleuma sic illi vis fit aquosa. Sicca calet colera sic
igni fit similata. Melācolia friget siccatur quasi terra
Et pro maiori intellectu sciendum est q̄ secundum
Auiennam prima primi doctrina quarta capitulo
primo quattuor sunt humores in corpore hominis
scilicet sanguis fleuma colera et melancolia vt dic-
tum est. Inter quos sanguis est melior primo quia
est materia spirituum in quibus vita consistit ⁊ om-
nis operatio vegetatiua vitalis ⁊ animalis / secundo
quia conformis est cum principiis vite / est enim

Fleuma . 83

calidus et humidus ipse. Tercio quia plus nutrit et restaurat deperitum ceteris humoribus. Et ut ad unum sit dicere est thesaurus nature ex cuius positione sequitur mors statim. Deinde sequitur fleuma in bonitate primo quia aptum est ut tempore necessitatis fiat sanguis et ideo non habet proprium receptaculum sed incedit cum sanguine. Secundo quia vicinior est radicali humido quod est velut basis vite. Deinde sequitur colera quia participat cum naturali calore quam diu mensuram servat. Deinde est melancolia velut fex et sorvicies elongata a principiis vite inimica leticie et liberalitati et conata senio et morti. Secundo sciendum pro divisione et diffinitione humorum quod sanguinis due sunt species scilicet naturalis et innaturalis. Naturalis est cuius color est rubeus scilicet venalis rubeus obscurus et arterialis rubeus clarus malo carens odore et est valde dulcis. Et hoc per respectum ad alios humores. Innaturalis est duplex. Nam quidam est innaturalis qualitate scilicet qui est mutatus a complexionem bona in se sine alterius humoris commixtione. Alius est innaturalis propter humorem malum et admixtum peccantem qualitate substantia vel quantitate vel inproportionem alterius ad alterum. Et iste est duplex. Nam quidam est non naturalis ex permixtione mali humoris qui ab extra sibi supvenit. Alius est non naturalis ex permixtione mali humoris generati in ipso met sanguine sicut quando pars sanguinis putrefacta est et eius subtile conuersum est in coleram et grossum in melancoliam vel illa colera vel illa melancolia vel utraq; mansit in illo sanguine.

Et iste sanguis nō naturalis ex admixtiōe mali humoris mltipliciter diuersificatur a naturali primo in substantia quia grossior ⁊ turbidior est cum sibi miscetur melancolia vel subtilior cum sibi miscetur colera citerna vel aquositas. Secundo in colore qz est declinans ad albedinē ex pte fleumatis vel ad nigredinē ex parte melancolie. Tercio in odore qz fetidior ē ex admixtiōe putridoz humorz vel oīno odore caret ex admixtiōe crudoz. Quarto in sapore qz vergit ad amaritudinē ex admixtione colere uel ad acetositatem ex parte melancolie vel ad insipiditatem ex parte fleumatis. Fleumatis vero etiam due sunt species scilicet naturale ⁊ innaturale. Naturale est quod est aptum vt in aliquo tempore fiat sanguis quoniam est sanguis non bene coctus. Et est quidam modus dulcis fleumatis quod non valde existit frigidum ymmo corporis cōparatione est frigiditatis pauce sanguinis vero cōparatione et colere rubee est frigidum. Et est naturaliter album. Et dicitur istud fleuma dulce extrēso hoc nomine dulce ad omnes sapores delectātes gustuz quia alio modo istud fleuma naturale non est dulce cū sit insipiduz aquosum et saporī aque multū propinquuz. Et nō fecit natura isti fleumati propriū receptaculū sicut colere et melancolie fecit / s; fecit ipsum transire cum sanguine vt tempore necessitatis vertatur in sanguinē quia habet similitudinē propinquā sanguini. Et isti9 fleumatis due sunt necessitates et vna utilitas. Prima necessitas est vt sit iuxta membra ad hoc ut operentur in eo eorū virtutes ⁊ coquant ⁊ digerant

Fleumatis diuisio.

Fleuma dulce.

et nutriantur ex eo cum membra amiserint nutrimentum
quod consuevit venire ad ipsa quod est sanguis bo-
nus propter retentionem materie sanguinis que qui-
dem retentio a stomacho et epate fit propter aliquas
causas accidentales. Secunda necessitas est ut misce-
atur cum sanguine et reddat ipsi aptum ad nutrien-
dum membra fleumatica complexionum sicut cerebri
et nucha in quorum sanguine ea nutrituro notabilem
fleumatis partem esse oportet. Utilitas vero eius est
ut humectet iuncturas et membra que multum mouen-
tur ne desiccentur propter calorem qui provenit ex mo-
tu et confricatione. Fleuma vero innaturale potest
dividi primo ex parte substantie. Et sic quoddam est
muscellaginosum et est fleuma secundum sensum diuer-
sum in subtilitate et grossicie in suis partibus. Et di-
citur muscellaginosum propter similitudinem quam ha-
bet cum muscellaginibus extractis a seminibus. Ali-
ud est fleuma grossum quod apparet equale in sub-
stantia id est in subtilitate et grossicie secundum iudi-
cium sensus sed secundum veritatem diuersum est in
suis partibus et dicitur fleuma crudum. Et istud mul-
tiplicatur in stomacho et intestinis. Et propter ipsi-
us expulsionem a stomacho precepit Hippocrates fieri vo-
mitum in mense bis. Et ad eius expulsionem ab intesti-
nis statuit natura coleram defluere a cisti fellis ad inte-
stinum ieiunum et consequenter ad alia inferiora quate-
nus abstergeret illud fleuma ab orificiis intestinorum
et faceret ipsum descendere cum fecibus. Multiplicatur
etiam interdum in venis specialiter in senibus propter
diminutionem digestionis et illic moram trahens paulatim

*Fleuma muscellagi-
nosum*

*Fleuma grossum vel
crudum*

87
augetur ⁊ ingrossatur ⁊ cum ab eo tandem grauetur
natura et non possit ipsum per veas expulsionis
ordinarias expellere faciens de possibilibus quod
melius est elongat ipsum a corde ⁊ aliis membris intrin
secis et mittit ad extrema et specialiter ad tybias qz
sua grauedine naturaliter tendit ad inferiora. Et
ista est causa quare tybie senum inflantur inflatio
ne relincente foras post impressione digiti specia
liter circa noctes ⁊ in pinguibus ⁊ solitis nutrir hu
midis. Aliud est fleuma valde subtile et est fleuma
aquosum simile aque aliquantulum inspissate ⁊ sepe in
uenitur in salinis ⁊ sputis male digerentium et nimis
bibentium ⁊ a cerebro ad nares distillare solet in pri
ncipio corizarum ⁊ cum per decoctionem ingrossatur
conuertitur in fleuma grossum aut mucilaginosum
Aliud est fleuma valde grossum album vocatum gip
seum ⁊ est fleuma cuius subtile fuit resolutum prop
ter nimiam moram eius in iuncturis ⁊ grossius reman
sit quasi lapidificatum. Et istud fleuma facit podo
gram nodosam fere insanabilem. Aliud est fleuma vi
treum. Et est fleuma spissum grossum simile vitro
liquefacto in colore viscositate ⁊ pondere. Secundo
diuiditur fleuma innaturale ex parte saporis. Nam
quoddam est fleuma dulce quod fit ex admixtione
sanguinis cum fleumate. Et sub isto etiam contine
tur fleuma vinctuosum quod fit ex admixtione vne
tuositas sanguinis cum fleumate. Aliud est fleuma
insipidum factum ex cruditate sicut quoddam fleuma
vitreum. Aliud est fleuma salsum factum ex admixti
one colere. Et istud est magis mordax siccus et lenius

Fleuma aquosum

Fleuma gypseum

Fleuma vitreum

Fleuma vinctuosum

Fleuma insipidum

Fleuma salsum

Fleuma acetosum.

Fleuma ponticum.

ceteris speciebus fleumatis propter coleram quam suscipit in se que sicca existit levis et acuta. Et hoc fleuma sepe reperitur in fleumaticorum stomachis potantium sepe vina fortia et utentium salis et acutis et adherens stomacho causat interdum sitim clamorosam et dum currens per intestina quoniam excoriatur ea et inducit dissenteriam et in ano frequenter inducit fortem tenasimonem. Aliud est fleuma acetosum quod fit quoniam propter melancoliam acetosam sibi admixtam. Et quandoque fit propter ebullitionem que accidit fleumati sicut accidit succis dulcibus fructuum quod primo ebulliunt et postea acescunt. Et istud fleuma sepius apparet in stomacho male digerentium quam in aliis partibus nam ad os stomachi naturaliter perfluit melancolia ad desiderium suscitandum quod deorsum cadens quoniam fleumati mixta reddit ipsum acetosum et hoc cognoscitur per ructus acidos et interdum fleuma tale generatur in stomacho per viam ebullitionis a debili calore ex chilo. Aliud est fleuma ponticum quod quoniam catur propter admixtionem melancolie pontice et istud raro reperitur propter raritatem melancolie pontice quoniam vero catur propter vehementem infrigidationem eius quod humiditas eius coagulat et aliquantulum ad terrestreitatem alteratur et non superuenit ei calor debilis qui faciendo ipsum ebullire convertat ipsum in acetositate neque calor fortis qui digerat ipsum et convertat ipsum in sanguinem. Colere vero species similiter due sunt scilicet naturalis et innaturalis. Colera naturalis est spuma sanguinis cuius color est rubeus clarus id est citernus in ultimo gradu citernitatis sicut capilli safrani

et est levis acuta et quanto magis fuerit calida erit
maioris rubedinis. Et ista colera postq̃ generata ē
in epate diuiditur in duas partes quarū vna tran
sit cum sanguine ad venas et alia pars transmittit̃
ad bursam fellis. Pars autem illa colere que tran
sit cum sanguine penetrat cum eo causa necessitatis
et causa utilitatis. Necessitas est vt misceatur cum
sanguine ad nutriendum membra colerica. Et utili
tas est vt subtiliet sanguinem et faciat ipsum pene
trare in venis. Pars autem illa que transit ad bur
sam fellis transit illic etiā propter necessitatez et uti
litatem. Necessitas est duplex quedam est necessitas
corporis totius scilicet mundare ipsum a superflui
tatibus colericis. Alia est respectu burse fellis et est
nutrire ipsam. Utilitas etiam duplex est/ vna est
abluere intestina a fecibus et fleumate viscoso adhe
rente eis. Altera ē pun gere intestina ⁊ musculos an
vt sentiant quod est eis nociuum et emittant egestio
nem. Et huius rei signum est q̃ colica sepe accidit
propter opilationem factā in foramine quod pro
cedit a bursa fellis vsq̃ ad intestina. Colera vero
innaturalis duplex est. Nam vna est innaturalis
propter causam extrinsecam que ei admiscetur. Alia
est innaturalis propter causam in se quia substan
tia eius non est naturalis. Colera innaturalis prop
ter causam extrinsecam alia est scita et famosa ⁊ est
illa cui fleuma admiscetur. Et dicitur famosa siue
etiam nota quia sepissime generari solet. Et ex hac
colere specie fit terciana nota. Alia est que est mino
ris fame et est illa cui melancolia est admixta.

Colera vero famosa vel est citrina et generatur ex
admixtione fleumatis subtilis cum colera naturali
Vel est vitellina similis vitellis ouorum et generatur
ex admixtione fleumatis grossi cum colera naturali
Colera vero minoris fame fit duobus modis unus
est quando colera in se adurit et fit cinis a quo non se
paratur pars subtilis colere sed cum eo miscetur et
hec colera est peior. Alius est ut melancolia colere
de foris adueniens cum ea misceatur et hec colera est
melior alia et est eius color rubeus sed non clarus nec
floridus immo est magis similis sanguini venali.
Colere vero innaturalis in propria substantia sine
alterius humoris commixtione. Alia est que sepius
generatur in epate per hoc quod subtile quod est in san
guine adurit et transit in colera et grossum in me
lancoliam. Alia est que in stomacho magis generatur
ex cibis malis non digestis sed corruptis. Vel gene
ratur in venis ex humoribus aliis. Et istius colere
duo sunt species. Nam quedam est prassina similis
colori prassu nigri que generatur ex vitellina quan
do adurit. Nam adustio facit in colera vitellina
nigredinem qua commixta cum citernitate generatur
color viridis. Alia est eruginosa similis in colere eru
gini eris et generatur ex prassina quando prassina
tantum adurit donec siccetur eius humiditas et in
cipiat redire ad albedinem propter suam siccitatem
Et iste duo ultime colere male sunt et venenose eru
ginosa tamen peior est. Melancolie vero species si
militer duo sunt scilicet naturalis et innaturalis. Na
turalis est fex boni sanguinis et turbulencia et supfluitas

cuius sapor est medius inter dulcedinem et ponticitatem. Et ista melancolia cum generata est in epate partitur in duas partes quarum una penetrat cum sanguine et manat cum eo ad venas. Alia transmittitur ad splenem. Prima pars penetrat cum sanguine propter necessitatem et utilitatem. Necessitas est ut misceatur cum sanguine ad nutriendum membra melancolica frigida et sicca sicut ossa. Utilitas est ut fluxibilitatem sanguinis nimiam coerceat et vigoret corpulentiam eius et condenset donec fiat pars solida membrorum duorum que debet nutrire. Alia pars qua sanguis non indiget vadit ad splenem propter necessitatem et utilitatem. Necessitas est duplex una est secundum totum corpus scilicet ipsum a superfluitate melancolica mundare. Alia est secundum splenem scilicet ipsum nutrire. Utilitas vero proedit ex ea propter hoc quod ipsa profluit ad orificium stomachi exprimendo humiditates quas illic inuenit sicut mulier mulgendo exprimit digitis lac ab uberibus vacce. Et hec utilitas est duobus modis uno modo quod ipsa multa constringit et inspissat et confortat orificium stomachi. Secundo quia facit in ore stomachi commotionem propter acridinem eius et excitat famem et facit desiderium. Melancolia vero innaturalis est sicut res adusta vel cinis respectu aliorum humorum. Et eius quattuor sunt species famose licet plures sint non famose. Prima est que est cinis colore et est illud quod adiungitur de colera et hec species est amara. Secunda est que est cinis fleumatis et illud quod fuit adustum ex fleumate / et si fleuma quod adustum est fuerit m 3

valde subtile et aquosum tunc melancolia ex eo genita erit salsa in sapore. Si aut fuerit fleuma grossum quod aduritur tunc cinis eius aut melancolia ex eo generata tendit ad acetositatem aut ponticitatem. Tercia ē que est cinis sanguinis et illud quod adustum est ex sanguine et hec melancolia est salsa parum trahēs ad dulcedinē. Quarta est que est cinis melācolie naturalis. Et si melancolia naturalis ex qua fit fuerit subtilis tunc erit multum acetosa et cum effundit super terram ebullit et eius odor est acris et ab eo fugiūt musce et aīalia. Si vero talis melācolia naturalis ex qua fit fuerit grossa erit minoris acetositatis cum pauca ponticitate.

De sanguineis

Natura pingues isti sunt atq; iocantes
Semp rumores cupiūt audire frequentes
Hos venus et bachus delectant fercula risq;
Et facit hos hylares et dīcia vba loquētes
Oib; hī studiis abiles sūt et magis apti.
Qualib; ex causa nec hos leuiter mouz ira
Largus amās hylaris ridēs rubeiq; coloris
Cantās carnosq; satis audax atq; benignus

Hic ponit autor signa per que cognoscere possumus hominem sanguinee cōplexionis / quorum primum est qd sanguineus est naturaliter pinguis. Et non debemus intelligere qd sanguineus sit pinguis pinguedine proprie accepta quia talis significat

super frigiditatem complexionis ut vult Auicenna
secunda primi doctrina tercia capitulo tercio. Sed
est pinguis pinguedine extensa ad multam cornosi-
tatem quia est multum carnosus. Vult enim Auicen-
na loco preallegato qd multitudo carnis rubee cum
decenti firmitate et non laxitate eius significat com-
plexionem calidam et humidam qualis est sanguinea.
Et ratio est quia multitudo carnis rubee attestatur
super fortitudine virtutis assimilatiue et multitudini
ne sanguinis que vigent et inualescunt calido et hu-
mido teste Galieno secundo complexionum dicente
multitudo autem carnis a multitudine sanguinis ge-
neratur. Calidus vero perfecte digerens et assimilans
carnis soliditatem operatur. Dicit etiam Auicenna
loco preallegato qd omne corpus carnosus sine mul-
titudine pinguedinis et adipis est sanguineum. Et
idē vult Galienus scda regni canōe illo Humida bo-
na et calida crasis. Secundū ē qd ē iocosus scz proferēs
verba alios ad risum prouocātia vel letus. Et hoc ē
propter benignitatē humoris sanguinei prouocātis
homine ad leticiā et iocunditatez propter spiritus cla-
ros et perfectos ex sanguine generatos. Tercū ē qd li-
beter audit fabulatiōes iocosas eadē de causa. Quar-
tum est qd inclinatus ē ad luxuriā propter caliditatez
et humiditatem prouocantium ad coitum. Quintus
est qd talis libenter bonum vinū potat. Sextū est qd
libeter comedit bona cibaria quorū cā pōt esse quia
talis appetit similia cōplexiōi eius que sunt bona
vina et bona cibaria. Septimum est qd talis de faci-
li ridet. Cuius cā est qd sanguis prouocat ad risum m^r

Octauum est q̄ talis est hylaris id est hylarē faciez
amabilem ⁊ iocundum habens propter viuacitatez
coloris et formositatez complexionis ex cōplexiōe
sanguinis. Nonuz est q̄ talis profert dulcia verba
propter amicitatē nature sanguinis. Decimū ē
q̄ talis est aptus omnib⁹ artibus. i. de facili potest
addiscere quālibet artem propter viuacitatez ⁊ per
spicacitatem ingenii eius. Undecimū est q̄ talis nō
facile irascitur. Et istud prouenit propter humidi
tatem ebetantem feruorē colore prouocantis ad irā
Deinde textus in duobus vltimis versibus repetit
aliqua signa dicta ⁊ aliqua addit. Primum est q̄
sanguineus est largus non auarus sed liberalis. Se
cundum est q̄ talis est amans siue amarus. Ter
cium est q̄ talis est hylaris. i. habens vultum iocun
dum. Quartuz est q̄ talis quasi semper videt ridere
quoz oīm cā est benignitas sanguinis ad ista prouo
cātis. Quintū ist q̄ talis est rubei coloris. Vult enī
huicē. loco p̄ allegato q̄ color cutis rube⁹ significat
multitudinē sanguinis. Et debet istud intelligi de co
lore rubeo cum quodā splēdore ⁊ nō de rubeo fusco
qualis reperiri solet in vultibus horuz qui libenter
⁊ habunde bibunt fortia vina ⁊ vtūtur salsis et spe
ciebus acutis quia talis significat lepram futuraz.
Sextum est q̄ talis libenter cātat vel audit cantare
propter letū eius animuz. Septimum est q̄ talis est
carnosus propter causaz prius dictā. Octauuz ē q̄
talis ē satis audax propter caliditatē sanguinis q̄ ē
cā audacie. Nonū ē q̄ talis ē benign⁹ ppter sangui
nei humoris bonitatē.

Est et humor colere qui competit impetuosis
Hoc genus est hominum cupiens precellere cunctos.
Hi leuiter discutunt multum comedunt cito crescunt
Unde magnanimi sunt largi summa petentes
Virsutus fallax irascens prodigus audax
Astutus gracilis siccus croceique coloris

Hic ponit autor quedam signa per que cognoscere possumus hominem colerice complexionis / primum est quod colericus est impetuosis. id est. faciens res cum impetu. Cuius causa est quod superfluum calorem qui est in colerico mouet ad impetum. Et ergo etiam vult Auicenna. secunda primi doctrina tertia causa. tunc quod operationes excessiui motus significant caliditatem. Secundum est quod talis est cupidus honoris et appetit esse in primis sedibus et precellere cunctos alios. Cuius causa est quod superfluum calorem pronificat animam ad arrogantiam et temeritatem. Tercium est quod isti cito discutunt et hoc propter subtilitatem humoris colerici et eius caliditatem. Et ergo etiam dicit Auicenna loco preallegato quod intellectus. id est. proprietas et viuacitas ad intelligentiam significat caliditatem complexionis. Quartum est quod isti multum comedunt quod in ipsis fortior est calor digerens et maior resolutio quam in aliis corporibus. Quintum est quod isti cito crescunt id est. perueniunt ad augmentum et hoc propter fortitudinem caloris naturalis in eis qui causa est augmenti. Sextum est quod isti sunt magnanimi id est. non potentes tollerare iniurias et hoc propter caliditatem in eis et ergo dicit Auicenna loco preallegato quod parum pati ab unaquodque re. id est. patientem se reddere significat caliditatem

Septimū ē q̄ isti sunt largi ⁊ hoc respectu illoꝝ q̄bꝫ
hōres accipere p̄nt. Octauū ā q̄ isti appetūt summa
·i· sumas dignitates ⁊ officia p̄pter cāz sc̄di signi. No
nū ē q̄ colericꝫ ē hirsutꝫ ·i· pilosꝫ ⁊ hñs mltos crines
p̄pter caliditatē apparētē poros ⁊ mouētē materiā
piloꝝ ad cutē. Et dñ hirsutꝫ q̄si hircꝫ sequēs q̄ iter
oīa aīalia bruta hircꝫ hꝫ lōgiōres crines. Decimū ē
q̄ ip̄e ē fallax ·i· deceptorꝫ. Undecimū ē q̄ ip̄e ē iras
cēs ·i· de facili irascitꝫ p̄pter caliditatē. Et ergo dicit
Aui. loco p̄allegato q̄ ira frequens ⁊ a leui cā signi
ficat caliditatē ⁊ hoc ē p̄pter facilitatē omotōis co
lere ⁊ ebullitiōis sanguis circa cor. Duodecimū ē q̄
ip̄e ē prodigꝫ q̄ largꝫ ē in exponēdo p̄pter hōres
bñdos. Decimūterciū ē q̄ talis ē audax q̄ audacia
etiā p̄uēit p̄pter nimīā caliditatē ⁊ maxie cordis
Decimūq̄rtū ē q̄ ip̄e ē astutꝫ ·i· cautꝫ. Decimūquintū
ē q̄ talis ē gracilis ·i· nō grossꝫ mēbroꝝ neqꝫ mltē
carnis p̄pter supflūā caliditatē vehemēter resoluētē
Decimūsextū ē q̄ talis ē siccꝫ ·i· macer p̄pter siccī
tatē cōplexiōis. Decimūseptimū ē q̄ talis ē croci co
loris ·i· citerni ⁊ ergo dicit Aui. loco p̄allegato q̄ co
lor subruffꝫ significat colore dominiū.

¶ Fleūa vires mōicas tribuit latosqꝫ breuesqꝫ
¶ Fleūa facit p̄igues sāguis reddit mediocres
Ocia nō studio tradūt sed corpora somno
Sēsꝫ ebes / tardꝫ / motꝫ / p̄igrícia / somnus
Hic somnolētꝫ / p̄iger / in sputamine mltꝫ
Est huic sēsꝫ ebes / p̄iguīs / facit color albꝫ

Hic ponit autor aliqua signa complexionis fleu-
maticæ. Primum signum est paucitas virium / fleumatici
enim paucas vires habet propter paucitatem caloris
naturalis a quo omnis vis habet exordium. Secundum est quod
fleumatici sunt lati et breues quia in eis est paucus calor
naturalis non sufficiens extendere corpus in longum / ex-
tendit igitur corpus secundum latum. Tercium est quod fleuma-
tici sunt pingues propter eorum frigiditatem et humidita-
tem. Et ergo dicit Avicenna loco per allegato quod pinguedo vel
adeps superflua significat excessum frigiditatis et humi-
ditatis et complexionem corporis frigidam et humidam quia
sanguinis vinctuositas que est utriusque materia cum re-
sultat a venis et obuiat membris frigidis vel remissa
calidis coagulat ab eorum frigiditate vel remissa cali-
ditate et fit pinguedo ut vult Galienus secundo com-
plexionum. Et postea subdit hic textus quod sanguinei
sunt mediocres supple in longitudine et breuitate.
Quartum est quod fleumatici magis ad ocia inclinant quam
ad studia propter frigiditatem mouentem ad ocia et pigri-
tiam. Quintum est quod multum dormiunt et hoc est propter
multam humiditatem eorum et etiam prouenit multus somnus
propter frigiditatem ut innuit Avicenna loco per allegato.
Sextum est quod fleumatici sunt duri ingenii quia sicut vi-
uacitas intellectus et perspicuitas ingenii proueniunt
propter naturalem caliditatem ita ebetudo intellectus et
durities ingenii propter contrarium scilicet frigiditatem.
Septimum est quod fleumatici sunt tarde motus et hoc
etiam est propter frigiditatem que facit motum tardum sicut
caliditas velocem. Octauum est quod sunt pigri. Nonum quod
somnia in eis est longa quorum causa eadem est cum predicta

Postea ponit duo alii vsq; recolligentes signa p̄dic-
ta cū q̄b̄dā aliis. Prīmū ē q̄ fleumatic⁹ ē somnolē
t⁹ .i. inclinat⁹ ad multū somnū. Scdm ē q̄ ip̄e ē piger
.i. tard⁹ ad oēm opationē. Terciu⁹ ē q̄ ē multi spuri
p̄pter hūiditatē i eo habūdātē mltiplicatiua⁹ spuri
Quartū ē q̄ talis ē obtus⁹ in sensib⁹ ⁊ neōū i senib⁹
imo etiā i intellectu. Quicū ē q̄ talis ē p̄guis. Sextu⁹
ē q̄ talis ē alb⁹ i facie. Albedo enī cutis ⁊ maxie faci
ei signū ē p̄uatiōis sanguis aut paucitatis ei⁹ cū fri-
giditate vt dicit Auic. loco pallegato.

Restat adhuc tristis colere substātia nigre
Que reddit prauos p̄tristes pauca loq̄ntes
Hi vigilāt studiis / nec mēs ē dedita sōno
Seruāt p̄positū / sibi nil reputāt fore tutū
Inuid⁹ ⁊ tristis / cupid⁹ / dextre⁹ tenacis
Hō erps fraudis / timid⁹ / luteiq; coloris

Hic ponit autor aliqua signa complexionis me-
lancolie. Primum est prauitas / melancolia enī red-
dit homines prauos et malorum morū quemadmo-
dum sunt qui seip̄os interficiunt. Secundum ē mul-
ta tristitia / melancolici enim multum tristes sunt vt
plurim⁹ p̄pter spiritus melācolicos turbidos et
tenebrosos sicut homines leti sunt p̄pter spiritū
claritatē. Tercium ē taciturnitas / melācolici enī taci-
di sunt ⁊ paucorū verborum p̄pter frigiditatē si-
cut nimia garrulitas prouenit p̄pter caliditatem
Quartū ē q̄ melācolici sunt ap̄i studio q̄ sp̄ cupiūt
eē soli. Quintū ē q̄ tales sunt insomnolenti nec bene

dormiūt ppter nīmiā siccitatē cerebri ⁊ ppter fūos
melācolicos omouētes ī eis sōnia horribilia q̄b⁹ ex
citāt a sōno. Sextū ē q̄ tales sūt tenacis ppositi. i.
p̄tinaces ⁊ cū aliq̄d in mēte hñt diu retinēt ⁊ difficul
ter placabiles sūt ⁊ hoc prouēit ppter siccitatē eoz
q̄ nō sūt ppositū cito mutari. Septimū ē q̄ me
lācolici nihil reputāt eis eē tutū ymo sp̄ timēt ⁊ hoc
ē ppter spiritū tenebrositatē. ¶ Dea in duob⁹ vl
timis v̄sib⁹ ponūt aliq̄ ex signis p̄dictis ⁊ aliq̄ addū
tur. ¶ Prīmū ē q̄ melācolic⁹ ē inuid⁹. scdm ē q̄ ē tristis
Tertiū ē q̄ ē auar⁹. Quartū ē q̄ ē tenax. i. nihil vo
lēs exp̄dere ⁊ male soluēs. Quintū ē q̄ ē fraudulos⁹
simplex ⁊ ppterea hoīes melācolici sūt deuoti mul
tū legētes ieiunātes ⁊ alias mltas abstinentias facien
tes. Sextū ē q̄ ē mltū timid⁹. Septimū est q̄ ē lutei
coloris. i. terrestris siue fusci coloris. Color enīz fus
c⁹ ⁊ maxie si viriditati approxiat significat dñm me
lācolie scd⁹. Rasi⁹ scdo alināsoris ī p̄cipio.

Hi sunt hūiores qui p̄stant cuiq⁹ colores
Omni⁹ in reb⁹ ex fleumate fit color alb⁹
Sāguie fit rube⁹ colera rubea quoq⁹ ruff⁹
Si peccet sāguis facies rubet extat ocellus
Inflātur gene corpus nīmiūq⁹ grauatur
Est pl̄s⁹q⁹ frequēs plen⁹ moll⁹ dolor īgēs
Maxime fit frontis ⁊ constipatio ventris
Siccaq⁹ lingua sitis et sōnia plena rubore
Dulcor adest sputi sūt acia dulcia queq⁹

In hoc textu primo ponit colores consequentes complexionibus et dicit quod fleumaticus est albi coloris sed colericus est rufi coloris et sanguineus rubei et de melancolico dixit in fine precedentium versuum. Et de istis omnibus dictum est prius. Secundo ponit tredecim signa superhabundantis sanguinis / quorum primum est quod facies est rubea propter ascensum sanguinis ad caput et faciem. Secundum est quod oculi plene videntur exire solito propter extensionem quam facit sanguis multiplicatus. Tertium est quod genes inflantur propter simile causam. Quartum est quod corpus totum grauat quia natura suppediat non sufficiens regere humores et sustentare debite corpus. Quintum est quod pulsus fit frequens propter caliditatem quam inducit sanguis multiplicatus. Sextum est quod pulsus est plenus propter multitudinem vaporum calidorum et humidorum. Septimum est quod pulsus est mollis propter humiditatem nimiam mollificantem arteriam. Octauum est quod dolor fit in fronte et hoc propter sanguinem multiplicatum in rebus mirabili. Nonum est quod venter constipatur .i. durus fit nec bene assellans propter caliditatem nimiam exsiccantem feces. Decimum est quod lingua fit sicca propter simile causam. Undecimum est quod sitis est magna propter exsiccationem orificii stomachi ex nimia caliditate. Duodecimum est quod fiunt somnia declinancia ad rubedinem. Et istud vult Auicenna secunda primi doctrina tertia capi septimo dicens. Et somnia que illud significant superhabundantiam sanguinis sunt sicut cum homo in somnis res videt rubeas aut sanguinem multum ex suo corpore exire aut se in sanguine natare et similia. Decimum tertium est quod sputum est dulce propter sanguinis dulcedinem.

Notandum circa istud q̄ sicut hic ponuntur signa
superhabundantis sanguinis ita quidam etiam po
nunt signa superhabundantie aliorum humorū sub
quibusdam versibus. Signa quidem superhabundā
tis colere sub istis versibus. Accusat coleram dextre
dolor/aspera lingua/ Tinitus/vomituscq̄ frequens
vigilantia multa/ Multa sitis/pinguis egestio/tor
sio ventris/ Nausea fit/morsus cordis/ languescit
orexis/ Dulcus adest gracilis/durus/veloxq̄/calef
cens/ Aret/amarescit/ incendia somnia fingit. Sig
na vero superhabundantis fleumatis sub istis ver
sibus. Fleuma supergrediens proprias in corpore
leges Ds facit insipidum/fastidia crebra/salinas
Costarum stomachi simul occipitisq̄ dolores/ Dul
sus adest rarus et tardus mollis inanis Precedit
fallax fantasmata somnus aquosa. Signa vero su
perhabundantis melācolie sub his versibus. Humo
rum pleno dum fex in corpore regnat. Nigra cutis
durus pulsus/tenuis et urina. Sollicitudo timor et
tristitia somnia/ tempus Accrescet rugitus/ sapor et
sputaminis idem Leuacq̄ precipue timnit et sibulat
auris.

Denq̄ septenq̄ vix fleubothomū petit ānq̄
Spiritus vberior exit per fleubothomiam
Spiritus ex potu vini mox multiplicatur
Humorumq̄ cibo damnū lente reparatur
Lumina clarificat sincerat fleubothomia
Mētes et cerebrz/calidas facit eē medullas

Viscera purgabit / stōachū vētrēq; coheret;
Suros dat sensq; / dat somnū / tedīa tollit
Auditus vocem / vires producit et auget

In hoc textu autor loquitur de fleubothomia et primo ostendit etatem requisitam ad fleubothomiam dicens quod annus decimusseptimus vix petit fleubothomiam Et pro isto dicit Galienus .xi. de ingenio quod pueri non debent fleubothomari nisi habeant quattuordecim annos ad minus. Et causa est quia corpora puerorum sunt faciliter resolubilia a calore extraneo et ideo debilitantur multum ex euacuatione forti facta per fleubothomiam. Item quia indigent nutrimento duplici de causa scilicet propter nutrimentum et augmentum ideo minutio sanguinis non competit eis. Item quia facile dissoluntur a calore extraneo sufficit quod ab eis dissolvitur quare non indigent fleubothomia. Et circa istud sciendum quod sicut fleubothomia non convenit pueris predictis sed cavenda est ita etiam est cavenda in magna etate scilicet senii ut vult Galienus nono megategni quia secundum Galienum et Halytertia tegni in convalescentibus et senibus est paucus sanguis bonus et multus malus / fleubothomia igitur rapit bonum et dimittit malum ut innuit Avicenna quarta primi capitulo vicesimo de fleubothomia / et ideo in talibus non competit fleubothomia. Secundo ponit nocumentum fleubothomie et est quod spiritus superiores exiunt per fleubothomiam. Cuius ratio potest esse quod cum multa euacuatio sanguinis que fit per fleubothomiam necesse est etiam multitudinem spirituum euacuare

Tercio tangit remedia per q̄ spirit⁹ emissī refocillā
tur ⁊ iterato multiplicantur. Et dicit q̄ ex potu vi
ni subito regenerantur spiritus quia oīm subito nu
trientiū maximum est vinūz ut pri⁹ dcm̄ est. Et spi
ritus etiā regenerantur et refocillant⁹ ex cibo sed hoc
fit lente et non subito sicut ex vino. Et cibus qui de
bet dari erit digestibilis et multū sanguinis generati
uus sicut oua sorbilia et similia. Et circa istud scien
dum est q̄ licet cibus regeneret spiritus post fleubo
thomiam tamen debent cauere patientes a multo ci
bo in prima et secunda die. Vnde dicit Ysaac in di
etis cibus est eis minuendus et potus augendus sci
licet respectu cibi non tamen respectu sue consuetudi
nis ymmo min⁹ debent bibere q̄ ante fleubothomiā
quia virtus digestiua debili⁹ ē. Quarto ponit au
tor. xi. iuuamenta fleubothomie debite facte/ primū
est q̄ temperata fleubothomia cōfortat visum quia
minuendo humores etiam minuit effumationem ad
caput ⁊ repletionem eius offuscantes visum. Secū
dum est q̄ clarificat et sincerat mentem et cerebrum
propter similem causam. Tercium est q̄ calefacit me
dullam quia minuit superfluitates que ad eam veni
entes ipsam infrigidant. Quartum est q̄ purgat vis
cera id est interiora quia exonerata natura a sangui
ne humores crudos in interioribus cōtentos melius
digerit. Quintum est q̄ fleubothomia restringit vo
mitum ⁊ fluxum ventris quia diuertit humores ab
interioribus ad exteriora. Et istud vult Auicenna
loco preallegato dicens. Amplius fleubothomia p
pterea q̄ ad diuersum trahit naturam secundum

¶

plurimum retinet. Et istud maxime verum est quando
 fleubothomia fit de venis brachii. Nam fleubotho-
 mia facta de venis pedum non sic retinet. Potest ta-
 men per accidens contingere quod ad fleubothomiam se-
 quatur maior fluxus ventris et hoc dupliciter primo
 quia ex fleubothomia facta tollitur onus nature tunc
 enim virtus confortata aliquando prouocat alias euacu-
 ationes. Secundo si fluxus ventris fiat ex multa debi-
 litate virtutis contentiue tunc enim quod ex fleubotho-
 mia debilitatur virtus magis augebit fluxus ventris. Sex-
 tum est quod fleubothomia facit puros sensus quia minuit
 euaporationem ad caput unde turbant sensus. Septimum
 est quod ipsa iuuat somnum impeditum quod per ipsam euacuatur
 humores plurimi a quibus eleuantur vapores acuti et
 diuersi impediētes somnum. Octauum est quod ipsa tollit re-
 dia et grauitates nimias quod per ipsam virtus exoneratur
 a suo grauamine. Et etiam educto per ipsam sanguine
 educitur simul melancolia fex sanguinis quod inducit redia
 et grauitates. Nonum est quod ipsa confert auditui quod per
 ipsam diminuantur vapores et humores ascendentes ad ca-
 put impediētes auditum. Decimum est quod ipsa confert voci
 quod per ipsam diminuantur superfluitates et humiditates quod
 possent peruenire ad pectus vel canā pulmōis et impe-
 dire vocem. Undecimum est quod ipsa auget vires quod per ipsam
 corpus a suo grauamine exoneratur quare virtus
 augmentatur.

Tres sunt istis Mayus Septēber Aprilis

Et sunt lunares sunt velut ydra dies

Prima dies primi postremaque posteriorum

*Ido hinc
 pro p. for
 hinc let. clod.
 O O O*

96
Nec sanguis minui nec carnibz āseris vti
In sene vlt iuvene si vene sanguine plene
Omni mense bene confert incisio vene
Hi sunt tres mēses maiꝝ septēber aprilis
In quibz emīnuas vt lōgo tēpore viuas

In hoc textu autor tria facit / primo dicit qꝫ isti tres menses scz Mayꝝ Septēber Aprilis sunt menses lunares ⁊ in eis sunt dies prohibiti a fleubothomia videlicet prima dies Mayꝝ ⁊ ultima Septembris ⁊ Aprilis. Et istud cōes dicunt. Verūptn̄ ē dictū fictum nec alicuius valoris ymmo predicti dies pnt esse ita boni ⁊ electi sicut ⁊ alii secundum qꝫ diuersa ostentatio in eis potest esse. Et subdit autor qꝫ in talibus diebus nulli vesci debent carnibus anseris qđ etiam falsum est et erroneum et magis sortilegio attribuentum. Et forte autor istud habuit a iudeis qui istum ritum obseruant. Secundo dicit qꝫ senex a senectute ⁊ nō a senio ⁊ iuuenis venas plenas habētes sanguine minui possunt omni mense quia isti nō faciliter resolubiles sunt nec in eis solum paucus est sanguis bonus ymmo multus. Tercio dicit qꝫ incisio vene pro regimine sanitatis custodiende debet fieri in aliquo istoz triū mensiū qui sunt Mayꝝ Septēbris ⁊ Aprilis differēter tñ qꝫ in Aprili ⁊ Mayo debet incidi vena epatis ppter mltiplicationē sanguinis eo tpe cū sit tēpus vernale ⁊ in Septēbri vena splenis propter melācoliā qꝫ tunc habz multiplicari cū sit tēpus autumnale.

Frígida natura / frígēs regio / dolor ingēs
Post lauachrū / coytū / mīor etas atq; senil
Morbus prolíxus repletio potus ⁊ esce
Sī fragílís vel subtilís sens⁹ stomachi sit
Et fastidit tibi non sunt fleubothomādi

Hic autor ponit. xii. que impediunt fleubothomiaz
Primū est frigiditas complexionis. Cū enī scdm Ga
lienū in megategni fleubothomia infrigidat tūc aug
mentaret frigiditatē. Cā autē qre fleubothomia infrigi
dat est quia scdm Ysaac in urinis sanguis ē funda
mentū caloris naturalis. i. illud in quo calor natu
ralis seruat⁹ ⁊ quia fleubothomia sanguinez euacuat
ideo ⁊ calorē naturalē ⁊ tunc p cōsequēs infrigidat.
Secundū est regio frígida vehemēter sub qua debet
prehendi tēpus multū frigidū quod etiā prohibet
fleubothomiā qz in regiōe ⁊ tpe multū frigidis san
guis in p̄funditate corporis includit⁹ et ille qui circa
extremitates existit a frigiditate cōdensat⁹ ⁊ inept⁹
fit ad hoc qz fluat. Tercū est intens⁹ dolor sub quo
etiā potest cōprehendi nimia corporis inflammatio
quia si in istis accidētib⁹ fieret fleubothomia seque
ret⁹ mot⁹ agitati⁹ qui est contrarius nature cuz sit
difformis ⁊ maior inflāmatio que etiā est naturam
magis debilitans. Et cā mot⁹ agitati⁹ in dolore in
tēso ē quia fit tract⁹ ad diuersas pres. Per flōmiaz
enī fit tractio ad locū fleubothōati⁹ ⁊ ex dolore for
ti fieret tractio ad locū doloris. Cā vero maioris in
flāmationis est quia ex flōmia cōmouent⁹ humores

quare magis inflammatur ex motu. Et istud verū ē
qñ flōmia fit parua ⁊ artificialis. Si tamen fiat vs
q̃ ad sincopē p̃dest in predictis casib⁹ quia ista cuz
vincit attractionē doloris nō facit motū agitatiuū
Et similiter tollit inflāationem cum nō sint humo
res ibi qui cōmoueant ⁊ calefiāt ⁊ maiorē inflāma
tionē inducunt. Et istud voluit Galien⁹ in cōmento
illius āphorismi prime particule āphorismorū q̃ ege
runt cū dixit q̃ nō est melior medicina in aptate ve
bementis inflāationis ⁊ similiter in febrib⁹ ⁊ dolo
re forti q̃ fleubothomia. Quartū ē balneum ⁊ maxi
me resolutiuum tale enī prohibet flōmiam quia ta
le etiam est euacuatiuum iam natura non facile tol
lerat euacuationem super euacuationem. Quintū est
coytus immediate precedens. Post talem enim non
statim deb⁹ fieri incisio vene q̃ ex hoc maxima debi
litas nature sequeretur cum per coytum prius na
tura debilitata sit. Sextum est etas maior vel mior
q̃ requiritur ad fleubothomiam sicut etas infantie
⁊ etas senū prout declaratum est prius. Et ista im
pedimenta tangit Auicenna loco preallegato dicens
Tibi quoq̃ cauere debes a minutione in complexio
ne vebementis frigiditatis et in regionibus fortis
frigiditatis ⁊ in hora fortis doloris ⁊ post balneū
resolutiuum ⁊ post coytum et in etate que est minor
·xii. annis et in etate senū quantomagis poteris
nisi in figura confusus fueris et in soliditate muscu
lorum et venarum amplitudine et earum repletiōe
et coloris rubedine. Et ulterius subdit hos namq̃
ex adolescentibus ⁊ senibus fleubothomare audebis

Adolescentes tamen secundum ordinē ad fleubotho-
mā dum paulatim prouebere debes cum pauca minu-
tione. Septimū ē morbus prolix⁹ quia tunc ex tali
fleubothomia natura dupliciter debilitatur puta a
morbo prolixo ⁊ a minutione. Et istud ē vez scōm
Alic. loco p̄allegato nisi sanguis affuerit corruptio
q̄ si sic flōmia p̄t ouenire. Octauū ē nimia repletio
pot⁹. Nonū ē nimia repletio cibi sub qua etiā cōpre-
hendit indigestio cibi. Et causa horū est quia secun-
dum Alic. in primo attrahentia sunt tria scz vacuū
calidū ⁊ tota species. Si ergo venit p̄ fleubothomiā
a sanguine euacuarentur cibuz indigestum v̄l super-
fluum siue potum superfluum a stomacho vel epate
attraherent qui indigestus veniens ad membra non
corrigeretur quia tertia digestio non corrigit pecca-
tum secunde sicut nec secunda prime si peccatum sit
magnum propter quod in mēbra nō cōuerteretur sz
ibi remanēs possit esse cā egritudinis. Decimū ē fra-
gilitas. i. debilitas virtutis / fleubothomia enī ē for-
tis euacuatio secunduz Galienum scda āphorismoz
in cōmento illius in quo morbo sz virt⁹ debilis non
potest pati motum fortē. Undecimū est subtilis sen-
satio orificii stomachi quod precordiuz dicit q̄ ex
flōmia ī tali facile sequitur sincopis. Et sub isto eti-
am comprehenditur debilitas stomachi ⁊ facilis flu-
xus colere ad orificium eius inducens ad vomitum
facilem colere. Unde in habentibus predicta accidē-
tia non conuenit fleubothomia. Per fleubothomiaz
enī humores cōmoti ad os stomachi inducerēt tan-
q̄ ad locum consuetum et quia membrum est debile

et impotens illi fluxui resistere ideo illis multa mala
per flōmiam accidunt. Et hec est una causa quare
quāq; aliqui in flōmia sincopizāt scz quia colera ad
stomachū fluit que mordicādo stomachū ex cōpas
siōe cordis et stomachi sincopī inducit. Duodecimū
ē fastidium si enim in fastidio fieret flōmia cū vene
euacuarentur traherent ad se materiā malā facientez
fastidium. Et plurima istorū sex ultimorū accidētūz
tangit Auicenna loco preallegato. Et circa istud est
sciendum qd preter predicta accidentia sunt adhuc
aliqua alia etiam impediētia fleubothomiā quorū
primum est alia euacuatio ut quādo est fluxus men
struorum aut emorroydarum tunc enim non debet
fieri flōmia et hoc ad euacuationem licet ad diuertē
dum fluxum seu materiā posset fieri. Secundum ē
corporis siue cōpositiōis raritas quia a corporibz
raris multum dissoluitur et ideo sufficit ista exsolu
tio nec euacuatio indigēt ut vult Galienus nono
megategni. Tercium est humorū cruditas et viscosi
tas tunc enī est cauenda flōmia quia augmētaretur
cruditas humorum et propter hoc in morbis lōgis
non est faciēda flōmia quia cruditas humorū aug
mentaretur et virtus debilitaretur et morbus prolō
garetur et ideo timendum esset de casu virtutis. Et
propter hoc vult Auicenna qd in morbis cronicis
faciēda est farnacia ante fleubothomiaz et nō ē flōia
ante faciēda licet utraq; indigeāt patiētes. S3 crudi
tas hūorū pōt accidere duabz de causis una cā est pp
ter habū dātā hūorū calorem naturalē suffocātū qd de
bilitat et suffocat hūores crudos generat et tūc bñ

competit flōmia. Vnde scdm Alexandrum secūdo li
bro suo ca. de ptopisi flōmia in principio ppozar
te cōpetit cuz prouenit ex multitudine sanguinis mē
strualis cuz prohibeant fluere menstrua ppter cām
aliquāz / aut ex multitudine sanguis emorroydalis
qz sicut ignis pūa sub multa lignorū cōgerie suffo
cat similiter est de calore innato suffocato sub humo
rum multitudine. Secūda cā cruditatis humorū ē ca
loris innati debilitas vt in illis qui sunt debilis cō
plexiōis ⁊ qui habuerunt longā egritudinē ⁊ in seni
b⁹ ⁊ tūc nō cōpetit flōia qz p hoc augeret cruditas
qz sanguis in quo calor cōseruat extraheret ⁊ ita cor
p⁹ infrigidaret ⁊ hūores magis incrudaret / debet er
go sanguis dimitti vt humorū cruditatem digerat.
Quartū ē aeris īdebita dispositio ⁊ nimia caliditas
aut nimia frigiditas qz p caliditatē mltā fortis fit
resolutio ⁊ p frigiditatē multaz inepificatio humo
rum ad fluxū.

Quid debes facere qñ vīs fleubothomari
Elēl qñ minuis fueris vel qñ minut⁹

Unctio siue pot⁹ lauachrū vl' fasciā mot⁹

Debent nō fragilī tibi singula mēte teneri

In hoc passū autor ponit quinqz que debent fieri
circa fleubothomiā aliqua quidem ante flōmiā aliq
in flōmia ⁊ aliqua post flōmiā. Primum ē unctio
que aliqñ fit in flōmia sicut unctio fleubothomi vt
dolor leniat aliqñ vero post flōmiā vt cōsolidatio
vulneris retardetur ad hoc ut post flōmiā humores

relicti in venis aliquā possint habere respirationē ⁊
fumi aliqui mali exalent. Secundum ē pot⁹ ⁊ maxie
vini qui valet in flōmia si syncopis accadat ⁊ etiam
valet post flōmiā pro regeneratione novorum spiri
tuum ⁊ novi sanguinis ⁊ isto modo iam faciunt cōes
Tercū ē lauachrū. i. balneū quod valet per duos vel
tres dies ante ⁊ per duos vel tres post flōmiā ⁊ nō
eodem die. Ante quidē si quis timeat qd habeat in se
humores grossos quia balneū humores dissolvit et
cōmouet eos ⁊ ppter hanc cām etiā cōpetit añ accep
tio sirupi acetosi ⁊ motus vt humores dissoluantur
⁊ subtilientur. Et ergo qñ debet fieri fleubothomia
debet fricari brachiū ut humores existētes in venis
propinquis brachio subtilient ⁊ preparantur ad exe
undum facil⁹. Post flōmiā vero valet vt relique
humoz et vaporū derelicti resoluantur. In die ve
ro flōmie nō conugit quia per balneum cutis lenis
fit que lenificata percussione factam in flōmia fu
git ⁊ hoc est periculum. Quartum ē fascia. i. ligatura
cuz pannis lineis que valet post flōmiā immedie
ad retinendum fluxum ⁊ ante flōiam ad trahendū
humores ad locum vbi querit flōmia ut ex eo etiam
vene ingrossentur ⁊ melius videantur. Quintum est
motus siue ambulatio moderata que potest fieri an
te vt humores dissoluātur ⁊ subtilientur et post ad
resolendum reliquias humorum ex fleubothomia
derelictas. Circa predicta sciendum qd cōes se faciūt
flōmare ieiuni sed quibusdā doctorib⁹ meli⁹ videt ⁊
cōueniēt⁹ qd añ flōiaz primo vnū ouū sorbeāt mol
le cum vno haustu vini circa nonam vel decimam

horā āte prādiū ⁊ statiz postea se fleubothomari fa-
ciāt. Et hui⁹ cā ē qz stōacho vacuo natura fortius
sanguinē retinet ne deficiat in nutrimento s; cū cibus
qui de se multū nutritiu⁹ ē sit in stōacho cui⁹dī sunt
oua sorbilia ⁊ vinuz tunc natura melius sanguinem
exire permittit.

*The profits of
Rising lett
Blood*

**Exhilarat tristes iratos placat amantes
Ite sint amentes fleubothomia facit**

In hoc passu autor ponit tres effectus fleubotho-
mie. Primus est qz fleubothomia exhilarat. i. letificat
tristem hominez. Secundus est qz flōmia placat ira-
tos. Et cā utriusq; ē qz in sanguine qñ multa cōmis-
cet melancolia fit tristitia ⁊ qñ multa colera fit ira
cum melancolia sit cā tristitie ⁊ colera ire/ iā uterq;
istorū duoz humoz educitur eductōe sanguinis qz
ei commiscetur. Tercius est qz prohibet amantes ne
insaniant quia facit humores fluere ad partes exte-
riores ⁊ a capite diuertit. Pro maiori declaratione
sciendum est qz quinq; sunt cause propter quas de-
bet fieri fleubothomia/ quarū prima ē directa ⁊ alie
quattuor indirecte. Prima q ē directa ē ut habūdā-
tia sanguinis euacuetur siue habundet sanguis in q-
litate siue quantitate siue utroq; mō. Nā secundum
Aueniennā loco pālegato duo genera hoīm sunt fleu-
bothomanda/ quoz vnum ē ille mod⁹ hoīm qui iam
parati sunt incidere i egritudies ut q hñt habūdātiāz
sanguis in qñtitate ⁊ reliquū gen⁹ ē gen⁹ illoz hoīz
q iā egritudinē inciderūt ppter hūorū siue sanguis
maliciā. Sed dñt flōmia ista ⁊ illa qz ppter sanguis

habundantiā debet fieri multa fleubothomia sed si in
qualitate peccet siue sit malicios⁹ tūc opetit flōmia
pauca. vnde secundū Galienum nono megategni si
sanguis sit mal⁹ in corpore debz euacuari paulatim
Et ideo peccāt multū illi qui qñ vident sanguinē ma
lum fleubothomāt se quousq; videant sanguinē bo
num exire cum forte prius tot⁹ sanguis exiret q̄ bo
nus exiret sed debet fieri pauca euacuatio et tūc secū
dum Galienum in casu isto priusq; fiat flōmia debz
dieta bonum sanguinē generans exhiberi ut loco ma
li sanguinis bonus sanguis generetur ⁊ postea debet
fieri post modicum tempus fleubothomia pauca et
sic deinceps. Ista fleubothomia est directa quia fit
per se ad euacuationē illi⁹ quod p se debet p flōmiā
euacuari scz ad euacuationē plenitudinis humorum
siue sanguinis principaliter / tamen secundum q; cuz
eo sunt alii humores. Prima cā indirecta est magni
tudo morbi ⁊ magnitudo aptantis vebemētis inflā
mationis quia scdm Galienū in cōmēto illi⁹ āphoriz
mi que egerunt ⁊c. Nō ē melior medicina in aptate
vebementis inflammationis ⁊ in febribus ⁊ dolore
forti q̄ fleubothomia vt etiam dictum est ibi Frigi
da natura. Secunda causa indirecta est vt attraha
tur materia ad partē illā per quā debet euacuari ma
teria vnde in retentione menstruoz ⁊ emorroydarū
debet apiri sophena scdm Galienū ⁊ huc ut trahāt
materia sanguis ad iferi⁹. Tercia cā idircā ē ut hūo
res trahāt ad locū contrariū illi loco ad quē fluunt hūo
res ⁊ hoc ad diuertēdū materiā a loco ad quē fluunt
humores vnde in nimio fluxu menstruorum debet

fieri fleubothomia de basilica ut trahat materia ad
cōtrariū loco ad quē declinat ⁊ diuertat a suo fluxu
Et propter hoc in pleuresi sinistre partis debet fieri
flōmia in parte dextra ut diuertatur materia et at
trahat ad locū contrariū loco ad quē declinat ⁊ simi
liter si sit in parte dextra debz fieri fleubothomia in
parte sinistra. Quarta causa indirecta est ut per fleu
bothomiam una portio materie euacuet ⁊ natura po
tentior sic supra residuū ⁊ sic cōpetit fleubothomia
qñ repletio est in corpore ne fiat apostema quia na
tura est debilis respectu regiminis illoz humoz ideo
una portio illi9 materie ē euacuāda ne ppter impo
tentiā nature in regēdo illā materiaz illa materia flu
at ad aliquem locum debilem in quo aggregetur et
apostema generet.

**Fac plagā largā mediocriter ut cito fum9
Exeat vberius liberiusq; cruor**

In hoc passu autor ponit unū documentū de quā
titate scissure in flōmia. Et dicit q scissura debz esse
larga mediocriter ut fum9 ⁊ gross9 sanguis liberius
exeant quia quando scissura est stricta tūc soluz sub
tilis sanguis exit ⁊ grossus remanet. Circa istud est
sciendum q aliquando in fleubothomia debet fieri
vulnus magnum et aliquando paruum. Debet autē
fieri vulnus magnum tribus de causis. Primo quia
humores sunt grossi et grossus sanguis est euacuan
dus ut per illud vulnus magnum sanguis facilius
possit exire ⁊ ergo in melancolicis faciendū est mag
num vulnus. Secūdo propter temporis frigiditatē

*Instruere
hanc et loth
wound or orificio
vbi a vniu
to lo opone
vbi il ought
to be big and
vbi finale*

quod humores ingrossat et ergo in hyeme debet fieri vulnus magnum. Tercio propter habundantiam humorum quia tunc melius fit euacuatio per vulnus magnum quam paruum. Sed vulnus paruum fit cum est virtus debilis ut de spiritibus et calore minus euacuetur. Et in tempore calido eadem de causa et quando est sanguis subtilis.

*volu qd videri
vult lo de male*

Sanguine substracto sex horis est vigilandum
Ne somni fumus ledat sensibile corpus

Ne nervum ledas non sit tibi plaga profunda

Sanguine purgatus non carpas pertinere escas

In hoc passu autor tangit tria consideranda circa fleubothomiam. Primum est quod fleubothomia non debet dormire immediate post flebotomiam nisi ad minus transierint sex hore. Et huius subdit autor causam ne fumi qui scilicet in somno cavantur moti ad caput ledant cerebrum. Alie tamen possunt assignari cause quarum prima est ne in somno vertat se patiens supra brachium flebotomatum et per hoc ledatur. Secunda est ne humores in somno fluant ad membrum lesum in quo est dolor propter ictum fleubothomie et fiat apostema. unde Galenus secunda aphorismorum super illo aphorismo In quo morbo vult quod in somno si fiat apostema intra corpus aut membrum sic lesum ad ipsum fluunt humores. Avicenna vero aliam assignat causam scilicet quod per talem somnum posset accidere contractio membrorum. Et istius causa potest esse quia sicut secundum Galenum super illo aphorismo In quo morbo et somnus in

principio paroxismi non competit quia calor naturalis ad interiora regreditur et exteriora in frigidantur et fumi remanent non consumpti propter quod rigor augmentatur et poxismus etiam prolongatur sic etiam fumi per commotionem humorum in fleubothomia ad nervos et ad lacertos eleuantur qui non consumpti remanentes in somno in frigidantur in exterioribus et ingrossantur et ideo faciunt nervorum et lacertorum contractionem si fiat superdormitio immediate post fleubothomiam. Alia causa potest esse quod materia ingrossans est faciens contractionem sicut in quartana in cuius typo fit contractio propter frigiditatem et grossiciem materie sed nervi et lacerti sunt frigidi ideo ad ipsos veniens iste fumus in somno in quo fit retractio caloris ad interiora in frigidatur et ingrossatur et iste fumus in frigidatur et ingrossatur frigiditatem et ingrossationem inducit in membro siue contractionem quia ad membrum commensurabile properant egritudines consimiles. Et istud verum est de somno fleubothomie vicino et non de remoto postquam fumi illi fuerint consumpti. Secundum quod dicitur est quod fleubothomans debet cavere ne faciat nimis profundam aperturam in minutione ita quod cum fleubothomo ledat nervum vel arteriam vel ne suppositos. Nam ex lesione nervi sequitur spasmus ex quo ulterius acerbissima mors sequitur vel ad minus perditio membri puta brachii vel digiti et cetera. Et ex lesione arterie sequitur fluxus sanguinis arterialis difficilime curabilis. Tercium est quod fleubothomatus non debet illico id est immediate post fleubothomiam cibum sumere sed debet

expectare quousq; in eo hūiores fuerit q̄eti ne cibus
āte ei9 digestionē ad subueniēdū mēbrolesō cū sang
uine simul attrahat.

Omnia de lacte vitabis rite minute

Et vitet potum fleubothomatus homo

Frīgida vitabis qz sunt inimica minutis

Interdictus erit minutis nubilus aer

Spiritus exultat minutis luce per auras

Omnib9 apta quies ē mot9 valde nociu9

Hic autor ponit quin9 vitāda ab ipso fleubotho
mato/ quoz primū ē q̄ flōmat9 det vitare lac ⁊ la
cticinia. Et cā est qz ex cōmotōne humoz p flōmiaz
sepe fluūt hūiores aliqui ad stōachū. Si ergo lac su
meret ex cōmixtiōe illoz hūiorū lac in stomacho cor
rūperet ex quo de se maxie corruptibile est. Et etiā
lac propter dulcedinē ei9 posset trahi indigestū ad
venas. Et propter cōmotionē humorū facile corrū
pi. Secundū ē q̄ flōmat9 debet cauere a potu nimio
quia propter euacuationē venaz talis potus trabe
ret facile ad venas indigestus prout prius dictum
est. Tercium est q̄ fleubothomatus debet vitare om
nia frīgida tam intus sumpta q̄ exterius adhibita
puta cibaria multum frīgida/ aerem frigidum/ bal
neum frigidum/ tenuitatem vestium/ sessione9 supra
petrā/ frigiditatē capitis vel pedū quia cū calor na
turalis per flōmiā debilitat9 est corp9 facile supflue
infrigidaret. Quartū ē q̄ flōmatus nō debetambu
lare in aere tenebroso nebuloso turbato quia talis

what things

and author is
prohibited by the
author after
bleeding

contristat animas et pigritiem in corporibus inducit
ut prius dictum est ibi. Nihil sit mundus / iam tristitia
causa est sanguinis melancholici. Sed debet ambulare in aere
claro et lucido quia in tali aere spiritus vitales natu-
rales et animales recreantur et ad extra moventur con-
gaudentes simili. Quintus est quod fleubothomatus de-
bet querere quietem temperatam similiter et motum ex-
cessum vitare quia motus excessivus tunc maxime de-
biliter et humores commouet / quies vero temperata
motum sedat.

Principio minus in acutis propter acutis
Etatis medie multum de sanguine tolle

Sed puer atque senex tollet uterque parum

Nihil tollet duplicem reliquum tempus tibi simplicem

Hic autor dicit quatuor / primum est quod fleubotho-
mia facienda est in principio egritudinis propter acutitatem .i.
maxime acutarum que sepe terminantur in die quarto quod ta-
les sunt breues nec dant inducias et ideo a principio
medicande sunt. Secundum est quod in etate media sepe que est
a tricesimo anno usque quadragessimum quintum vel
quingagesimum annum plus de sanguine extrahendum
est quam in aliqua alia etate quod in tali etate maxime
multiplicatur sanguis et eius subtractio non impedit au-
gmentum nec diminuit virtus corporis quia corpus
in tali etate non augetur neque diminuitur sensibiliter
sed stare videtur. Tercium est quod senes et pueri parum
fleubothamandi sunt quia in pueris sanguis multum
requiritur propter nutritionem et augmentationem in eis

Et in senibus virtus incipit debilitari / Quartum est quod in vere dupla quantitas sanguinis abstrahenda est per flōmiam respectu aliorum temporum. Cuius ratio est quod verum est tempus maxime multiplicatum sanguinis secundum omnes autores medicine. Circa primum tamen per maiori declaratione ponende sunt aliquae regule circa fleubothomiā / quaz prima est quod in principio morbi non est facienda flōmia medicus enim est minister nature secundum Galienū tertia tegni canone illo Vm natura operatrix medicus vero minister sed secundum Galienū quarta aphorismorum in commento illius egritudinibus quibuscumque incipientibus nulla euacuatio in principio morbi est naturalis sicut ergo natura in principio morbi non euacuat ita nec medicus. Istud tamen in tribus casibus habet instantiam / primo in materie furiositate. Unde Auicēna loco sepe allegato vult quod in principio morbi flōmia non debet fieri quod flōmia humores commoueret et subtiliaret et currere per corpus faceret nisi materia sit furiosa. Secundo habet instantiam in materie multitudine. unde Galienus super illum aphorismum Inchoantibus morbis vult quod oportet fieri fleubothomiā aut farnaciā ut natura aleuetur que sepe onerata est propter materie multitudinem. Tercio habet instantiā in morbi magnitudine et acuitate ut quando est apostema magnum et dolorosum licet non sit multa materia scilicet antecedens in corpore. Unde dicit Galienus decimotercio megategni Si apostema sit magnum fleubothometur in principio licet non sit materie multitudo ne crepetur aut aperiatur apostema ante sui maturationē. Ergo ut mala

synthomata vitentur minutio est facienda. Secunda regula
est quod non fiat flōmia in die motus egritudinis sicut in
crisi non est facienda flōmia nec aliqua euacuatio ne
materia a loco ad quem natura mittit ipsam diuertat
Similiter neque in paroxismo unde secundus Galienus pri
ma aphorismorum In statu neque flōmia neque pharmacia
fieri debet quia in eo fit coctio morbi que melius fit
in quiete quam motu. Sed sicut se habet status ad mor
bum totale ita paroxismus respectu dierum interpola
tionis sicut ergo in statu non est euacuandum ita nec
in paroxismo. Tercia regula est quod flōmia non est fa
cienda in principio morbi cum crisis est remota quia
secundum Isaac in urinis sanguis est fundamētum
caloris naturalis ipsum scilicet sustinens licet cor sit funda
mentum generans et spiritus fundamētum deportans
sed sanguis est fundamētum caloris naturalis quia
ex eo materialiter generatur calor naturalis et ideo ali
quis sanguinem euacuando euacuat calorem qui materiam
morbi habet digerere et per consequens morbus prolonga
tur et virtus debilitatur propter quod timendum est ne pro
pter longitudinem morbi et debilitatem virtutis natura
succubat. Quarta regula est quod in corpore habente fecem
in intestinis non debet fieri flōmia. Cuius causa est quia
tria sunt attrahentia scilicet calidum vacuum et tota
species quia ergo per flōmiam vene euacuantur que a
membris sibi propinquis attrahunt et ita mesenterice a stomacho / venter plus constipatur et materia
contenta in venis plus inficitur et mesenterice attra
hunt humiditatem fecum et feces plus desiccantur de
bet ergo venter primo leniri ut per suppositoria aut

clisteria nisi per se laxetur. Quinta regula est qd non
debet fieri flōmia multa quia ex hoc malū accidit in
senio scilicet multi morbi mali sicut epilepsia appo
plexia et paralisis quia propter remotionē sangui
nis et caloris generantur multe superfluitates fleu
matice q̄ sunt cause harū egritudinū. Sexta regula ē
qd nō debet fieri flōmia in muliere mēstruata aut im
pregnata. In impregnata nō debet fieri quia p hoc
calor digerens cibum diminueretur et nutrimentum
fetus auferretur et maxime quando fetus ē magnus
cū tunc indiget ampliori nutrimento. Et istud dicit
Ypocras quinta amphorismorum. In mēstruata
vero naturaliter scilicet scdm reuolutionē mēsis non
debet fieri flōmia qz in fluxu nimio mēstruorū esset fa
cienda ad diuertendum materiā s; qñ eueniunt natu
raliter et secundū debitū cursū nature tunc nō debet
fieri flōmia cū materia euacuetur sufficiēter a natura et
natura nō debet diuertere ab operatōe. Septima regula
ē qd p colericā passionē nō debet fieri flōmia cū enī
flōmia cōmoueat humores per hoc posset humor co
lericus ad stomachum fluere et ipsū inflamare nec de
bet fieri p vomitum ne similiter humores fluāt ad
stomachum neq; p fluxum vētris neq; p vigilias
magnas neq; p motū fortē et breuiter nec post vl
lum calefaciens multum aut multum dissoluens qz
fleubothomia humores plus cōmoueret et virtutem
magis debilitaret. Deinde videndum est in quibus
hōib; cōpetit fleubothomia. Et pro illo ponende
sunt aliquę regule quaz prima ē qd flōmia cōpetit
hōib; delicatis ociosis et quiescētib; multū carnosiss

or

et cibus multum sanguinem generantibus utentibus. Secunda regula est quod flōmia cōuenit illis in quibus est habundantia sanguinis quod cognoscitur per urine spissitudinem/ habundantia enim sanguinis facit eam spissam sed colera subtilē. Tercia regula est quod flōmia debet fieri in illis in quibus melancolia habundat vñ cum est multa melācolia naturalis currens cum sanguine per totū corp⁹ quia sanguis in epate ab ea nō mundificatur tunc cōpetit flōmia siue minutio p̄ea farmacia. Vnde duplex est melācolia naturalis et innaturalis. Naturalis est fex sanguinis que quā habundat ipsa est currens cum sanguine quare cū sanguine per flōmiā euacuat⁹. Ideo facienda est flōmia ad eius euacuationē cum sanguine/ ab eodem enim calore scz a calore temperato fiunt sanguis et melancolia que est eius fex et postea facienda est farmacia. Quarta regula est quod in illis in quibus timetur humorum ebullitio et conturbatio et calefactio cōpetit flōmia et isti statim quando sentiunt se calefieri debent flōmari cum sit timor ebullitionis conturbationis et calefactionis propter humorum habundantiam. Aliquando tamen aliqui decipiuntur per istam regulam quia statim quando sentiunt calefactionem et timent de humorum ebullitione statim fleubothomant se. Et quando istud est ex colere calefactione et incensione per fleubothomiā nō cessat calefactio nec ebullitio ymmo per hoc augmentatur quia fleubothomia humores commouet et per corpus currere facit et ergo nō competit flōmia nisi hoc fit ex habundantia humorum quod cognoscitur per sutoris multitudinem et maxime in mane.

Aliqui enī sunt qui nō sudāt nisi qñ euacuatiōe indi-
gent. Quia regula ē q̄ illis debet fieri flōia qui ha-
bent fortē virtutē ⁊ qui sunt sanguinee cōplexionis
nō frigide ⁊ sicce. Vnde Rasis septimo alinansoris
Corpora apta ad flōmiam ⁊ q̄ eaz plus possunt pa-
ti sunt illa q̄ habēt venas āplas ⁊ manifestas ⁊ cor-
pora pilosa ⁊ bruna et ex colore rubeo et fusco mix-
tis sunt colorata ⁊ iuuenes ⁊ adolēcentes ⁊ senes nō
decrepiti sed pueri et infirmi nō sunt minuendi nisi
magna urgente necessitate. Et plurime istarum regu-
larū colliguntur ex Auicēna quarta primi capitulo de
fleubothomia.

Estas ver dextras / atūnq̄ hyēs q̄ sinistras

Quattuor hec mēbra / cephe / cor / pes / epar vacuanda

Uer cor / epar estas / ordo sequens reliquas

hic ponit autor aliqua concernentia mēbra eua-
cuanda flōmia. Et dicit primo q̄ in vere et estate
debent euacuari vene dextre ut dextre man⁹ vel dex-
tri brachii vel pedis. Sed in hyeme et autūno debēt
fleubothomari vene sinistre scilicet sinistre man⁹ vel
sinistri brachii vel pedis. Et istius causa potest esse
quia ver est multiplicatiuum sanguinis et estas co-
lere ergo in vere ⁊ estate debent euacuari ille vene in
quibus magis habundant sanguis et colera sed ille
sunt vene dextre quia in parte dextra corporis situ-
atum est membrum generatiuum sanguinis scz epar
⁊ receptaculū colere scz cistis fellis. S; autūn⁹ ē ge-
neratiu⁹ melācolie q̄ etiā coacernat et nō resoluit p
hyemē ergo in autūno ⁊ hyeme debēt fleubothomari

o;

ille vene in quibus magis dñatur melācolia q̄ sunt
vene sinistre cuz in sinistra parte corporis cōtineat
splen qui ē receptaculuz melancolie. Secūdo dicit q̄
ista quattuor mēbra scz cephe id est caput cor pes ⁊
epar secūdū quattuor partes anni sunt euacuanda
cor quidem in vere/epar in estate/caput in hyeme ⁊
pedes in autūno.

Dat salnatella tibi plurima dona minuta
Purgat epar/splenē/pect⁹/pcordia/voce⁹
Innaturalē tollit de corde dolorem

Hic tāgit sex iuuamenta prouenientia ex flōmia
vene que dicitur salnatella ⁊ ē vena in dorso man⁹
in loco qui ēst inter auricularē digitū ⁊ medicū. Pri
mum est q̄ ip̄a purgat epar. Scdm est q̄ ip̄a mun
dificat splenē. Tercū est q̄ mundificat pect⁹. Quar
tum ē q̄ preseruat precordia. i. orificium stomachi
a nocumento. Quintū est q̄ aufert nocumēta vocis.
Sextū ē q̄ aufert dolorē innaturalē cordis. Et ra
tio oīm iuuamentoz est quia predicta vena ab om
nibus istis locis sanguinem euacuat vt postea etiam
patebit. Pro maiori declaratione p̄dictorū sciendū
est q̄ in flōmia aliquā aperiuuntur vene et aliquanto
arterie. In apertione autem arterie est timor. Et hu
ius causa potissima est nimius fluxus sanguis qui
duplici causa habz fieri in flōmia arterie. vna causa
est caliditas vehemens sanguis arterialis. Caliduz
eniz ē facile mobile ⁊ arteriaz dilatans ⁊ apertens ⁊
ideo iuuat multum ad euacuationē sanguis ī flōmia
arterie. Scda cā ē arterie mobilitas ⁊ ideo tardiz in

ea vulnus curat quia vulnera non sanant nisi qui
escat. Prodest tñ ista flōmia tripliciter primo cū est
in corpore sanguinis subtilis habūdantia. Scdo qñ
vaporos. Tercio qñ calidissimi sanguinis enī subti
lis ex quo calor naturalis ⁊ spirit⁹ fiunt habitat in
arteria sed sanguis gross⁹ ex quo mēbra nutriunt in
venis. Silit⁹ sanguis vaporos⁹ in arteria continet⁹ et
sanguis sanguineus in venis. Sanguis etiā calidissi
mus qui a corde efficit⁹ ⁊ digerit⁹ quod ē calidissimū
mēbz etiā cōtinet⁹ in arteria. Alius āt sanguis in ve
nis. Secundo sciendū q venaz aptio ē in multis mē
bris. Aliquādo in brachio siue manu magna. Aliqñ
in parua. Aliquādo in pede. Aliqñ in naso. Aliquan
do in frōte. Aliqñ in labiis. Aliquādo sub līgua siue
in palato. Aliquādo in āgulis oculoz versus fronte⁹
In manu maiori que est ab ascillis vsq; ad cubitos
sunt quinq; vene aperiende scdm Rasm septimo ali
nāsoris ⁊ Auicennam loco preallegato. Una vocat⁹
cephalica que ē vena capitis. Scda basilica que est
vena epatica. Tercia mediana siue cordiaca siue ni
gra secundu q vocat⁹ ab Auicenna siue matrix sicut
vocatur a Rasi. Quarta axillaris. Et quinta funis
brachii. In manu minori est sceles siue salnatella
⁊ ita in brachio secundum q continet maiorem ma
num et minorem sunt aperiende sex vene. Cephalica
a partibus que sunt supra collum euacuat et ideo
passionibus capitis valet vt in emigrania mania
⁊ in aliis calidis passionibus siue ex materia calida
Vnde et ista incipit siue oritur ab humero et tendit
versus partem siluestrem brachii. Basilica euacuat

immediate a partibus sub collo ut a pectore ⁊ epate
Vnde in passionibus pectoris epatis et similium va-
let. unde valet in pleuresi. Et incipit ista ab ascella
⁊ tendit ad partem domesticā brachii ad curuatu-
raz brachii. Medianā vero ē media inter duas pre-
dictas in situ ⁊ in cōpositione quia ex eis cōponit̃
Est enim ramus utriusq̃. Et est etiā media in euacu-
atione quia undiq̃ euacuat et ab inferioribus parti-
bus sub collo ⁊ a collo ⁊ supra collum. Vnde ē uni-
uersalis toti corpori in euacuando. Nō vniversalis
sicut dicunt quidaz quia a corde oritur sed quia ra-
mus est cephalice et basilice. Et ergo cum volumus
fleubothomare de cephalica ⁊ non apparet debemus
accipere magis medianam q̃ basilicam et similiter
cum volumus fleubothomare basilicam et non ap-
paret magis debemus fleubothomare medianam q̃
cephalicam quia magis conuenit cuz utraq̃ q̃ una
cum alia cum sit ramus istarum et iste extrema. Sei-
les siue salnatella est vena que est inter auricularem
et medicum tendens plus versus medicum digitum
⁊ oritur a basilica ⁊ ista aperitur in dextra manu in
opilatione epatis et in sinistra manu in opilatione
splenis. Et quare hoc fit nescitur ratione sicut dicit
Auicenna sed experientia / hanc enim inuenit Galie-
nus per somnium ut ipse dicit quia habebat quem-
dam in cura habentem opilationem epatis ⁊ splenis
et somniabat se fleubothomare patientem de illa ve-
na ⁊ sic fecit ⁊ curatus est. De ista fit fleubothomia
ponendo manum in aqua calida quia subtilis est

ideo ut ingrofferetur et dilateretur et ne vulnus clauda-
tur citius debito et ut sanguis grossius subtilietur .
Assellaris est illa que posita est sub basilica ⁊ illa ap-
paret in ligatura brachii et de ista idem est iudiciuꝝ
cum basilica. Funis brachii est illa que est supra ce-
phalicam siue os vltimum siue altius brachii versꝰ
partem siluestrem. Et est idem iudiciuꝝ de ista et de
cephalica. Licet ergo secundum Auicennam et Galie-
num in apertione vene fit euacuatio vniuersalis a
toto corpore non tamen ab omnibus venis equali-
ter ut visum est. Licet etiā vene a toto corpore eua-
cuent non tamen in eis est timor equalis ymmo ce-
phalica secundum Rasim septimo alinansoris est se-
curior. Et basilica ē magis timenda ⁊ cardiaca etiā
multum est timenda licet minus q̃ basilica. Cepha-
lica est securior quia neqꝫ iuxta eam est neruus neqꝫ
arteria neqꝫ supra eam. Sed sub cardiaca est neruus
⁊ altius supra eam est neruus subtilis ideo timenduꝝ
est ne incidatur neruus. Basilica est periculosa val-
de quia est sub ea arteria et iuxta eam est neruus et
musculus ⁊ ideo est timenda valde. Scises siue salna-
tella non est periculosa sed tamen subtilis est et ideo
ut aperiatur melius est qꝫ ponatur in aqua calida .
In pede sunt tres vene scilicet sciatica sophena et ve-
na poplicis . Et hee aperiuntur cum volumus tra-
here sanguinem ad partes inferiores ut in prouoca-
tione menstruorū ⁊ illa que est in poplice secundū
Auicennam magis valet q̃ sophena aut sciatica qꝫ
propinquior estatrici et ideo melius potest ab ea
trahere. Sophena vero a virga testiculis et

a matrice sanguinē attrahit. Sed sciatica ab anchis
remibus ⁊ mēbris que sunt situata versus partē su-
uestrem melius trahit. Sopbena vero a matrice et a
mēbris positis versus partem domesticam licet sint
rami unius vene. In medio frontis ē vena una que
aperiēda est in antiquatis passionibus faciei ut in
morphea et impetigine scabie et in passionibus ocu-
lorum prius tamen debet fieri minutio de cephalica.
Et similiter est una vena in naso. Et in utriusq; ap-
tione debet collum ligari et postea aperiiri una ante
altam per ligationem enim colli melius manifestan-
tur. In labiis etiam sunt vene que aperiuntur prop-
ter apostemata existētia in ore aut gingivis cepha-
lica tamen prius minuta. In palato sunt quattuor
vene que si aperiātur valent fluxui reumatis ad den-
tes in eis facientis dolorem. Et iste vene sunt mani-
feste et debent aperiiri materia digesta. Item quedā
sunt vene in angulis oculorum versus frontē ⁊ ape-
riuntur in passionibus oculorum cephalica prius
minuta. Item quedam sunt vene sub lingua que ape-
riuntur in squinancia cephalica prius minuta. Item
vene que sunt in temporibus inciduntur ppter emi-
graneam ⁊ propter dolorem magnum capitis ⁊ egri-
tudinē capitis diuturnam et iste sunt quas vocat
Upocras et Avicenna iuueniles quarum incisio re-
dit hominem impotentem generare. Item in collo
etiam sunt vene que vocantur guides que minuēde
sunt in principio lepre et maxime tamen anhelitus
angustatur. unde ⁊ in squinancia impediēte anbeli-
tum minuuntur.

Si dolor ē capitis ex potu lympha bibat
Ex potu nimio nā febris acuta creatur
Si vertex capitis vel frōs estu tribulētur
Tempora frōsq; sil' moderate sepe fricentur
Morella cocta nec non calidaq; lauentur

In hoc passu autor duo notat. Primum est qd si dolor capitis accidat ex potu nimio ⁊ maxie vini vel alicui⁹ alteri⁹ pot⁹ quo cōtingit hoīes inebriari tūc supbihi debet aqua frigida q̄ sui frigiditate atq; ingrossatione impedit ne sumi ex tali potu eleuati cerebrum leuāt uel ad ipsū eleuent. Scdm ē qd si summitas capitis vel frons nimio calore vexet tūc debēt tempora et frons moderate fricari ⁊ postea debēt ex aqua decoctiōis morelle calida lauari quia morella q̄ a cōibus medicis solatru⁹ dicit' habet infrigidare quia frigida est.

Temporis estiuū ieiunia corpora siccant
Quolibet ī mēse cōfert vōit⁹ quoq; purgat
Hūores nocuos stōachi lauat ābit⁹ ōnis
Eter antūnus hyems estas dñatur ī āno
Tēpore vernali calidus sit aer humidusq;
Et nullū tēpus melius fit fleubothomie
Ellus tunc hōi veneris cōfert moderatus
Corporis ⁊ mot⁹/ vētrīsq; solutio/ sudor

Balnea / purgent tunc corpora cum medicis
Estas more calet siccatur noscatur in illa
Tunc quoque precipue colerā rubeā dñari
Hūida frīgida ferclā dētur / sit venq extra
Balnea non psunt / sint rare fleubothomie
Utilis ē requies sit cum moderamine potus

In hoc passu autor plura notat. Primum est quod
ieiunare multum exsiccatur corpora in estate quia ex
quo estas de natura sua est calida et sicca ipsa resol
uit humiditates corporis que etiam resoluuntur per
sudores in estate multiplicatos et sic superueniente
ieiunio corpora plus exsiccantur quia absente hu
mido cibali calor nostri corporis agit in humidita
tes proprias ipsas exsiccando. Et ergo bene dixit
Ppocras septima particula aphorismorum / corpo
ribus humidas carnes habentibus famē adhibere con
uenit / fames enim corpora exsiccatur. Scdō ē quod vomitus
affert quolibet mēse quia per vomitum euacuantur hūiores
nocui cōtenti in toto ābitu stomachi. Et istud etiam
voluit Auicē quarta primi ca. decimotercio de iuua
mentis quod affert vomitus cum dixit quod Ppocras prece
pit vomitum fieri bis in unoquoque mense scilicet du
obus diebus continuis ut secundo die expellatur il
lud quod primo die non potuit expelli. Et per hoc
secundum Ppocratem conseruatur sanitas cum talis
vomitus mundificat stomachum euacuando fleuma et
colerā. Stomachus enim non habet aliquid quod mūdet ipsum
sicut intestina habent colerā rubeā ipsa mundificantem

Et postea Auicēna loco p̄allegato ponit plura alia
iuuamenta vomitus bene facti quorum primum est
q̄ confert grauitati capitis et hoc verum ē q̄n illa gra
uitas accidit ex materia humoralis vaporosa perue
niente a stomacho et mēbris inferioribus ad caput
Si enī grauitas capitis fieret a nocumēto p̄prio ip
sius cerebri tūc vomit⁹ magis noceret q̄ cōferret. Se
cundū est q̄ clarificat visū et hoc q̄n obscuratio vi
s⁹ puenit ex materia vaporali pueniēte a stomacho
ad ip̄os oculos / alias at nō. Terciu⁹ ē q̄ aufert fasti
diū .i. nausēā et abhominatiōē remouēdo et euacuan
do humorē a stomacho qui ē cā fastidii. Quart⁹ ē
q̄ cōfert ei ad cui⁹ stōachū descēdit colera corripēs
ei⁹ cibū. Quintū ē q̄ remouet abhominatiōē q̄ fit p̄p
ter vinctuositatē. Sextū ē q̄ remouet casum desiderii
et illud quod facit desiderare acut⁹ pōticum aut ace
tosum q̄ vomitus remouet cām oīm istaz dispositi
onum iā remota cā remouet effect⁹. Septimū ē q̄ cō
fert laxitati .i. cachecie q̄ p̄cedit ydropisiz euacuan
do materiā talis laxitatis et mundādo stomachū. Oc
taui⁹ ē q̄ confert vlcērib⁹ in renib⁹ et vesica diuertendo
materias currētes ad illa loca ad partē oppositam.
Nonū est q̄ etiam cōfert lepre maxime q̄n fit cū vo
mitruo forti sicut elleboro quia talis vomitus eua
cuat materias que sunt in locis remotis et difficilis
eradicationis ex quibus fit lepra. Etiam vomitus
corrigit digestionem primam ex qua alie digestiōes
melius fiunt vñd lepra peccat in corruptione diges
tiue. Decimū est q̄ confert malicie coloris in cute
ex aliquo humore diuertendo ipsum a cute.

Undecimū est q̄ cōfert epilentie stomatice euacuan-
do humorē cōtētū in stomacho ex cui⁹ effumatione
causat epilentia. Duodecimū ē q̄ cōfert ycterice ma-
xie illi q̄ ē ex opilatōe nā ppter motū fortē ī vōitu
materia opilās omouet ⁊ remouet a loco ī quo faci-
ebat opilatōnē. Siſiter euacuat materia fleumatica
p vomitū q̄ cōittr ē cā isti⁹ opilationis. Decimūter-
ciū ē q̄ cōfert aſmati euacuādo materiā aſcedentē ex
stomacho q̄ fouebat materiā aſmatis. Et etiā calefa-
ciendo mēbra ſpiritualia et pulmonem ex quoz cale-
factione ſequit cōſumptio ſupfluitatum facientium
aſma. Decimumquartum est q̄ confert tremori ⁊ pa-
raliſi euacuando materiaz iſtarum paſſionum. Deci-
mumquintū q̄ confert habentibus vlcera nigra ma-
gna ſuper partes extremas diuertendo humores a p-
tibus extremis. Et licet vomitus debite adminiſtra-
tus iſta conferat iuuamenta ſuperflue tamen factus
multa inducit nocumenta quia debilitat ſtomachū
⁊ reſoluit ipm ⁊ facit eum aptum vt materie fluant
ad ipſum et obeſt pectori ⁊ viſui ⁊ dentibus et anti-
quis capitis doloribus ⁊c. Prout dicit Auicenna
quarta primi capitulo decimoquarto. Terciū quod
notat hic textus eſt q̄ quattuor ſunt tempora anni
ſcilicet Ver Eſtas Autumnus et Hyems prout ma-
niſeſtum eſt. Et inter iſta tempora ver eſt calidū et
humidū ⁊ hoc reſpectu alioz tempoꝝ licet in ſe ſit tē-
p⁹ tpamento attinens vt vult Galienus in de cōple-
xionibus. Et ex iſto ſequit q̄ iſtud tempus magis
aptum eſt fleubothomie quia magis eſt multiplicati-
uum humorū q̄ alia tpa. Et ergo etiā iſto tempore

potest conuenire moderat⁹ vsus coitus ⁊ motus tem-
peratus ⁊ ventris solutio siue fluxus ⁊ sudor tempe-
ratus ⁊ similiter balnea temperata ad diminuen-
dū repletionē. Et ergo etia⁹ istud tempus aptum est ad
purgationem corporis cum medicinis. Quartū est
q̄ estas calefacit ⁊ exsiccāt ⁊ ergo in ipsa etiam mul-
tiplicatur colera rubea que calida ē ⁊ sicca. Et pp-
ter hoc etia⁹ in estate fercula debent esse frigida ⁊ hu-
mida ad remouendum dispanctiam caliditatis ⁊ sic-
catis ex cōplexione estatis inductā. Et debet fieri
abstinentia coitus cum talis etia⁹ exsiccet. Et absti-
nentia a multis balneis simili de causa. Et rara fleu-
borrhomia eadem de causa nisi necessitas homine⁹ cō-
pellat. Et debet fieri quies ⁊ paucus mot⁹ q̄ quies
humectat ⁊ multus motus nimis exsiccāt. Et debet
homo predicto tempore vti potu cū moderamine et
maxime frigido quia ex superflua sumptione potus
frigidi propter apertionē pororū aliquñ sequit sub-
ita infrigidatio corporis vñ paralisis siue laxitas mē-
broz vel mors subita. Nō q̄ nos defendat qui eterna-
liter viuic ⁊ regnat.

Hoc op⁹ optat quod flos medicine vocat

Incipit liber de conseruatione corporis seu de re
gimine sanitatis cōpositus per magistrum Arnoldū
de villa noua.

Prima pars vel consideratio sanitatis cō
seruande pertinet aeris electioni naz inter
ea que necessario approximant humano
corpori / nihil est qđ imutet fortius ipm
qđ aer cum per os ⁊ nares ad cor ⁊ arterias inspirā
do peruenit cuꝫ qualitibus suis / et per omnes arte
rias immiscet spiritibus corporis per quos omnes
actiones vite corporalis perficiuntur. Ideo regalis
prudencia que ad proprie sanitatis conseruationeꝫ
studere debz propter salutē regni nūqđ negligat quā
tum facultas concedit eligere aerem tam in partibꝫ
regni qđ in mansionibus locoz ad que inhabitando
declinat.

De electione aeris.

Am cum in parte regni elegerit diutius habita
re iuxta differētiās partium ani in qua salubri
or ⁊ purior viget aer dupliciter prouidet utilitati
cōmuni. Primo quideꝫ in conseruatione proprie sa
lutis a qua diriuatur salꝫ totius multitudinis cui
preest. Secundo vero qm prouidet multitudini quo
ad eius presentia / nō soluz autē corpori est accōmo
dus aer purus sed etiā menti / nam ōnia mentis ope
ra siue in apprehendēdo siue in iudicādo clarius ⁊ p
fectius exercent in aere puriori. Ex qua considerati
one non modice regis prndencia sublimat / cum per
hoc publice utilitati prouideat valde in procurādo

claritatem cognitionis ⁊ industrie naturalis non so-
lum mente propria sed totius consilii unde manat gu-
bernationis influētia toti regno ad quod bonū pro-
creandū quātum ei possibile fuerit ipse rex obligat
ex proprio maiestatis officio/cum non tm naturali-
bus documentis sed cotidianis constet experientis
q̄ aeris impuritas atq̄ grossities ingenii ebetat ap-
prehensionē obtundit/iudiciū obscurat/cognitiones
infatuat et obligat affectiones. Ea igit̄ pars ad ha-
bitandū diutius eligat/ubi fuerit in substātia pur⁹
aer/ ⁊ in qualitatibus temperatus iuxta differentiā
tēporis. Nam in estate querēdus est pur⁹ ⁊ ex circū-
stantis habitationis declinās ad moderatā frigidit-
atē ⁊ e contrario in hyeme/ubi aut̄ purus ē aer/ibi
ver ⁊ antiūsus existunt in qualitatib⁹ tēperati. Sed
quia frequēter cōtingit q̄ ubi purus est aer subitis
ventoz flatib⁹ agitat̄. Ideo tūc corp⁹ rarū de faci-
li ledit̄ alterationibus repentinis cū leuiter ad eius
interiora penetret ventus/maxime si flauerit veluti
per canalem propter quod expedit in locis ventosis
vestibus operiri. Sed colericis ⁊ sanguineis congru-
it vestis ex lino vel serico interclusa bōbace/nam ta-
lis vestis sanguinez nō inflāmat/nec estuare facit et
a ventoz ingressu partes protegit circumtectas ⁊c̄.
In mansione vero que precipue deputabit̄ ad iacen-
dum cauebit̄ ne sic aer cōclusus ⁊ non habēs liberas
expirationes sicut in aliquibus domib⁹ testudino-
sis que pauca et parua habēt spiracula vel reumati-
cis sicut in subsolaris quorū solū non est pauimē-
tatum. In talibus enim mansionibus aer est nimis

grossius et facientes maxime tormiētes in eis multum
grauat in capite et in pectore facit enī eos obtusos
pigres et somnolentos cor constringit anhelitum in
durat faciendo respirationē difficilem et voces apu-
rat et obscurat. Preterea si necessitas urgeret in tali
domo iacere subtiliter in hyeme depuret aer cū igne
maximo facto de vitibus siccis aut rore marino vel
brusco vel similibus lignis nō fumantibus sed faci-
entibus flāmam clarā. In estate vero cuncta spira-
cula teneant aperta ut solum irrigetur et in ea parte
laceatur per quā liberius gredi potest aer. Et si ster-
ni debuerit virentibus plantis caueat ne sint aquo-
se ut iuncus grossius sed bona et mollis herba scilicet
mirto vel salice aut similibus et talis comus poterit
in hyeme cum ligno aloes aut thure sub hungari aut
ligno iuniperi vel cipressi. Estate vero cum sandalo
aut foliis mirri siccis aut virgia eis vel rosis siccis
quibus etiam si copia suppetat soluz sternet aut saccel-
li repleantur ex eis et collocentur circa puluinar lecti.
Cum autem frigora cogent vri bñficio ignis cauen-
dū est ne nimis approximetur aut diu seteat ad
ipsum et maxime sumpto cibo et vultu appposito/ nā
rara corpora depauperat spiritu reorū impedit di-
gestionem et eberat visum et acuit sanguinē et causat
vertiginem. Sed torso ad ignem conuerso/ eius bñ-
ficiū moderate sumatur. Si vero fuerit coram ocu-
lis et maxime prope/ conuenit aliquo propter ocu-
los interponi.

De exercitio corporis.

Est considerationem aeris ideo consideratio se-
quitur exercitii quoniam naturaliter debet refec-
tionem precedere propter duo/ quorum unum est quod
calorem excitat naturalem per quem est cibi digestio
celebranda. Unde expedit quod cibus qui sumitur eum
inueniat excitatum et non sopitum/ aliud est quia super-
fluitates corporis resoluit et preparat expulsionem /
quibus in corpore manentibus natura nequit suas
perficere actiones. Etenim calorem naturalem obtun-
dunt et meatus impediunt per quos debet alimentum
transire. Unde natura corporis impedita manet do-
nec superfluitates cibi preteriti fuerint exclusae perfe-
cte. Quamuis autem grosse superfluitates ut intestina-
les et vesicales ab aliquibus corporibus egredian-
tur absque exercitio tamen subtiles que per poros cu-
tis habent expelli et que ut plurimum aggregantur
inter lacertos membrorum et inter cutem et carnem raro
nisi per exercitium educuntur a corpore sano/ tum quod
raro sudat/ tum quia rarissimum est quod aliquis ita per-
uiuat siue cibetur quod calor naturalis possit membrorum
superfluitates propter paucitatem consumere vel quod
ita sit fortis quod possit quascunque superfluitates va-
stare cognouit enim ante cibum exercitari/ sed come-
dentibus parum sufficit exercitium modicum. Habes
autem qui copiose reficiuntur maius est necessarium et econuer-
so/ nam his qui parum exercitantur sufficit modica leuique
refectio. His ergo attentis in prandio et cena premitte
exercitium moderatum et uniforme. Moderatum quidem
est ex quo alacrior quis efficitur et membra etiam leuiora
nam si doluerit aut inde fatigata premerit procul dubio p2

fuit immoderatio/ et ideo cum fatigatio inchoat cessan-
dum est ab eodem. Uniforme vero dicitur quoniam inferio-
ra et superiora proportionaliter excitantur siue peditan-
do siue equitando vel aliter exercitium peragatur.
Unde qui peditando exercitatur debet aliquando incli-
nari ad colligendum manibus aliquid placidum vel
operandum. Equitans vero siue ascendendo vel des-
cendendo mouendo equum non solum pedum colum-
nas sed dorsum moueat/ et manus et brachia/ maxi-
me si venationi operam dederit. Illa tamen in pro-
posito species motus vel exercitium eligit debet per
quam semper illesa permaneant regalis maturitas et
honestas. Quapropter ludus pile aut lucre cum coe-
tanis nullo modo regi congruit quoniam personam ipsius
contemnibilem reddit. Illud etiam publice utilitati
nimium derogat.

De balneo.

Est considerationem exercitii/ consideratio bal-
nei sequitur. Ideo quia defectum supplet ipsius
nam in regimine sanitatis illi solum balneant in quibus
propter omissionem exercitii et copiosam refectionem
multitudo superfluitatum aggregatur in lacertis et in
tercutaneis regionibus aut quibus propter multitudinem
sudoris in exercitio vel alia causa lotio corporis est
necessaria. Et ideo balneum stupide competit primis ad
prouocandum sudorem. Aliis vero balneum aqua ad abluendum
sed in proposito neutrum balneum locum habet nam corpori tractato
per sanguinem humectatum si moderate cibetur et exercitetur nec con-
gruit sudare/ nec necesse est ablui propter sudoris vesti-
gia. Sed si propter eius exercitium sudoris prouocatum

aliquā sequeretur necessitas abluēdi. Cauendū est ne corpus mergatur in aqua notabiliter calida/ sed sic tepida velut illa que solis feruorib9 estate calescit/ et rose unico feruore bullite proiciantur in balneo. Columne tñ pedū ad cōseruationē sanitatis visus et audit9/ atq; memorie sepe lauent9 et fomentent9 cū aq̄ tēperate caliditatis / et talis lotio fit in sero circa introitū lecti dieb9 illis in quib9 nō cenare contingit lotio vero capitis nō tradetur ultra viginti dies / nec in ebdomada plusq̄ semel fiat/ nec vnq̄ stōacho repleto/ sed ante prādiū vel post ipm et ante cenā si proponat cenare

De refectionib9 .

Est cōsiderationē exercitii sequit9 consideratio refectionis duplici rōe/ quarū p̄ma ē qm exercitii corp9 ianit/ et in anito corpori debet refectione. Secūda vero ē qm exercitii in aniendo prouocat appetitū cibi qui nominat9 fames que nihil aliud est q̄ p̄co nature ad iudicandū necessitatē cibationis/ d cor pore nāq; sano tunc est certū q̄ indiget cibo qm māifeste famescit. Et ideo specialiter habentib9 tēperatū corp9 et sanguinē habundantibus pre aliis nō expedit sumere cibum/ donec esuriant/ natura enī mēbrorum non āplectit9 sed respuic ipm. Et ideo cib9 q̄ sumit9 absq; appetitu nature velut grauis sarcina fert9 in stomacho/ et aliis mēbris. Preterea magis corrūpit9 in eis q̄ conuertat9 in ea/ nāq; respuunt ipm vel conantur tepide in substantiā suā cōuertere. Quāobrem patet ex eis q̄ sanis corporibus in qualibet parte anni/ nulla secundum naturam est alia congrua p3

hora cibationis siue in prandio siue in cena/nisi qñ
natura comedere appetit. Et hoc testat q vulgaris
obseruãtia tēpestiue cenandi/nō habet in sanis exis
tentiam rationis. Sed ex leui conceptu manet im
peritorū/ et obseruatur ex indiscreta cōsuetudine po
pulari. Sument⁹ ē ergo cibus appetente natura nec
diu etiā post esuriē debet sumptio tardari/nisi quia
sancte constitutionis ecclesie/ vel honesta occupatio
aut religiosa deuotio qñq suggerunt ipsam esuriem
tollerare/debet etiā taliter mensurari cibatio ne sto
machus tentione grauetur. Sicut enim nocet cibus
sumptus āte tēpus predictū/sic etiā nocet si sumat
imoderate/ ad quod vitādum expedit vt duo viten
tur/ primū ē imperfecta masticatio per quā magna
fit nature iūria cū nō reddat ei quod ex prima insti
tutōe debet. Ad hoc enī dentes a natura sunt ordia
ti vt pfecte cōminuat cib⁹ anteq transmittat in lo
cum digestiōis. Cum enī cib⁹ nō ē liquid⁹ aut p ar
tificium cōminut⁹ valde naturā sui corporis defrau
dat qui suis dentib⁹ pfecte nō cōterit/nam aptitudo
cōterendi nec stomacho nec ceteris mēbris interiori
b⁹ est cōcessa. Quapropter necesse est vt ledant a ci
bo imperfecto masticato dupliciter. primo q plus
inde sumit ex quada deglutiēdi voracitate. Secūdo
qm deglutit⁹ imperfecte digerit/ et per consequens
corp⁹ ad multas preparat passiōes/ et ideo voraces
frequēter egrotāt et nūq ad naturalē pueniunt senec
tutē. Scdm at q metu relectiōis imoderate d vitari
ē varietas ferculoz i vna mēsa/ et maxie si fuerit de
licata. Citi⁹ enī lassat et deficit appetit⁹ in sumptōe

unius cibi q̄ diuersorū qm̄ blādimēta saporis p̄uo
cāt eū ad plus sumendū q̄ stōachus possit digerere
propter hoc etiā qm̄ difformitas ferculorū ē tāta q̄
vnū ē facilis reliquū vero difficilis digestionis ne
cesse ē vt debita nutritio mēbroz impediat quia cū
peius digerat vnū q̄ aliud ⁊ cōmisceant adinuicē
aut cum digesto illabit indigestū / aut si vsq̄ ad per
fectā digestionē alteri⁹ remāserit corrūpet veluti si
carnes pulloz ⁊ vaccine insit decoquerētur. Accidit
etiā q̄ qm̄ fercula varia multa sunt numero duobus
mōis ipeditur p̄fectio digestiōis. p̄rio qz comedens
ad frequētius potatū iouicitur frequēs at potus di
gestionē impedit / quēadmodū frequēter supfundere
aquā olle ipedit eius feruorē. Scdo qz inter primū
ferculū ⁊ vltimū magnum ē interuallū / propter qd
inchoata digestio primi / a cruditate supueniētū im
pedit q̄ oīa nocumēta vitātur p̄ sumptionē vni⁹ fer
culi aut duoz ad pl⁹ tñ inter ea non cadit notabile
interuallū / ⁊ q̄ nō sunt valde difformia quantū ad
habilitatē digestionis. Et ideo qui paucis vescunt
ad extremā ⁊ mundā pueniunt senectutez. Qui vero
studēt ad multitudinē ciboz incarcerationē vel ante
senectutē extinguunt / uel eoz senect⁹ itēpestiua erit
⁊ valde imunda sicut i habitacōib⁹ septētrionis fre
quēter occurrit / ⁊ nō solū hora refectionis ⁊ quātitas
sed etiā qualitas ciboz debet attēdi sic scz vt illi su
mantur qui corpori congruunt secundum exigentiā
nature ipsius ⁊ temporis / ⁊ qui non congruunt eni
tenter. Vnde qui naturaliter dispositus est / ad pati
endum fluentes emorroydas et pulsantes vitare p x

debz acuta/ ⁊ salsa nimīū ⁊ dulcia quecūq; cōstipāt
de quibz infra dicit̃.

De regimine potus.

Vnc autem cōuenit de regimine potus in gene
rali tractare/circa quod breuē natura p̃bet sa
nis corporibz regulam scz ut potetur qñ ipsa requi
ret/hoc est qñ veram sitim aliquis patiet̃. Tunc ac
est vera sitis qñ in ore stomachi percipitur estuatio
quod nunq; in sanis corporibus nisi sumpto cibo
contingit. Vnde cū talis sitis est manifesta sumēdū
est potus et sobrie qualis nature corporis et tēpori
debetur. Est enim in proposito cauēdum ne sit vinū
acutum vel igneum aut grossum et dulce/ sed in esta
te album vel roseum in hyeme subrubeum et in sub
stantia semper clarum atq; subtile cuius sapor sit sim
plex ⁊ amicabile ⁊ odor suauis/et ex talibus eligan
tur semper debiliora / que minus tollerare possint a
que mixturam. Corporibus enī temperatis sangui
neis ⁊ colericis vtilius est vinum debile naturaliter
cum modico aque q̃ vinosum fractum cum multa
aqua. Sic igitur in proposito parz q̃ expedit omni
no vitare quecūq; vina que conficiunt̃ gipso vel
calce / vel que conseruantur in vasis pice linitis et
eadem ratione vitandum ē neectar nisi cōficeretur se
cundum formaz inferius scriptam/patet etiā ex pre
dictis q̃ vinum nouū perfecte clarificatū ē in pro
posito veteri semper vtili⁹. In siti vero mentosa in
qua nō estuat orificium stomachi sed arefcit vel os
aut palatum propter puluerē aut motum aut aeris
calorem ⁊ siccitatem non expedit bibere/ sed sufficit

gargarizando vinū bene limphatū aut aquā partes
predictas humefacere vel emū dare vñ si magis pla
ceret succosos fructus masticare ⁊ abicere/ vel modi
cum succi deglutire propter gutturis ariditatem erit
expediens.

De quiete ⁊ dormitōe.

Est refectioneꝝ ordine naturali quiescere cōue
nit atq; dormire. Cibus enim ad hoc recipitur
vt digeratur ⁊ digest⁹ cōuertatur in mēbroꝝ substan
tiam. Digestio vero cibi ⁊ maxime in stomacho/ vbi
recipitur cum totalitate sue difformitatis ad mem
bra nequit cōpleri nisi calor naturalis per queꝝ di
gestio celebratur quantum possibile est coadunetur circa
locum digestionis. Quapropter immoderate nō cō
uenit refectionis ambulare sumpto cibo vel vigilare vñ
laborare. Maxime si corp⁹ eoz nō habūdauerit na
turali calore/ qm̄ in motu et labore distrabit calor
ad mēbra q̄ motu exercetur/ similiter in vigilātib⁹ da
to qd nō moueāt colūnas pedum ⁊ manuū nihilomi
n⁹ ad organa sensuū ut audit⁹ ⁊ visus ⁊ ad ip̄z cere
brū vbi meditatiois opatio exercetur calor naturalis
distrabit qm̄ sine ip̄o nulla vite opera pñt in corpe
p̄fici. Que oīa recte cōsiderātes phisici dixerunt con
corditer qd potior hora maioris refectionis ad obser
uāduꝝ sanitatē ē vespertina/ p̄pterea qd nox refectioni
succedit. Ex q̄ multa bona pueniunt necessaria
digestiōi p̄ficiēda. Primum ē frigiditas aeris etenī in
aere frigidus fortior ē digestio q̄ in calido/ qm̄ p̄ frigi
ditatē aeris coadunatur calor naturalis in cibāo corpis
⁊ p̄ calorem ip̄ius aeris disgregatur versus exteriora/

propter quod ut plurimum comedunt amplius in frigoris habitationibus in hyeme. Secundum est tranquillitas mentis et corporis / quoniam de nocte cessant meditationes et occupationes diurne. Tercium est somnus quietus / nam sub silentio noctis nec strepitu vel clamoribus interrumpitur nec occupationibus impeditur / nec luce feriente oculos / breuiatur. Ergo qui moderate reficitur sumpto cibo sedeat et quiescat / tam mente quam corpore / sedendo audit non amara nec subtilia sed placida que fuerint facili intellectu ut sunt regum et sanctorum historie vel musice melodie. Cum autem somnus aduenerit protinus dormiat Sed de die maxime in estate dormiatur in loco frigidiori et obscuriori et maxime tranquillo dum tamen non sit reumaticus. Pedes quoque discalcientur et cooperiantur nam dormire calciatis pedibus et tibis maxime in estate fumos reflectit et corpus estuare facit et inquiri propter quod impeditur digestio / visus obscuratur et mens ebriatur / cooperiendi vero sunt ne nimium infrigidentur / et similiter caput in somno plus quam in vigiliis cooperiendum / nam cum calor naturalis in eo coadunetur circa mediam corporis regionem / extrema remanent modico calore munita / et ideo tunc facilius potest a frigore ledi maxime si aer frigidus quasi per canalē propulsus a ventis penetrat membra / cauendum est etiam ne indirecto capitis fenestra vel spiraculum sint aperta. Qui vero sani sunt corpore debent in primo somno super dextrum latus dormire / ut epar quod circa cor plus habundat naturali calore subiaceat stomacho / tanquam ignis suppositus lebeti. Cum autem fuerit primus somnus expletus

nō ē necessarium his qui t̄pate reficiuntur amplius dormire. Sed si q̄n plus debito sumeretur / aut aliq̄d qd̄ esset graue ad digerendū tunc dormiens nō excitaretur a primo somno propter perfectionē digestionis sed propter stimulū superfluitatis aggregate in membris sicut vrine in vesica vel fumoz in laceratis aut sreat⁹ in pectore aut similiū / quibus expulsi urinando vel tussiendo uel mēbra tendendo adhuc expediens erit ad somnū redire qd̄ perpendet⁹ ex pōderositate capitis ⁊ grauedine palpebrarū. Et tunc ne fumis conclusis / epar supercalescat cōuenit iacere super latus sinistrum naz cibo fere digesto multo minor calor sufficit ad perficiendū digestionem q̄ crudo. Supinus aut̄ nunq̄ debet sanus dormire / ne superfluitates que fluunt ad palatum ⁊ nares refluāt ad cerebrum ⁊ subiungant memoriā. Sed excitatus potest expandidari supinus ⁊ pax̄ quiescere ad mēbrorum equationē ⁊ maxime iuncturaz spinaliū. Similiter sanis ⁊ stomachum habentibus calidū vel t̄patum non expedit supra ventrē dormire propter ceruicis contorsionē ⁊ stomachi compressionem. Illis quibus propter stomachi frigiditatem necessarium precipit⁹ ut super mollissima puluina ventres collocent ⁊ ingementur quantum minus poterūt collū torquere licet melius esset vētri cervical mollissimū ⁊ calidum applicare ac brachiis amplecti / vel cum lata fasciā lini superfirmare ut in somno adhereat. Sicut autem his qui moderate reficiuntur non expedit sumpto cibo deambulare / sic immoderate reffectis erit expediens priusq̄ dormiāt deābulare suauiter ⁊

diu quousq̃ depressum fuerit p̃odus orificii stoma-
chi. Et cū ōnis reffect⁹ debeat in somno tenere caput
⁊ pect⁹ ceteris partib⁹ altiora / magis in hoc expedire
immoderate repletis ne regurgitatiōe cibi grauetur
orificiūz stōachi / ⁊ p cōsequēs caput ⁊ mēbra spiri-
tualia. Sōno itaq; cōpleto studēdū ē diligenter emū-
dare corp⁹ a supfluitatib⁹ multiplicatis in eo nō so-
lum p secessūz aut urinādo / s; etiam p alias ptes vt
tussēdo ⁊ screādo ⁊ nares mūgēdo / caput pectinādo
⁊ faciem mentū aqua tepida lauādo. Coytus etiam
qui ad nature commodum ordinat⁹ exerceri debet ex-
pleto somno ⁊ corpore tēperato. His āt quoz iunc-
ture sunt debiles / aut quos emoroy de sepe vexāt si-
ue fluētes fuerint siue surde cauendūz ē diligenter ne
famelici coeāt / vel imēdiate post repletionē / ⁊ maxi-
me si stimulis volūtariis excitaret⁹ ad hoc studiose
natura semper enīz spectāda ē vt ip̃a sponte req̃rat /
⁊ ex debitis interuallis ut natura possit effundere se-
men absq; dissolutione corporis ⁊ tormēto violent⁹
enīz coy⁹ est a cūctis hōibus cū terrore vitādis /
qm̃ omnes vires corporis āputat ⁊ in extremaz pre-
cipitat senectutem.

De ira ⁊ tristitia.

Upradicis igitur per ordinem obseruatis sci-
re conuenit insuper q̃ accidētia corpus effica-
citer mutant seu alterant / ⁊ in operibus mentis faci-
unt manifestā impressionē. Et ideo q̃ nociua sunt de-
bent studiose vitari ⁊ spāliter ira ⁊ tristitia qm̃ ira

supercalēfacit omnia mēbra ⁊ propter feruoreꝝ cor
dis omnes actꝝ rationis cōfundit/ Et ideo cauende
sunt eius occasiones nisi quātum ex precepto ratio
nis aduersꝝ illata cōcitatur. Tristitia vero corpus
infrigidat ⁊ exsiccāt ⁊ propterea maxie exterminatio
nē inducit quia cor cōstringit ⁊ spirituz obtenebrat
⁊ ingrossat ingeniuꝝ ebetat apprehensionem impedit
iudiciū obscurat ⁊ obtundit memoriā. Et ideo vi
tanda sunt eiꝝ obiecta nisi quātum ratio persuaserit
ad dejectionem vicioꝝ et mentis pulchritudinē re
formandā. Qui vero multis curis et sollicitudinibꝝ
distrabuntur ⁊ crebro pungunt gaudio sepe vacare
debent ⁊ honestis solatiis vt animus refloreat ⁊ spi
ritus recreentur.

De nutrimentis scꝝ cibis ⁊ potibꝝ.

Est generalia ouenit specialiter loqui de nutri
mentis ⁊ remedijs cōtra lapsus ⁊ intermittē
Primꝝ de cibis. Secundo de potibus. Sed quia cibo
rum quidam sumuntur in alimentum quidam vero
in saporem et condimentum. Ideo prius erit sermo
de alimentis. Quedaꝝ enim sumuntur ex terrenascēti
bus quedam vero ex animalibus. Et licet animalia
dignitate priora sint plantis tamen quia materia
sunt animaliuꝝ in eo qꝫ nutriuntur ex eis. Ideo terre
nascētia priora sunt animalibꝝ per naturā ⁊ rōem
nutritionis. Ex terre vero nascētibꝝ assumuntur
in alimētum quinqꝫ per ordinem scilicet Primo gra
na panifica vt frumentum/ordeum ⁊ siligo milium/
aueua/panicum et risi. Secundo legumina. Tercio
fructus. Quarto folia scilicet olerum et herbarum

Quinto radices ut sunt porri et cepe et cetera q̄ sub
terra suscipiunt incrementum. Frumentum autēz coc
tum frequentari non debet/ quoniam lumbricos mul
tiplicat et opilationes generat et disponit ad calcu
lum in renibus et vesica. Et similiter pulces de fari
na frumenti et quicquid fit de pasta frixa uel elixa.
Et idem est iudiciū de tritico quod vulgariter dici
tur alatera et amido/ licet sit leuius ceteris tempera
to tamen corpori non expedit istis uti. Et si forte
diebus iuniorum interdum placuerit sumere cōdi
antur cum multo lacte amigdalorum/ et prius forte
coquantur. Simula vero omnibus predictis min⁹
est nocina. Et adhuc minus colatur a furfuris que
si prius cum multa decoquatur aqua/ deinde cu⁹ lac
te amigdalorum erit in diebus iuniorum paratis
atq; colericis cibis leuissimus et utilis. Utilis tamē
erit ferculum ex ordeo factum mundato prius cocto
vsq; ad rupturam. Deinde loco cum aqua frigida
postmodum pistato et cocto cu⁹ multo lacte amigda
lorum vsq; ad mediocrem densitatem. Talis cibus ē
valde conueniens patientibus emorroydas pulsan
tes. Et simili modo debet fieri ferculū ex auena mū
data si magis placuerit licet sit minus utile q̄ p̄dic
tum. ferculum autem ex risi si fiat cum multo lacte
amigdalorum semper est utile corporibus tempera
tis ad vitandum tamen ad constipationem ultimo
debet sumi. Etiam in omnibus est cauendum ne ve
tustate corrupta sint/ vel appropinquent corruptio
ni et ideo farina et furfur et simula et triticū que plus
q̄ sex mensibus fuerint reseruata/ vitari debent a

corporibus temperatis atq; colericis. Et amidu; si plusq;. xii. mēses habuerit ⁊ nisi si plus octo mensib; fuerit extra corticē referuatū ⁊ maxime in regionib; calidis. Generaliter vero tenendū est q; si predicta omnia fumosi odoris percipiant vel acuti saporis aut terrei sp sunt euitāda.

De pane.

Ans autem semper deb; esse mediocriter fermētatus et parum saluus et nequaq; farina imbutus ⁊ ad vitandum constipationem prodesset ut sex tam vel septimam partē furfuris contineat. Cauendum tamen est ne sumatur calidus aut induratus. Si vero necessitas urget aliquando vesi bis cocto sumatur a principio remollicum in pingui brodio siue fuerit pinguedo carniū siue fuerit dulcis olei oliuarum aut amigdalorum ⁊ in diebus carniū frustra lardi baconis cum eo sumantur vel aliqua ventrem humectantia seu mollificantia de quibus infra dicetur.

De leguminibus.

Legumina autē nunq; congruunt tēperatis corporibus q; diu manēt in sanitate ppter ea conuenit in proposito ut eorum substantia vitet et maxime siccorum. Sed si de recentibus aliquando placuerit sumere gratia nouitatis expedit q; coquatur cum zinzibere et croco et in fine condiantur cuz lacte amigdalorum nisi cuz pinguib; carnibus coqueretur / quia tunc non oportet addere lac amigdalorum

Et inter cetera legumina min⁹ sunt nociua sanis cor
poribus pisa rotunda ⁊ cicera ⁊ fabe. Et istoz etiā
trium minus nociua sunt pisa rotunda et alba. Ge
neraliter aut quādocūq; legumina sicca sine carboni
bz preparant debet cepe rotundū ⁊ albū cōminutū
frixari cū multo ⁊ dolci oleo ⁊ eis adiūgi ⁊ ultimo
lac amigdaloz ⁊ hoc est maxime necessarium si faba
debeat comedi ⁊ precipue si fuerit de faba fracta/ le
gumina vero que cum lacte animalū preparant om
nino vitanda sunt in proposito. Sed in quadragesi
ma qñ diuturnus est opilantiuz vsus alimentorum
vt pisciuz ⁊ palentaz vtile est ad cōseruationem sa
nitatis in principio refectionis interdū sumere pu
retam cicerum aut pisor. Et hec est illa aqua quam
sapientes comedunt scilz vt pisa uel cicera in aqua
dolci remolliant per noctem ⁊ in eadez aqua sequēti
die bulliant duabus aut tribus fernoribus et tunc
colentur ⁊ colatura reseruet et appropinquāte hora
refectionis addat ei parum vini albi et modicum de
pulvere spicenardi ⁊ croco ⁊ sale in moderata quāti
tate deinde vnico fernore bulliatur ⁊ propinent in
principio refectionis vel ad pacandum ul si magis
placuerit fiant offe/ tale nāq; brodium mundificat
venas capillares epatis ⁊ vias vrinales et ideo pre
seruat a calculo in vesica et in renibus precipue si
pisa vel cicera remolliantur ⁊ coquant in aqua pre
dicta cuz petrosillino. Vulgares autē nimis decipiū
tur in eo qd credunt hanc vtilitatez inesse brodio ci
cerum remollicoz in lixiniō nāz tota substācia subti
lis ⁊ apertiuā p primā remollicionē separat exinde.

De usu fructuū.

117
Sus fructuū tpatō corpori nō cōgruit in vīa
cibi/ sed potius medicine videt̃ ad p̃seruandū
ip̃m ab aliquo accidēte nociuo qđ ex cōcurrētib⁹ p̃t
timeri. Et ideo moderate ⁊ ordinatē cōuenit ut eis
utatur/ considerata semper utilitate q̃ speratur acq̃
ri per sumptionē ip̃oz/ nō enim ad voluntatē sumen
di sunt/ sed ad euidentē utilitatē. Nam uti fructibus
ad voluntatē cōseruationem impedit sanitatis. Est
igit̃ aduertendū qđ corpora q̃ fructib⁹ nō vtuntur
pro alimento / debēt in qualibet parte āni cōsiderare
qualia possint accidētia nociua incurrere vel ex qua
litatib⁹ aeris vel ex nutrimentis illi⁹ tēporis ⁊ secun
dum hoc fructibus magis uti cōgruit ad obuiandū
accidētibus illis meliori modo. Sūm igit̃ in estate san
guis feruore aeris inflāmat̃ in ip̃a vero ⁊ autumno
siccitate acuit̃. Ideo tunc expedit ad tēperādum san
guinē uti frigidi⁹ ⁊ humidis fructib⁹. Similiter qñ
estiuo feruore mēbra rarificātur ⁊ facili⁹ ab eisdem
exalant calores naturales ⁊ spūs. Ideo tūc expedit
uti fructib⁹ cōstringētib⁹ poros quales sunt stiptici
Sic̃iter tunc cōpetit vs⁹ acetosoz ad frāgendū co
leraz acūmē. Siccitas etiā t̃pis q̃ ventrē cōstipat se
pe requirit frequēter estate ⁊ autumno vsum ip̃orū
Et similiter quoq̃ prosunt ad somnum prouocan
dūz ubi a siccitate temporis impeditur/ vel ad siti⁹
compescendam vel ad estuationem cordis et epatis
⁊ orificii stomachi mitigandum. Quibus omnibus
diligenter consideratis facile quisq̃ poterit estate ⁊
autūno vsum fructuū moderare ad regimē sanitatis q

Quicumq; ad cōseruationem sanitatis intēdit debet
hanc regulam generaliter obseruare scilicet q; nunq;
utatur fructibus tam coctis q; crudis donec in ar
bore fuerint cōsecuti perfectam maturitatē exceptis
moris quibus utendum non est/postq; ex perfecta
maturitate nigrescunt/qm sunt cibus araniaz et san
guinem inficiunt ac putredini preparāt et bñbones
et carbunculos et antrates multiplicāt. Et ideo in re
gionibus calidis āno quo talium moroz copiosus
est vltus epidimia regnat/nisi per fluxum vētris im
pediatur. Secunda vero regula q; abstinēdum est a
fructibus qñcunq; multiplicantur in eis vermes aut
interius tabescunt quod in vulgari cathalanorū vi
citur endecar et cognoscitur per hoc quia fructus ex
terius non est naturaliter coleratus nec habet natu
ralem medullam. Tales enī fructus generant conti
nuas febres nisi forte superfluitates eoz per fluxuz
vētris aut fortē laborem et copiosos sudores a cor
pore resoluantur. Tercia vero regula precipit ne
fructus diuersi sumantur simul quātumcūq; sint in
naturis vel effectibus propinqui. verbi gratia si de
buerint praua sumi ad ventrem mollificanduz non
expedit cum eis cerasa sumere simul / sed sufficit ut
hec vel illa sumantur in principio refectionis. Simi
liter quoq; tempore quo ficus et vne reperiuntur nō
expedit ut simul sumantur. licet vtraq; prosint ad
ventrem mollificandum sed sufficit alterum et maxi
me ficus. Quibus ad hoc ut efficaciter mollificent
debet brodium superbibi/ vel alius liquor. Sed ha
bētibus epar et stomachū calidū et cunctis colericis

quales sunt habitatores affrice et libre / tutius est
aquā frigidam superbibere. Ceteris autē vinū limpha-
tum. Si vero debuerit vna sumi propter vētris so-
lutionem. Cauendū erit ne sumatur in mensa sed lon-
ge ante / maxie si fuerit recens / qm̄ non solū generat
ventositatem / sed etiam facit bullationē. Et ideo sub-
uertit cibum et perturbat digestionē. Et vuis sump-
tis nullo modo vinū superbibatur sed brodium tm̄
uel aqua frigida. Si tamē in mensa debuerit vna su-
mi / cōuenit ut mltis dieb⁹ p⁹ collectionē fuerit reser-
uate uel cum aqua feruenti superfundatur / primo et
secundo cum aqua frigida. Idem quoq; de persicis et
antepticis comparatis ficub⁹ et vuis debet intelligi
nam persica sumuntur interdū in principio prandii
ad ventris solutionem ab his maxime quorū epar
calidum est et siccum sed non expedit ut tunc ficus
sumantur et multo minus vna / sed sufficit ut antep-
sica uel psica tm̄ sumant⁹ et maxime duratiua q̄ maio-
ri habundant aquositate. Et econuerso vero in his
quorū viscera frigida sunt et humida quia plus eis
molliora cōpetunt et si predicta necessitate cogantur
aliquā duratiua sumere prius remolliantur in vino
puro maxime si fuerint ipso die collecta / nam que p⁹
collectionē soli biuo vel triduo exponunt⁹ sapidior
et salubrius tunc sumuntur. Si tamen habentes visce-
ra calida deberent sumere ficus in notabili quanti-
tate tunc expediret eis premittere persica vel antep-
sica ficub⁹ vel poma bene matura et aromatica cru-
da estate et cocta in hyeme vel saltem eligant ficus
muzas scilicet quarum sapor participat manifestam q2

acredinem per naturam. Electissime namque sunt fici
quaz rubea est medulla et sapor muzus et tales com
petunt maxime iuuenibus / et quaz est complexio ca
lida vel temperata. Predicta vero regula similiter
locum habet in fructibus qui sumuntur ad mitigan
dum feruorem sanguinis ut sunt cucumeres et melo
nes vel citrulli vel adfrangendum acumen valoris
ut sunt acetosi fructus. Nam cucumeres melones
vel citrullus simul non conuenit sumere et si in mensa
sumantur parum debet sumi ex eis / et ex cucumeribus
sola medulla. Et ante cibum iuuenibus dico et habē
tibus viscera calida / verū tamen estiuis temporibus
non incōgrue sumuntur ab eis in fine cene ut diafrag
mati et superioribus mēbris estuantibus propter p
cedentis diei feruorem et ariditatem efficacius miti
gium prebeatur maxime cum somnus debeat subse
qui et ex hinc patet ratio propter quaz persica et ma
lagranata dulcia plus conferunt sumpta in fine ce
ne cum moderamine quā in principio / licet sint fructus
aquosi nam ariditatem et estuationem superiorum
partium efficaciter mitigant et suauez procurant som
num. In his etiam qui acutis et crudis vescuntur in
cena ut assaturis obtundunt fumoris acumen. Ta
men si longe ante cenam sumeretur medulla cucume
ris aut melonis ad mitigandum sanguinis feruorē
utilius esset. In fine vero cene sumantur persica vel
malagranata vel poma electa cruda vel assata et in
frigidata cum modico panis. Acetosi quoque fructus
qui sumuntur ad coleram obtundendam / et excitan
dum appetitum longe ante prandium sumi debent

ut malagranata vel in principio sicut cerasa tantū
aut mora imperfecte matura. Siue tamen in princi
pio siue longe ante nihil superbibendu3 est / nisi for
sitā timeretur in his qui longe ante sumuntur q̃
eorum acetositas offenderet guttur et orificium sto
machi vel spiritualia tunc enim expedie parum bro
dii vel vini bene limphati aut zucaram purazumme
diatē post sumere. Et ideo tales si sumpserint in ieu
nio acetositatem malagranati aut citranguli vel li
monis debent cum sucaro sumere. Predicta similiter
regula tenet in fructibus qui comprimunt vel con
stringunt quia multi simul non debent sumi. Et ideo
sumptis sarmeneis non debent pira fr̃ni et sump
tis piris est abstinendum a coctanis / et sumptis coc
tanis respuenda sunt sorba et mespula et econuerso
S3 circa fructus comprimentes multe occurrunt di
uersitates nam quidam cōprimunt sola grossicie at
q̃ grauitate substantie sicut auellane crude. Quidaz
vero cōprimunt quia potentiam habent constringē
di et istorum cōprimentium quedam sunt que debili
ter constringunt et vocantur stiptica et sarmenia et
pira / quedam vero fortiter ut coctana sorba et bu
iusmodi pontica nominantur. Item istorum omniū
quedam sunt aromatica quedaz non / et quedam dul
cia et quedaz non dulcia. De comprimētibz ergo
datur regula generalis q̃ si sola grauitate compres
serint et nullam habeant potentiam constringendi
vel aggregandi partes membri cui obutant / nec aro
maticitatem aut dulcedine3 nullo modo sumi debent
Maximē a corporibus temperatis. Et ideo auellane

recentes vitante sunt/ licz possint cibum sumptū cō
primere quia nec dulcedinem habēt que placeat ori
stomachi nec aromaticitatē qua confortent et fove
ant spiritum eius nec sūpticitatem aut potentiam
qua corroborent aggregāto partes ipsius. Et ideo
generaliter sunt nocue ori stomachi quia sua graui
tate et frigiditate percutiunt nullum conferendo iu
uamen. Sicce vero minus frigide sunt. Et ideo min⁹
nocent. Et si aliquantulum torreantur minus noce
bunt ⁊ acquirunt sūpticitatem atq; dulcedinem per
quam possunt prodesse. Sicut ⁊ castanee quanto as
santur nam sūpticitas ⁊ dulcedo vigorantur in eis
Et ideo sumpte post cibum comprimunt ipm orifi
cium stomachi confortando maxime si in vino aro
matico calide immergantur. De cōstringentibus au
tem dantur regule plures. Et prima est q; si suman
tur ante cibum constipant. Si vero post cibum la
xant / nam quando precedunt cibum cōstringunt
partes inferiores quibus obuiant ⁊ feces ciborū p
meatus constrictos difficilius expelluntur. Quan
do vero sequuntur cibum quia cōstringunt meatū
super feces exprimunt eas per partem inferiorem.
Secūda regula est q; cōstringentia pontica nūq; su
menda sunt cruda nisi fuerint condita vel per diu
turnam moram ponticitatem amiserint. Omnia enī
pontica ledunt immediate panniculos pectoris. Et
ideo coctana debēt priusq; sumantur in pingui bro
dio carniū decoqui / vel in pastillis cum carnibus
aut si magis placerent assari sub prunis aut in fur
no quod est meli⁹ vel coquant in vino puro s; assa

vel in vino puro cocta fortius stringunt q̄ que cuꝝ
pinguedine carniū coquuntur. Sorba vero ⁊ mes-
pula que raro matureſcunt in arbore per diuturnaz
moram poſt collectionem amittunt ponticitatem.
Et ideo tunc ſi predicta neceſſitas urgeat ut ſuman-
tur vel ip̄a meſpula que carent notabili amaritudi-
ne poſſunt aſſari vel coquantur cum mero. Illi vero
fructus pontici qui condiuntur per condimentum
amittunt nociuam ponticitatem ſicut nuceſ que cuꝝ
cortice condiuntur ⁊ oliue in ſulſo ⁊ ideo hec mode-
rate ſtringunt plus tamen oliue q̄ nuceſ / quoniam
condiuntur abſq̄ melle vel zuchara et ideo parcius
debent ſumi / quoniam lederent ſpiritualia. Tercia re-
gula eſt q̄ conſtringencia ſuccoſa ut pira magis cō-
gruunt ſiccis temporibus / ut eſtate et autumno q̄
hyeme. Succo vero carētia ⁊ maxime ſi fuerint dul-
cia hyeme ⁊ vere plus cōpetunt ſicut caſtanee et dat-
tili. Omneſ enim dattili habent aliquam ſtipſicitate
ſed manifeſtior eſt in dattilibus inſularibus et af-
fricis q̄ alexandrinis. Et hyeme et vere ſi neceſſi-
tas urgeat uti fructibus ad laxandum ventrem cō-
uenienter ſumuntur poſt cibum ſicut v̄ue paſſe cum
ſuis granis dum tamen nihil ſuperbibatur et effica-
cius venter mollificatur ſi ficus ſicce ſumantur in
principio abſq̄ pane. In fine vero vel dattili vel
oliue et poſt oliuas poterūt abſq̄ potu ſumi alique
v̄ue paſſe. Sed ſi fructus ſuccoſi magis placerent il-
lis temporibus vitari debēt magis nociui ſicut ſunt
v̄ue brumales que valde nocent inteſtinis renibus
et veſice. Vnde ſi ſumere placuerit in principio

refectionis ventris mollificatiua succosa melius est
ut pomum aromaticum assum et frigidatum sumat
vel coctum in vino aut vae vineales maxime albe
et abiciantur cortex ⁊ grana. Si vero necessitas ur
geret sumere brumales immergantur prius in aqua
feruenci deinde superfundantur cum frigida et parū
inde sumantur. Si vero constringentia vel cōprimen
tia succosa in fine placuerit sumere sicut pira sumā
tur cum caseo veteri electo vel assent et in vino po
nantur. Caueant tamen ab eis qui frequenter patiū
tur torsiones aut iuncturarum dolores. Ultima ve
ro consideratio que de fructibus est habenda perti
net ad fructus oleaginosos / ut sunt amigdala auel
lane nuces pinee fistici de quibus due regule dātur.
Et prima est de crudis . Secunda de coctis. De cru
dis quidem sciendū est qd omnes offendunt stoma
chum / sed amigdale ⁊ nuces ⁊ fistici minus offendū
in sua recentia ⁊ teneritate. Auellane vero et pinee
tunc plusq̃ sunt mediocriter exsiccate. Unde corpo
ribus temperatis / ⁊ quorum complexio ad calidita
tem declinat non expedit his fructibus crudis uti
quia multum nocere possunt sed parum prodesse.
Amigdale nanq̃ recentes et tenere possunt aliquali
ter estuationem stomachi temperare. Sicce vero ⁊ re
mollite non prosunt nisi ad prohibendum assensum
vaporis vini ad caput / nuces autem tenere et indu
rate non soluz stomachum sed caput et visum offen
dunt ⁊ solum a venenositate piscium tuentur. Auel
lana parum epar confortant sua proprietate sed sto
macho nocēt ⁊ capiti. Pinee vero inter cetera grana

plus stomacho inimicantur s; profunt palicitiis habentibus sreatum fumosum in pectore/fistici vero efficaciter profunt epati frigido ⁊ stomachū ceteris minus offendunt/ sed capiti nocent. Si vero predicti fructus condiantur cum melle vel zucharo sicut pineatum vel nucatum stomacho quidem minus nocebunt predictis tamen corporibus non expedit eis uti precipue cum magis ad voluntatem condiatur q̃ ad utilitatē.

De oleribus.

Ꝛc sub oleribus comprehenduntur largo nomine quoq; nascentia super terram ex quibus coquina seu ferculum preparatur / siue sint herbe ut caules ⁊ spinargia et similia siue fructus herbarum/ ut cucurbite et melongene que vulgariter alberGINE nominantur/de oleribus vero breuiter est sciendum q̃ nunq̃ expedit corpori temperato q̃ cruda sumantur/ exceptis lactucis et portulatis temporibus feruidis ad compescendum sanguinis feruorem et estuationem in stomacho et in epate. Ita q̃ ante cibum cum modico limphato aceto sumantur. Amare tamē lactuce sunt omnino vitande a corporibus temperatis / et quorum complexio ad caliditatem declinat / fercula vero possunt ex his omnibus fieri exceptis melongenis / quarum vsus nullo modo prodest illis sed in ceteris cadit distinctio/nam borago ⁊ buglosa domestica propter sui temperamentum omni tempore congruunt maxime quibus venter est stipticus

quibus ad tollendum asperitatem possunt adiungi
semper spinargia vel blici tenerrimi ⁊ nō rubei et in
estate lactuce vel etiam atriplites aut blete. In hye
me vero creffones aut petrocillū ⁊ pauca folia mēte
vel oculi caulium alboꝝ. Spinargia vero et blici su
pradicti qui vicinant tēperamento possunt mixtum
vel separatim sumi qualibet parte anni ⁊ cetera que
tēpori cōgruunt adiungi. Estati enim cōgruunt lac
tuce dulces ⁊ portulate blete atriplites et cucurbite
Hyeme vero creffones ⁊ urtica tenera ⁊ petrocillū
⁊ caules rubei aut crispī ⁊ virides. Albi vero quorū
casta est lata ⁊ foliū leue maxime si creuerint in solo
irriguo ⁊ umbroso utiliter sumunt inter dum estate
et autumno abiectis magnis et extremis foliis et
oculis preparatis. In vere autem teneritates spera
gorum possunt adiungi vel per se preparari postq̃
fuerint prebulliti. In usu tñ predictoꝝ tria cōuenit
obseruare. Primū est ut cum spicata fuerint respu
ant. Secundū est ne cum lacte aīalium cōdiantur/
qm̃ nimia fumositata lederent corpora supradicta
sc̃z temperata vel calida sed cū brodio carniū ma
xime gallinaz aut cum lacte amigdalorum vel oleo
dulci et maxime recenti. In cucurbitis vero speciali
ter conuenit obseruare ut pro lacte animalū lac po
natur amigdalorum/ ne renibus noceant et vesice.
Similiter quoq̃ ne noceant intestinis/ conuenit eis
aliquas cepas albas et rotundas adiungere/ sed ut
non obsint stomacho/ debent eis adiungi oculi cau
lium/ vel in scutella conspergi cum cinamomo. Ter
cium est q̃ ante omnia fercula debēt sumi. Exceptis

caulib9 que pñt ultimo sumi ppter stipticitatē quā
hñt 7 maxime crispī 7 virides siue rubei. Si tamē su
meret tñ eoz brodiū cōuenit vt primo sumat prop
ter vim quā habet apertiuaz ut brodiū cicerū supra
dictum/nā ppter eoz repugnantia vexat stomach9
7 impedit digestio si sumantur simul sc3 substantia
cicerum 7 predictoz caulium 7 brodiuz ipoz. Quā
obrem expedit ad vitandum hoc incōueniēs/q aut
prebulliantur 7 postmodum cequantur cum predic
tis aut feruenti aqua diu superfundantur aut q co
quantur vsq ad densitatē ad hoc vt brodium resol
uatur vel q brodium in principio sumat et in fine
substantia.

De radicibus.

Radices quib9 cōmuniter utimur sunt porri et
cepe 7 allea et rafan9 napi et rape pastinate 7
cherinie. Et a primis quattuor debet omnia corpo
ra temperata et calida penitus abstinere maxime si
fuerint calores/ sed in algoribus hyemis possunt in
terduz fieri fercula ex porris aut cepis. Patientib9
tamen fluentes emorroydas et pulsantes conuenit
semper vitare porros allea rafanum cepas longas
que vulgariter dicuntur scalomne. Et similiter ro
tūdas si fuerint rubee sed si fuerint albe potest ex eis
prebullitis fieri cepulatum cum carnibus aut dulci
oleo 7 siue sic siue nō debet eis lac amigdalorum sp
adiungi. Et q2 tale ferculū ventrē mollificat/ debet
ergo añ ōnia fercula sumi. Rape quoqz dulces 7 na
pi tenerrimi si cuz carnib9 coquant 7 melle 7 pipere

et chimino congruunt predictis corporibus / et etiam
dato quod nullo sapore condiantur / si tamen placuerit suffi-
cit ut coquantur cum gariophyllis coquassatis vel cum
zingibere et croco et cinamomo ventrem etiam mollificant
et vias urinales mundificant et visui prosunt. Ita-
stinate quoque si fuerint albe potuerunt assari vel cum
carnibus aliquam sumi quam eadem iuuamenta ventri et
vis vis urinalibus conferunt sed expedit ut predictae
radices primo sumantur. Eberinie vero possunt a
predictis in hyeme et vere sumi si moderate assentur
tamen si caput et pulmonem vel pectus reumati sinus
vexaret non sumerentur quam nocet humido pulmoni
et capiti.

De carnibus.

Alimenta que sumuntur ex animalibus aut su-
muntur ex eorum substantia ut ex membris vel
ex humiditatibus eorum sicut ex lacte et ouis. Ani-
malia vero vel gressibilia sunt ut quadrupedes et
aves vel natabilia ut pisces gressibilia vero vel do-
mestica sunt vel siluestria / et tam de his quam de illis
semper ea sumenda sunt in alimentum que viciniora
sunt temperamento vel que magis congruunt quali-
tatibus temporis. Unde gallina que parere incipit
et capos sex vel octo mensium ad plus / et cuniculus
.iiii. vel. vi. mensium / et capriolus. x. vel. xii. dūmo-
do in suo genere sunt mediocriter pingua possunt
conuenienter sumi qualibet parte anni / et similiter co-
gruunt omni tempore corporibus temperatis aut ca-
lidis carnes eduli lactantis aut vituli si possunt haberi
quolibet parte anni. sed porci et porcelli magis congruunt estati

et autumno. Pulli quoque parvicum eodem tpe congruunt/ sed quia solum in autumno reperiuntur sicut etiam et iuvenes coturnices et turtures. q̄ ideo tunc magis cōgruunt sicut pulli etiā colūbini. Sed galline veteres et agiones et grues veteres pauones et pardices cuniculi animales et lepores/ anseres et carnes bidensis arctis castrati et auicule que capiuntur in breto et palūbi sexelli turdones et gallina cuncta magis congruunt hyemi. Et similiter carnes false et que cunq; sunt dure digestionis vaccine et apri. Sed q̄ de facili digeruntur propter laxitatem et raritatem et tñ sunt frigide et sicce complexionis ut carnes cerui caprei quocunq; tēpore possunt sumi dūmodo fuerint animalis bone habitudinis. Anates vero et fulce magis autumno conueniunt. Sed corporibus temperatis nūq̄ expedit anatib; uti vel fulcis. Eīs etiā quos emorroydes crebra vexāt et maxie pulsantes expedit ut diligēter euitēt grues et agiōes et āseres veteres pauōes turdos merulas sturnellos turturēs turdōes et coturnices. His tñ corpibus maior vis faciēda ē in artificio p̄parādi carnes p̄dictas. Debēt enī gallie p̄ occisione; euiscerari et suspēdi a mane vsq; ad cenā/ p̄ ecōuerso pri⁹q̄ coquāt. Pardices at veteres et cuniculi debēt ad min⁹ p̄ diē naturalē p̄ occisione seruari. Grues vō et fasiani biduo i estate et i hyeme triduo. Dauo quoq; oī tpe debz seruari p̄ occisione dieb; duob; et si pl⁹q̄ annū habuerit diebus trib; ad minus debent etiā frequētare elixas vel coctas in pastillis q̄ affas frixas vero debēt omnino vitare. Silr et cuniculos affos et auiculas q̄ capiūt i

breto vel similes affas et in estate mutonem assum /
et omnis affatura sumat in fine preter affaturā por
ci et eduli. Procellus etiam affus vitandus ē semp /
Sed de conuito insulso tpe estiuo potest aliquñ sumi.
Est etiam obseruanduz in ouum affatura et speciali
ter in pardicibus ne marcescant / nā si nimis affent
sunt nociue. Quod etiam de affaturis fuerit in super
ficie / torridum semper in proposito est vitanduz / et
ideo cutis et pinguedo affature porci debent vitari
fercula vero que fuerint ex carnibus comminutis et
cum pinguedine colligatis atq; densatis vt morce
rolium vitanda sunt et maxime in proposito. Sed
alba comestio de pulpis gallinaruz poterit frequen
tari dum tñ non fiat ex pulpis epulatis sed ex trās
uerso generaliter incisis et postmodum contritis et li
gatis cum lacte amigdaloruz tantūmodo / vel si ami
dū aut farina rizi iungatur quod ē valde modicum
Membrorū etiam diuersitas debet attendi / nā licet
partes viciniore cordi sint puriores propter bene
ficiū copiosum naturalis coloris quod ab ipso reci
piunt / ipm tamen cor in via cibi non comperit tēpe
ratis atq; colericis vel habentib9 debilez digestiuam
cum sit dure digestionis et grossum generans sangui
nē Epar quoq; similiter debet vitari maxime si fue
rit perfecte coctum / quoniā constipat et terreū ac me
lancolicum generat sanguinē. Solum autē epar eduli
competit interdum predictis dum tamen modera
te sit assum. Et similiter cerebrum ipsius tantummo
do si perfecte affet. Cor aut cerui et cerebruz leporis
aut cuniculi si sumat p̄sunt ppter virtutē triatale

Sed ceterorum quadrupedum cerebra et cunctorum animalium intestina stomachus renes et splenes debent vitari/preter stomachus gallinarum anseris atque gruis. Extrema vero sicut rostra et pedes quadrupedum ex paucis animalibus debent in usu aliquando sumi a predictis sicut ex porco et edulo naz colericis prodesset usus iporum et temperatis in feruido tpe maxime si cōdiantur in sulso/ et ideo debet de pulmone intelligi/ dum tamen ab edulo accipiat/ nā aliorum animalium pulmones sunt eis inutiles/ lingua vero ex vitulo vel ceruo tñmodo accipiat. Ubra vero semper vitent/ nisi deberent cum fame sumi/ et absque aliis ferculis.

De lacticiniis et ouis.

Umiditates animalium que cōiter maxime sumuntur in alimentis sunt lac iumentorum et oua gallinarum et ea quae ex lacte fiunt. Sanguis enim nulli animalis congruit alimento/ precipue corporibus temperate cōplexionis aut calite. In propoisto vero salubris est usus ouorum recentium fractorum in aqua et semper mollium. Ex quibus a medio autumni usque ad medium veris sufficit vitellum accipere. Reliquo vero tempore potest accipi album cum vitello. Si placeret sumere aliter preparata/ cauendum est ne sumantur cocta in ventribus gallinarum aut inuoluta et frixa/ sed aut sint assa vel singulariter frixa/ et semper mollia lactis usus omnino vitetur/ preterquam a medio Aprilis usque ad finem May/ nam in illo spacio proderit lac caprinum saltem sumere per quendam et maxime in prima quindena May.

Sumetur at sicut ab uberibus egredietur in ieiunio de po-
sitis supfluitatibus et premissis aliquali exercitio / oñ
tñ nullus extraneus sapor in ore percipiat / aut tenebro-
sitas in oculis aut dolor in capite / sitq; mēsurā medio-
cris scz cōtinens mediā librā vel ad pl9 uncias no-
uē vel decē p9 cuius sumptionē tā diu tardabit pran-
tium donec manifestus aduēit appetitus. Inter ea vō
q̄ sunt ex lacte butirū spāliter et seratiuz sunt a p̄dic-
tis corporibus euitāda. Si tñ placeret in hyeme aliquñ
sumere butirū cauēdum ē ne sit rācidum aut nimis
salsuz et q̄ in modica quātitate sumat. Quod si fue-
rit melle cōditū / erit melius ad sumendū cruduz. Se-
rum at recēs et maxie caprinuz bullitū et colatū esset
putile frequētare in medio may vsq; ad finē iulii uel
augusti supradicta hora et quātitate. Caseus vero
si fuerit vaccinus et butirosus ac dulcis p̄t frequēta-
ri assus vel elixus antūno et hyem. Vinus at pin-
guis et nundū rācidoms nec nimis salsus poterit in-
terduz in fine refectōis in modica quātitate sumi mul-
tum at nō expedit nec ē tutū nisi cum cucurbitis aut
herbolato facto ex voraginibus spinargiis a tripli-
cibus sumeret et raro. Casei vero quicūq; fuerint cū
coagulato facti debēt a p̄dictis corporibus euitari /
sed lac cū flore coagulatus possit estiuis feruoribus
aliquando sumi ad estuationem stomachi compescē-
dam et sitim in principio cene dummodo post vinuz
non sumeretur immediate. Simili quoq; ratione po-
test tunc temporis caseus recens in fine sumi ubi de-
essent fructus nominati superius.

De piscibus.

Pisces quicumque fuerint lacuales vitandi sunt nisi constaret locum esse limpidissimum in profundum ut saxosum vel calculosum vel arenosum et maxime quod ex transitu magni fluminis crearetur vel ex magna scaturigine fontium aut ex magno et frequenti refluxu maris similiter sunt vitandi qui sunt ex riuulis late fluentibus et maxime si receperint putredines canapis et lini aut putridarum herbarum vel liniositates coriorum aut condimenta ipsorum vel ceteras supfluitates villarum aut oppidorum. Et vnde cumque fuerint hoc est marini siue fluiales vel lacuales attendendum est precipaliter quod habeant substantiam puram que non sit in odore grauis nec in sapore nec in tactu et in separatione limosa. Et eorum qui puram habent hoc modo substantiam semper existunt salubriores qui pulpas habent candidam ut argentum. Et inter hec etiam squamosi sunt semper preferendi / tamen si squamis caruerint / saltem obseruandum erit ut substantia sit qualis est dicta. Erit etiam cauendum ne pisces magni et duri comedantur recenter capti sed tamen reseruentur et maxime euiscerati quod absque corruptione tenerescant. Debent autem predictis corporibus pisces recentes ut plurimum affari vel elixari. Sed affatura magis est frequentanda in hyeme quam in estate siue in furno siue in prunis affentur. Elixatura vero econuerso. Sed illa que fit cum vino albo congruit omni tempore / et est obseruandum ne in affando pisces oleo liniantur sed vino in quo sal fuerit dissolutum. Si vero fricantur aut multo liniantur oleo dum affantur / expedit non

sumere cutem. Vniuersaliter tamen cutis pisciu est
vitanda ⁊ de ipoz auxungia. Pisces at perfecte sal
si ⁊ maxime pre salsedine arefacti nō cōgruunt pre
dictis corporib⁹ / licet brodiū simplex congrui siccū
sumptum interdum precipue in quadagesima qñ
frequentantur opilatiua sit vtile in principio mense
qm̄ aperit meatus atq; mundificat. Sed ex substan
tia vel nihil sumat vel parum ⁊ raro ⁊ circa finē re
fectōis. Si vero piscis pfecte salsus fuerit lardosus
ut balena siue cuiuna poterit in quadagesima par
aliquū sumi cum spinargiis in principio qñcunq; ne
cessitas occurreret cōstipationē soluēdi. S; ex pisci
bus semisalsis ⁊ maxie pinguib⁹ elixatis largi⁹ pōt
sumi / naz pisces pingues ⁊ grossi qui biuo vel tri
uo fuerint sale cōditi si elixetur sapidius ⁊ salubri
us comedentur.

De saporib⁹ ⁊ condimentis.

Et saporibus et condimentis conuenit scire q
nuncq; predictis corporibus acuta conueniūt.
Et ideo fortia salsamenta vt piperatas et alleatas
⁊ acutas sapores vt sinapium ⁊ erutam eis expedit
vt vitent nisi taliter possent reprimi q; eorum nocu
mentum non timeretur sicut eruta reprimitur quāto
pastillum eius diu in aqua simplici coquitur / quan
tuz scilicet coquerentur vaccine carnes deinde pista
ta cum paucis amigdalis distemperetur cum puro
aceto nihil aliud adiungendo nisi forte modicu; ci
namomi. Mel autem vitare debent corpora supra
dicta et multum etiam vsum zucare. Si tamen eru
te vel alicui acido salsamento placeret interdum

iungere quicquid dulce melius est zucara albissima/ut
parum sape iungatur que vulgariter dicitur arab.
Semper tamen est memorandus quod valde dulce acuta et
assa patientibus emorroydas vexationes inimicant
et ideo non expedit eis ut confectiones et salsamenta
frequenter maxime si fiant de pipere quocunque vel
cum multo zinzibere galanga vel gariofilis aut etiam
multo croco. Sed ut error omnis possit evitari por
tabitur sequens pulvis R. zinziberis albissimi. 3. ii.
corratori bulliti in aceto et exsiccati. 3. i. cardamo
mi ben albi an. 3. s. rasure eboris lote. 3. ii. gariofilo
rum croci an. 3. i. cinamomi electi 3. vi. fiat pulvis et d
ipso cum amigdalibus pistatis fiat salsamentum cum
modico aceto vel agresta poterit addi. de ipso etiam
in moderata quantitate condiantur pastilla et per
totam estatem imponatur pastillis cum de furno ex
trahantur/lac amigdalorum factum cum agresta vel
cum succo malorum graaatorum aut limonum vel
citrangulorum que vulgariter dicuntur terongie vel
arangie/tales enim sapes acetosi facti cum amigda
lis raro vel nunquam possunt ledere spiritualia possit
etiam acetositatum que ponuntur in pastillis caue
ri offensa si totum ouum cum eis agitetur fortiter /
postmodumque pastillis imponatur / cum fuerint ex
tracta de furno. Similiter quoque si lacte amigda
lorum facto cum predictis acetositatibus assature co
spargantur semper minus nocebunt. Sed si placuerit
estiuis feruoribus vti ad saporem simplici acetosi
tate cauendum est ne nimium frequentetur succus
limonum quoniam valde neruis et nervosis membrum

inimicatur. Acetositas vero citranguli quia vicini
or temperamento semper est minoris offensionis.
Et in his etiam fructibus obseruari debet regula su
pradicta scilicet ut sumantur in usum donec in ar
bore maturauerint/ limo enim tunc perfecte matura
uit cum amiserit omnino corticis duriciem atq; vi
riditatem. Citranguli autem ad sui perfectam matu
ritatem debent per annum integrum in arbore perma
nere. Omnibus autem acetositatibus melior est que
sumitur ex malo granato muzzo anni preteriti / cum
quia debilior / cum quia modicum habet stipticita
tis que potest confortare stomachum et membra in
teriora. Et hac etiam ratione pre ceteris commenda
tur agresta que fit ex tenuitatibus vitium. Et ab
omnibus aliis abstinendum est/ cum de ipsa copia
reperiatur que poterit acui cum ceteris acetositati
bus si placuerit cum assaturis tamen autum estiuo
tempore sufficit ad saporē ut conquassentur in mi
xtura vini et multe aque rosacee cum modico salis.
Assaturis etiam quadrupeum si placuerit saporē
alium a sale coniungere sufficit eruca predicto mo
do parata/ vel salsamentum viride factum solummo
do cum aceto vel amigdalīs et petrocillo et modico
mente ⁊ cinamomi. Vel si carnes aride fuerint quas
tamen oportet diligenter vitare sufficit parum sa
lis cum multo vino limphato. Sed in proposito po
test ex cinamomo electo et amigdalīs atq; aceto fie
ri sapor conueniens omnibus assaturis non solum
quadrupeum sed etia; piscium/ ⁊ hyeme potest ad
di parum zinziberis. Sed ille sapor qui fit tantum

ex optimo cinamomo et multis amigdalīs atq; aceto potest omni tempore frequentari si consuetudo requirat uti saporibus / quod ideo dicitur quia corpora temperata non indigent alieno sapore / nam cum appetitū regulato semper ab eis sumitur alimentum Et ideo nisi qualitates alimentorum uel temporum ab equalitate recesserint non indigent medicato sapore nisi sale tantummodo . Sed consuetudo nature semper imponit necessitatem . Et ideo teste Hippocrate dandum est aliquid consuetudini et aliquid nature corporis et aliquid tempori sicut docetur in proposito p̄ regulas predictas . De his aut̄ quib; cibaria cōiungunt / sicut sal oleū acetū carnes salse ⁊ similia p̄ predicta sufficienter datur intelligi quod conueniat obseruare.

De potibus .

De potibus uero sciendum est q̄ ea que bibuntur a sanis cōmuniter aut sumuntur tantū in ratione potus aut in ratione solūmodo medicine preseruatione uel in ratione potus ⁊ medicine . In ratione quidem potus bibitur omnis liquor sumptus ad extinguendum sitim causatam ex cibo et ad reddendum ipsum moderate fluxibilem sicut bibitur uinū ⁊ uel aqua in hora refectionis . De uino ergo quale conueniat in proposito et quando debeat sumi dictum est supra in generalibus . In ratione uero medicine sumitur tantum / quando in estate bibitur aliquis liquor ad mitigandum estuationem interiorū .

membrorū / qua intentione bibitur a pluribus tunc
in feruore iuleb. Et est syropus factus ex aqua ro
sacea tantum ⁊ pane zucare qui syropus est tunc tē
poris valde utilis temperatis / quando pre feruore
temporis estuant / ⁊ adhuc magis utilis habentibus
complexionem naturaliter calidāz specialiter in epa
te ⁊ in corde bibitum enim cum aqua frigida non so
lum infrigidat sed humectat etiam et confortat. Si
mili quoq; ratione habentibus stomachum siccum
⁊ intestina specialius conuenit tunc temporis bibere
syropum violatum modo predicto. Quibus vero
sunt humida syropum rosaceum. Sicut in his quo
rum cerebrum siccum est conuenit propter estuatio
nem interiorum membrorum tunc temporis bibere
nerufar. Eadem autē ratione tunc temporis bibūt
aquam ordeī quorum complexio totius declinat ad
siccitatem. Sed carnosus et habentibus viscera cali
da sufficit tunc temporis propter estuationem inti
morum aquam puram frigida bibere que sit de fon
te viuo aut de laudabili puteo vel aterna. Ingui
bus tamen ⁊ opilatis vel strictos habentibus meat⁹
interiorum conuenit addere parūz aceti. Sed in pro
posito si predicta necessitas urgeret interdum bibe
re ipsam dissoluatur in ea prius rosacea zuccara fa
cta de puro ⁊ albissimo pane. Quapropter ipsa tūc
debet potari maxime in diebus canicularibus ⁊ etiā
iuleb sic factum scilicet qd ad unam libraz panis zu
care ponantur. iij. libere de aqua rosacea nec supra
ignem stare permittatur nisi quantum clarificationi
conuenit ita qd ad plus nō sumatur de aqua rosacea

nisi tertia pars. In ratione vero potus et medicine
sumitur sicut quando in feruoribus estatis post som-
num diurnum siciunt et estuant vera siti qui bene
fuerint in prandio refectionis / nam talibus tunc tempo-
ris expedit in via potus et medicine bibere aquam
frigida[m] vel vinum bene limphatum . Sed in algo-
ribus hyemis et interdu[m] in quadragesima sumitur
in via medicine solūmodo neectar siue claretum in fi-
ne refectionis scilicet ad hoc ut os stomachi calefa-
ciat et digestiuam confortet / et ideo sumitur ut plu-
rimum cum eo quod circa regionem orificii stoma-
chi plus retinet ipsum sicut cu[m] nebulis que sua vis-
cositate adherent / vel habentes ipsum humidum cu[m]
pane aliquantulum terrefacto . Sed in proposito nō
est necessarius nectaris usus / quia conficitur ex du-
abus habentibus acumen ⁊ inflammantibus scilicet
speciebus ⁊ vino et tercio inflāmabili q[uod] est dulce sci-
licet mel aut zuccara . Propterea si rationes tēporis
aut consuetudinis eo placuerit uti parce sumatur ⁊
semper fiet ex puluere sequēti R cinamomi electi . 3 .
i . zinziberis albissimi . 3 . ꝑ rosarum rubearum gario-
filis sandali rubei añ . 3 . ii . pilorū spice . 3 . i . fiat pul-
uis qui sufficit in proposito ad . xxx lb . vini ad-
dito melle vel zuccara quantum sufficit pulueribus in-
corporandis ⁊ ad plus sufficit tantum zuccare quan-
tum mellis despumati aut media libra zuccare disso-
lute in vino modico tamen cum melle diutius ⁊ meli-
us conseruatur .

Remedia emoroydarum.

rr

Item est q̄ seruando regimen supradictum
emoroydaruz vexatio vel omnino cessabit vlt̄
tam leuis erit q̄ poterit paruipendi. Sed q̄ frequē
ter a debito regimine declinatur. Ideo cōuenit vt hi
qui per naturam proni sunt ad vexationem talem
sciant quibus remediis in actu passionis poterunt
se iuuare. Quando igitur emoroyte moderate fluūt
non sunt vllō modo restringende/ quoniam talis flu
xus corpori est salubris/ ⁊ preseruat ipsum a pluri
bus ⁊ grauib⁹ morbis. Sed immoderate fluentes
quia nimis corpus debilitant/ sunt compescendi. Ad
quod sunt tria necessaria/ primū est diligenter serua
re precepta supradicti regiminis ⁊ specialiter in vi
tando acuta ⁊ salsa ⁊ dulcia/ ⁊ in acutis debent affa
ture intelligi ⁊ maxime si fuerint aride/ debent etiaꝫ
cuncta inflammatoria vitari sicut ira ⁊ coytus et ex
ercitium forte. Secundum est vti a parte intra delec
tabilibus stipticis vt sarmenis p̄ris ⁊ coctanis et
similibus vt est scriptum superius non tamen in p̄
cipio sumantur ne ventrem constipent. Et auricule
porci et pedes ⁊ amidum et etiam rizi tunc frequen
tabuntur vel in estate bibatur mane syropus rosa
ceus aut factus ex succo citoniorum siue murtillis ⁊
si cocti fuerint ad perfectionem admisceatur duplū
aque calide ⁊ quasi tepidum bibatur. Si vero non
esset syropus ad perfectionem coctus quod melius
est calefiat modicum ⁊ bibatur/ ⁊ si forte horreretur
dulcedo addatur cum debuerit sumi parum de succo
maligranati recenter expressi vel saltem puri vel

modicum de succo citranguli. In hyeme vero comedantur in ieiunio triginta vel quadraginta radicle que dicuntur vulgariter truflex de ronax. Tercium est ut exterius applicetur aliqua stiptica sic videlicet ut in estate fiat sacculus ex tribus partibus rosarum et quarta murtilorum et unito feruore bulliantur in aqua / deinde exprimatur et cum tepuerit diu sedebitur super ipsum et mane et sero. In hyeme vero salvia recens concuassabitur et frigetur cum multo oleo rosaceo et in sacculo ponetur et sedebitur desuper ut prius. Est etiam influentibus emorroidis aduertendum ne cessante fluxu sanguinis forte stillent aquositates albe vel citrine vel virides et ibidem sordices aggregetur / nam talis immundicia conclusa non solum prurigines sed frequenter ultra generat corrosiua. Et ideo cum apparuerint predicti feruores debet illa regio sepe lauari et etiam diu cum vino in quo salvia recens et plantago equaliter sumpta et concassata prius bulliantur vel in defectu plantaginis et saluie sumantur equales partes rosarum et preos vel absintii et concassentur et bulliantur cum vino. Contingit etiam sepe quod dolore molestantur et hoc multipliciter. Quandoque quidem propter retentionem sanguinis emittendi / quando enim ille vene sunt immoderate replete / nec aperiuntur ut consueuerunt ad effundendum sanguinem excedentem / dolore afficiunt regionem illam et quandoque vicinas ut est regio ancarum et colligatas / ut regio dorsi et cognoscitur

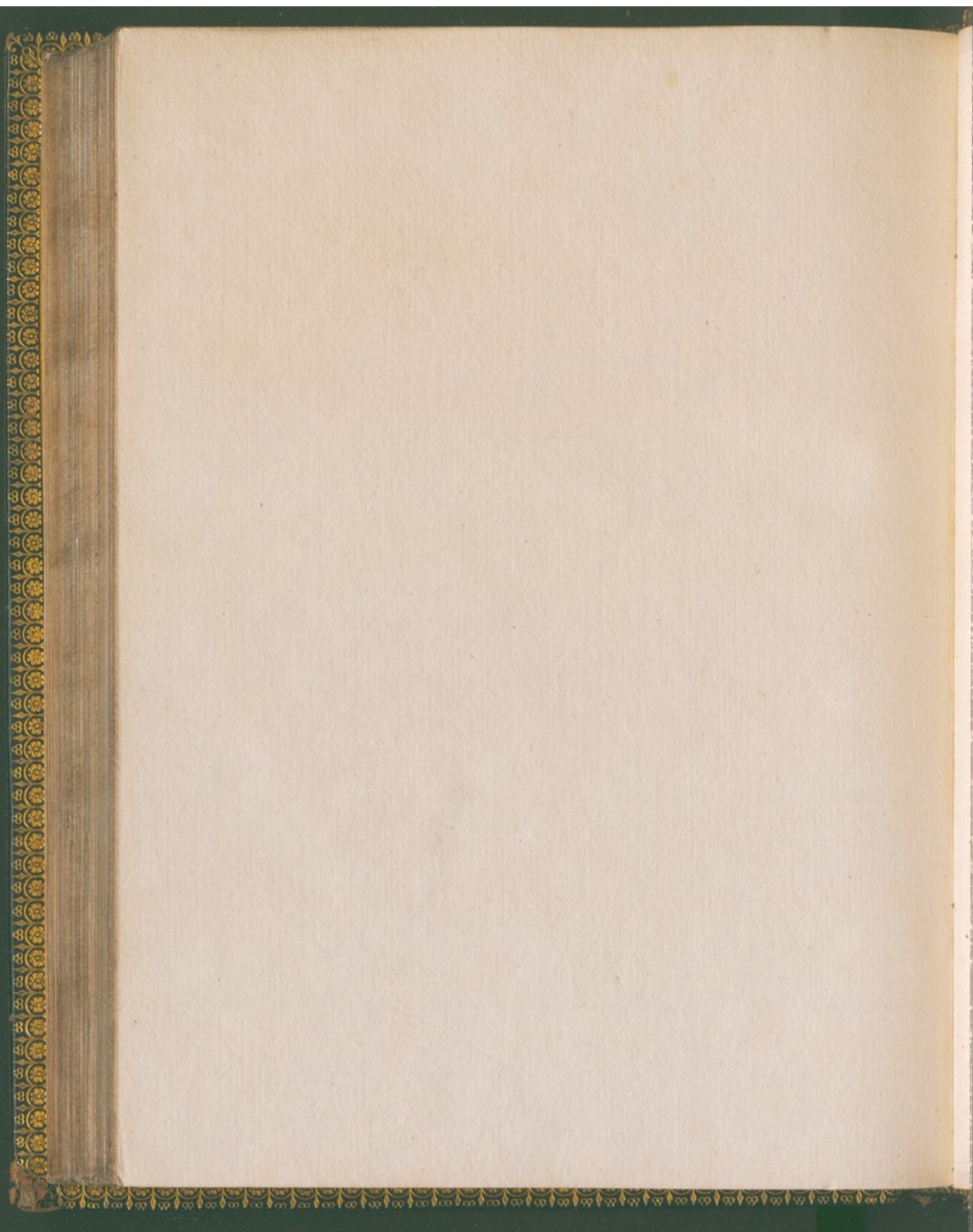
excessus sanguinis ibi retenti per hoc qd ipse tument
et grauedo siue ponderositas et pulsatio sequuntur
ibide et in iuuentibus masculis magis sentitur pulsa
tio qm grauedo et quadoq sanguis exuberat no solu
ibi sed etiam supra totum dorsu tenditur et diffici
liter curuantur ac si baculus esset infixus. Adicigat
autem dolor dupliciter vno modo scz ad curam per
fecta/ alio vero modo ad remedium tantu. Cura ve
ro perfecta est ut causa doloris abscindatur perfecte
quod fit si sanguis qui superfluit sensibiliter euacue
tur et maxime per illas partes per quas natura con
suevit et adhuc conatur euacuare scilicet per emoroy
das et ideo festinandum est vt ille aperiantur. quod
fit tribus modis vnus e cu fleubothomia/ alijs e cum
sanguisugis apposis per canas/ tercius e cu medici
nis et melior medicinaru est folium ficulne/ quod de
bet prius coplicari/ et qd vna pars cum alia coterat
quousq lac effluat inde. qdostimodu fricent emoroy
de cu supficie cofricata donec aperiant et sili mo co
fricant cum cepa lacrimante vel distemperetur aloe
cicotriniu cum felle bouino et modico aceti et calidu
cu pano vel bombace superponat vel supra panum
sedeat donec aperiantur vel simili modo superpona
tur oleum amigdaloz amararuz vel persicarum. Si
vero tardaretur aut tardari timeretur emoroydaz
apertio saltem diuertendus est sanguis abinde quod
in aperiendo venam grossiorem que apparet super
dorsum pedis fit in ambobus pedibus et hoc fiat in
ieiunio/ et ad minus de vtraq .iii. uncie sanguinis

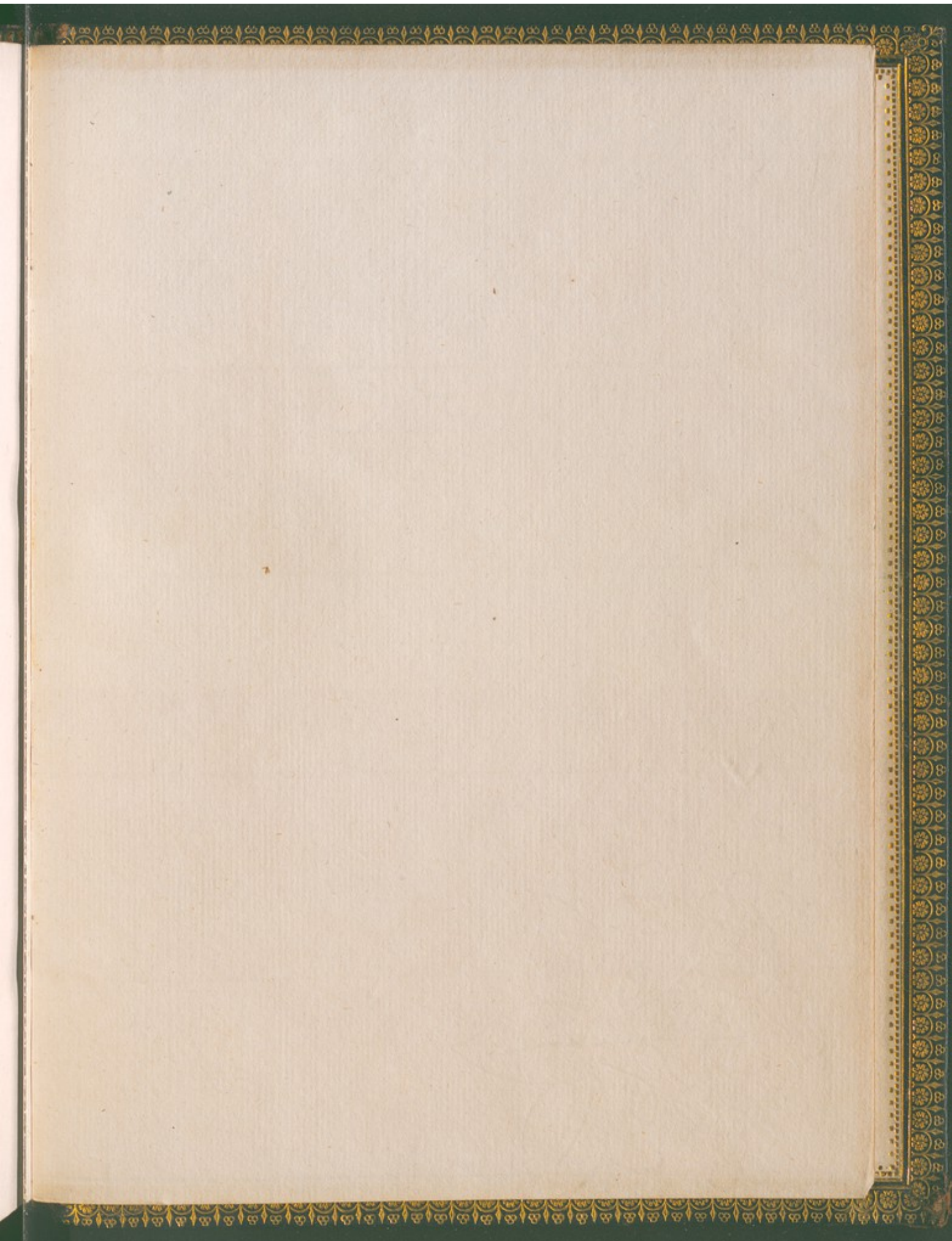
extrahantur / vñ si predicta fleubothomia nequeat fieri fiat de vena epatis i plicatura brachii / et subtilis dieta seruetur . iiii . diebus . Congrua vero remedia sunt in proposito calefactoria mollitina que suauiter et insensibiliter detinue faciunt superfluitate sanguinis resoluendo fiunt aut hec calefactoria duobus modis / vno modo vt medicine cocte in aqua ponantur in aliqua olla sub sella perforata et sedendo in sella recipiatur vapor per inferiora . Alio vero modo vt medicine cum aqua decoctionis earum ponantur in gradali vel concā et sedatur ibi vel immergatur de spōgia et exprimatur et supersedeatur . Sed primus modus et secundus efficacius operantur . Ad medicine vero que bullientur in aqua erunt iste scilicet duo manipuli foliorum lingue canis vel in defectu eius tantūdem maluarum vel bismaue et manipulū vñ vñ violarie et tantūdem petrocilli et lb semis frenugreti vel in defectu eius ponantur . iiii . vñcie melliloti et . ii . desticados citrino et omnia concassata ponantur in saccello lineo et bulliant in aqua dulci et fiat vt prius dictum est . Quandoq; vero dolorem creant et propter excrescentiam quando scilicet in extremitate ipsarum exterius erunt quedā additamenta sicut si essent papille mamillarum que excrescentie in quibusdam sunt aspere et dure verrute et inde vocantur verrucalēs . In quibusdam vero sunt lenes et rotunde et curgentēs ad modum vñe et inde dicuntur vñales . In quibusdā vñ sunt molles et granose ut mori et inde dicuntur morales / et qz sudāt humiditatē sanguinolenta

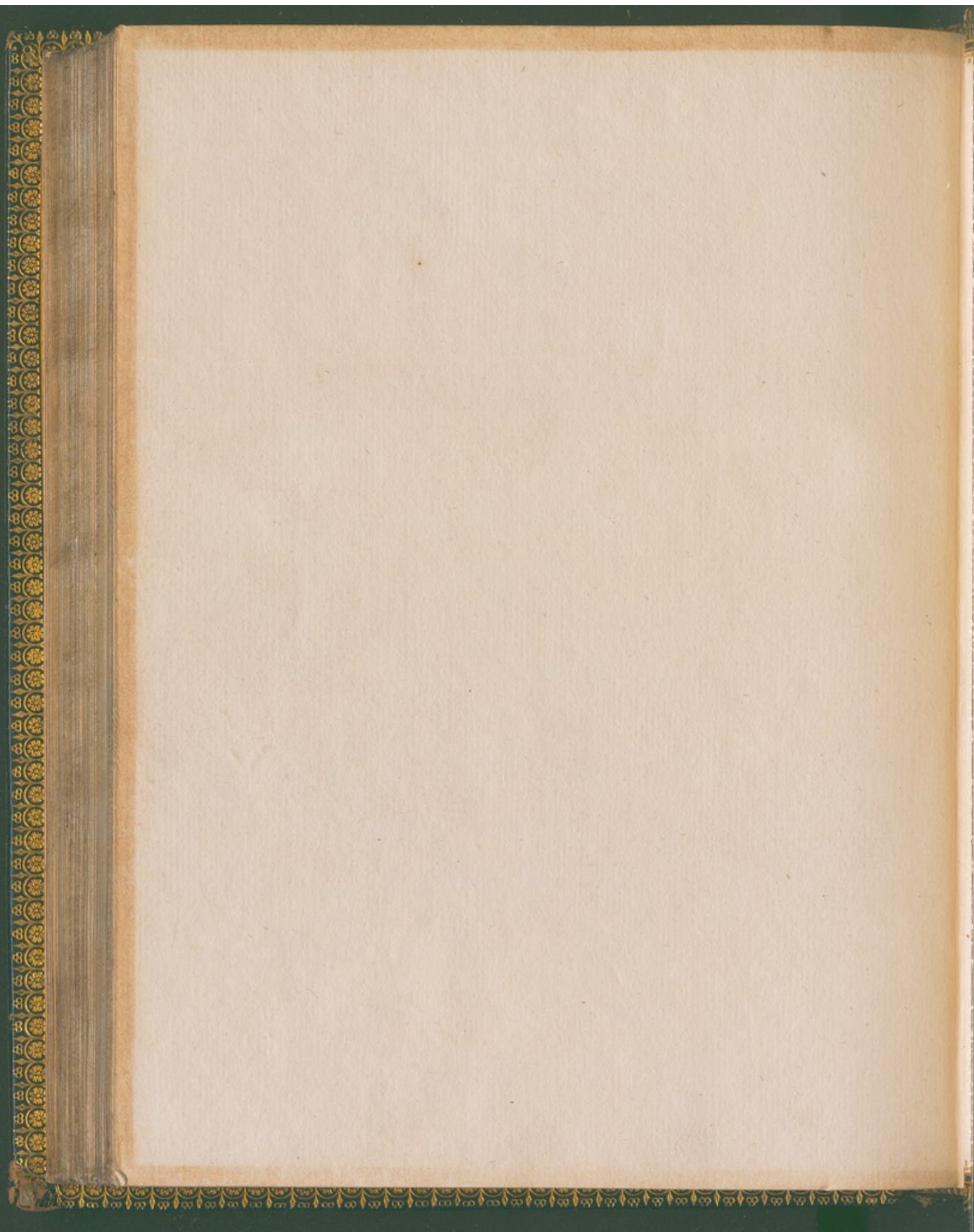
ideo quidam ficus nominauerunt. Et omnes huiusmodi
excreſcentie affligunt ſedentem vel equitatem et maxi
me verrucalibus propter ſuam duriciam et aſperitatem et pro
bas grauius affligunt vnales quam morales quia propter
ſui tumorem vel tenſionem non cedunt compreſſioni
In his ergo excreſcentiis eſt ſciendum quod parum pro
ſunt remedia ſupradicta preterquam in vnaalibus que
ut plurimum generantur ex retentione ſanguinis cuius
euacuatio moderata prodeſſet et ideo poſſunt in eis
excerci predicta. In verrucalibus autem prodeſt ad re
medium applicare mollicia et lenitiua ut vitellum
oui concaſſatum in eſtate cum oleo vitolato et in hye
me cum oleo amigdalorum butium et butiro recenti
et omni tempore prodeſt adiungere predictis muſti
laginem maluarum aut fenugreci ita ut in mixtura
predicta bombax vel pannus lineus immergatur et
ſupponatur. In moralibus autem ad remedium plus
proſunt exſiccatiua ſine mordificatione ſicut puluis
factus ex foliis caſſi barbari vel plantaginis adu
ſtis vel ex radicibus canarum aduſtis. Hic enim pul
uis incorporatus cum oleo roſato debet ſupponi cum
panno vel debet ſuperſederi in ſpongia. Predictis autem
pulueribus poſſet adiungi quarta pars ceruſe et alia
quarta pars licargeri et cum oleo roſato fit unguen
tum conueniens in propoſito ad remedium. Sed in
omnibus predictis excreſcentiis eſt melius ad curam
intendere quam ad remedium quonia per remedium non
prebet niſi momentaneum iuuamentum et ideo parandum
eſt ut ille excreſcentie auferantur ad hoc ut equalis

maneat superficies regionis . Tamen in illis corpo-
ribus in quibus expedit vt emorroyde sepe fluât ca-
uendū est diligenter ne per modū auferendi solitus
fluxus prohibeat / sicut accidit quādo exstirpantur
cauterio vel incisione quia vt plurimū cōtingit tūc
q̄ in sanatione cauterii vel incisionis claudunt ōni-
no per consolidationez venaz . Sed conueniens aut
securus modus est / vt auferant paulatim cum suaui-
bus corrosinis qualia sunt ea que sunt d̄ natura sa-
lis / nā quasi pruriendo cōsumunt superfluitatē / ⁊ ci-
to liquefcunt sicut fex aceti cōbusta / ⁊ sanguinem vi-
tuli ⁊ sal gemma nitrum ⁊ mel ac vetus exungia por-
ci ex quibus optimū conficitur vnguentuz sic scz vt
fex aceti combusta ⁊ sanguinez vituli sal gēma ⁊ ni-
trum / omnia simul vel aliqua ipoz accipiant equa-
libus portionibus ⁊ puluerizent / deinde cū vna par-
te mellis ⁊ duabus axungie liquefacte fortiter incor-
porentur vt fiat sicut vnguentuz ⁊ in pāno superpo-
natur ⁊ qualibet vice lauetur prius cū vino calido
in quo modicum mellis dissoluat / poterit at̄ in esta-
te modicū aceti cum predictis ex quibus vnguentuz
fiet incorporari . Cum autem excrementie fuerint eli-
mate ⁊ manserit superficies regionis equata sufficit
in estate lauare cum vino decoctionis rosarum aut
capfi barbati vel plantaginis . In hyeme cum vino
decoctionis salute cui parti post lotionem superas-
pergetur puluis ex duabus partibus rosarum et
vna ceruse factus . Possunt etiam conuenienter au-
ferri si ligentur in radice sicca vel seritino filo

duz tamen ligatura non stringatur immoderate sed
quātum tollerari poterit ab scq̃ dolore graui. Si ve
ro accipiatu cortex laureole/et fiant ex eis fila/ ex
quibus predicte excreſcētie ligentur et radicitus mo
derate stricture celeriter abſcindentur. Tercio modo
affligunt propter inflammationem ipſarum in cir
cumſtantis regionis ⁊ tunc ſufficit ut ſepe lauentur
cum aqua dulci tepida in qua prius bulliatur ſemē
cucurbite vel cucumeris concuſſatum aut portulaca
vel ſemperuua vel flores nenufaris vel ſuo tempo
re liniatur cum ſucco cucurbite ſemperuue aut ex al
bumine oui cum oleo violaceo fortiter agitata. Vt
fiat unguentum ex ceruſa lota et cera alba et oleo
violaceo et muſtillagine pſillii equaliter acceptatis
⁊ fortiter incorporatis. Et ſimiliter poterit inſectio
fieri ex populeon ſi recens inueniatur. Et ſi predic
ta omnia deficerent tepetiat aqua ſimplex ſicut ſi
ſtetiffet ad ſolem/ ⁊ bombox vcl pannus lineus mer
ſus in ea frequenter applicetur regioni predicte.
Quarto etiam modo conſueuerunt affligere speciali
ter in egerendo quando ſtercus emittendum eſt du
rum / quia tunc maxime ſi fuerint excreſcentes cober
centur et comprimuntur ab eo in exitu ⁊ grauem ge
nerat cruciatum/ ⁊ ideo precauendum eſt ne feces in
durentur ciborum/ vtendo mollioribus ⁊ humectanti
bus iuxta doctrinam ſuperiorem. Et ſi cetera non
habentur in promptu in principio prandii/ ſumere
tur medulla caſſia fiſtule vſq̃ ad quanticatem vni
us uncie vel circiter vel ſemis ad minus / in actu

REGIMEN
SANITATIS

(LOUVAIN
C.1475)

